

4442

ಭಾರತಿ

భారతి

సాహిత్య మాసపత్రిక

సంపాదకుడు

శివలెంక శంభుప్రసాద్

డిసెంబరు 1957

సంపుటము 94 :

: సంచిక 12

విడిపత్రిక వెల ఒక రూపాయి

భారతిముప్పది నాలుగవ సంపుటము

అకారాది విషయ సూచిక

	సం.	పుట.
అంతర్నిరీక్షణ (స) — శ్రీ శతవరపు రామకౌటికాశ్రమి	...	9 1
అంతర్నిఘటం (నా) — శ్రీ శింగీతం శ్రీనివాసరావు	...	5 8
అడిగిరాని వరాలు (కథ) — శ్రీ మధురాంతకం రాజారాం	...	6 51
అణుధూళి (వ్యా) — వాలర్ సి. బాబర్ — బాన్. యం. ఫౌలర్	...	10 10
అతీతుడు (కథ) — శ్రీ కొమ్మూరి వేణుగోపాలరావు	...	4 61
అన్న చుడిమీకులు (నా) — శ్రీ కొన వేంకటరాయశర్మ	...	9 80
అభిజ్ఞాపిక (స) — శ్రీ శివన సరసింహస్వామి	...	8 1
అమృత (కథ) — శ్రీ కామూరి హనుమంతరావు	...	4 24
అముదితి విజ్ఞానేంద్రము (వ్యా) — శ్రీ కొట లక్ష్మీనారాయణాశ్రమి	...	4 15
అలయ వేమారెడ్డి వేమవరకాసంఘము — శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి	...	9 69
అవగోహణ (కథ) — శ్రీ ఇసుకపల్లి లక్ష్మీనాథసింహశాస్త్రి	...	5 2
ఆంధ్రకవయిత్రులు - మొట్ట (కల) — శ్రీ జి. కృష్ణ	...	10 95
ఆంధ్రకవయిత్రులు - మొట్ట (కల) — శ్రీ సరసింహం	...	5 98
ఆకాశదీపం (కథ) — శ్రీ పిరించిన	...	8 9
ఆముక్తమాల్యద (వ్యా) — శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వరలు	...	4 98
ఆగ్రహణ నివాసధామి (వ్యా) — శ్రీ రామకృష్ణ శాస్త్రి	...	9 38
ఇందీర (కథ) — శ్రీ మాస్తి వేంకటేశ్వరయ్యంగార్	...	11 11
ఇంద్రావతికాంక్ష (నా) — శ్రీ కె. యం. మనీ	...	9 25
ఇలు బాగ్గతి (కథ) — శ్రీ పురాణం సుబ్రహ్మణ్యశర్మ	...	8 62
ఇక నెలవు (కథ) — శ్రీ పున్నాభట్టనాని	...	12 81
ఉన్మోగము (కథ) — శ్రీ బిలివాడ కాంతారావు	...	2 51
ఉపనయన సంతకము (కల) — శ్రీ రామకృష్ణ దొరస్వామిశర్మ	...	3 89
ఉర్దూ తాడు (నా) — శ్రీ జి. కె. మూర్తి	...	1 74
ఉలాది-వరూపుని (వ్యా) — శ్రీమతి రాజేశ్వరి	...	5 17
ఉర్దూ ప్రణాళిక (నా) — శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి	...	4 57
ఒక సంఘటన (కథ) — శ్రీ కామూరి హనుమంతరావు	...	22 59
కల్పవృక్షము : కైకయి (వ్యా) — శ్రీమతి నాయని కృష్ణమూర్తి	...	3 28
కవల జీవితములోని వ్యత్యాసములు — శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమహాస్వామి	...	8 74
కలబాజీ (స) సమోజనము (వ్యా) — శ్రీ అరవిందులు	...	11 21
కాలచక్రము (గీ) — శ్రీ ఆశ్వద్ధ వారాయణరావు	...	5 1
కావ్యములు (కల) — శ్రీ 'రాజేశ్వరి'	...	7 94
కాశీఖండము : అపరాధములు (వ్యా) — శ్రీ యస్. కృష్ణమూర్తి	...	5 47
కాశీఖండము : చరిత్రాంశములు (వ్యా) — శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి	...	12 76
కాలిదాసు : హనుమతి (వ్యా) — శ్రీ చెల్లూరు సుబ్రహ్మణ్యశర్మ	...	1 83
కాలిదాసకవిత (వ్యా) — శ్రీ 'అరవిందులు'	...	4 71
" " "	...	5 71
" " "	...	6 78
" " "	...	7 88
కీలకము (గీ) — శ్రీ మారంపూడి భాస్కరరావు	...	5 75
కీ. శే. నందూరి సుబ్బారావు (నా) — శ్రీ 'తెన్నెటి మూర్తి'	...	6 29
కరటాలు (కథ) — శ్రీ అర్. యం. చింతలం	...	7 26
కొడిగట్టిన దీపం (కథ) — శ్రీమతి వి. అనకూడ	...	1 24
కొన్ని పదములు : హానియదములు (కల) — శ్రీ దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రి	...	8 93

బొరికల సత్యం (కథ) — (శ్రీ బలివాడ కాంతారావు	...	11	54
క్రిస్టాస్ (శ్రీ) — (శ్రీ మిక్కిలీ సుందరరావు	...	12	17
బుద్ధులు (కల) — "అమృత"	...	1	92
గ్రంథవిమర్శనము —	...	1	97
"	...	2	98
"	...	8	97
"	...	4	97
"	...	5	97
"	...	6	97
"	...	7	98
"	...	8	97
"	...	9	97
"	...	10	98
"	...	11	95
"	...	12	96
చంద్రాభారతి (కల) — (శ్రీ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యకౌస్త్య	...	4	96
చాపల్యం (కథ) — (శ్రీ . తిమ్మారెడ్డి	...	2	81
చామర్యలవాటి అంధకారము (వాణి) — (శ్రీ కొత్తి భాస్కరచాదరి	...	5	22
ఛందశాస్త్రము (వాణి) — (శ్రీ తిలక రి నారాయణరావు	...	8	54
ఛందశాస్త్రము (కల) — (శ్రీ భట్టాచార్య	...	12	90
ఛందశులు (వా) — (శ్రీ పద్మిని కల్లూరి అమ్మగారావు	...	6	88
జన్మపాదము (వాణి) — (శ్రీ వాసిరెడ్డి పార్థసారథి	...	6	62
జనాభా లెక్కలు (కథ) — (శ్రీ టి. రామనాథన్	...	10	18
జన్మకాల వ్యవస్థ (వా) — (శ్రీ రాళ్ళపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	...	9	50
జ్యోతిరీశ్వర (శ్రీ) — (శ్రీ మాదిరాజు రంగారావు	...	7	1
తిరివైకము : శ్రీమృదు (వాణి) — (శ్రీ వేలూరి శివరామకౌస్త్య	...	8	44
తిలకంబుని పువ్వులు (కథ) — (శ్రీ ఇంద్రగిరి హనుమచ్ఛాస్త్రి	...	10	91
తామసి (పద్య) — (శ్రీ దాశాని	...	11	1
తిక్కప్ప శిల్పపు తెలుగుతోట (వాణి) — యశవర్తి ఆదివారాయణ	...	9	17
తిక్కప్ప శిల్పపు తెలుగుతోట (కథ) — (శ్రీ బలివాడ కాంతారావు	...	6	21
తూర్పు యూరప్ లో మానవనాదధారము (వాణి) — థామస్. పి. విల్సన్	...	12	9
తెలుగువాణులు (వాణి) — (శ్రీ వాసిరెడ్డి పార్థసారథి	...	5	76
తెలుగువారిది (వా) — "హిందూ"	...	10	57
తెలుగుల సుల్లక్షణ — (శ్రీ మతి వాయవి కృష్ణకుమారి	...	2	43
తేలుకాటు (కథ) — (శ్రీ జి. రమాకాంత్	...	1	12
దాంపత్యం (వా) — (శ్రీ జి. క. మూర్తి	...	2	13
దివ్యమానవుడు (శ్రీ) — (శ్రీ సి. వారాయణరెడ్డి	...	1	8
దివ్యల సువర్ణము (శ్రీ) — (శ్రీ సి. వారాయణరెడ్డి	...	12	1
గుర్యులూర ప్రభావము (వాణి) — (శ్రీ రాళ్ళపల్లి గోపాల కృష్ణమాచార్యులు	...	5	83
దూరము లేదని (ప) — "హిందూ"	...	12	64
దైవపుష్పకారములు (వాణి) — (శ్రీ రాళ్ళపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	...	11	44
దైవోపమానము (కథ) — (శ్రీ కొండేముడి శ్రీరామచంద్రమూర్తి	...	8	48
పన్నెండువేల కవిత్వ కృతి (వాణి) — (శ్రీ సి. వారాయణరెడ్డి	...	8	51
పన్నెండువేల కాలము (కల) — (శ్రీ గొల్లపూడి వేంకటానంద రాఘవరావు	...	5	96
పన్నెండువేలకు (వా) — "హిందూ"	...	9	58
వాగవిమర్శ (కథ) — (శ్రీ భాగవతుల నారాయణ	...	5	25
వాగవిమర్శ (వాణి) — (శ్రీ సి. వి. ప్రసాదరావు	...	11	71
వాగవిమర్శ (కల) — (శ్రీ పోతుకూచి సుబ్రహ్మణ్యకౌస్త్య	...	2	94

నానారసాధ్యుడయ్యానీ (వాణ్ణి) — (శ్రీ రాంభట్ల లక్ష్మీనారాయణ	...	1	6
నాలుగుబమ్మలు (కథ) — 'కణిగమూర'	...	10	8
నిద్రాకుపు (కథ) — (శ్రీ పురాణం నూర్యప్రకాశరావు	...	9	74
నిలవనీగు (నా) — (శ్రీ వివేచి	...	10	88
నివృత్తి (కథ) — 'శిండిల'	...	7	2
నీడవయిరి (గో) — (శ్రీ నందూరి వెంకట సుబ్బారావు	...	2	88
నైజగుణం (కథ) — (శ్రీ ఆర్. నూర్యనారాయణ	...	2	1
పరాజకులు (కథ) — (శ్రీ వల్లపురెడ్డి	...	7	74
పరువుకోసం (నా) — (శ్రీ మల్లాది సత్యనారాయణ	...	8	88
పలవాటి వీరగాథ ప్రచురణ (కల) — (శ్రీ ప. గోపిచంద్	...	12	19
ప్రతిపక్షమనము (ప) — (శ్రీ మల్లంపల్లి శిరధియ్య	...	5	97
పార్శ్వలా — సత్యసాధన (వాణ్ణి) — ఆల్బర్ట్ కాయా	...	4	80
పాణిని : ఇతిరవై య్యకరణలు (వాణ్ణి) — (శ్రీ పరాశరం గోపాలకృష్ణమూర్తి	...	6	69
పురపాలకులు (నా) (శ్రీ అంగర నూర్యగొర్రు	...	12	94
పున్నగిరి తిమ్మకృతులు (వాణ్ణి) — (శ్రీ వేదము వేంకటకృష్ణ శర్మ	...	7	49
పెండ్లిచూపులకు కుభకాలము (వాణ్ణి) — (శ్రీ గోపాల కృష్ణమాచార్యులు	...	8	92
పేదంబ్ (కథ) — (శ్రీ మోహనసింహ నేంగర్	...	7	18
అనువాదకులు : (శ్రీ తొలిపర సాభాగ్యరావు	...	12	2
ప్రాయడి చివరిగోజులు (వాణ్ణి) —	...	11	58
బుద్ధుని జననము (కల) — (శ్రీ పోతుమాచి సుబ్రహ్మణ్యకామ్రై	...	11	92
బరికి వెడివడి (కథ) — (శ్రీ వీరమల్లు రామకృష్ణ	...	9	42
భీష్మభూతి : రామలిక్యము (వాణ్ణి) (శ్రీ చిత్తమల మార్కండేయకామ్రై	...	1	16
భారతీయ నైక వివేకము (వాణ్ణి) — కాలిక వర్మ	...	8	81
భూమి తిగుగులలేదా? (కల) — (శ్రీ వేమూరి నరసింహమూర్తి	...	9	98
మంజు (కథ) — (శ్రీ ఆరిపిరాల విశ్వం	...	2	2
మంజూష : కీమృదు — (శ్రీ వేలూరి శివరామకామ్రై	...	1	9
మల్లి నాగుని వ్యాఖ్యాననైఖరి (కల) — (శ్రీ జటావల్లభుల పురుషోత్తం	...	1	90
మహాపదానము (ప) — (శ్రీ హరీతి శివశర్మ	...	6	1
మాఅవిడ నీర్వాణదాకా (నా) — కవికొండల వేంకటరావు	...	11	16
మానగల్లి రామకృష్ణకవి (వాణ్ణి) — (శ్రీ తిరుమల రామచంద్ర	...	10	22
ముహూర్తములో స్వప్నలగ్న ప్రయోజనము (వాణ్ణి) — (శ్రీ రాళ్ళిపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు	...	8	16
మంటలు (నా) — (శ్రీ మంథా వెంకటరమణారావు	...	12	88
మృత్యువుతో ముఖాముఖి (నా) — (శ్రీ కుందుర్తి	...	12	68
మొదటి మూలలిత్ర్యం : పోస్టిటోవియం (వాణ్ణి) — (శ్రీ వసంతరావు వేంకటరావు	...	12	85
మైథిలిశిలగు ప.: పంచవటి (వాణ్ణి) — (శ్రీ పురాణపంజ రాధాకృష్ణమూర్తి	...	4	80
రమ్య యువ మేధావులు (వాణ్ణి) — కథరిన్ పోర్	...	6	8
రాజదండం (నా) — (శ్రీ నాగభూషణ్	...	7	80
రాత్రివళి (గో) — (శ్రీ బాలగంగాధరతిలక్	...	5	54
రెండురెడ్డి (నా) — 'లనూనా'	...	8	91
రక్కలెగిరి పక్షి (నా) — (శ్రీ అంగర నూర్యరావు	...	6	78
లోయలు (కథ) — (శ్రీ ఆర్. యం. చిదంబరం	...	4	81
వక్రగుణులు (కథ) — (శ్రీ మధురాంతకం రాజారాం	...	11	64
వచ్చేకాలం (నా) — (శ్రీ రావకొండ విశ్వనాథకామ్రై	...	8	88
...	...	8	68
...	...	4	88

	సం.	పుట.
వరలక్ష్మి (కథ) — 'కావ్య' (కీ)	...	4 8
వర్ణకలము (వాణి) — (కీ) రాశిపల్లి గోపాలకృష్ణమూచాగ్యులు	...	6 48
వసంతికోభ (ప) — (కీ) చల్లా లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి	...	4 1
వసంతిగృహం (నా) — (కీ) బలిశేషర్థి రాఘవరావు	...	11 77
వలస (కథ) — (కీ) యానుజాల శంకరం	...	9 8
వ్యాకరణశాస్త్రము (వాణి) — (కీ) బువర్తి నూర్యనారాయణమూర్తి	...	1 68
విశహారాన (వాణి) — (కీ) జి. టి. ఆర్కులయ్య దీక్షితులు	...	2 10
విచిత్ర ప్రవచము (వాణి) — (కీ) రాశిపల్లి గోపాలకృష్ణమూచాగ్యులు	...	2 89
విపర్యయం (నా) — (కీ) కొంపసుపి శ్రీరామచంద్రమూర్తి	...	10 78
(కీ) కొంపసుపి హనుమంతిరవు	...	11 38
విశ్వవారి సంస్కృతి (ప) — (కీ) పి. వారాయణగిరి	...	5 20
విశ్వవాళవారి కిష్కింకము (వాణి) — (కీ) టి. సత్యనారాయణ	...	2 58
విశ్వవాళవారి రామలక్ష్మణులు (వాణి) — (కీ) ప్రతివాది ధీమంకర వేదాంతాచార్యులు	...	7 68
'హత'	...	8 8
విశ్వాంతరియానము (వాణి) — (కీ) యస్. ఆర్. కె.	...	11 4
శిబుకేత్తి: (వాణి) — (కీ) విశ్వేశ్వరభావే	...	12 88
అనువాదములు: (కీ) యలమంచిలి నంకశైవ్యగజావు	...	6 95
శ్రీరామకవిరాజులపాలనము (కల) — (కీ) కొత్తి భావయ్యచౌదరి	...	2 75
(కీ) నాథుని రచనలలో విశిష్టత విశేషములు (వాణి) — (కీ) చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి	...	4 8
(కీ) పితృతరంగంపంతులు (వాణి) — (కీ) జి. వి. నాగార్జున	...	10 47
(కీ) శాంతిదేవి విచిత్రజాతికములు (వాణి) — (కీ) రాశిపల్లి గోపాలకృష్ణమూచాగ్యులు	...	10 68
సప్తకృపావసుమతీ (వాణి) — (కీ) హోతూకాచి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి	...	1 44
సమర్పణ (నా) — 'కావ్య' (కీ)	...	2 68
స్వయంవరం (నా) — (కీ) రావి కొంపలరావు	...	5 40
సోదరి (కథ) — (కీ) కొంపసుపి శ్రీరామచంద్రమూర్తి	...	8 14
స్వీకారము (నా) — 'కావ్య' (కీ)	...	5 88
పితృపతి (ప) — (కీ) సంపత్కుమార	...	4 82
సుహృద్భేదంపనము (ప) — (కీ) నందూరి రామకృష్ణమూచార్య	...	8 1
శైలకన్య (ప) — (కీ) జెన్నూరి శ్రీనివాసమూర్తి	...	1 94
హంససంజితము (కల) — (కీ) లంకా సీతారామశాస్త్రి	...	8 2
హిరణ్యము ప్రదర్శనహస్తము (వాణి) — (కీ) నాసికా వార్ధాపారధి	...	

విషయానుక్రమణిక

డిసెంబరు 1957

దివ్యేల మువ్వులు	శ్రీ సి. నారాయణరెడ్డి	...	1
పేషంట్	శ్రీ మోహనసింహ సేంగర్		
శ్రీ అనువాదకులు :	శ్రీ కొల్లిపర సౌభాగ్యరావు	...	2
తూర్పుయూరప్ లో			
మానవవాదభూతము	థామస్ పి. విట్నె	...	9
క్రిస్టన్	శ్రీ మిక్కిలి సుందర రావు	...	17
పరువుకోసం	శ్రీ మల్లాది సత్యనారాయణ	...	19
శబ్దశక్తి	శ్రీ వినోబాభావే		
అనువాదకులు :	శ్రీ యలమంచిలి వెంకటేశ్వరరావు	...	33
మంటలు	శ్రీ మంథా వెంకటరమణరావు	...	38
మొదటి మూలతత్వం :			
పోస్ట్ ట్రానియం	శ్రీ వనంతరావు వేంకటరావు	...	55
ఒక సంఘటన	శ్రీ కాళూరి హనుమంతరావు	...	59
దూతమతైభము	'కళాదాన'	...	64
మృత్యువుతో ముఖముఖ	శ్రీ కుందుర్తి	...	68
కాశీఖండరచన :			
చరిత్రాంశములు	శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి	...	76
ఇక సెలవు	శ్రీ పుల్లాభట్లనాని	...	81
కలసూరగంప		...	90
గ్రంథవిమర్శనము		...	96

ది వ్యెల మువ్వలు

శ్రీ సి. నారాయణరెడ్డి

కదల నేర్చినట్టి పట్టిగాదె మైన నా తనువున
సిరావధము లంటి ప్రాకె చిత్రమైన కాంతిలహరి.

ఆధిభౌతికమృగు నా యీ దేహవితర్కివైన
గజ్జెకట్టె నాధియాజ్ఞికమృగు రూపమేదో?

దివ్యెల మువ్వలతో నర్తించు జగన్మోహిని యది
ఆత్మకు మాత్రమె దృశ్య మృగు అక్షరవాహిని యది.

ఆయమ కేలుల వేళులు అలలై పింపిల్లువోయి
కడిగివేసి నాలోపల విడిచిచేసిన తమస్సుల.

అపు డెగిసెను నామనస్సు హవిరుద్గతధూమ మట్లు
అపుడు చేపె నాదు అంతరాత్మ కామధేనువట్లు.

బ్రహ్మాండము ప్రమిదవోలె భాసించెను; దానిలోన
న్న హామృతవర్తి ప్రకాశించెను శరమాత్మలీల.

ఓ దివ్యెల మువ్వలదానా! దివ్యత్వనిధానా!
ఎల్లప్పుడు నాలో ఇటు లేల గజ్జె కదలించవు?

వత్సరమున కొక్కమారు వచ్చి నన్ను వట్టి పిచ్చి
వానిగ జేసెద వేలా? ఓ నా రోచిర్మాలా!

నీ వ్రేళుల తళతళలు నిత్యము కన్పించినచో
మాయాంధమైన బ్రతుకు మహిత కాంతిగోళమృగు.

నీ మువ్వల ఘులంఘులలు నిత్యము విన్పించినచో
మృణ్మయమా యీ దేహము చిన్మయనాదాత్మకమగు.

పేషంట్

శ్రీ మోహనసింహ సేంగర్

*** హిందీరచనకు అనువాదం ***

[illegible]

“ముద్దులచేయెంటా? ఎవరది? నువు ఎవర్ని
 గురించి చెబుతెన్నావో నాకర్థం కావలెదు?” అని
 డాక్టరు మధు విస్మయంతో అడిగాడు.

“ఎవర్ని నీరం చేసుటకీ నుత్తేక్క తైక్క అడుతూ
నోటికి వచ్చినట్లు చూట్లాడుతూ వుంటుంద అది! నేను
పెళ్ళి కుంది చూడండి, గర్భం అని! పాపిష్షిది, ఎక్కడ
నుంచో మాకు దాపురించింది!”

“ఒహో, అర్థమయిందీరే, ఆమేవా—” అంటూ
 తనకర్మిల్లాసుంచి లేచాడు దాక్షరు. వరినిన్నెపుడువన్నా—
 “ఏం జరిగిందేమిటి? ఇంకనాదావుడిగా పరుగెత్తు
 కొచ్చావు? నీ వొళ్ళంతా—?” అని దాక్షరు మును
 మెలగా అడిగాడు.

“జరిగేదేమిటి పాఠశాలకాయ? నేను ఆము తెడే దగ్గరకు కేంపరీచగు మాద్దామని విన్నాను. నా చేరి లోనుంచి ధర్మామీటలు లాక్కుంది. దూరం గా విసిరి పారేసింది. తెడే ప్రక్క పీటమీదవున్న ముంగుగానును నాముఖంమీదకు విసిరికొట్టింది. చై గా మీదకురికి— “నేను నీముఖం చూడను. నీమాడుముఖం చూపించకు, ప్లెజ్జు యక్కడనుంచి” అని కసిరికొట్టింది. సరే, ఇక మీర ఆలోచించండి దాక్కుగానూ! ఆది ఇట్లా ప్రవ ర్తిస్తూవుంటే...” అని అంది పరిచి.

“ఏం బాగా చేసు ఈ ప్రపంచం!” అని దాక్షుడు మధు ననినచటా పూర్తికావించానే ఆమె భుజం పట్టుకొని నామధూతి ప్రకటిస్తూ—“ఈవిధంగా ఆమె అపభ్రంశం గా ప్రపంచం చివరికుతు ఆమె నిన్ను తీసుకుపోతు చేసుకోవాలిందే” అని అన్నాడు.

“కుమారుడా! ఆమెనా అమ్మగది?” అని మూతి లిప్తుకుంటూ వ్యంగ్యంగా అంది. “అయినా ఇంక మీనానుధూరి, మీరొకప్పుడు అక్కరలేను లెండి డాక్టరుగారు! నేను ఇంకా శ్రేష్ఠ ఉన్నదనుచి మామకుని సరిలోబాదుచి నిద్రియించుకున్నాను” అని సరిసి ఆజే కాన్సి అణుచుకుంటూ అంది.

“నరిచోదామని నిర్ణయించుకున్నావా! నా అనుజ్ఞపొందకుండానే! నాలో ఏమైనా అలాచింత కుందానే?” అని అన్నాడు డాక్టరు. అతని ముఖం గాంభీర్యంతో వ్యాపించింది. నిద్ర నిదునాలు డాక్టరు మధు ముఖాన్ని చూడలేకపోయినై. నేలను చూస్తూ వున్నై. నరిని భుజాన్ని పట్టుకొని పదమని సంజ్ఞ చేస్తూ డాక్టరు—“ఏరే, తర్వాత ఆలోచించు కుందాంలే. పని, పద. ముందు అక్కడికు నరి

అనువాదకులు : శ్రీ కొల్లిపర సౌభాగ్యరావు

చూడాలి. అక్కడ రత్నం ఏం చెప్తున్నా? ఆమె పరిస్థితి ఎట్లా వుందో ఏమో?" అని అన్నాడు.

సమాధానం చెప్పకుండానే నలిన ఆయన్ను అనుకరించింది. వరండాలోనుంచి వనితల వాగ్ధ్వజపు వెళుతూ—“నలినీ, నువ్వు ఈ శానిటోరియంకు హెడ్ నెస్సవేకాదు. ఇక్కడి సేవంటు లంపరకు రిలీవంటి దానివి. ఇంతేకాక నాకు కుడిభుజంలాంటిదానివి. నువ్వు మానుకొని వెళ్ళిపోలే నా కంటి వృద్ధుడు కంట రిగా ఏంచేయగలడో చెప్పి? క్షయరోగులను మృత్యు ముఖంనుంచి రక్షించి వాళ్ళను మళ్ళీ తిను జీవిత పథంలో పునఃం చేయించడమంటే నాకు అమిత నందం. ఈ ఆనందాన్ని నువ్వు నాతోపాలు పాలు పంచుకుంటావుంటే ఎంత బాగుంటుందంటావు! ఈ లోకంలో జీవించడానికి, సంపాదించుకోవడానికి నీకు అవకాశాలు ఎన్నో వున్నాయి. కాని నేను జీవించడా నికి ఈ శానిటోరియంరిప్ప ఇంకో మార్గమేదీ లేదు. నీవు నన్ను విడిచి వెళ్ళిపోతావని చెప్పించి నవ్వడం నా మనస్సెందుకో.....”

“పారపదాను దాక్తున్నాను.” అని బ్రతిమాలు కుంటూ నలిన—“నన్ను క్షమించండి. ఇంకెప్పుడూ మానుకు వెళ్ళిపోతావనే చూడ అసలు” అని అంది.

వాగ్ధ్వజపు వెళుతూ దాక్తున్న మధు క్రిగంట నలిన నొకసారి చూచి, చిగునవ్వు చిందించాడు ముఖంలో. నలిన కూడా నవ్వుసింది. పిమ్మట ఆమె—“నా మా టాకటి తిమరు తిప్పక అంగీకరించాలి. సరేనంటే చెప్తాను” అని అంది.

“అడవిటి?”

“ఏమిటేముంది. రత్నాన్ని వీలయినంత తొంద రగా పిచ్చునుపత్రిలో ప్రవేశపెట్టించాలి. క్షయ రోగం కంటే ఆమెలో ఉన్నదం ఎక్కువగా వుంది. పిచ్చి పిచ్చిగా ప్రవహిస్తూ వుంటుంది. ఆమె పిచ్చి కేక లకు ఇతర రోగుల ఆరోగ్యం కూడా చెడిపోవచ్చు.

దాక్తరు మధు సమాధానం చెప్పకుండా మానంగా పూగుతున్నాడు. ఆయన వదిలంగో వ్యక్త మయ్యే గభీరతను చూచి నలనికి మరోమాట మాట్లాడ దానికి ధైర్యం చాలలేదు. మానంగా ఇద్దరూ మం దుకు వెళుతూనే వున్నాడు.

రత్నం తెడే దగ్గరకు వెళ్లి దాక్తున్న మధు మెల్లగా, అనుమతంగా “ఇవాళి ఒంట్లో ఎట్లా వుందమ్మా?” అని అడిగాడు.

“పళ్ళు పలుపలు కొగుతున్నాయి, కండ్లరిమి దాక్తున్న మధును చూస్తూ రత్నం—“మళ్ళీ మొదలు పెట్టావు అమ్మా అని, అమ్మారేదు నాన్నారేదు ఈ ప్రపంచంలో ఎవరి కడుగు? ఇంక ఎప్పుడూ అమ్మా అని అనకు. నేను నీకు విప్రనూకాను, నీవు నాకు రెండ్రవీ కావు” అని అంది.

దాక్తరు మధు ఆమెకు దగ్గరగాచేరి సానువ యంగా—“రత్నం, నేను నీకు స్వంత రెండ్రవీ కాక పోలే యేం? వయస్సులో నీ రెండ్రవీకంటే పెద్ద వాడినే అయివుంటాను. నాకూ ఒక మునులపట్టికల్గింది. విప్రను ప్రసవించిన అనంతరం తల్లి పరలోకగతుగా లైంది. కొన్ని గంటల్లోనే నా చిన్నారి తినుకూడా మరణించింది. బ్రతికివుంటే ఆమెకూడ ఇప్పటికీ నీ యంత దయ్యేది” అని కన్నుల నీరు కుక్కుకున్నాడు.

“అదా, అయితే ఆమె చచ్చిపోయిందా!” అని బిగరగా నవ్వి—“అలయితే నువ్వు చాలా అదృష్టవంతు డవు దాక్తర, నీకునుకూ నీకంటే అదృష్టవంతులాలనే అవాలి. ఈ లోకంలో ఆడపిల్లలకు జరిగే అవమానాలనూ, అపవిత్రతను అనుభవించకుండా; గుర్రాచారాలకు, బలత్కారాలకు బలికాకుండా స్వచ్ఛదామం చేరు కుంది. ఆమె నొసటన గీసిన అదృష్టశ్రేణు నా నొసటన కూడ విధాగి లిఖిస్తే ఎంత బాగుండేది. కాని ఈ ప్రపంచం పారిటి అదృష్ట దేవతలు పుగుషునబడే పనులు, కామోక్షేకులు...” అని ఆఖరు చాక్యం పూర్తిగా అనకుండానే రత్నం కోపంతో క్రింది పెద్దని కొరు క్కుంటూ వెక్కిరి వెక్కిరి ఏవ్వ సాగింది.

“తల్లీ, ఏమిటా పని? వికేకాన్ని వివనాడకు. కొంచెం ఓర్పు విహించు” అని దాక్తరు మధు బ్రతి మాలుతూ అన్నాడు.

“మళ్ళీ తల్లీ, అని పీల్చావు?” అని ఒక్క సారిగా దాక్తరు మధువైపు తల తిప్పి జుజుల పిన్నరు కారే కళ్ళతో తీక్షణంగా చూచింది రత్నం పిమ్మట పళ్ళు పలుపలుమని కొగుతున్నాయి—“నువ్వు నాకురెండ్రవీ! బాగానే వుంది” అని అంది.

దాక్తరు మధు వెనుక నిల్చునివున్న నలినని చూచి రౌద్రహాసంలో బిగరగా—“ఈ నెక్కు

నిల్వని ఎండు కిట్లా నావంక చూస్తుంది? ఇక్కడ ఏదిన్నా కత్తిగాని, చావుగాని వుంటే నాకేవ్వు. దీని రక్తం త్రాగాలి. ఈ నీరురాల్ని ముక్కలు ముక్కలుగా నరికి కాకులకు, గ్రద్దలకు పంచిపెడతాను" అని ఆరిచింది.

నలిని రత్నం ముఖభంగిమ చూచి వణికి పోయింది. డాక్టరు మధు ముఖంకూడ వెలవెలబోయింది. గప్పివ గా డాక్టరు ఆమె ముఖం తిలకిస్తున్నాడు రత్నం జుత్తు చెరిగిపోయింది. ముఖంవీడ కన్నీరు చారికలు కట్టితే. నీరసంగా, పాలిపోయిన ఆమె ముఖం ఇప్పుడు కాలికామూర్తికలె రౌద్రరూపం దాల్చింది.

డాక్టరు మధును మానంగా తనవంక రప్పవాలి కుండా చూడటం చూచి రత్నం కన్నులు ఎర్రబారినై. కోపంతో తిన్నుతాను సంతాపించుకోలేక వాగుతాము విషం కక్కినట్లుగా—“నన్ను మింగివేయాలన్నట్లు గుడ్లు విటకరించుకు చూస్తున్నావే. నువ్వేనా నాకు తండ్రిని! పాపాత్ముడా, నీమదా, పరమలోభి! ఇంకా నీతృప్త తీరలేదా” అని అంది.

ఈమె ప్రభావం, చేష్టలు చూస్తే పిచ్చెక్కిన దానివలె వుందని మనస్సులో డాక్టరు మధు అనుకున్నాడు. ఈమెను పలుకరిస్తూ వున్న కొద్దీ రెచ్చి బాతూ వుంటుంది. రెచ్చిగొట్టటం మంచిది కాదని భావించి అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోదామని కాలం కదిల్చాడు. వెంటనే రత్నం డాక్టరు కోటు కొంగు పట్టుకు లాగి తిడుబెట్టివీడ కూర్చోబెట్టింది. ఆమెను వశిష్టలం మీద సిరస్సువానించి వెక్కి వెక్కి ఏడ్వజొచ్చింది. ఏడుస్తూనే—“నన్ను తీమించండి, ఆవేశంలో అనరాని మాటలన్నీ అనేశాను. ఇంకామీ మాది కొంత తప్పుంది. అపవృతంగా మీరు నన్ను కుమార్తెనని, మీరు నాకు తండ్రి నని అనటం ప్రారంభించాను. నా తండ్రి పరమనీయకు, పరమలోభి, నరరాక్షసుడన్నా తప్పులేదేమో అనుకుంటాను. మీరు నా తండ్రివంటి వారు కాదు. దైవ సహాయులు. నేనా పతితులలను. నావంటి పతితుకు దైవకుల్యలయిన మీ వంటివారి కుమార్తెననిపించుకు నే అధికార మేముంది?” అని అంది.

“కుమార్తె కాకపోవడమేమిటి? నీవు నా బిడ్డవే తల్లి” అని అంటూ డాక్టరు మధు ప్రేమ పురస్కరంగా

రత్నం తల నిమురుతూ ఆమె దుఃఖాన్ని శాంతింపజేస్తూ, జేబులోనుంచి దుమాలతీసి ఆమె కన్నులవెంట కార కన్నీటిని తుడుకు సాగాడు.

ప్రస్తుత వాతావరణంలోని ప్రశాంతత చూచింది నలిని. రత్నం బెడేకు దగ్గరగావచ్చి నిల్చుంది. రత్నంలో కలిస ఈ మామ్రు ఆమెను చిక్కురాలను జేసింది. వెంటనే ఆమెలో ఇంతివరకూ రగుల్కొంటూవున్న శ్రోణం—కర్పూరం హరించుకు పోయిన చిందంగా—మాదు మైపోయింది. రత్నంమీద ఆమె మనస్సులో దిను, సానుభూతి ఉత్పన్నమయింది. ఇంతలో రత్నం నలిని ధరించిన ‘ఎప్రికో’ పట్టుకొని ఆమెను తన బెడే దగ్గరకు లాక్కుంది. ఆమె నకుమను రెండు చేతులతో మట్టి ఆమె దగ్గరభిక్షి నవేక్షించే స్వతంత్ర—“నన్ను తీమించు సోదరి! ఉండ్రకం వచ్చిపప్పుకు ఏం చూట్టాడుకున్నావో, ఏం చేస్తున్నావో, నాకే అర్థం కావడంలేదు. నిన్ను నేను అవమానపరచి వున్నట్లయితే అదంతా మన్నిచా” అని బ్రతిమాలుకుంది.

“నలినీ నా మనస్సులో చూటాకటి చెబుతాను. శ్రద్ధగా విను. నిన్ను చూచినప్పటినుంచి నా మనస్సు ఎందుకో బాగాను, వ్యాకులంగాను వుంది. నీ సౌందర్యంకూడ నాకు కలిసి విపత్తు నే నీకూ తెచ్చి పెనుతుండేమోనన్న భయం వేసేసింది. అందువల్ల ఎన్నాళ్ళనుంచో అందాలించిడే నీ ముఖంమీద మంగు నే కాదు, నీ సౌందర్యాన్ని వికృతపరచే చావ కాన్ని పోహూలనిపించింది. దాంతో నీ సుందరముఖం వికృతిమైపోతుంది. కుమారివైతావు. అంది విహీననై ఆకర్షించలే వెనక్కి. చాలా రోజు నీ భావం నీ మీద ఈర్ష్యవల్ల కాదు. తిరిచి ఆలోచిస్తే నీకే సత్యం బోధపడుతుంది. మన మహిళాలోక మంతా సౌందర్యం ‘స్త్రీ’కి సుగుణము, శృంగారమూ అని భావిస్తుంది. కాని సౌందర్యం ‘స్త్రీ’కి శత్రువు. అంతేకాదు విపత్తునుద్రంలోముంచే విరోధికూడ.”

“సోదరి నీ మాటలు వింటూవుంటే, వాటిలో కొంతసత్యం వున్నట్లే గోస్తావుంది.” అని ఆమెను కాగలించుకొని విచారవచనంతో నలిని అంది.

* * *

నలిని చూడటాలుగా కోజూ వచ్చినట్లే రత్నం దగ్గరకు వచ్చింది. అప్పుడు రత్నం ముకుళించుకు

పోయిన ముఖంతో విచారంగా కూర్చుంది. దేన్ని గురించో ఆలోచిస్తూ వున్నట్లు కన్పించింది. ఆమెను పట్టించి ప్రసన్నురాలై చేతులని నలిగి తన ముఖంలో నవ్వుల వస్త్రాలకొస్తున్నా—“ఏం పోదనీ, ఇవాళ ఒంట్లో ఎట్లావుంది? మనస్సేం బాగాలేదా? ఒక్కసారి ఆటు ప్రకృతిని చూడు. వింతి పోయిగాన్ని వదిలబెట్టావుంది. ఆ నీరంజనమాడు. ఆ నీరంజనలో మంచుతో ఆవరించుకొన్న పర్యటిభిరాలు బంగారు కిరీటాల్ని గురించినట్లు ఎలా మెరుస్తూ వున్నాయి. ఈ ఉద్యానవన సౌందర్యం, ఇంగుళిమించి వచ్చే కిరీట మందపవనం...” అని అంటూ వుండగా.

“సరే చాల్లే, ఇక నీవారుకు చాలించు, నలినీ” అని ఆమె మాటను మధ్యలోనే కత్తిరించి రత్నం లోపంకో—“ప్రకృతి బాగుందా? బాగుంటే బయటకు పోయి చావరాదూ, వాదగ్గర కండుకొచ్చినట్లు, వాపిషిదానా పో” అని గొప్పగా అంది.

నలినీ ఆవేశాన్ని అణచుకుంది. అకస్మాత్తుగా ఇవాళ మళ్ళీ రత్నంకో వ్యక్తమైన వికృతనికారానికి కారణమేమిటో నలినీ ఊహించలేకపోయింది. రత్నం ప్రవర్తనలో కల్గిన ఊహాతీతమయిన పరివర్తనానికి ఏర్పడే అనంతరం ఏమిటని ఆమెను నలినీ అడగటానికి వెనుకంజేసింది. టెంపరరీయ చూడడానికి తీసిన ధర్మానిబాధనుకూడా ఆమెను అందించడానికి సాహసించలేకపోయింది. అది నలినీ చేతిలోనే ఉండిపోయింది. ఇప్పుడు ఏమి చేయటమా అన్నది నిశ్చయించుకోలేకపోయింది. నలినీ బొదాసీవాన్ని చూచి రత్నం ప్రేమ నొక పోస్తూ—“నలినీ, సరేకాని వాకొకమాట చెప్ప. నువ్వు, డాక్టరు, ఇద్దరూ ఎంగుకు వాకొసం వృధాగా శ్రమపడడం, సమయం దుర్వినియోగం చేసుకోవడం, గనం వచ్చించుకోవడం. లోగికి లోగం నయం చేయించుకోవాలనే అభిలాషలేదు, జీవించాలని తృణమాత్రమయినా తృప్తలేదు. అట్లాంటి జీవిత విశిష్టతను తీసివేసి బలవంతంగా జీవంపోసి మీరు పాముకు నేనెమిటి?” అని అంది.

నలినీ జవాబు చెప్పబోతోంది. ఇంతలో వెనుక నుంచి “నలినీ, నలినీ ఒకసారి ఇటురా” అని అంటూ కేక వినిపించింది.

నలినీ వెనుక తిరిగి చూచింది. చేత్తో ఒకకవరు పట్టుకొని డాక్టరు మును నిల్చున్నాడు. నలినీ రెక్కలు

కట్టుకొని ఒక్కసారిగా ఆయన దగ్గర వారింది—“ఏమిటి డాక్టరుగారూ? ఏమిటి సంగతి?” అని ఆతురతగా అడిగింది.

డాక్టరు మును ఆమె చేతిదగ్గర నోరుపెట్టి మెల్లగా—“ఇవాళ రత్నం ఆరోగ్యం ఎట్లా వుంది?” అని అడిగాడు.

“ఆరోగ్యం మాట దేముడెగురు”—అని అయినంగా చేతులు తిప్పుకుంటూ నలినీ “రత్నం ‘మూడ్’ ఇవాళ సరిగ్గా లేదు, ఏండుచేతో, ఏమో?” అని చెప్పింది.

“అర, అల్లనా”—అని అంటూ డాక్టరు ముఖం గాంభీర్యాన్ని తెల్పింది.

“ఏం, ఏమిటా సంగతి?” అని నలినీ అడిగింది.

“ఆమె పేర ఒక టెలిగ్రాం వచ్చింది.”

“టెలిగ్రామా! ఎక్కడ నుంచొచ్చింది? చాంట్లో ఏం వ్రాసుంది?”

“నేను ఆకవగు విప్పి చదవలేదు. చదివడం మంచిది కాదనుకున్నా.”

“ఇన్నాళ్ళనుంచి ఆమెకు ఒక ఉత్తరంకూడా వచ్చిన పాపానా పోలేదే. అకస్మాత్తుగా ఇవాళ ఆకాశాన్నుంచి ఉడిపడ్డట్లు వచ్చిందే ఈ టెలిగ్రాం! ఎవరిదయిలే నేనే? ఎక్కడనుంచి వస్తే నేనే? ఇచ్చేయండి ఆమెకు.”

ఇంతలో తలపైకెత్తి రత్నం కొంచెం దిగగలా—“డాక్టరుగారూ, ఏమిటా సుసంపన్న” అని కేక పెట్టి పిలిచింది.

డాక్టరు మును అడుగులలో ఆతురత చేసుకుంటూ రత్నం దగ్గరకువచ్చి కవరు చేతికొందించాడు. “నీ చేతుతో ఈ టెలిగ్రాం చచ్చించని” అన్నాడు.

“టెలిగ్రాం!” — రత్నం ఒక్కక్షణకాలం డాక్టరు మును చేతిలోవున్న కవరువంక భయ వివస్వలంతో చూచింది. కంపిస్తున్న హస్తాలతో అందుకొని కవరు చించింది. దానిలోనుంచి కాగితం తీసి అమూల్యగ్రం చదివేసింది. వెంటనే ఆనందంతో ఒక్కగంతు గంతింది. —“అబ్బా! అఖరుకు అతను చచ్చిపోయాడూ! మంచినని జరిగింది! చాల బాగుంది! డాక్టరుగారూ! ఈకోశ వాకంతో ఆనందంగావుంది. ఈ ఆనందసమయంలో వాదద్దేశ గవక

జబ్బుంటే మీకు కోరికను బహుమతి నిచ్చేదాన్ని. ఇక నా ఆరోగ్యం బాగుపడుతుంది, డాక్టరుగారూ మీ మందులు, గింజులు నాకవసరంలేదు. అవేం లేకుండానే నా జబ్బు నయమవుతుంది. మీరు ఇక నిశ్చింతగా, నిర్భయంగా వుండండి" అని అంది.

డాక్టరు మధుకు రత్నం మాటలన్నీ వింతగా కన్పించినై. ఆయనకేమీ బోధపడటంలేదు. ఆయోమయంగా రత్నం ముఖంవంక తీక్షణంగా చూడసాగాడు. రత్నం డెలిగ్రాంను డాక్టరుకు అందించి— "నా మొగంవంక అట్లాచూస్తారెండుకు, ఈ డెలిగ్రాం చదివండి" అని అంది.

డాక్టరు మధు ఆమెచేతిలోనుంచి డెలిగ్రాం తీసుకొని చదివాడు. అంగులో— "క్రిందటి శుక్రవారం జమీందారు నోంబాయీలో ఆస్పత్రిలో మరణించాడు" అని వుంది. జమీందారా! డాక్టరు మధు విస్మయాడు. ఆశాభ, ఆసహాయంలు అని కాని బోరియంలో ఆశ్రయమిచ్చిన రత్నం జమీందారు భార్య! ఈ ఆలోచనతో డాక్టరు మధు నోటివెంట మాట పెళులెను. కన్నెత్తి ఒకసారి రత్నంవంక విస్మయ దృష్టులలో చూచాడు. బాలిగోల్వే ఆమె కళ్ళు జల జల కన్నీగు రార్చినై. డాక్టరు మధు చాస్తార్చి తన రెండుచేతుల్లో పట్టుకొని రత్నం— "డాక్టరుగారూ, నేను నా వాస్తవ పరిస్థితిని దాచివుచ్చి మీకు అబద్ధాలు చెప్పాను. ఇన్నాహి మిమ్మల్ని మోసగించాను. అంగుకు నేను విసింగగా తీమాభీక్ష కోగకోవాలి తెలియకుండావుంది. నేను ఇట్లా మోసంచేయడానికి అనుకూలించిన పరిస్థితులను గురించి వివరంగా చెప్తే, మీరు నన్ను తీమిస్తారని భావిస్తాను" అని అంది.

డాక్టరు మధు ఏం మాట్లాడలేను. రప్పకల్పుకుండా ఆమెవంక చూస్తూనే వున్నాడు. రత్నం చీర కోంగుతో కన్నీటిని తుడుచుకొని డాక్టరు మధును దెడ్డిమీద ఒకప్రక్కన కూర్చోమని సంజ్ఞచేసి— "మిరొక్కనివిషం కూర్చోండి. నా వాస్తవ పరిస్థితి సంతా విషమర్చి చెబుతాను" అని అంటూ నలినిహూడ దగ్గరపడింది... "పోదరి: నవుకుడా ఇట్లాచచ్చికోర్చి. మీ ఇద్దరికి నా కరుణాపూరిత గాధసంతా పూస గ్రుచ్చినట్లు దాపరికం లేకుండా చెబుతాను. దీనితో

నయినా నామనస్సు లేకపోతుంది, కుదుట పడుతుంది" అని దీపంగా అంది.

డాక్టరు మధు మానంగా దెడ్డికు ఒక అంచున కూర్చున్నాడు. నలిని ఎగురుగా వున్న స్థూలుమీద కూర్చుంది. రత్నం తన గుఱబధిరమైవక యెప్పలం ప్రారంభించింది.— "మా ఇంటిప్రక్కనే ఒక యువకుడున్నాడు. సుందరుడు, గుణవంతుడు. అతన్ని ప్రేమించాను. అతను నన్ను గాఢంగా ప్రేమించాడు. ఇద్దరం పెళ్ళిచేసుకుందామని ప్రతిజ్ఞ చేసుకున్నాం. నా అందిదందలనుగురించి జమీందారు తెలుసుకున్నాడు. ఆయన నా తిండిని పిరిపించాడు. కావలసివంతి డబ్బిస్తానన్నాడు, భూములు వ్రాసిస్తానన్నాడు ఉన్నతోద్యోగం యిప్పిస్తానని ప్రలోభిట్లాడు. మొదలుంచీ నా తిండికి అక్క యిబ్బంగులతో సరిమత మవుతూ బాధపడుతున్నాడు. అంగుకు జమీందారు గారి ప్రలోభంలో చిక్కుకుపోయాడు. ఆయన కోరికను కాదనలేకపోయాడు. అప్పుకు ఆయనకు తన అక్క యిబ్బంగులు చక్కేకోవకపోవేకాదు, తన కూతురు జమీందారికి అవునువరి, కుటుంబగౌరవం పెగురుతుందని, వంశం కన్నెక్కకుండునని, భవిష్యత్తు బ్రహ్మాండంగా వుంటుందని ఆయన ఊహ. నెంటనే వివాహం చేసేశాడు. నాపై ఆశలు, ఆపేక్షలు పెలుకు కూర్చున్న ప్రభాకరు చెతులు ముడుముకు కూర్చులసి వచ్చింది. దుఃఖాన్ని దిగ్మింగలేక జీవచ్ఛవం అయి పోయాడు. మా యిద్దరినీ కలుగుకోనివ్వలేకెవ్వరూ. వినాహంతురం కోంతికాలం నన్ను ప్రేమించిన ప్రియుడు నా మనస్సులో మెగులుతూ నేవున్నాడు. కాని అరుగగురుకు ఆనందాన్ని ప్రసాదించే జమీందారుగారి ఆ ప్రాసాదాల్లో వుంటూ అతన్ని విస్మరించాను. అంతేకాదు నన్ను నేనే మరచిపోయాను.

ఆ ప్రాసాదంలో జరిగే వాస్తవ విషయాల పరిజ్ఞానం క్రమేపీ తెలుస్తూవచ్చింది. సత్యం వ్యక్తమాకు వ్వికొద్ది నాకళ్ళు తెరిపి పడినై. కాముకుడు, త్రాగుబోయినా అయిన జమీందారు నా కిలాన్ని సర్వనాశం చేశాడు. జమీందారుకోసం నిత్యమూ నవయువకులు వనూవుండేవారు. నన్ను వివాహమాడక పూర్వంకూడ పిళ్ళు వస్తూనేవుండేవారిట. వివాహమైన తిర్వాతకూడ వస్తూనేవున్నారు. ఈ సంగతులు నాకు తెలియకుండా వుండటానికి కట్టుదిట్టాలు చేశారు. నాకు ఇంకా అయి

దురుగు సవతులున్నాడు. ఒక వందదాకా వుంతుకు కలెలున్నాడు. ఈ విషయం నాకు వివాహసంకరం తెలిసింది. విశ్వంధరికి కూడ వాకు పట్టెగలే పట్టింది. అబలను నేనే చెయగలను? జమిందారుగారి వత్తర్ల పవారాలోనుంచి పారిపోవటం పాపమయ్యే సుఖమైన పనేంకాదు. ప్రభుత్వం జమిందారుగారి జమినంత టిని కలిపివేసుకుంది. వారికి సాలీనా కొంత డబ్బు స్వంత ఖర్చులకు ఇస్తావుంది. విచ్చలవిడిగా, విలాసంగా తిరగటానికి తగినంత డబ్బు జమిందారు దగ్గర లేను. పాపం యేం చెబాడు. మమ్మల్నిందరినీ సుక్కల కంటే కనాకన్తంగా తరిమివేశాడు. ఈ కానిట్రీయం వెనుక ప్రక్కలోడులో నేను వీ పరిస్థితిలో మీకు నోరికానో మీకు తెలిసిన సంగతి. ఆస్తిలో నేను నా నా సవ చరిత్ర నెట్లా చెప్పకొగలనో మీరే ఊహించండి.

“నువు మానవతి వయ్య, నువు నాతయ్యవు. రత్నం ఇంతకుమించిన పరిచయం నాకు అప్పడూ అవసరం లేదు, ఇప్పుడూ అక్కర లేదు” అని డాక్టరు సానుభూతిగా అన్నాడు.

“కాదు, కాదు, నేను మానవతినికాదు డాక్టరు గారూ”—అని రత్నం వలవల విలిపిస్తూ—“ఒకప్పుడెప్పుడో మానవతి నేకావచ్చు. కాని ఆమె మరణించింది. ఇప్పటికి కూడ ఎంతో మంది అబలల ఆర్తనాదాలు నా కర్ణపుటాలను పరులకొడుతూనే వుంటే. ఆనాడు నాది ప్రక్కనే ఎంతిమంది అభాగినులు ఆవరంతానుని బలత్కారాలకు బలియైనానో నా మనోనైత్రాలకు నీనికూ నోములవరి కనిపిస్తూ వుంటారు. ఈ దుష్కర్తృత్వాలను చూడకుండా, దురాచారాలను వివకుండా నేను ఈలోకాన్ని వివనాదిహేయిబట్టియే ఎంత బాసండ్డే డాక్టరుగారూ” అని అంది.

“నిన్నొక నూతన జీవితం ఆహ్వానిస్తూ వుండడంవల్ల ఆపని జరగలేదు. మరణించడం మానవకర్మం కాదు. మరణించాలని ఆత్మహత్య చేసుకోవడం మహాపాపం. మానవుడు జీవించి తోటి మానవులకు సహాయ, సత్కార్యాలు చేయడమే మానవకర్మం” అని డాక్టరు మధులైరిగాం కౌగితాన్ని వరిపివేసి కుక్కుబుబులో పారేశాడు. చేతిగడిగారంలో బయియు చూచుకొని “నేను విన్నాను. ఇంకా చాలా పనులున్నై. నువ్వు యిక నిద్రిపోవచ్చు” అని బుద్ధిగంతుగా అన్నాడు.

డాక్టరు మధు తన అభీనుకు వెళ్ళిపోయాడు. రత్నం ఆవేశాన్ని డాక్టరు పాదాల వంక రెప్పవల్లభ మానంగా చూస్తూ కూర్చుంది.

* * *

వచ్చిన వ్యక్తిని ఆపాదమనకం ఒక్కసారి తీవ్రంగా చూచి డాక్టరుమధు—“ప్రభాకర్ బాబూ, రత్నం ఇక్కడున్నదిని నీకెట్లా తెలిసింది?” అని అడిగాడు.

“ఇప్పుడు అనవసర ప్రసంగంతో వృథాకాల యాపన ఎగుకు చెస్తారు డాక్టరుగారూ? ఆ నేషనలకు లకు అచూకీయే చిక్కదంటారా!”

“ఈ ఆ నేషనల కేవలం ఏకపక్షానికి సంబంధించిన నే ప్రభాకర్”—అని డాక్టరుమధు మునిముసినవ్వులు వవ్వుతూ...“రత్నం ఎన్నడూ నిన్ను వెదకించాలని ప్రయత్నం చేయవయిన లేదు. కనీసం నీ పేరయినా ఉచ్చరించి ఎగుగను ఈస్టిలో ఆమె నీగోరావదానికి సిద్ధపడుతుందిని నీవు ఎట్లా వూహించావు?” అని అన్నాడు.

“నాతో రాకపోయినాసరే, కాని ఆమెనొక్కసారి పిలిపించి అడిగి చూపండి”

“కేవలం అడగడం అయితే ఒక్కసారేం కర్కం వందపార్లు అకురతాను పూర్వవృత్తులు జపిచేస్తే ఆమెకు పిచ్చియొక్కే ప్రమాదంవుంది. ఈ సంగతి నువ్వు గ్రహించడం లేదు. ఎన్నోకష్టాలుపడి, ఎన్నో చికిత్సలుచేసి ఆమె నిష్పదోకమనిషిగా చేయగలిగాను. ఆమె మనస్సునా గరించిన జీవితగాథ కలుక్కుమనకుండా వుండేటట్లు ఆమెకు ఒక్క ఊగుమయినా తీరిక లేకుండా పని కల్పించి పని చేయిస్తున్నాను”

“ఆమెతో నన్నుకలిసి మాట్లాడనివ్వరు, నా విషయం ఆమెతో చెప్పనన్నా చెప్పరు. ఇందులో మీ ఆభిప్రాయం ఏమిటో బోగో పడటం లేదు డాక్టర్” అని ప్రభాకర్ ఆవేశంతో అడిగాడు. కుర్చీలోనుంచి లేచి గదిలో యిటు నటూ పచారుచేయడం సాగించాడు. మళ్ళీ—డాక్టర్ మీరు మంచివారు కొవచ్చు, అనుభవజ్ఞులు కొవచ్చు. కాని మానవమాత్రులు కాదు. మీ...మీ...మీది హృదయంకాదు. నల్లరాతిబండ్ల మీ జీవితంలో, ఎవర్నయినా ఎన్నడయినా ప్రేమించారా?” అని అడిగాడు.

“లేదు, అందుకే నే ప్రేమకుల పిచ్చిచేషలు చూస్తావుంటే నాకు నవ్వు వస్తుంది.” అని డాక్టరు మధు చిరునవ్వు వదిలి సహజభోంజిలో అన్నాడు.

“ఈ విధంగా వ్యంగ్యంగా అనడానికి, వ్యవహారికంగా అధికారంవుంది. కేవలం పెద్దవాడూ, వృద్ధుల అనేకా” అని ప్రభాకర్ గదియూ అన్నాడు.

“కాదు”—అని దృఢంగా డాక్టరు మధు—
“నేను ప్రేమలోగిరి కాకపోయినందుకల్లనే, ప్రేమ పిచ్చిలోపడి సతమత మవుతున్న రోగులకు ఎంతో నేర్పుగా చికిత్స చేయగలుగున్నాను” అని అన్నాడు.

ఈ పారి ప్రభాకర్ వ్యంగ్యంగా నవ్వేశాడు.—
“మీరు విచిత్రవస్తువులేవే. మా ఇద్దరిమధ్యా నిలబెట్టని అడ్డుకోడగా అడ్డు వస్తున్నారే. ఈ అధికారం మీ కెవరిచ్చాడు?” అని అన్నాడు.

“అధికారాలన్నీ నాకున్నై. నేను రత్నం తండ్రిని ప్రభాకర్! ఏ తండ్రిలయినా అనుభవ రహితమైన యువకుని మాటలను విని మృత్యుముఖమంచి కాపాడుకున్న కుతూహల త్యజించగలడా?”

ధీరే, ధీరే బారుంది. ఇప్పుడు డిక్టేటర్ త్యజించడం అనేపక్షే బహులేరదే? మే విద్వంస బాల్యం నుంచి ఒక్కొక్కటిగా ప్రేమించుకున్నాం. అప్పుడు ఆ జపించాడు అడ్డువచ్చాడు. ఇప్పుడు మీరు అడ్డు పడుతున్నారు. ఈ అడ్డులు లేకపోతే మే మీ పాటికి వివాహమాడి సుఖంగా వుండేవాణ్ణి.”

“ప్రభాకర్, పూర్వపు సంగతులన్నీ మరచిపో. ఇప్పుడు నువ్వు రత్నాన్ని ప్రేమిస్తున్నావని, వివాహమనే నెపంతో మళ్ళీ ఆమెశరీరాన్ని నవ్వు, కష్టాల పాలు చేయవని నే నెల్లా జన్మించింది?”

“అబ్బా!” అని గెంతుచేతులూ నులుముకుంటూ ప్రభాకర్ —“నేను చిగువు కొన్ని నాడిన. అందగావను ఆరోగ్యవంతుణ్ణి. ఉద్యోగం చేస్తున్న యువకుణ్ణి చెప్పనే చెప్పాను. వివాహమే చేసుకొందలచిందంటే అందంగా ఆపివెట్టలు, సుగుణాలబ్రావు లవదగిన సుదతులు, చక్కగా చిగువుకొన్న సుందరాంగలకు కొడుకేమిటి నాకు? కాని నామస్సు రత్నంమీద లగ్నమయింది. నేనామెను ఎంతగా ప్రేమిస్తున్నానో ప్రవర్తించాలంటే—ఆపాడు చానుమంతుకు నుండెలు చీర్చి క్రిరామణ్ణి చూపించి దిందంగా—ఇప్పుడు నేను నాగుండెలు చీర్చి ప్రవర్తించలేను. అయినా మీరు రత్నాన్నొకసారి పిలిచి అడిగి చూడండి. మీ కంటియినా పుణ్యముంటుంది.

“సరే”—అని డాక్టరు మధు కాలింగ్ బెల్ మోగించి బోయాడు. ఇంతలో రత్నం గదిలోకి వచ్చింది. తల వంచుకు నే—నేను బయటనుంచి మీ సంభాషణ అంతా విన్నాను ప్రభాకర్. ఇప్పుడు నన్ను మళ్ళీ నువ్వు ఈనూయాప్రపంచంలోకి ఈవ్వకు. నిట్టి అమానుకువవు కావద్దు. నీవు ప్రేమించే రత్నం ఏనాడో చచ్చిపోయింది. ఇప్పుడు జీవచ్ఛికం లాంటి ఈ కంకారాన్ని తీసుకుపోయి ఏం సుఖపడతావు?” అని అంది.

“రత్నం, ప్రేమ జ్యోతిస్తో జీవితపు దివ్యమవలించి మళ్ళీ జీవించాను. ఈనాటికి నీవు నాకు ఆ పూర్వపు రత్నానివే. నేను నీ కేరింగ్ని, యావనాన్ని ప్రేమించి వలెను. నీ పరిత్రాపాదుగాన్ని ప్రేమించాను. అది ఎన్నో నవ్వుకష్టాలు సహించింది. కళ్ళలో పరీక్షలకు పరిమై రాటులేలింది. ఆ నిరుజ్జీవ హృదయం నేనే ప్రేమిస్తున్నాను బాహ్య కేరికం వదిలి పోయిందనే గుఱుగా నాకు లేనేలేదు. ఇక ముందుండను. రత్నం నామాటల్ని నమ్ము.”

“ప్రభాకర్, నా జీవితపుబాట మారింది. వాప్రాణప్రదాత యువ ఈ తండ్రికి మాటయిచ్చాను. ఆయనచేసి ఉపకారానికి ప్రశస్తికారంగా నా ఈ జీవితాన్నంతా తీయగోసులకు మృత్యువ చేయడంలో గడుపుతాను. ఇదే నా నిశ్చయం.”

“అయితే ఇటు నావంకొకసారి తలచితి మాన్లు నీ మనస్సులో నా కేమలా స్థానమన్నది లేదని, నాకు నీకు ఇక వివిధమయిన సంబంధం లేదని, నీకుగాను నేను సనిపోయినట్లేనని చెప్పా. అంతే, మాదుమాటాడకుండా యిక్కడనుంచి వెళ్ళి పోతాను.”

“రత్నం ఏమీ సమాధానం చెప్పలేక పోయింది. ఆమెకుళ్ళు జలజల కన్నీడురాలిస్తే. ప్రభాకర్ ఒక్కటిగాకాలం ఆమెవైపు చూచాడు. పిమ్మట కుర్చీమీదపెట్టివున్న కోటు, నూటుకేసు తీసుకున్నాడు. డాక్టరు మధును సంబోధించి—“నమస్కారం డాక్టర్! మీ అమూల్య సమయాన్ని వృధాచేశాను. మీకు కష్టం కలుగజేసినందుకు తీయించండి.” అని అంటూ బయటకు వెళ్ళమని ద్వారం వైపుకు అడుగు వేశాడు. ఇంతలో రత్నం ఓగ్గరిగా ప్రభాకర్! అంటూ గబగబావెళ్ళి అతన్ని గాఢంగా కాగలించు కుంది.

డాక్టరు మధు పిల్లలడుగులువేస్తూ చిడిచప్పుకు కాకుండా గదిలోనుంచి బయటకువెళ్ళి పోయాడు.

తూర్పు యూరప్ లో

మానవవాద భూతము

థామస్ పి. విట్స్

ఈ భూగోళంమీద నివసించుతున్న ప్రతి మానవుడూ యిప్పుడు రెండు మహా సంఘర్షణలమధ్య పరిచిరి బ్రతుకున్నాడు. వీటిలో మొదటిది, అత్యంత ప్రధానమైనది—సాంకేతిక పరిజ్ఞానాభివృద్ధికి, సాంఘిక రాజకీయపరిణామానికి మధ్య యేర్పడిన అఖారం. సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అవధులు లేకుండా అత్యంత త్వరితగతిన పెంపొందుతున్నది. కాని సాంఘిక రాజకీయ వ్యవస్థా పురోగమనం, వర్తి నడకగా వుండి దాని గమనాన్ని అందుకోలేకుండావుంది. దీనివల్ల సాంస్కృతికరంగంలో ఎంతో సంక్షోభం చెలరేగుతున్నది. రెండవది ప్రపంచనాయకత్వం కొరకు రెండు అగ్రరాజ్యాలమధ్యనూ జరుగుతున్న సంఘర్షణ. ఇటు అమెరికా అటు సోవియట్ ప్రభుత్వమూ విభిన్న సాంఘిక దృక్పథాలతో ద్వంద్వయుద్ధం చేస్తున్నాయి.

ఈ సంఘర్షణల వాతావరణంగానూడా, ఈ ప్రపంచమంతా ఒకటేననే 'యేక ప్రపంచ' దృష్టిగల వాగు సర్వత్రా వున్నాడు. వీరు, ప్రపంచ సమైక్యతకు ప్రాతిపదికలుగా వుండదగిన జీవననూత్రాలను అన్వేషించటానికి తంటాలుపడుతూనే వున్నారు. ఈ అన్వేషణలో కొందరు 'మానవుడు' అన్న శబ్దం వైపు దృష్టి మరల్చుకున్నారంటే ఇంకొకరి ఆశ్చర్యపడకలసింది ఏమీ లేదు.

పారిస్ విశ్వవిద్యాలయంలో అధ్యాపకులుగా పనిచేస్తున్న ఆండ్రీ పీటర్ (Andre Pietre) 'రియాలిటీస్' (Realities) అన్న పత్రికలో ఇలా వ్రాశాడు. 'ఈ ప్రపంచం అంతా ఒకటేననే సమైక్యభావాన్ని వ్యతిరేకించటం పాతికాలంనాటి మూఢత్వమని నేరి చొయినా, నిజానికి భవిష్యత్తులో ఏకైకము, సమగ్రము, అవిభాజ్యమూ అయిన మానవసంఘ సమీకరణకు ప్రాతిపదికగాల నవ్యమానవవాదం ఇంకా మనకు సిద్ధించ

లేదు. కాని ఆ నిర్మాణానికి కావలసిన శిలాఖండాలన్నీ సంసిద్ధమైవున్నాయి. వీటిని పేర్చి కట్టగల శిల్పి లభించితే ఈ భవిష్యన్ని ర్మాణం సిద్ధించుతుంది."

అదే పత్రిక అదే సంచికలో శాస్త్ర విజ్ఞానము యొక్క విశ్వజనీనతను ప్రతిపాదించగల ఒక శబ్దం కొరకు అన్వేషణచేస్తూ, జె. రాబర్ట్ ఓపెన్ హైమర్ (J. Robert Oppenheimer) (పాచీన గ్రీక్ వాద్యయం వైపు దృష్టిమరల్చి 'మానవవాదం' (Humanitas) * అనే శబ్దాన్ని ఎన్నిక చేశారు. ఆయన ఇలా ప్రకటించారు.

'యీ అన్వేషణలు యీ మారణాయుధాలు... ఈ భూఖండంమీద ఇక మానవజాతి వుండజేమాన నే భీతిని కలిగిస్తున్నాయి. అది జరగదనటానికి ఆస్కార మేమీ లేదు. కాని యితరంలే భయమైన పరిస్థితి యేమిటంటే, తనకున్న సంస్కృతి సంప్రదాయాలనూ, నాగరికతనూ మానవత్వంతో సహా సర్వ నాశనం చేసుకుని మానవుడు మృగంగా తిరిగి యీ గడ్డ మీద మిగులుతాడేమనిన నా భయం"—

పాశ్చాత్యజాతలలో వ్యాపించివున్న 'మానవవాదాన్ని గురించి నేనొక్కడే చర్చించబోవటంలేదు. 'సామ్యవాద మానవవాదం' (Socialist Humanism) పేరా, 'మానవతా సామ్యవాదం' (Humane Socialism) పేరా 'సామ్యవాద' నియంత్రుత్వానికి భూమి కేటావగా, కమ్యూనిస్టు ప్రాంతాలలో వ్యాపించుతున్న భావనా విభావాన్ని గురించి మాత్రమే పరిశీలనచేస్తున్నాను. "మానవతా సామ్యవాదకేంద్రీ, ఇప్పుడు ఒక అదృశ్యభూతమై తూర్పు యూరప్ సర్వత్రా పరిభ్ర

* 'Humanism' is the intellectual, scientific and literary movement of the 14th and 15th centuries, which exalted Greek and Roman culture and learning; opposed to Scholasticism.

మించుతూ పెట్టబడిదారీ కరాలనేగాక స్థానికీకలను గూడా చాచుకొనుచున్నది" అని గత వంతులలో "కమ్యూనిస్టు ప్రకాశిక" తొలి వాక్యాలను వ్యాఖ్యానించుతూ, పోలిష్ ప్రతికారచయిత్రి, ఎడ్డా వేర్ థేల్ (Edda Werel) వాసింది.

ఎడ్డా వేర్ థేల్ వాసింది ముమ్మాటికీ నిజం. ఉదాహరణకు: సోవియట్ కమ్యూనిస్టుపార్టీ ప్రతిక "కమ్యూనిస్టు", 1957 సం॥ 5 వ సం॥ చిక్ లో, 'మానవ వాదాన్ని' దూకుటకుతూ ఒక ప్రశ్నేక వ్యాసం ప్రకటించటమేగాక, సంపాదకీయ వ్యాసంలో తొలి భాగాన్నంతా యింగుడు వినియోగించింది. ఆ సంపాదకీయం లేనివ సిద్ధాంతం మానవత్వాన్నంతా గుర్తిస్తున్నట్లు చెబుతూ. "కమ్యూనిస్టు సూత్రాల ప్రతిపదికపై మానవ సంఘాన్ని పునర్నిర్మాణం చేయుటానికి విప్లవరూపంలో జనుగుతున్న ఈ మహా ప్రయత్నానికి మించి మానవవాదం మరొకటిలేదు. ఇదే వాస్తవమైన మానవవాదం. మానవానురాగ వ్యక్తీకరణ ఇంతిపు వినా మరొక పేదీలేదు." అని ఆ సంపాదకీయంలో వ్రాశారు.

ప్రశ్నేకవ్యాసంలో మరింత మొండిగా వ్రాశారు. "లేనినిజం"కు నూతనత్వవృద్ధి సంస్కరణ జరుగవలసిన ప్రమేయమేమీ లేదన్నాడు. 'మానవతా సామ్యునాను'ను ప్రతిపాదించుతున్న మార్కులేని ఆవసరంలేదన్నాడు. "క్రొత్తగా బతుకు దేరిన ఈ సంస్కర్తలు, మార్క్సిస్టులమరి చెప్పకుంటున్నా, వారు మార్క్సిస్టు—లేనినిజంలో వున్న ఆత్మింతి ప్రధానములైన సూత్రాలనే తొలగించాలని చెబుతున్నాడు" అని వాళ్ళమీద ఒక విమరు విశిరారు.

'మానవవాద సూత్రాలవేర, ఈ ముగ్ధ కొందిగా, సోవియట్ విధానాన్ని దూకుబట్టటం పరిపాటి అయి పోయింది. అధూరిము, ఊహానిర్మితము అయిన మానవ వ్యక్తీత్వాన్ని దేన్నో పరిరక్షించాలనీ, చేసే ఈ వినాదాలన్నీ, భూవాస్యకు వర్గాలకు, పెట్టబడిదారులకు అనుకూలంగా, కార్మికకర్షక వర్గాల మనస్సులను కలుషితం చేయటానికి జరిగే ప్రయత్నం—కృష్ట మోసం. ఇల్లాంటి 'వెట్టి బూర్జువా' నివాదాలను లేనినిజము—మార్క్సిజం; సిద్ధాంతరీత్యా ఖండించుకోండి" అని 'కమ్యూనిస్టు' ప్రతిక విరి ధోరణిపట్ల తీవ్రమైన అసమ్మతిని తెలియజేసింది. మాస్కో పరిపాలకులు ఈ మానవ

వాదాన్ని గుర్తించటమేగాక, దాన్ని మాసి కంగాన పడుతున్నారని యింగుడుల్ల స్పష్టంగా లేలుతున్నది. అయినా ఈ ఉద్దేశాన్ని వాళ్ళచేసి చెయ్యటం అంత గేరికైన పనిగాను. పోలిష్ ప్రతిక 'నోవాకుల్చురా' (Nowa kultura) ఏప్రిల్ 28 లేదన ఇలా ప్రకటించింది: సాంఘిక జీవితాన్ని యావత్తు పునర్నిర్మాణం చేయటం కమ్యూనిజం ఆదర్శం. సాంఘిక వర్గాలలో మానవునికి స్వేచ్ఛ లభించాలి. మానవ జాతికి ముక్తిలభించాలి. ప్రజాభూమిల్యానికి నిజమైన సార్వభౌమాధికారాన్ని సంక్రమింపజేయాలి. ప్రజానీకంపట్ల బాధ్యత లేకుండా తియ్యరైన పాలకవర్గానికి సామాన్య ప్రజానీకానికి ముగ్ధ యేర్పడిన వర్గ తంతరి మార్గాన్ని నిర్మూలించాలి. జీవితంలో మానవత్వాన్ని సిద్ధింపజేయాలనే కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతం, విశ్వసాస్తి కలది. ఈ భావన మార్క్సిజం కన్న ప్రాచీనమైనది. యుగయుగాలుగా పెంపొందిన సంస్కృతియొక్క పరిణామం. 'నోవా కుల్చురా' ప్రతిక చెబుతున్న ఆ కమ్యూనిజం ఎటెదైనా, అది సోవియట్ కమ్యూనిజం కాదని స్పష్టంగా లేలుతోంది.

మరొక పోలిష్ కమ్యూనిస్టు, జర్జీ అర్బన్ (Jerzy urban) మానవ వాదాన్ని నిర్వచించుతూ, 1956 జూన్ 10 వ లేదన 'పాప్రాస్టు' (Poprostu) ప్రతికలో ఇలా వ్రాశాడు:

"మానవుని రక్షణ అనేది, సిద్ధాంతరీత్యా అనాదిగా వస్తున్న భావమే కావచ్చు. అయినా మానవతా సిద్ధి అనే విస్తృతాదర్శంలో అది ప్రధానాంశం. మానవ రక్షణలో, జీవితావధానము లభింపజేయుటమేదీ తొలిమెట్టు. ఆర్థిక రంగంలో మనం ఊపిరి సలపటానికి వీలులేని కుక్కురాలనాల నెన్నిటితో అమలుజరిపాం. ఉత్పత్తి విధానాన్ని నిర్వహించటానికి ఆభేద్యములైన వ్యవస్థలను ఏర్పాటు చేశాం. కాని ఈ సందర్భంలో మనం ఏ మానవుని కొరకైలే యిదింతా జనుగుతోండ్ అ మానవునే విస్మరించాం. మామూలు దైనిందిన వ్యవహారాలలోనే కాదు, పెద్ద పెద్ద నిర్ణయాల జరిగే తరుణంలోనూ ఈ పాపాలు చేశాం. ఆర్థిక రంగంలో మనం నిర్మించుకున్న ఈ కాలనాలు రద్దు చేయటానికి వీలులేని వేమికాదు. మానవత పెంపొంది దృష్ట్యా సామ్యువాద మారాలద్యాన, ఉత్పత్తి విధానాన్ని నిర్వహించటం మన అవధి, ఆదర్శము అయి వుండాలి. మన విధానంలో ఇట్టి మార్పురతలం అవస్యకర్తవ్వం. తన మట్టా జరుగుతున్న ఈ కార్యక్రమమంతా త

తూర్పుయూరప్ లో మానవవాదభూతము

కొరకూరిన బాగ్యురితోనూ జగురుకున్నాను నే భావం ప్రతి ఒక్కరికి తోచేలా, పొగుని, ఆత్మిగౌరవం, అభిలషితవకౌశలాలూ పునగుద్దింపబడాలి."

పొలిష్ అధికార ప్రతాలలోకూడా 'మానవవాద' ప్రసక్తి అక్కడక్కడ కనూనే వుంది. ప్రభుత్వాధికారాన్ని చేపడుతూ, 1966 అక్టోబర్ 20 వ తేదీన, వ్లాదిస్లావ్ గోముల్కా చేసిన ప్రకటనలో ఇలావుంది:

"సామ్యవాద పురోగమనంలో, వ్యక్తి ప్రాధాన్యత అనేది, అధికార చాలనంలో ఒక వ్యక్తిమైన పద్ధతి; ఇది మానవతా సామ్యవాద సిద్ధాంతాలకు విరుద్ధమైన పద్ధతులను అమలు జరుపుతుంది. మానవ స్వాతింత్ర్య విషయకమైన సామ్యవాద విధానానికి, సామ్యవాద న్యాయానికి విరుద్ధమైన పంథాలను అనుసరించుతుంది."

ఈ 'మానవవాద భావం' అనేది, తూర్పు యూరప్ లోనూ, కొన్ని సోవియట్ వర్గాలలోనూ పెంపొందుతున్న మహాద్యహాన్ని అవగతించేముఖానికి ధూతద్దింబంటిది. 'మానవవాద' శబ్దంగా ఇదిపిచ్చున్న భావనకూడా, వివిధ ప్రభవం రూపాలలో, వివిధ ప్రాంతాలలో వ్యక్తిం అవుతున్నట్లుం గనుపార్లుం. క్రింద కొన్నిటిని పొందుపరుస్తున్నాము.

అడమ్ వాజిక్ (Adam Wazyik): మానవతా సిద్ధికొరకు, తూర్పుయూరప్ దేశాలలోని ప్రముఖులు చేసిన విజ్ఞాపనలలో జేరిలోనూ, వాజిక్ చేసిన విజ్ఞాపనలూ వున్నంత మహావేగం లేదు.

'వయోజనులకు ఒక గీతం' అన్న గేయం వాగ్నా ప్రతిక 'నోవాకుల్ బురా' ప్రతికలో 1955 ఆగష్టు 19 తేదీన వాజిక్ ప్రచురించారు. ఆ గీతం తుదిభాగం ఇలా ముగుస్తుంది:

అంతులేని చాకిరితో

అల్లాడుకున్న వారిపక్షం

ఈ గడ్డమీద నిల్చుని

ఈ మామూలు కోరుకున్నాం!

ద్వారాలు వివృతాలు కొవారి

గదులకు కిటికీలుండా

చివుడుగారిని గోడలుండా

చివట సిద్ధాంతాలు నశించాలి—

మానవతీరిం ముఖవరింకొవారి

ప్రవాసి మానవుడు క్షేమంగా

పునరావాసిగుడు గావారి

మాటలకూ చేరికలూ

లేదా కనుపించారి

ఈ గడ్డమీద నిల్చుని

ఈ మామూలు కోరుకున్నాం

జూదంకాదు మేమాడింది

లక్షలాదిజనం రంగక్షేత్రంలో మరణించారు

నిర్గుమ్మైన సత్యంకోసం

వాస్తవమైన స్వాతింత్ర్యంకోసం,

జాజ్వల్యమానమైన ఉపజ్ఞావిజయంకోసం

అనుక్షణం ఈ మామూలు కోరుకున్నాం

పార్టీ ద్వారా సిద్ధించాలని

అక్షేపించుకున్నాం."

టైబర్ బార్ దాస్ (Tibor Tardos): 'ఇరో దార్మి ఉస్టాక్' అనే ప్రతిక 1956 సెప్టెంబర్ 7 వ తేదీ సంచికలో, టైబర్ బార్ దాస్ అనే మాంగేయన్ యువచియిరి ఇలా వ్రాశాడు—తాము ఎలాంటి భయంకరమైన మహాకూపంలోకి విసరివేయబడివున్నామో అవగతించేముకున్న మాంగేయన్ విజ్ఞానవేత్తల భావంకు ఇలాగు రూపకల్పన చేశాడు:

"రామరామ ఒక పరిణామదీగో మనం, హతాత్తుగా మానవతీరియొక్క ప్రాధాన్యతినే త్రోసి రాజన్నాం—సిద్ధాంతాలకోసం మానవతీరితాన్ని బరిచెట్టాం. యావదేశిగో మనం, యే విజ్ఞానస్వాతింత్ర్యంకోరకు ప్రతిజ్ఞాలనుల మర్యాదా దానినే విస్మరించాం... ప్రతివానికీ తిలకాపి సరిచెన్నాం."

కోల్డెన్ జెల్క్ (Zoltan Zelk): మానవత్వ పునగుద్ధిరింకు కేవులు పడుతున్న తాపత్రయం, "ఇరోదార్మి ఉస్టాక్" (Irodalmi Ujsag) ప్రతిక 1956 సెప్టెంబర్ 1 వ తేదీ సంచికలో కోల్డెన్ జెల్క్ ప్రకటించిన ఈ గీతం విస్మయంచేస్తుంది.

'నేను మీ పాక్షాద్రకు అనర్హుణ్ణి.

మీరు నా విరహర్యాన్ని పొడిచివచ్చాడు

నా నరలో చిరియలులు ప్రవహించుతుంది.

'నేను పులిని కొడు: మానవుణ్ణి

చిరికిన నా హృదయం భయ భ్రాంతుల గూడు.

'నేను పిరికి పంపను—కంగారు గొడ్డును.'

‘నేను మానవుణ్ణి. మానవుడిలా బ్రతుకుతాను
నేను వీరుణ్ణి ఎలా అవుతాను

ఎందుకూ కొరగాని వ్యర్థుడనాతా నేనూనని నా భయం.
మృత్యువుకంటే దీనికి నేను ఎక్కువగా భయపడు
తున్నాను.”

ఆర్. జిమాండ్ (R. Zimand.): మానవ
తైమాన్ని గురించి, తాను చెందుతున్న ఆందోళనను,
‘పాస్టాస్’ పత్రిక 1956 డిసెంబరు 9 తేదీ సంచికలో
ఆర్. జిమాండ్ ఇలా వ్రాశాడు:

“నేను సోమరిజం ప్రసక్తి చేతలం లేదని,
కొందరు నన్ను విమర్శించవచ్చు. కాని దానికి మనం
ఎంతో దూరస్థులమై వున్నాం. సోమరిజం. అంటే
ఏమిటి? జవానికి తిండి వుండాలి, బట్టవుండాలి,
జంతువులా బ్రతికే దుర్గర్ సస్తి బోవాలి. సాధించు
కున్న స్వాతంత్ర్యాన్ని బలపరచుకుని పెంపొందించు
కోవాలి. సోమరిజం అంటే ఇది నా అభిప్రాయం.
హాలండ్ ప్రజల జీవన ప్రమాణం కనీసం పాస్టాస్ సస్తి
కన్నా అందుకు పే దాకా, మనం సోమరిజంను గురించి
పెద్ద పెద్ద దీర్ఘప్రవాసాలు చేసి లాభం లేదు.”

స్టీఫాన్ కురొవ్ స్కి (Stefan Kurowski)
పోలిష్ ఆర్థిక శాస్త్రవేత్త స్టీఫాన్ కురొవ్ స్కి, జైసీ
గోస్పొదారెజ్ (Zycie Gospodarezo) అనే
పత్రిక 1956 నవంబర్ 28 తేదీ సంచికలో ఒక
వ్యాసం వ్రాస్తూ, పోలండు ఆర్థికాభివృద్ధి విధానం
మారాలన్నారు. పెట్టుబడిదారీ దేశాలలో బాటిగా,
భవిష్యత్తులో జీవన ప్రమాణాన్ని పెంచబానికిగాను,
తీవ్రతరమైన పారిశ్రామిక పురోగమవాన్ని సాధించ
టానికి, వర్తమాన ప్రజల జీవన ప్రమాణాన్ని త్యాగం
చెయ్యాలని, సోవియట్ ప్రభుత్వం పడే పక్ష వల్లె
వేస్తుండే సిద్ధాంతం సరియైనది కాదని ఆయన విమ
ర్శించారు. లక్ష్యం మంచిదేనా లక్ష్యస్యాసకు అను
సరించే విధానం యుక్తమైనది కాదన్నాను. లక్ష్యంలా
కూడా దోషం వున్నది. మానవ శ్రేయస్కింటూ
సాగుతున్న, సోవియట్ ఆర్థికాభివృద్ధి విధానం, ఆ
మానవశ్రేయస్కి విస్తరించుతున్నది. నిరుత్సాహ
నీరసురాలాను ఈ ప్రజలు భవిష్యత్తును నిర్మించగల
గటం అసంభవం. వీరివైరాళ్యంవల్ల ఉత్పత్తి ప్రమా
ణాలు దెబ్బతిని మొదటికి మోసం వస్తుంది” అన్నారు.

జార్జి పాలొక్జి హోర్ వాత్ (George Paloczi-

Horvath) కూర్చు యూరప్ రచయిత లందరి రచ
నలకంటే హంగేరియన్ రచయిత జార్జి పాలొక్జి—
హోర్ వాత్ వ్రాసిన “ఇరువురు యువకుల సమావేశం”
అనే వ్యంగ్య రచన మనస్సును కలవరపరచేదిగా వుండి
ఇది ‘ఇన్ డాబ్ల్యు ఉస్టాక్’ పత్రిక 1956 జూలై 7 వ తేదీ
సంచికలో ప్రకటించబడింది. ఈయన డాన్సిస్కి
చిత్రించిన మూడు ప్రధానపాత్రలను సేకరించాడు
‘క్రైమ్ అండ్ పనిష్ మెంట్’ (Crime and
Punishment) నుంచి రోడ్యా రాష్కొల్నికోవ్
(Rodya Rashkolnikov)) ఒకడు, ‘బడర్స్
అఫ్ కార్మజోవ్ నుంచి’ ఇవాన్, ఎల్యోహాను,
గార్బోవో రచయితకూడా కలిసి, మూగవోయి
కూర్చున్న పెద్దప్రేక్షకబృందం ముందుకువస్తారు—
ఈ ప్రేక్షకబృందం స్థానినిజంయొక్క దౌర్జన్యాన్ని
అనుభవించిన వారన్నమాట.

రంగమీద నిల్చుని, ఇవాన్, ఎల్యోహాను ప్రశ్నిం
చుతాడు: ఆ ప్రశ్న ప్రేక్షకులకుకూడా.

“నిర్దోగమటం గా సమాధానం చెప్పాలి—మాన
వుని భవిష్యత్తును నీవే నిర్మించుకున్నావని ఊహిం
చుకో. మానవజాతికి సుఖం చేకూర్చటం నీ పరమా
ణ్యం... కాని ఒకటి వుంది—దాన్ని సాధించబానికి,
ఒకే ఒక ప్రాణి నే ననుకో—నవప్రస్ హించించి
తీరాలి... ప్రతికార రహితమైన ఆ ప్రాణి కన్నీరు
ప్రవించితేగాని ఈ విర్యాగం పూర్తికాదు. ఆ
ప్రాణిని అలా హించించి నీ కార్యక్రమాన్ని కొన
సాగించబానికి అంగీకరించుతావా?—అబద్ధ మాటకు—
గుండెలమీద చెయ్యి వేసుకు జవాబు చెప్పు.”

‘చెయ్యను—అలా చెయ్యలేను’ ఎల్యోహా
నుందరస్థాయిలో గుస గుసగా జవాబు చెబుతాడు.
ఇవాన్: “అలాంటప్పుడు— మానవసమాజం కోసం
ఈ కార్యక్రమం అంతా సాగుతోందా, ఆ మానవ
సమాజం తన సౌఖ్యంకోసం, ఈ అల్పప్రాణి ఆవ్యా
యంగా హించంపబడి అతని రక్తం చిందటం,
సహించుకుందనీ, హించించి అసంతరం సుఖకాంతు
లతో బ్రతుకుతుందనీ ఊహించగలవా?”

“అలా బ్రతుకేలేదు” ఎల్యోహాను తిరిగి సమాధానం
చెప్పాడు.

తూర్పుయూరప్ లో మానవవాదభూతము

అనంతరం ఇవాన్ ప్రేతుకుల వేపుతిరిగి ఇదే ప్రశ్ని చేశాడు. అదే సమాధానం ప్రేతుకులనుంచి ఏక కంఠంగా వచ్చింది.

ఇవాన్: “పోదరులారా! మీరు సరిగా ఆలోచించకుండా చాలా తొందరగా సమాధానం చెప్పేళారు. (ఎల్మోహెవంక తిరిగి) వాళ్ళున్నారూ మాళావ్—వాళ్ళు—వాళ్ళుకూడా మానవజాతి భవిష్యత్తును నిర్మించటానికి ప్రయత్నించుతున్నారు. భవిష్యత్తరాల సుఖంకోసం యత్నించుతున్నారు. ఈ జగత్తును శుభమైనదాన్నిగా, వా స యోగ్యం గా, మనా తరంగా పునర్నిర్మించటం వాళ్ళ ఆశయం. వాళ్ళ ప్రేమ యావత్తూ రానున్న తరంకోసం ముడుపు కట్టేళారు. అందుచేత ఇప్పుడు బ్రతికివున్న వాళ్ళపట్ల చూపటానికి వాళ్ళ ‘ప్రేమ’ అణుహిత్రం కూడా మిగలేదు. వాళ్ళు పొందిన తరిగ్గీడు ఆలాంటిది. వాళ్ళ గుండెలు ఈచో కల్పితములైన భావాలతోండి నిప్పురములై వున్నాయి. అనుమాన భయభ్రాంతుల వాతావరణంలో వాళ్ళకి ఈ భావా రేర్పడినా వాళ్ళు నాటిని నమ్ముతున్నారు. ఎల్లండి రానున్న తరానికి సుఖం చేహారితే ఈ నాటి మానవులగి యేమైపోయినా ఫరవా లేదని వాళ్ళ పరమ విశ్వాసం.”

ఈ దిశలో ఎల్మోహె ఇవాన్ మాటలకు అడ్డు వచ్చి, ప్రేతుకులను ఉద్దేశించి:

“మీకు ఇప్పటికే జోగపడివుంటుంది. ఇక నిట్లా బ్రతిక లేమని మీకు తెలుసు. సుఖ సంపాదనకు ఇది మార్గంకొదని మీకు అవగతమై వుంటుంది. ఈ నిర్మాతలు కూడా ఇప్పటికీ తెలుసుకునే వుంటారు. ధార్మికతేవులమై ఈ కార్యాన్ని నిర్వహించు తున్నామని నిరూపించుకోవలసి వుంటుందనీ, ఆదర్శం పవిత్రమైనదై వుండాలనీ, ...పవిత్రతయ సాధనకు పవిత్ర కార్యధరణ విధానం వుండాలనీ—

“కాని,” అంటూ ఇవాన్ మళ్ళీ అందుకున్నాడు, “పశ్చాత్తాపపడినంత మాత్రాన లాభం లేదు. “మీరు ఆర్థం చేసుకోవాలి—ట నురద్దువు జీవులారా! మీ రేఅవస్థలో వున్నారో మీకేమైనా బోధ పడుతున్నదాకే క్లి ధ బుద్ధులై న మీరు, నైతిక ద్యంధ్యంలో గిజగిజలాడుతున్న మీరు, పవిత్రమూ, మనా తరమూ అయిన భవిష్యత్తును నిర్మించలేరనిమీరు తెలుసుకోవాలి.”

వాడిమిర్ దుద్రిన్ స్కీ వ్: (Vladimir

Dudintsev). మానవజాతిపట్ల కరుణతో కూడుకున్న ఈ నవ్య మానవవాద స్ఫురణలు సోవియట్ ధూమిలో కూడా అక్కడక్కడ వినిపించుతూనే వున్నాయి. యుద్ధానంతరం వెలువడిన సోవియట్ సారస్వతంలో ప్రఖ్యాతి వహించిన నవల వ్లాడిమిర్ దుద్రిన్ సేవ రచన “నాట్ బై బ్రెడ్ ఎలోన్” (Not by Bread Alone) (తిండి ఉంటేసరా?) దీల్లా నవ్యమానవవాద సువర్ణరేఖలు పేజీపేజీలోనూ తిళి తిళా మెరుస్తున్నాయి. వ్లాడిమిర్ నవలలోని కథా నాయకుడు లోపాట్కిన్ అనే యువకుడైన ఒక ఎంజనీరు. అతడు ఒక నూతన యంత్రాన్ని కనిపెట్టాడు. తన ఈనూతనసృష్టి గుర్తింపబడడానికి అతను తీవ్రంగా ప్రయత్నించుతాడు. లోపాట్కిన్ సోవియట్ ధౌతిక వాదానికి విభిన్నమైన ఆదర్శవాదానికి ప్రతిపూర్తి; సోవియట్ బానిస భావానికి ప్రతివ్యంధ్యమైన వ్యక్తి స్యాతంత్ర్యానికి ప్రతిరూపం; సోవియట్ అధికార వర్గాల అజ్ఞానానికి మాధ్యానికి విభిన్నమైన విజ్ఞాన తీర్థకు మానవరూపం. అధికారవర్గాల రాక్షసత్వానికి వ్యతిరేకంగా, నిరంతరదౌరాటం జరపటంలో ధీమా ర్థిత వున్నదనీ, కేవలం కారాగారాది హింసలపట్ల మానవుని ధీకీ క్షింశించేదిగాదనీ ఈ పోరాటం సాగించటానికి అనువైన రణక్షేత్రం రాజకీయరంగమనీ లోపాట్కిన్ ప్రబోధించుతాడు.

ఈ విషయానికంటిటికీ అంతరార్థమైన మానవవాద దృక్పథం నవలలోని చివరి ఘట్టంలో ప్రస్ఫుటమవుతుంది. లోపాట్కిన్, తనభార్య నాద్యాలో సహా మేషమిది తరండాలో నిల్చుని భవిష్యత్తులోకి చూస్తాడు.

‘వును! ప్రయోగ సంరంభంగా మూపుమిది వున్న బరువును సరిజేసుకుంటున్నట్లు ఆ వేళేగా పట్టగోడ మీదికి వంకాడు. అతని భుజాలలో ఇప్పుడు అనంతమైన శక్తి ఉజ్వలించింది. కాని అతను తన భుజాల మీద ఇప్పుడు అదనంగా కొత్తబరువును చాలా మోపుకున్నాడు—కొత్త బాగ్యత—నూతనంగా స్వీకరించిన మానవతా పరిరక్షణ బాగ్యత. ‘నువ్వు రాజకీయవాదివి అయితీరుతావు’ అని అతని మిత్రుడు గాలిట్ స్కీ అతనితో ఏనాడో అన్న మాటలు జ్ఞప్తికి వస్తాయి. దాని పరమార్థ మేనింటో అతను

తోరిపారిగా ఇప్పుడు అవగతం చేసుకోగలిగాడు. లోపాట్కిన్ తన యంత్రాన్ని నిర్మాణం చేయటం వప్పించివేయటం ఏనాడో జరిగిపోయింది. కాని ఇప్పుడు అరినికి కొత్త బ్యాటరీ పాపనూపింది. దూర దూరాంతరాలకు వ్యాపించుతూ ఆరిని ముందు ఒక కొత్త రస్తా కనుపించుతోంది. దానికి తుది అంటూ కూడా కనుపించటంలేదు. ఆ మార్గం తన్ని ఆహ్వానించుతోంది. ఆ సేక అజ్ఞాత ప్రదేశాల మధ్యగా క్రమంపైన బాధ్యతలను మోస్తూ ఆత్మంత సహనంతో ప్రయాణం చేయవలసివుంది."

కృశ్నేన్ ద్యుడిన్ టేన్ గంధాన్ని, "కృపగా ప్రచార"మన్నాడు.

ఇతర సోవియట్ రచయితలు: సోవియట్ భూమిలో మానవవాది దృష్టిథాన్ని వ్యక్తంచేస్తున్నది ద్యుడిన్ టేన్ ఒక్కడే కాదు. ఇంకా చాలామంది వున్నారు. ఆరినితోపాటు సమర్థులూ, విసదృ దృష్టికం కలవాడూ.

"లిటర్" (మీటలు) అనే కథలో, ఆరెగ్గాం డర్ యాపిన్ ఒక సమష్టి వ్యవసాయ డేలింగ్లో పనిచేస్తున్న ఒక దిలో కమ్యూనిస్టులను చీల్చించు తాడు. వాల్లంతో కూర్చుని, తనపరిశీలించి గురించీ, పార్టీతో తమకుగల సంబంధాలను గురించీ బహిరంగంగా చర్చించుకుంటూ వుంటాడు. వారలో ఒకడు "నిజం" అంటే ఏంటి? అని ప్రశ్నించు తాడు—ఉన్న పరిస్థితిని, చెప్పేమాటలనూ పోల్చుతూ ఆక్కడున్నవాళ్ళు నిరాశావాదభోజిలో ఎవడికి తోచిన సమాధానం వాడు ఇవ్వతాడు.

"విమర్శ—ఆత్మవిమర్శ—అనేవాటి మోస్తగు గానె, "నిజం" అంటే, ఉత్సాహాల్లానూ, మీటింగుల లోనూ చెప్పేది" అని ఒకడు.

"అంటే యవ్వారాలలో పనికొచ్చేదిగాను"— అని మరొకడు.

సంభాషణ ఈ విధంగా సాగుతుండగా పార్టీ నాయకులందరూ వచ్చి, కట్టడిట్టమైన పద్ధతిని సభ చేస్తారు. ఆ సభలో మల్లె బిళ్ళంతో మామూలు మిండి బాణీలో పార్టీ పాతాలు వప్పించి చేస్తారు. సభ ముగుస్తుంది. మల్లె ఎక్కడివాళ్ళు ఆక్కడ చెల్లవతాడు. మల్లె వాళ్ళు 'మీటలు'గా కొనుండా మామూలు మను

ష్యులుగా విజయితీగా నిష్కల్మషంగా మాట్లాడు కుంటాడు.

"స్వగ్రామానికి" అనే కథలో యన్. ఝవ్ నోన్ ఉన్నతాధికారి అయిన ఒక పారి నాయకుని కథనం వ్రాశాడు. ఇంటికొడ ఆరినితెలి చనిపోతుంది. అంత్య సంస్కారాలు నిర్వహించటానికి ఆరిను మాస్కోనుంచి స్వగ్రామానికి వస్తాడు.

ఆ గ్రామంలోవుండే సామాన్య ప్రజలు, తను కష్టసుఖాలన్నీ ఆరినితో చెప్పించుతాడు. పార్టీ అధికారిగా కొనుండా గ్రామసులలో, ఒకడుగా వాడు చెప్పేదింతో వివలసివస్తుంది. ఆరిను సహించలేక పోతాడు — ఆక్కడ ఊరిం వుండలేకపోతాడు— మాస్కోలోవున్న తన అధికారపు గూట్లోకి పోయి వాలటానికి తనాతిహాసితాకు తిమ్మ — తాను మరిచి పోయి బ్రతికటానికి వీలుగా."

యూరీ నాగిరిన్ "లెట్ ఇన్ ది విండో" అని ఒక కథ వ్రాశాడు. ఆ కథలో ఒక "విశ్రాంతి గృహం" డైరెక్టరు వుంటాడు. ఆరిను స్ర్తించిని ఒక అందమైన గదిని, సరిస్థితిగా అలంకరించి, ఎన్నిదూ వేంచేయని పారి నాయకునికోసం ప్రత్యేకించి వుంచుతాడు. స్ర్తించి జనంతో క్లిగిరినీపొయినాసరే, ఆ గది తాళం తియ్యకు. ఆ గదిలోకి ఆలా ఏ ప్రాణిని అనుచుట్టె నీయకు. అది అసంతోగా ఆలా వుండేవలసిందే. ఇలావుండగా, ఆ స్ర్తించిడే పనిమిషి, ఒకనాడు, తన కుటుంబంతో ఆ గదిలో ప్రవేశించి కొంచెం కులాసాగా కొలం గకుప్రతూవుంటుంది డైరెక్టర్ అమాంతం ఉగ్రుడై నాగ్రిని బయటికి వెళ్లగొట్టివేస్తాడు. కాని వెతుకున్నవార్ళు కళ్లెంక జూస్తాడు. తనలో వుండే అమామమరాక్షసత్వం యావత్తూ, ఆరినికి వార్ళుకళ్లెలో కనుపించుతుంది — చికిరుడోతాడు.

సోవియట్ సాహిత్యాధికారులు 'ద్యుడిన్ టేన్ రచనలంతటి చాలారచనలపైన ఆంక్షినిధించినా వారి దృష్టిపథంగాపపని రచనలు, మానవవాదభోజిగలవి ఇంకా చాలా వున్నాయి.

మిలవాన్ జిలాస్ (Milovan Djilas) సోవియట్ వ్యవస్థలో వున్న ఆంతర్వర్తాలను విమర్శించుతూ ప్రకటించిన ఆర్థిప్రాయాలు సగ్రులకూ తెలిసి వనే. ఆరిను ఇటీవల ప్రచురించిన సూతిక గ్రంథం

తూర్పుయూరప్ లో మానవవాదభూతము

మానవవాద భావనలతో నిండివుంది—ముఖ్యంగా తుది భాగం. ఈ భాగంగా ఆయన ఏకప్రపంచ నిర్వాణాన్ని సాధించటానికి పనిచేస్తున్న వివిధ శివులను గురించి చర్చించారు. గ్రంథాంతంలో ఇలా వ్రాశాడు:

“మన హృదయాలలో అత్యంత ప్రధానమైన ఒక నూతనావేశం ఆవిష్కరించబడింది... ప్రపంచ సమైక్యతను సాధించాలనే మహావేశం.

‘సంఘంలో ఒకత్తం, పార్టీ గాని, వాడుకత్వం గాని విమర్శనను అణచివేసినా, నిరంకుశాధికారాన్ని వహించినా, ఆ వ్యక్తిలో ఆచారం బలవటానికి, వాస్తవ స్థితిగతులను అర్థం చేసుకోలేని అంశత్వంలో పడిపోయి అతడు తిప్పుకు నిర్ద్వంద్వము చెయ్యటానికి ఆస్కారంలేకుండా.

‘కన్యాస్థిస్థు నాయకులకు ఇప్పుడు పటిష్ఠ గుర్తింపు ఉంది. వాళ్ళు కార్యాచరణపద్ధతులను వాళ్ళు అనువుచేసుకోలేరు. పరిస్థితులకు దాసులై మొండిబాటోలో వ్యవహరించుతారు. ఇంకాగా కోరిక సౌలభ్యమున్న నూట నిజమే: పూర్వంకంటే కార్యాచరణదక్షులైనవారు ఇప్పుడు చాలామంది వున్నారు. కాని దీల్లో చాలా ప్రతిబంధకాలున్నాయి. వీళ్ళు ఉజ్జాయింపుగానైనా వాస్తవ స్థితిగతులను అణగారిన చేతుకోలేరు. వాస్తవ స్థితిగతులు ముఖ్యంగా కోటకుంటుంటే సమన్వయం చేసుకోవటానికి ప్రయత్నించకుండా, తమ పద్ధతులను తాము సమర్థించుకోవటానికి ప్రయత్నించుతూ తమ ఆదేశాలను నన్నింటిని, కాలాన్నంతటినీ తిగి వేసుకుంటారు.

“ఏది యేమైనా పరిణామం అనేది వచ్చి తీగుతుంది. ప్రపంచం దానిపట్టిలో అది పురోగమించుతోంది. సమైక్యత, అభివృద్ధి, స్వాతంత్ర్యాలవైపు పురోగమించుతోంది. వాస్తవిక పరిస్థితులకీ, జీవశక్తి, ఇవిరెందూ పశుశక్తులన్నిటికంటే, సిద్ధాంతాలన్నిటికంటే బలవంతమైనవి.”

మానవవాద సిద్ధాంతాలను, దోర్లభిమానం చేస్తున్న ఇలాంటిభాగాలను, సోవియట్ రచయితల నుండి, తూర్పుయూరప్ రచయితలనుంచి అనంతంగా ఎత్తి చూపవచ్చు. ఇక్కడ ఉంటుంది వన్నీ యాధా లాభంగా ఎత్తిచూపినవేగాని పనిగట్టుకు వీరినాగాను. ఈ రచయితల భావాలలో చాలా వైవిధ్యం వుంది.

ఎటర్నివాల్ వ్యక్తిగతయోజనాపద్ధతి గలవాడు. మరో యితర యే వర్గంలో చేశావుతామన్నా వీరు చాలా తీవ్రంగా గర్హించుతాడు. కాని ఈ అందరి భావనలనూ, అంతర్లీనంగా, ఒక సమైక్యత కనుపించుతోంది. ఈ సమైక్యభావంవల్ల వీరు, సోవియట్ “లెనినిజం - మార్క్సిజం” పట్ల రాజీలేని ప్రతి ద్వంద్వముగా వున్నారు. వీళ్ళు భావించుతున్న ఈ మానవవాదానికి నూత్రబద్ధమైన ఒక ప్రణాళికా రూపంలో సిద్ధాంతగ్రంథం గా: ఇంకా ఏదీ యేర్పడి ఉండకపోవచ్చును. కాని వీరు వ్యక్తంచేస్తున్న ఈ భావముల నన్నిటిని సంపుటికొనిచేతే అలాంటి సిద్ధాంతం రూపొందుతుంది. తూర్పు యూరప్ లో వ్యాపించివున్న సాంఘిక నైతిక సమస్యల పరిష్కారానికి అది సంతరించోహను చూస్తుంది. ఈ మానవవాదం, జీవిత సమస్యలపట్ల స్థూలంగా వ్యక్తంచేసు బతుకున్న ఒక దృక్పథం మాత్రమేనని అనుకోవచ్చును. ఈ దృక్పథంనుంచి, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంఘిక సమస్యల పరిష్కారానికి అనువైన ఆ సేక మాత్రాలను సాధించటానికి విలువ్చిది.

ఈ వ్యక్త మానవవాదం నైపు వివరించిన సమీక్ష రించుకున్న అంతర్లీన శక్తులేమిటో కొంచెము పరిశీలించుదాము.

వ్యక్తిగత స్వాతంత్ర్యము, ఆదర్శవాదము ప్రధాన ప్రాతిపదిక. ఈ ఆదర్శం ఉపాగానం కాదు వాస్తవమైనది, సువ్యక్తమైనది, మానవునియందు పరమ విశ్వాసము గలది, మానవజీవనానికి ప్రధానాశ్రయముగా గలది. “అంతకులేని చాకిరితో అలనుటిస్తున్న వారి కోసం ఈ గడ్డపై నిల్చుని ఈ హక్కులు కోరుతున్నాం... చటల సిద్ధాంతాలు వశించాలి... మానవ జీవితం సుఖవంతం కావాలి” అని ఆషమనాజిక్ వ్రాశాడు.

ఈ ఉద్ద్యమ సంబోధకశక్తులు కరుణవీరములు. ‘ప్రయాణం సుదీర్ఘమై ఆయా సహేతువౌతుందని భయపడగూడదు... అంటూ “లిండి దొరికితే సరా” అనే నవలలో ఎంజీనర్ లూపాట్రిక్స్. ‘నేను చేతగాని వాణ్ణి తానేమనినవాణ్ణి...’ అని వ్రాశాడు జోల్టన్ జెల్స్. ‘ఒక అల్పజీవి హింసించబడి అతని రక్తం చిందితే మానవజాతి సహించదు’ అంటూడు ‘పాలోక్కి’ వ్యంగ్య రచనలో ఇవాన్ కార్మజోవ్.

మానవుడు సర్వ కార్యచరణలూ కేంద్రంగా వుండాలనీ, ఆర్థికశాసనాలనీ మానవుని కొరకు సృష్టించబడాలనీ, మానవుడు శాసనాలకు బానిసగా చేయబడరాదనీ, నవ్యమానవవాద సిద్ధాంతాలను విస్తృత రూపంలో అర్జన్, జిమాండే మొదలైనవారు త్వక్తికరించారు. “భారీ పరిశ్రమల ఉత్పత్తి లెక్కలకంటే, ప్రజల జీవనప్రమాణం ప్రధానమైనది” దీని ‘కురాస్కీ’ ప్రతిపాదించారు. మానవుని భౌతిక సంతోషం ప్రాతిపదికగా నవ్యమానవ వాదం ప్రారంభమౌతుంది. మానవస్వాతింత్ర్య గౌరవాలు, మామూలు పునరుద్ధరింపబడాలని కోరుతుంది. ఈ భావపరంపరలో ఆంతర్జీనమై, మానవజాతి ఒకటేననే అంతర్జాతీయ దృక్పథం, ప్రపంచం మానవసమాజ సత్వైక్యతవైపు పురోగమించుకున్నది నే విశ్వాసం జ్యోతిమానమానోంది. మానవవాద కార్యచరణ పద్ధతి స్పష్టంగావుంది. “లక్ష్యం సరియైనదైతే మానవసాధనాసం ఎటెదైనా ఫలించేది” సిద్ధాంతం తప్పకుండా సిద్ధాంతమన్నాడు.

“పరిశ్రమైన లక్ష్యాలన్ని సాధించటానికి, పరిశ్రమైన సాధనసంపత్తివుండాలి.” జీవితం స్వత్రా, సర్వకాల సర్వావస్థలయందూ చర్యం శిరోధార్యమై వుండాలి. విజయం అనేది ఓగ్గుతో కుడివాకా పొందేటగాని లభించేదికాద”ని ద్యువినీ ట్రేన్స్ కుడి వాక్యంగా చెప్పాడు.

ఈ విషయాల పన్నిటిని సమీకరించుకుంటే ఒక సమగ్రమైన సిద్ధాంతం ఏర్పడుతుందనీ, పోలియట్ ‘మార్క్సిజం - రెవీనిజం’కు ఇది కేవలం ప్రతి ద్వింద్విగా వుంటుందనీ సర్వలూ అత్యంత చేరుకోగలరు. ‘నోవావల్ టురా’ ఉల్లేఖించినట్లు, ఓటిలోవీది

అధినుతనభావంగాదు. పాశ్చాత్యతాగర్భిత ప్రధాన ప్రాతిపదికలుగా అవాదికాలంనుంచీ వస్తున్నవే— సామ్యవాద ఉద్యమాల రూపంలోనూ, ప్రజాస్వామి కోద్యమాల రూపంలోనూ గత శతాబ్దం సాగుకునా ప్రచారం చెయ్యబడుతున్నవే. స్థానికనిజంనుంచి బయటపడటానికి ప్రయత్నించుతున్న తూర్పు యూరప్, రాజ్యాలకు ఈ నవ్యమానవవాద నూతన చారిత్రికంగా ధ్యేయమాతున్నాయి.

ఈ నవ్య మానవవాదం పోలియట్ రెవీనిజం— మార్క్సిజంకు ఎలా సవాలుగావుందో, అట్లాగే, మనోవిధంగా పశ్చిమ రాజ్యాలకునూ సవాలుగా వుంది. వాక్స్వాతింత్ర్యమీద నియంత్రుత్వ నిబంధనలులేని పశ్చిమదేశాల చైజ్వానికులకు ఇది ఒక సవాలు. ఈ నవ్య మానవవాద సిద్ధాంతాన్ని సమగ్ర స్వరూపంలో తీర్చిదిద్దాలని రూపొందించి, పశ్చిమ రాజ్యాలలో పెంపొందిన స్వాతింత్ర్యభావ పరంపరను దీనితో సంపుటికరించి, మానవజాతి పునరైక్యతకు ఈ విజ్ఞానజ్యోతితో దారిచూపవలసివుంది. ఒక అధినుతన సిద్ధాంత మేరైనా రూపొందితే నేతప్ప, కేవల ‘నేతివాదం’తో రెవీనిజం పరాజయం పొందదనేది నిజం. స్థానికనిజంయొక్క బానిసత్వాన్ని అనుభవించిన ప్రాచ్యవాసుల హృదయాలనుంచి ఈ నూతన జ్యోతి ప్రస్ఫులంకొనటం, పాశ్చాత్య విజ్ఞానవేత్తలను సిగ్గుతో తలవంచుకోవడమే, చోదనకర్తగా తయారై కాలోన్యస్థులను చేస్తోంది. నిజానికి నవ్యమానవవాదం ప్రాచ్య ప్రజలకు ఎంత ప్రధానమైనదో పాశ్చాత్య ప్రజలకు నూడా అంత ప్రధానమైనది.

* న్యూరీడర్ పత్రిక సౌజన్యంతో

క్రిస్మస్

శ్రీ మిక్కిలి సుందరరావు

ఇది మీ యెడ ఉగాదివలె
మామది నలరిన క్రిస్మస్ !
ఇది మీ వెన్నెల దీపావళిగా
మా కన్నుల వనంతావళి !

వేయి వనంతమ్ములు
ఒకరేయివలెను యెంచుకొని
గున్నమావి కొమ్మమీద
కమ్మని రాగాలగాఢ
వినిపించెడి కోకిలవలె
కనిపించిన దీ క్రిస్మస్ !

బ్రతుకు బరువుగా తియ్యని
తలపు కరువుగా మారిన
ఆకలితో అంత మొందు
కటికదర్శిని దోసిట
అటికతోడ చెఱకురనము
అందించెడి సుందరివలె
హాయిగూర్చినది క్రిస్మస్ !

మొదటిరాత్రి భర్తయెదుట
నునుసిగ్గులుజాలువారు
కల్లకపట మెరుగని
ఓ పల్లెపిల్ల ఉల్లములో
కంపించెడి కాంతివోలె
కదలాడిన దీ క్రిస్మస్ !!

భా ర తి

మోడువడిన మా బ్రతుకులు
నేడే చిగురింపజేయ
కన్నెమరియ గర్భమందు
ధన్యజీవి ఉదయించెను.

ఆకసంబున తార
లందంబుపాడగాంచి—
ఈరోజు హీరోదు
గుండె దడదడలాడి
చెండాడె నన్నెన్నో
పండని శరీరాల.

*

*

మా హృదయము వెలిగింపగ
ఈ పృథివిని పండింపగ
వచ్చిన క్రీస్మస్ వృక్షము
ఇచ్చులే నదా మోక్షము !

ప రు వు క్కో స ం

శ్రీ మల్లాది సత్యనారాయణ

పాత్రలు: జనార్దనరావు, ప్రకాశరావు, రామం,
చంటిబాబు, పానకాలకాష్ఠి, జానకి

* * జనార్దనరావుగారి గది. మధ్యతరగతి కుటుంబీకుని యింట్లో ఉండవలసిన సామాను ఉంటుంది. తెరలేవగానే జానకి నీళ్ల బిందె చంకని బెట్టకొని పీసిలో నుంచి వచ్చి లోనికి వెళుతుంది. ఆ వెనుకనే చంటిబాబు పుస్తకాలతో వచ్చి రాండ్ టేబులు కెదురుగా ఉన్న కుప్పీలో కూర్చుండి పుస్తకాలు సర్దుతూ...

చంటి : వదినా!... వదినా!

[లోపల జానకి] : ఆ!

చంటి : స్కూలునుంచి వచ్చేకాను వదినా!

[లోపల జానకి] : అలాగా! ఇంకేం. అక్కడ నీ కాఫీ ప్లాస్టులో ఉందిగా.

చంటి : అదికాదువదినా! నాకు బరే ఆకలేస్తోంది వదినా!

[లోపల జానకి] : ఎందుచేత బాబూ అంత ఆకలి?

చంటి : ఏమేగాని వదినా! తిండికి ఏదైనా పెస తావా? ఖటి కాఫీ తాగియుంటావా?

[లోపల జానకి] : పస్తున్నా బాబూ!

చంటి : అయితే ఏదో ఉందిన్నూటే (పన్నుగాపాడ తాడు) మావది మా మంచివది....

జానకి : (మైనూరుపాకం, కారపూస ప్లేటులో పెట్టు కుని ఒక చేత్తో మంచిసీళ్ళిగ్లాసు పువ్వుకుని

వనూ) వన్నేం పాకడ అక్కర్లేనులే. చంటి బాబుగాను చదివి చదివి అరిసిపోయారని...

చంటి : మైనూరుపాకం ఫలావోమా?

జానకి : ఆ! (అని ద్రాసుకుని పెళుగుంది)

చంటి : రైట్ (తింటూ) చెళావామేమిటి వదినా! బరేగా ఉంది!

జానకి : మరి ఎల్లుండి పండుగకదూ!

చంటి : అయితే పండుగ వచ్చేవాకా పరిపోయే మైనూరుపాకం చేసేకావన్నమాట. స్వీట్, వాట్; కారపూస కూడా కరకర లాడుతూ బాగాకేఉంది. ఇవన్నీ ఇంతిబాగా చెయ్యడం ఏలా నేర్చుకున్నావు వదినా?

జానకి : నీ మొహంలాఉంది? ఏలా నేర్చుకోవడమేమిటి?

చంటి : అదికాదువదినా! అటు చనువా యస్. యస్. యల్. నీ ప్యాపగూవు. ట్రైపు పరిశోధనా యల్ ప్యాపగూవు. హిండివమ్మ. ఇటు వంటా అద్దు తింగా చేస్తున్నావు పిండివంటలు చెప్పే అక్కర లేదు పస్తుమార్కెట్. ఇన్నీ ఎట్లా నేర్చుకున్నావా అని? ఇస్తున్నాను ఈ యస్. యస్. యల్. సి.లో ఇటు సంస్కృతిం అటు కాంపోజిట్ మాధుమి టుక్కు తీసికొని ఉక్కిరి బిక్కిరి అవుతున్నాను.

జానకి : మరికొం ఫరనా లేదు బాబూ! కప్పపడి చదివారి. ((ద్రాసుకుని పుస్తకాలు దులిపి పస్తుతూ) నేనూ కాంపోజిట్ మాగమెటిక్స్ తీసుకుంటు. నీకు తెలియకపోతే నేను చెబుతాతే.

చంటి : (కాఫీ త్రాగుతూ చిలకొక్కయ్యని ఉన్న బట్టలు చూచి) సరేగాని వదినా! అదీ

విటి! నా పేట్ చొక్కా ఇస్త్రీ చెయ్యనే లేదు. రెపు ఏం తోడుకున్నా వెళ్ళను నూరిలి.
జానకి: రేపటికి కదా. రాత్రే చెద్దామనుకున్నాను. మీ అన్నయ్య అఫీసునుంచి అర్జంటుగా ట్రైపు చేయాలంటూ ఏవో కాగితాలు తెచ్చివేశారు. అవి ట్రైపు చేసేసరికి రాత్రి మూడయింది. ఏం చెయ్యమో? ఈ పగలల్లా ఈ పిండివంటతో సరి పోయింది. ఈ రాత్రి నీవట్టలు మీ అన్నయ్య బట్టలు యిస్త్రీ చేస్తాను.

చంటి: ఏదిటో వదివా—అవవసరంగా చాకలాట్లని హని పించేకావు.

జానకి: అవవసరం కాదు బాబూ! చాకలి ఖర్చు నెల కెంతయ్యేవో నీకు తెలియదు గనుకనా. మీ అన్నయ్య ఒక్కరి రక్కల మీద నలుగురి పాట్లు గడవాలా, మనపని మనం చేసుకుంటే తప్పేముంది.

చంటి: ఏదిటో నీదంతా ఆడోమతం. రాత్రి తెల్ల వాడూ మేల్కొని ట్రైపు చేశావు. ఈ పగలల్లా ఈ పిండి వంటతో సరిపోయింది. ఈ రాత్రి మేల్కొని బట్టలు యిస్త్రీ చేస్తానా? బాగానే ఉంది.

జానకి: మరేం ఫరవాలేదు బాబూ.

చంటి: ఆ భగవంతుడు నీకు యెంత ఓపిక పెట్టాడు వదివా! అయినా అఫీసులో ట్రైపు కాగితాలు కూడా నీమీద పారేసి దిద్దగా సీసీమాకు వెళ్ళకపోతే కూర్చుని ట్రైపు చేసుకోకూడదు కాబోలు అన్నయ్య.

[వీధిలో పోస్ట్ అనికేక]

చంటి: (వీధిలోనికి వెళ్ళి పోస్ట్ మాన్ యిచ్చినకొద్దం తెస్తాడు)

జానకి: ఎక్కణ్ణుంచి బాబూ!

చంటి: మీవాన్నగారి దగ్గర్నుంచి అనుకుంటాను. (దనువుతాడు)

క్రియకులు జనార్దవరావు బావగారికి మీబావ మరది ప్రకారావు నమస్కరించి వ్రాయునది. ఈ పండుగకు మా అమ్మాయి జానకిని అల్లుడు రామాన్ని కూయింటికి పంపిస్తారని అళిస్తూ నేను బయలుదేరి బుధవారం మెయిల్ లో

వస్తున్నా. తప్పక నాకోరిక తీరుస్తారని అళిస్తా.

చిత్రించవలెను

ఇట్లు

ప్రకారావు

వదివా: బుధవారం అంటే ఇవారే నన్నుకూట.

జానకి: అవును ఇవ్వారే మెయిలుకు వస్తున్నాడు కాబోలు.

చంటి: అలాగే నే నేషనుకు వెడతాను వదివా! అయితే వదివా! పండుక్కి మీవాల్సింటికి వెడతానా?

జానకి: ఏం బాబూ! అలా అడిగావు?

చంటి: ఏమో వదివా! నువ్వులేకపోతే నాకీ కొంపలో ఏమీనోదదు. మా అమ్మ చచ్చిపోయింది. అప్పట్నుంచి రెండేళ్లు నాకీ కొంప వరకం లాగతోచింది. తిరువార నువ్వువచ్చావు. మళ్ళీ మా అమ్మ ఉన్నట్లే ఉంది. నువ్వు మీ వాల్సింటికి వెడతానంటే నాకెందుకో బెంగగా ఉంది వదివా! (కన్నీరు తిరుగుతుంది)

జానకి: తిప్పకదు. అలా ఏడుస్తారా బాబూ! మీ అక్కయ్య వస్తుందిగా ఏం భయం? మీవాన్న గారు యీ సాయంత్రం తీసుకువస్తానని వెల్లొరుగా.

చంటి: మా అక్కయ్య వస్తుందనుకో... కాని...

జానకి: నీకోసమనే డిబ్బాకు మైనురుపాకం, కారపూస చేశాను బాబూ! మళ్ళీ పండుగ వెళ్ళగానే వచ్చేస్తాగా.

చంటి: నువ్వులేకపోతే నాకీ యింట్లో యేం తోచదు వదివా! నేనీ యింట్లో ఉండలేను వదివా. (మళ్ళీ కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరుగుతాయి)

జానకి: పోనీ వెళ్ళునలే. ఇక్కడే ఉంటాను. ఏడవకు బాబూ! వెళ్ళునగా. సరేనా?

చంటి: కాదువదివా! నిన్ను మీవాల్సింటికి వెళ్ళొద్ద నడం లేదు వదివా... మీ వాన్న నీ కోసం వస్తూంటే నువ్వురానంటే బాగుంటుందా?

జానకి: అవును. అమాటా విజమే. గం పెడులతో వస్తున్నాడు.

చంటి: కాదు వెళ్ళిరా వదివా!... ఏమీలేదు—తిల్లి వున్నవార్లొందరూ పండుగకూటా సర్కాగా

పరువు కోసం

వుంటే—నేను దిక్కులేనివాణ్ణిపించి దిగులుగా
భయంగా వుంటుంది... ఏమో వదినా! నేనీ
యింట్లో నువ్వైతేకావాలే ఒక్కక్షణంకూడా
ఉండలేను.

జానకి: పోనీలే, వెళ్ళును. ఇంతకూ మీ అన్నయ్య వెళ్లి
మనారీ, తానుకూడా వస్తాననారీ. అప్పుడుకదా
వా ప్రయోగం.

చంటి: అప్పుడుమాటే వదినా! నేనుండలేను వదినా!

జానకి: పోనీ నువ్వైతేకావాలే వద్దవుగాని.

చంటి: ఆ! నిజంగానా—నీతో నన్నుకూడా తీసుకెళ్తా
వా?

జానకి: ఆ! తప్పకుండా తీసుకువెళతా బాబూ!

చంటి: (అంతలోనే నిరుత్సాహం) మరి మా నాన్న
గారు ఏవంటారో?

జానకి: నేను చెప్పివేస్తాగా.

చంటి: ఎల్లా చెబుతావో వదినా! ముందు 'వాడుకూడా
యెందుకు' అని తీవ్రతారు.

జానకి: మరేం భయంలేదు. నేను చెబుతాగా! చెప్పి
తీసుకుండా తీసుకువెళతా.

[రామం కోపంగా కొత్తపైకెలు నడిపించు
కుంటూ లోపలికివచ్చి స్టేండ్ వేస్తూ]

రామం: ఎక్కడికి తీసుకువెళ్ళడం.

జానకి: మావార్నింటికండి. మాటలోనే వచ్చారు.
మా నాన్న యీ మెయిల్ లో వస్తున్నట్లండి.
(ఆనందంగా)

రామం: ఎందుకు?

జానకి: పండుక్కి మనిద్దర్ని తీసుకువెళ్ళడానికి.

చంటి: నాన్న గారిపేర ఉత్తరం రాకొరన్నయ్యా
(ఇబ్బతోతాడు)

రామం: (పుచ్చుకోకుండా జానకితో) ఊ...తీసుకు
వెళ్ళి?

జానకి: అదేమిటండీ అల్లా అడుగుతారు?

రామం: వట్టిచెతుల్లో పంపడానికా? సిగ్గులేకపోలే
సరి మొఖానికి... మాత... చెప్పకోడానికి
కూడా సిగ్గుపండి మాత అని.

జానకి: ఏమిటండీ అది...ఏం జరిగిందో చెప్పరేం?

రామం: ఇంకేం జరగారీ. సినిమాలో ఎక్ స్ట్రా వేమలు
వేసేవాడి అల్లాణ్ణిపించుకోవలసి వచ్చింది ఈ
వేళ.

జానకి: వేమలు ఏమిటండీ?

రామం: ఏమిటా? మీ నాన్న సినిమాలో నువ్వుందగ్గర
కాపలా ఉండే బంట్లోతు వేమం వేశాడు.
తెలిసిందా...నా కర్మంకారీ మేట్టికెవ్వాను.
ప్రతివాడూ అపొగడమే. 'ఒకేయ్! మీ మామ
గారు బంట్లోతువేమం వేశాడులోయ్' అని.

జానకి: ఒక వేళ వేశాడేమో!

రామం: పగువు మర్యాద అక్కరలే. ఆ బంట్లోతు
వేమలు వెయ్యకపోలేయేం? ఎందుకొచ్చిన
బ్రతుకు.

జానకి: అవును. ఈ నిర్వాసగ్యాలికి పెళ్ళి కాదేమో
నని భయపడి ఉన్న కొండ్ర కాస్తా తెగవమ్మ
కట్టుం క్రిందివాసి పెళ్ళి చేశాడు. ఏంజేస్తాడు.
కడుపుబాగ. ఎక్ స్ట్రా వేమలు వేస్తున్నాడు
కాబోలు.

రామం: అదీ నేను ఆ వేది. తాను మానమర్యాదలు
మంటగలుపుకున్నా ఇవతలవాళ్ళి వంకం పగువు
కొంచెమైనా గమనించలేక పోయాడేనే
చెప్పేది.

[ఈ మాటలు అంటూంటేనే చంటి గడియారం
చూచి వీధిలోనికి వెళుస్తాడు]

జానకి: ఎక్ స్ట్రా వేమలు వేసిందరి మాతాన్ని తన
మాన మర్యాదలుకొని ఇవతలవాళ్ళ పగువుకొని
పోతుంది మా నాన్న తలచి ఉండకు.

రామం: ప్రతివాడూ వాళ్ళ యివ మొచ్చినట్లు అడుగు
తూంటే తల యెత్తుకు తిరగాలూ?

జానకి: అదీగేవాళ్ళకి ప్రపంచజ్ఞానం లేదంటాను.
మా నాన్న న్యాయంగా కచ్చపకుతున్నాడు.
సంపాదించుకుంటున్నాడు. ఎవరి కొంపలు
దోమకోవడం లేదు. మగసిల్లాడ్డికి కట్టుం
వేరుచెప్పి ఎవరికొంపనిలువునా వట్టిపల్ల ముంచ
డంలేదు.

రామం: జానకి!

జానకి: అవును. కట్టుం నాలుగువేలిపైనేగాని పెళ్ళి
చెసుకోవేనే చెప్పారు గాని తరువారీ మా
నాన్న బ్రతుకు తెరువునరించి మీరేమీ కండివల్లు
చెప్పలేదే?

రామం: చెప్పకపోలే.....నాలుగువేలు పోసి ఘన
ముగా పెళ్ళిచేసిన పెద్దమనిషి అసహ్యంగా ప్రవ

రించి అల్లడి! అపఖ్యాతి తెస్తాడని అమకుం
టామా?

జానకి : నిదానిస్తే ఇప్పుడు మీకొచ్చిన అపఖ్యాతి
యేమీలేదు.

రామం : అవును. ఇంటిలో కూర్చున్న నీకేం తెలు
స్తుంది.

జానకి : నాలుగు వేళ్ళూ నోట్లోకి పెళ్ళివాళ్ళు బతుకు
నన్నేనా చెప్పకుంటారు. అవి లెక్కచేస్తే
మనం జీవించడమే కష్టం. నన్ను మొఖంమీద
అడిగింది. ఒకానొక బుగ్గలు నొప్పికుంటూ,
'ఏమిటి! చాకలాట్ల మానిపించేసి బలులు నువ్వేతరు
క్కుంటున్నావట' అని, 'నీళ్లు తెచ్చే పనిమనిషిని
కూడా మానిపించేవాళ్ళు అని' చెబుతున్న నీకే
ఏమిటి యీరాతి మహారాజీగారి కానీని తెట్టి
చేయించుకోక' అని. వాళ్ళకేం తెలుస్తుంది మన
బాగు. వాళ్ళల్లా అన్నారని మనపని మనం చేసు
కోవడం మానతామా?

రామం : ఆ బంట్లోతు వేమం వెయ్యకపోతే మరో
పని ఏమియినా చెసుకు బ్రతికగూడదా అని నా
బాగు.

జానకి : అయిన్ని గురించి మీరు ఇప్పుడు బాగుపడడం
ఎందుకు? కనీసం ఈ కట్నంకోసం పొలం
అమ్మకన్నా కట్నం బ్రతుకుతాడేనా మీరు
అలాచించారా? కట్నాలు పొయ్యి
లేక నేనేదో ఉద్దిస్తానని కోరిక కాస్తా
తెగనమ్మి నాకు చెబుతు చెప్పించాడు. కొడుకు
నైనా నువ్వే కూతురునయినా నువ్వే అన్నాడు.
కాని చివరకు ధైర్యం చేయలేకపోయాడు. నలు
గురు నవ్వుతారని బాధపడ్డాడు. నాకిప్పుడు పెళ్లి
వస్తు. ఏదైనా ఉద్యోగం చేసుకుంటానన్నా చివ
రేను. ఉన్న పొలం కాస్తా తెగనమ్మి కట్నం
క్రింది పోసి పెళ్ళిచేశాడు. చివరకు ధైర్యనాశిం
అయ్యాడు నన్ను గురించి.

రామం : పొలం అమ్మకమని నాలుగు వేలు మాకు (గుమ్మ
రించి సర్వనాశిం కమ్మని, మరో సంబంధం
చేసుకుంటేనే గాని నిలులేదని మేమేమీ బల
వంతం చెయ్యలేదే.

జానకి : నాలుగు వేలీస్తేనే మాట్లాడమన్నారు, లేకపోతే
అవరికి నడవమన్నారు. అది చాలదా. ఒక
అయ్యని చేపా అని చెయ్యించాచి అడగ్కుండా

ఏ అన్యాయాని! పొల్పడకుండా నీనీమాలో
నేమిటా నేనీకొని (బ్రతుకుతూ పండుక్కి పరువు
కోసం అల్లడి కూతుర్ని తీసుకువెడదామని
రాబోయే మామగారిపై కనీసం సానుభూతి
చూపించడం పోయి పరువు పోయిందని మాట్లా
డుతున్నారు. ఎవరో విజ్ఞానకూన్యలు ఏదో
అన్నారని బాగుపడుతున్నాడు? పరిస్థితులు గమ
నించి ఒక్కసారి దూరం ఆలోచించండి.

రామం : అలాచించే చెబుతున్నాను.

జానకి : ఏమని.

రామం : నువ్వు మీ వాల్లింటికి వెళ్లి దానికి వీలేదని.

జానకి : సరే, మీ పగవుకోసం, మర్యాదకోసం, నేను
మానాల్సింటికి వెళ్లితానా నా నేనాను. సరేనా?

రామం : మీ నాన్న నా గుమ్మం లోక్కడానికి కూడా
వీలేదు.

జానకి : తీరా వస్తున్నాడుగా. ఇంకెప్పుడు రావద్దని
చెబుతాను. సరేనా?

[ప్రకాశరావు చెతిలో సంచితో అప్పుడే గైలు
డిగి వచ్చి ఈ మాటలు వింటాడు; కూడా చంటి
ఉన్నాడు]

ప్రకా : ఏమిటమ్మా అని.

రామం : (ప్రకాశరావుని చూచి లోనికి వెళ్ళిపోతాడు)

ప్రకా : అమ్మా! జానకి! నాఉ లెదం అందిందా?

జానకి : అందిందినా (అని లోనికి వెళుతుంది.)

ప్రకా : మీ నాన్న గారున్నారా చంటిబాబూ!

చంటి : మా అక్కయ్యని పండుక్కి తీసుకురావడానికి
వెళ్ళింది.

జానకి : (చెంబుతో నీళ్లు తెచ్చి) కాళ్ళు కడుక్కో
నాన్నా.

ప్రకా : (కాళ్ళు కడుక్కుండుకు వీధిలోనికి వెళుతాడు)

జానకి : (ఏమీ చెప్పవద్దని చంటికి సైగచేసి లోనికి
వెళుతుంది.)

[ప్రకాశరావు కాళ్ళు కడుక్కుని లోనికి వస్తాడు.
చంటి చెంబు తీసుకుని తుండుగుడ్డ యిస్తాడు.
ప్రకాశరావు కాళ్ళు తుడుగుకుంటావుంటాడు.]

జానకి : (మంచినీళ్లు తెచ్చి తిండికిస్తుంది.)

ప్రకా : (మంచినీళ్లు తాగి) ఏమిటమ్మా! ఘర్షణ పడు
తున్నాడు?

పరువు కోసం

జానకి : (మాట్లాడడు)

ప్రకా : నేనేమైనా నీపట్ల పొరబాటుచేశావా?

జానకి : లేదునాన్నా.

ప్రకా : పోనీ అబ్బాయి రానుంపట్ల ఏదైనా పొరబాటు చేశావా?

జానకి : అవునుట.

ప్రకా : ఏం చేశావమ్మా?

జానకి : ఆయన పరువు మర్యాద మంటగలుపుతున్నానుట.

ప్రకా : నేనా?

జానకి : అవును.

ప్రకా : అంటే?

జానకి : సినిమాలో బంట్లోకు వేదం వేశావుటగా.

ప్రకా : వేస్తే!

జానకి : వేస్తేయేమిటి? ప్రతివాడూ ఆయన్ని అడుగుతున్నాడట 'ఏంకోయ్! మీ మామగారు బంట్లోకు వేదం వేశాడేమిటికోయ్' అని.

ప్రకా : ఇంకా నేనుచేసిన పొరబాటు. వ్యాఘ్రంగా కప్పించి సంపాదించాలనే ఉద్దేశ్యంతో సినిమాలో చిన్న వేదం వెయ్యసంకుడా తిప్పే నన్నమాట. చెసుకు నే గుమాస్తాపనితో మాయిద్దరిపాట్లు ఏలాగకుస్తాయి...

జానకి : మరియింకెందుకునాన్నా! సినిమాలో వేదాలు వెయ్యడం?

ప్రకా : ఎందుకా? పండుక్కి మీ ఆయన్ని నిన్ను తీసికొనివెళ్ళి మీ ఆయనకు నలుగురి మిత్రులలోను కాస్త గౌరవంగాఉండేటట్లు ఘనంగా బహూకరిద్దామని.

రామం : (పెన్నిలు చెక్కుతూవస్తూ) అంత ఘనంగా బహూకరించలేరేమో ఈ పెళ్ళి ఎందుకు చేయాలి.

ప్రకా : ఎందుకా? ఆపిల్లని కన్నండుకు.

రామం : మీరేనా ఆపిల్లని కన్నది. లోకంలో ఇంకా ఎవరేనా కంటున్నారా?

ప్రకా : ఆపిల్లల్ని కన్న ప్రశీరిండికి యీ బాధలు ఉన్నవే.

రామం : మొదట్లోనే ఆలోచించుకోవలసింది.

ప్రకా : ఏమిటది?

రామం : పండుక్కి మాతా అల్లుడి తీసుకువెళ్ళలేనేమో

అనుకున్నప్పుడు...

ప్రకా : ఈ వివాహం ఎందుకు చేశానంటావు.

రామం : అవును.

ప్రకా : ఆనాడే చెప్పావా? నాలుగువేలు కట్నం కావాలన్నప్పుడే.

రామం : గిన్నె?

ప్రకా : కాదు మాడను, నాలుగువేలు కట్నం యిమ్మంటే ఆ కొండ కాస్తా అమ్మెయ్యాలి. అది అమ్మేస్తే నా రెక్కలే మిగిలేది అని చెప్పా. రెక్కలు మిగిలక ఘనంగా బహూకరించగలకే ఏలా ఉంటుందనుకున్నావు బాబూ?

రామం : అందుకని అడిగిన నాలుగువేలు కట్నం యిచ్చి పెళ్ళిచేసేస్తే తగువారే పండుగ పట్టాలి తీసువెళ్ళక్కరలేను. అల్లుడు ముద్దుమచ్చటలు తీర్చుక్కరలేను అనుకున్నారా?

ప్రకా : అంతులేకదు. ఏదోనాళ్ళని ప్రార్థిస్తున్నా అడిగితే నాళ్ళి ధర్మమా అని ఎవో చిన్న వేదం ఇచ్చారు. ఆ డబ్బు భద్రంగా.....

రామం : బాగ్రుత్తి పెట్టాడు. ఆ పాపిష్టిసామ్యు వాకిచ్చి ఈ పండుగ ఋణం తీర్చుకుంటాడు. అంతేగా?

ప్రకా : నీ దృష్టిలో పాపిష్టిసామ్యు ఆయనా నా దృష్టిలో రక్తం ధారపోసి సంపాదించిన డబ్బు.

రామం : అని మీ రనుకుంటే సరా?

ప్రకా : అ! మరెవరు అనుకోవాలి.

రామం : పెళ్ళిలో యిస్తానన్న గడియారం ఇంతవరకు యిచ్చారా?

ప్రకా : ఇవ్వలేకపోయాను.

రామం : క్రిందటి పండుక్కి రాలీనైలు ఇస్తానన్నారు యిచ్చారా?

ప్రకా : లేదు.

రామం : (వెనక్కు తిరిగి) మరి మళ్ళి ఏ ముఖం పెట్టుకుని వచ్చాను.

ప్రకా : (కోపంగా) రామం. ముందు వెనుక ఆలోచించి మాట్లాడు. దురుసుతనంగా మాట్లాడడమే ఘనతకాదు... ఇప్పుడు తీసుకొనివెళ్ళి...

రామం : చాలు. ఇదివరకంతయిందా. పండుక్కి అత్తరింటికే వెళ్ళివస్తే ప్రతివాడూ అడగడమే, మామగారు ఏం పెట్టారా అని. చెప్పలేక వస్తున్నాను. మీకు లేకపోయినా మాకు పరువు మర్యాద

ఉన్నాయి. మానవర్యాదలు వదిలేసి బ్రతకడం లేదు.

(ప్రకా : ఎవరో ఏదో అన్నారని...)

రామం : అన్న మాటలన్నీ లెక్కజేసుకోకుండా బ్రతకడం మాకు చేతికొడు.

(ప్రకా : లెక్కచేసుకోకుండా బ్రతకమని నే ననడం లేదు.

రామం : మరి.

(ప్రకా : కాస్త మంచి చెడ్డ ఉందిగా.

రామం : మంచి చెడ్డ ఆలోచించేనా నీనీమాలో బంట్రోతువేదం వేసింది.

(ప్రకా : పోనీ గతాన్ని వదిలేయ్యి బాబూ! ఇస్తా నన్నది ఇయ్యలేకపోయాను. పొంబాళే.

రామ : మళ్ళీ ఇప్పుడు తీసుకొనివెళ్ళి ఎప్పుటి పాతే పాడినే...

(ప్రకా : నన్ను పాంఠంగా చెప్పియ్యకపోతే ఎలా బాబూ?

రామం : ఏనిటిచెప్పేది? మళ్ళీ నలుసురిలోను తిరత్రుకు తిరగలేను!

(ప్రకా : ఇప్పుడా నైలు గడియారం కొనిద్దామనే...

రామం : అక్కర్లేదు. ఆ రెండూ వాడబ్బుతో నే నేకొనుక్కుని పగలుకోసం నా మిత్రులతో మా మామగారు కొనిపెట్టారని చెప్పకున్నాను. ఏం చెయ్యను.

(ప్రకా : మంచి పని చేశావు బాబూ! చిన్నవాడవైనా నా పగులు నిలబెట్టినందుకు అభినందిస్తా. పోనీ నైలు గడియారం కాకపోతే మరొకటి.

రామం : (మరల పెన్నిలు చెక్కుతూ) నాకేం అవసరంలేదు. నేను మీ యింటికి రాదల్చుకో లేదు.

(ప్రకా : ఆ! దూరం ఆలోచించి చెప్ప నాయనా? ఆ చెక్క పెన్నిలు అక్కడపెట్టి నా వంక చూచి చెప్ప బాబూ! నువ్వు చెక్కడి పెన్నిలుకాదు. నా హృదయాన్నే చెక్కుతున్నావు.

రామం : నే నేమీ మీ హృదయాన్ని చెక్కడంలేదు. మనిద్దరి హృదయాలు బయటపాళ్ళు చెక్కకుండా నేను చెప్పే సలహా యిది. దూరం ఆలోచించే చెబుతున్నాను. నేను మీయింటికి రాకపోవడం వల్ల మీరూ యిబ్బందిఉండదు. నాకూ యిబ్బంది

ఉండను. మీ అమ్మయినస్తానంజీతీసుకువెళ్ళింది. మళ్ళీపంపని పద్ధతిని. నాఅభ్యంతరంలేదు(లోనివి వెడతాడు)

(ప్రకా : (రామం వెళ్ళిన వైపుచూస్తూ) రామం! మళ్ళీ పంపనిపద్ధతికోసం నీ కిచ్చి పెళ్ళి చెయ్యలేదు. చిలకా గొరింకల్లా కాపురం చేస్తుంటే చూచి ఆనందిద్దామనే అడిగిన కట్నం యిచ్చి పెళ్ళి చేశాను. మాతులు సుఖాని కాపించా నే గాని తాతలనాటి కొండ్రకొస్తా అమ్మకుంటున్నామే అన్నదిచారంఅప్పుడుగానిఇప్పుడుగాని సుంద్రైనా లేదు. ఆనందివపలనీస అల్లుడు దొరకాడు గదా ఆ నీ గర్వపడ్డాను. ఒక్కగాని ఒక్కరిడ్డ పండుక్కి తీసుకువచ్చిదామని వచ్చానుగాని మీ భార్య భర్తరిద్దర్నీ విడిదియడానికి కొడు వచ్చింది. అది మాత్రం సుగుండుకో...

చిన్నవాడవైనా నిన్ను ఒక్కటి అల్లిదున్నా నామీదంటే కోసం అమాలుకురాలు ఈ నా రిడ్డ బానిసమీద మాత్రం చూపించి బాగాపెట్టకు. అంతే నేకోరేది. మీ రిద్దరూ సుఖంగా ఉండ డమే నాక్కావలసింది. నాయంటికి వస్తే సంతోషమే. ఆప్తే నీ యివ్వం. రానంటావా నీ మనస్సును బాగాపెట్టను. వస్తా, అమ్మా!

బానిక : నాన్నా! (ఏడుస్తుంది)

(ప్రకా : తప్పనూ! అలా కిన్నీరు పెట్టకోవచ్చు?

బానిక : కొడుకువైనా నువ్వే, మాతులువైనా నువ్వే అని కొంప కాస్తా తెగనమ్మి ఎదులు చెప్పిం చావు. కొండ్ర కొస్తా తెగనమ్మి పెళ్ళిచేశావు. ఈ విర్యాగ్యరారి కోసం ఉండదానికీ కొంప తినదానికీ తిండి లేకుండా చేసుకున్నావా నాన్నా.

(ప్రకా : పోనీలేమ్మా! అదంతా యెందుకీప్పుడు నువ్వు సుఖంగా ఉండడమే నాక్కావలసింది. అతి జేహో ఆవేశంలో వచ్చేత్తున్నా నీపట్ల కలి సంగా ప్రవర్తించే అబ్బాని కొడనే నమ్మకు తున్నాను. ఖచ్చేం బాగా పడకమ్మా. అతిని మనస్సు కాంతిపడితే మరో పండుక్కి. ఏం జేస్తాం తల్లీ. చారానికోసారి. ఆయినా మీ యింటి యోగక్షేమాలు కాస్త కాస్తమక్క

ప రు వు కౌ స ం

ప్రాస్తాండు. అతనికి తీరుబడి ఉండకపోవచ్చు. వస్తా. నేను మళ్ళీ అతనికి కన్పించి అతని కోపాన్ని రెచ్చగొట్టి మియిద్దరి మధ్య అనురాగాన్ని చెడగొట్టడం కన్న వెళ్ళిపోవడమే మంచి దనుకుంటాను.

జానకి : నాన్నా వెళ్ళిపోతావా? (ఏడుస్తుంది)

ప్రకా : తప్పకూ ఏడవ కూడదని చెప్పావా?

చంటి : (వదిన ఏడుస్తూంటే తనకు కూడా దుఃఖం వస్తుంది. కళ్ళనీళ్ళు కుడుచుకుంటాడు)

ప్రకా : చూడు పాపం నువ్వేడిస్తే చంటిబాబు కూడా ఏడుస్తున్నాడు. ఊరుకో తల్లీ! ఊరుకో చంటి బాబూ!

చంటి : మామగారూ: మా అన్నయ్య ఏవో ఆపే కింలా ఏవేవోమాటలు మిగిలాడు. మీకు మా వదినకు కూడా కష్టం కలిగించి ఉంటాడు. కాని కొంచెం నామాట వివరూ?—మీరు వెళ్ళిపోవడం ఆడే మంచివని కాదు.

ప్రకా : ఏం చెయ్యమంటావు బాబూ!

చంటి : పెద్దవారు మా నాన్నగారు వచ్చేరఅకు ఉండి వారిని కూడా అడిగి చెళ్ళడం ధర్మమేమో మరొక్కసారి ఆలోచించండి. చిన్నవాణ్ణి మీకు చెప్పదగ్గవాణ్ణి కాదు గాని.

జానకి : అవును నాన్నా. అట్లాచెయ్యకూడదు. అప్పు టికి ఆయనకి కొంచెం కోపం తగ్గుతుంది. దూర దృష్టితో చెప్పిన మా చంటి బాబు మాటలు కొలైయ్యడానికి వీలేదు నాన్నా. ఇచ్చాలో నేను లేచిన కేళావిశేషం గాకపోలే సైకిలు గడియారం వివయం ఆయనెప్పడూ ఎత్తలేదు. ఇవారీ ఆయన బతుకు విన్న మాటలకు మనస్సు బాగా కష్టపెట్టకుని ఉండాలి.

చంటి : అట్లా చెయ్యండి మామగారూ! కాస్తేపటికి మా నాన్నగారు కూడా వచ్చేస్తారు.

ప్రకా : సరేబాబూ! అట్లాగే చేస్తాను. మీ నాన్న గారిని కూడా అడిగే వెడత. అంతవరకు నేను ఎదురుకుండా ఉండి మీ అన్నయ్య కోపాన్ని రెచ్చగొట్టడం కన్న అలా నా స్నేహితుని యింటికి వెళ్ళి మీ నాన్నగారు వచ్చాక వస్తా. ఆమృత! ఈ సంచి బాగ్రత్త చెయ్యి తల్లీ!

జానకి : అలాగే నాన్నా!

ప్రకా : వస్తానుమ్మా. (వీధిలోనికి వెడతాడు)

జానకి : చూశావా చంటి! ఏం జరిగిందో? తానొకటి తల్లిస్తే దైవం ఒకటి తలచాడంటారు. నిన్ను కూడా తీసుకువెడతానని ఆకి పెట్టాను.

చంటి : ఇప్పుడు మాత్రం ఏవయింది వదినా! నాన్న గారు రానియ్యి చెబుతాను యాయన సంగతి. పెద్దమనిషి గుమ్మంలోకి వస్తే నోటికంత వస్తే అంతా అనెయ్యడమే మంచిచెడ్డ లేకుండా...

జానకి : నోర్యయ్య చంటి! అన్నయ్యని అలా అనొచ్చా.

చంటి : నీకు కోపంవచ్చినా సరేగాని అన్నయ్య అయ్యేది తండ్రి అయ్యేది, న్యాయం ఉండక్కరలే.

జానకి : అయినా సరేబాబూ! ఇదంతా నాగ్రహస్థితికొక బోకే ఎప్పుడేనా అన్నయ్య యి యింట్లో ఎవరి పట్టేనా ఇంత కఠినంగా మాట్లాడారా? అన్నయ్యని అట్లాంటి మాటలు అని నా మనస్సు కష్ట పెట్ట దలచుకుంటే నీ యిచ్చం వచ్చినట్లు అను. (ఏడుస్తుంది).

చంటి : లేదు వదినా! నీ మనస్సుకు కష్టం కలిగించను వదినా! ఏవవకు వదినా! అన్నయ్య నేం అనను వదినా!

జానకి : అన్నయ్య నేకారు. పెద్దరిన్ని ఎవరినీ కూడా తూలనాడకూడదు. తల్లిలేని బిడ్డవు. నేనే నిన్నిట్లా తయార చేశానని లోకం అడిపోను కుంటుంది.

రామం : (లోపలినుంచి వస్తూ) పాపం. కొనిస్తాడట సైకిలు గడియారం. సిగ్గులేకపోతే సరి మొఖానికి. ఇస్తానని యెగ్గొట్టిందిచాలక ఇప్పుడు మళ్ళీ నా గుమ్మం త్రొక్కడానికి సిగ్గెలా లేదో.

జానకి : మా నాన్న ఇక్కడ లేవండీ.

రామం : అనా! ఇప్పుడిక్కడున్నాడని ఈ మాటలు నేనంటే నన్ను తీసుకువెళ్ళడానికి బ్రతిమాలతా డని నేననుండలేదు. అయినా వెళ్ళిపోయేవాడికి ఉండమని సలహా యిచ్చారుగా వదిన మరిది పోగయి.

చంటి : అవును అన్నయ్య! నీకు కోపం వచ్చినా సరే గాని వదిన్ని పుట్టింటికి పంపనదానికి నవ్వకరవు.

రామం: అంతే!

చంటి: మన్యంతే భర్తవయినా ఈ కుటుంబానికి పెన్షియన్ నాన్నగారు యింకా బ్రతికే ఉన్నారా.

జానకి: చంటి! } (ఇద్దరూ ఒకే సారి రామం: విడిచావు నోద్యుయ్య } అంటారు).

చంటి: (ఏమిస్తూ) వదిల మనస్సుకు కష్టం కలిగించడం భావ్యం కాదు అన్నయ్యా! వదిల కన్నీరు పెట్టిందింటే అది మనకు జయం కాదు అన్నయ్యా! అమ్మ బ్రతికివుంటే ఇవ్వాలి నీ నాటలు వింటే ఏమయ్యేది?—ఈ ఇంట్లో అమ్మకే వదిలకే లేదా యెందుకంటే?

జానకి: (ఏమిస్తూ) అబ్బబ్బ! వదిల, వాన, వదిల... కాస్తేపు మవున విధిలోకి వెళ్ళుబాబూ. నీ కంలైనా పుణ్యమంటుంది. (విధి వైపుకు గంటుతుంది).

చంటి: (ఏమిస్తూ నే) అనకాను వదిల!

జానకి: చంటి! నీకే చెప్పింది. వెంటాడా? వెళ్ళా? (ఏమిస్తూ)

చంటి: వెంటాడు వదిల! (వెంటాడు)

రామం: ఊ! అట్లా తియ్యచేసావు వాణ్ణి.

జానకి: (తెల్ల బొయ్యి) నేనా?

రామం: అవును

జానకి: (మూలపడలేదు. కన్నీరు కారుతుంటుంది. లోనుంచి గుఱుం పొన్న పొన్న వస్తూంటుంది. బల వంతంగా గుఱున్న ఆపుకేసుకుంటుంది. కళ్ళు మూసుకు నిలబడిపోతుంది)

[కొద్దికాల నిశ్శబ్దం]

రామం: కొంపలో యింతే రాద్ధాంతం యెందుకు? నీ కంటి వెళ్ళాలనుంటే వెళ్ళరామా?

జానకి: నేను మీతో చెప్పానా? వెళ్ళాలని ఉందివి.

రామం: వేరే చెప్పాలా?

జానకి: మరి దేన్ని బట్టి గ్రహించ గలిగారు. అయినా పరువు మర్యాదలేని కొంపకి మీ అర్థాంగివయిన నేను వెడిలే మీ పరువు బాధా.

రామం: నోద్యుయ్య.

జానకి: మూసుకు నీ ఉన్నాను. కాస్తా మూస్తా చదువు కొనసాగించేది విజ్ఞానంతో మనిషిలా బ్రతికగలనని ఆశపడ్డాను

రామం: ఇంతిట్లో నీ ఆశయేమీ నిరాశకాలేదు.

జానకి: అశి నిరాశకాలేదు. నేను మనిషిలా గుర్తింప బడలేదు.

రామం: ఎందుకల్ల?

జానకి: మీ వలెనే నాకు తిరితంతులపై మనుకారం ఉంటుందన్న విషయం మరచి పోయాను. గుమ్మంలోకి వచ్చిన కన్నులొడివి కనీసం మర్యాదచేసి మంచిచెడ్డ అడగడానికే నా నోయ కోని ఒక అభ్యాస్యురాలి నృపదయా వేదనను గమనించలేక పోయాను.

రామం: పొంబకుతున్నావు జానకి! నిన్ను తీసికొని వెళ్ళవచ్చునని మీ నాన్నకే చెప్పాను.

జానకి: ఏమని చెప్పాను. మీ అమ్మాయి వస్తానంటే తీసుకు వెళ్ళండి మళ్ళీ పంపని పద్ధతిని అనేనా? ఏమిటి ఈ మాట కర్ధం?—లేలేక గా అనేకారు మగవాడు గనుక.

రామం: పెళ్ళిలో గడియారం యిస్తానని మొదటి పంకుగి నైతిస్తానని నలుగురిలో యెందుకు చెప్పావి.

జానకి: ఇద్దరూనే చెప్పాను.

రామం: ఇచ్చాడా?

జానకి: ఇవ్వలేక పోయాడు.

రామం: నేను కొనుక్కునే వజరు తిలక్తుకు తిలక్లే పోయానే. అడిగే వాళ్ళకు సమాధానం చెప్పలేక పోయానే.

జానకి: మీ నాన్నది పొరబాటే. ఇవ్వ డిస్తానంటున్నాడుగా.

రామం: ఎందుకు కొనుక్కున్నాక?

జానకి: అదిగాకపోలే మరొకటి.

రామం: నమ్మకం మేటి?

జానకి: మాటే నమ్మకం. పోనీ యీ ఒక్కసారి మాడ వచ్చును. గంపెదాశేతో వచ్చాను ఇద్దరినీ తీసుకు వెంటాడునని. ఇప్పటికైనా మించిపోయిందిలేదు. మరొక్కసారి ఆలోచించండి.

రామం: ఆలోచనకేముంది. నేను రానని చెప్పానుగా.

జానకి: చెప్పినంతమాత్రాన్ని మళ్ళీ వెళ్ళ కూడదని యొక్కతుంది.

రామం: ఏమో! నా మనస్సెందుకో బాధపడుతుంది.

వెళ్ళడానికి యెంతమాత్రం అంగీకరించడంలేదు.

జానకి: పోనీలేండి. మీ మనస్సు బాధ పడుతుంటే వెళ్ళవద్దు. మానివేద్దాం. నేను మా నాన్నకే వచ్చు

పరువు కోసం

తెప్పి పంపించి చేస్తాను. మీ మనస్సుమాత్రం పాడుచేసుకోకండి.

రామం: అనవసరంగా నీ హృదయాన్ని కష్టపెట్టాను జానకి! నన్ను గురించి నువ్వేం భావపడవద్దు. నువ్వెడతానంటే నా అధ్యంతింటింటేదు. హృదయ పూర్వకంగా అంగీకరిస్తాను.

జానకి: ఇంత గొడవ జరిగాక ఇంక నేనూ మీరు లేకుండా వెళ్ళలేను. వెళ్ళినా నా మనస్సంతా కల్లోలంగా వుంటుంది.

[పానకాలకాశ్రి వీధిలోనుంచి వస్తూ]

పాన: జనార్దనరావు గారూ!

రామం: ఎవరు? (నెవక్కు తిరిగి) ఓ! పానకాల కాశ్రి గారూ!

పాన: అవును బాబూ! నాన్న గారులేనా?

రామం: లేరండి. చెల్లాయిని పంకాక్కి తీసుకురావడానికి వెళ్ళారు.

పాన: అల్లాగ! బాగుంది. చేసుకున్న పాడుం అయి పోయింది. ఒక్క పట్టు పాడుం తీసికొనిపోమని వచ్చాను.

రామం: అయ్యో పాపం—లేరండి.

పాన: బానీలే. వీటికి మీ మామగారు వచ్చి నల్లున్నాడు?

రామం: అవునండి.

పాన: అప్పుడే వెళ్ళిపోతున్నారేమిటి?

జానకి: వెళ్ళిపోలేదండి. అలా స్నేహితులింటికి వెళ్ళారు.

పాన: బాగుందహృ. వీటిలోయే రామం. మీ మామగారు ఇక్కడొచ్చి ఇప్పుడు మొదలు చెల్లాడుట యేనిటి సినిమాలో వేమలు చెయ్యడం.

జానకి: ఎవరు చెప్పారు బాబూ మీకు?

పాన: అనా! మా అబ్బాయి ఈపూట సినిమాకు వెళ్ళాడు. అందులో గుర్తుపట్టాడుట మీ నాన్న గారిని.

జానకి: ఏమారండి. జేకారు కాబోలు.

పాన: అదేమిట. అదే. పండుక్కి తీసికొని వెళ్ళడానికి వచ్చారా మీ నాన్న గారూ!

రామం: (అసహ్యంగా అయినవంక చూచి లోనికి వెడతాడు.)

జానకి: అవునండి.

పాన: అయితే వెడతారా?

జానకి: ఏదో చేస్తారేమిటి.

పాన: వచ్చి ముద్దు ముద్దుగా పిలిస్తే వెళ్ళకపోతే బాగుంటుందా మరి

జానకి: అవునులేండి.

పాన: అయితే సైకిలు గడియారం యిచ్చాను కొదవి ఏదో మాట మాట పట్టింపు వచ్చింది విన్నాను.

చంటి: (వీధిలోనుంచి లోనికివస్తూ) విన్నారా?

ఎక్కడవిన్నాను బాబూ! ఏ వీధిలోవిన్నాను?

గొడచాటుమ్మంమని విన్నారా? ... చాలు

చాలులే వెళ్ళవచ్చు? ఒకళ్ళ యింట్లో గొడ

వలు తెలుసుకోవడమే పనిలాగుంది నీకు. మా

మామగారు ఇక్కడొచ్చి నా సినిమాలో వేమలు

వేస్తున్నాడేగాని ఇంకేం తప్పుకు పనులు

చెయ్యడంలేదు. వాళ్ళబట్టుకు వీళ్ళబట్టుకు

ముడైతే ఎవరికొంపలు ఆగ్నేయ్యడంలేదు.

అమానుకురాలైన కోడలికి కోడుక్కి మధ్య

కలహాలు లేవదీసి పడకుండాచేసి కోడలి

పుట్టింటికి పంపించేసి మరి కల్లుంకొట్టెయ్యచ్చు

నని కోడుక్కి పెళ్ళిపయ్యెత్తలేమీ చెయ్యడం

లేదు వెళ్ళవచ్చు! ఇక వెళ్ళు.

పాన: ఆ! ఆ! అదేమిటి? మా కోడలిని నేను పంపించి

వేయండే. అదే వెళ్ళిపోయింది.

చంటి: పాపం. అల్లాగ!

పాన: ఆ! మా వాడికి పెళ్ళిపయ్యెత్తం నేను చెప్ప

న్నానా; వాళ్ళంతిల వాళ్ళువచ్చి పెళ్ళిం

డన్నాపరే కల్లుం యింతియస్తాం అంతియస్తాం

అని అడుగుతాంటే.....

చంటి: అడిగింతియతాన్ని అశించి మళ్ళీ పెళ్ళికి

యిద్దపడేగు గమక—చేతికి వేడీలు తిరిగించి

లాక్కుపోతాడు.

పాన: పెద్దవాణ్ణి పట్టికొని అల్లాదులివెయ్యడం ఆళ్ళే

మంచిపని కొద్దిబాబాయి.

చంటి: వయసులో మీరు పెద్దయితే అయి ఉండొచ్చు.

కాని అలాచాలలో చాలా చిన్నవారే. మీ

మెదిడు చాలా చిన్నది. నన్నాళ్ళే రెచ్చిగొట్టక

మీ దారిని మీరు కలపుపుచ్చుకుని మళ్ళీ ఈ ఇంటి

చాటులకు కూడా రాకండి. నా చేతికి పని చెప్ప

వలసి వస్తుంది.

పాన: వస్తానమ్మాయి నా కండుకు. ముక్కు పాడుం

కోసం వచ్చానుగాని (వెడతాడు).

చంటి : ముక్కుచాడుంకోసం వచ్చాట్ట పాపం వదిలా!.....

జానకి : (చంటిలోనికి వచ్చింది లగాయతు చంటివంకే చూస్తూ నిలబడిపోయింది. దుఃఖంపూర్ణి కనపడింది. కన్నీరు ప్రవహిస్తోంది. మాట్లాడదు).

చంటి : అదేంటి వదిలా! ఏడుస్తున్నావు.

జానకి : బాబూ! వదివ చచ్చిపోలేనేగాని నీకే దురుసు తనం తగ్గదా?

చంటి : ఏం మాటలవి వదిలా!

జానకి : అవును బాబూ! ఇప్పుడే మీ అన్నయ్య అన్నార—నిన్నిట్లా నేనే తయారు చేస్తున్నానని.

చంటి : ఇంకెప్పుడూ ఎవరినీ ఏమీ అనను వదిలా.

రామం : (లో నుండివస్తూ) సరేగాని నాఅభీషు శైలు కనబడదంకే—తైపు చేసుకోవాలి.

జానకి : రాత్రి ఆకాశితాలు తైపుచేసి ఆశైలు నాపైటెగో పెట్టాను.

రామం : ఏమిటి! ఆకాశితాలన్నీ తైపు చేశావా?

జానకి : అవునండి—ఏం?

రామం : అన్ని కాశితాలూ! (ఆశ్చర్యంగా)

జానకి : (మానం)

రామం : నే నేదో మాటవరసంలే...

జానకి : ఏమో! అర్థంలేమా ననుకున్నాను.

రామం : ఏంపని చేశావు జానకి!

జానకి : నురేం ఘరవారేను లేండి.

చంటి : అరుగో వాన్నగారు వస్తున్నారు; ఆక్కయ్యి యేది?

[జనార్దవరావుగారు వస్తారు]

చంటి : ఏం వాన్నా? ఆక్కయ్యేనీ?

జనా : మాట్లాడకండా కండువా కట్టివీడవేసి కోటు విప్పి ఆక్కడ పడేస్తాడు)

జానకి : (కొళ్ళు కడుక్కుందుకు నీళ్ళు తెచ్చి యిస్తుంది)

జనా : పుచ్చుకోకుండా (కుర్చీలో కూలబడతాడు.

జానకి : (లోనికిపోయి నుంచినీళ్ళు తెచ్చియిస్తుంది)

జనా : (పుచ్చుకోకుండా) ఆక్కలేదమ్మా.

[ఒక్కక్షణం అంతా నిశ్శబ్దం]

రామం : ఏం వాన్నా! చెల్లాయిని పంపలేదా?

జనా : లేదు—

రామం : ఏం?

జనా : తెలియనట్లు అడుగుతానేం నాయనా? కట్టుంతులూకు బాకీ పూర్తిగా యివ్వలేదు గదా. పూర్తిగా యిచ్చి పిల్లని తీసుకు వచ్చేమన్నాడు.

రామం : అల్లాగేం.

జనా : అవును. అతని తప్పేముంది. అన్నాడంటే అడదూ! అనాడు గొప్పకీ యిస్తామన్నాను. పూర్తిగా యివ్వలేక పోయాను. అడిగావని బాధ యెందుకు? అడగడంలో తప్పేముంది. అయినా ప్రాధేయపడ్డాను; ససేమిరా పంప నన్నాడు.

రామం : పంపనన్నాక ప్రాధేయపడం అనవుసరం వాన్నా!

జనా : నీకేం తెలుసుందిరా యివ్వకు. రేపొద్దున్న ఇద్దరు ఆపిపిల్లలు పుట్టి పెళ్ళిళ్ళు చేసినప్పుడు గాని తెలియదు. ఆపిపిల్లని కన్నులెండి చూడ యం ఎంత బాధపడుతుందో నీకేం తెలుసురా? తిరిలేని లోటు కనబడకుండా పండుక్కితీసుకు వద్దామని వెళ్ళా—అల్లుడు అగ్గివీడ గుగ్గిలం అయ్యాడు. పంపనంటే పంపనన్నాడు. మహా లక్ష్మీలా నటింట్ల ఈ నాలుగు రోజులూ కళకళలాడుతూ తిరుగుతుందనుకున్నా (కళ్ళి నీళ్ళు తిరుగుతాయి)

జానకి : పెట్టెలు, ధైర్యం వగొంచాలిగాని అంతలో నే అలా లెంచెలు పడిపోనే ఎట్లా?

జనా : ఏమోనమ్మా! చెప్పాస్తూ చూడయం బాధ పడుతూనే ఉంది. చెట్లంత తిండిని ఇంకా బ్రతికుండి పడుక్కి బిడ్డను తీసుకురాలేకపోయాను. కాకుల్లా పాడుస్తారు ప్రతీవాడూను అమ్మాయిని తీసుకురాలేదని అని. ఇటు పరువు కోసమే వివరణ! అటు బిడ్డ నటింట్లకి రాలేదని వివరణ.

రామం : (మెదిడు చికాకై వెనుక వైపున అటూ యిటూ తిరుగుతాడు)

చంటి : (తిండిమాటలు వింటూ మధ్యమధ్య రామం వంక చూస్తూంటాడు)

జానకి : మీరెంచేస్తారు.

జనా : చెప్పేదిముందన్నా? కట్టుంతులూకునామచ్చుస్తేనే గాని ఆ దొంగగారు పంపడు. పాట్లలు గడ వదిమే కష్టంగా ఉంది. ఒక్క రెక్కవీడ నలుగురు బ్రతకాలి. మహానుభావుడుమీ వాన్నా,

ప రు వు క్కో స ం

చెయ్యెత్తి దణ్ణంబెట్టాలి. అన్నకున్నమాట ప్రకారం అయిన కొండ కాస్తా తేగనమ్మ అనుకున్న కట్నం అణాపైసలతో నలుగురిలోనూ యిచ్చి నాగారవాన్ని కాపాడి తన గారవాన్ని కాపాడుకున్నాడు. నేనూ ఉన్నాను. ఎందుకూ? ఆ కొండ కాస్తా అమ్మేశాక పాపం యేం ఇబ్బంది పడుతున్నాడో మీనాన్న.

చంటి : మీకు ఇవ్వకే ఉత్తరంరాకాయ నాన్న గారూ!

జనా : ఎవరు ?

చంటి : వదిన నాన్న గారే. ఇదిగో (యిస్తాడు)

జనా : (చదువుకొని) హు! పాపం! 'నా కోరిక తీరుస్తారని ఆశిస్తా' (అని ఉత్తరంలోని అఖరి ముక్కలు చదివి) ఇంతలోనే తీర్పునని అనుమానం యెందుకువచ్చిందో పాపం... అనుకున్నా నమ్మా బానకీ! అమ్మాయిని తీసుకువచ్చినిన్నూ ఆల్పాయిని మీ ఎంబటికి పంపాలనుకున్నా. ఏంకేస్తాం. మా తిప్పలు మేము పడతాము. మీ నాన్నకస్తే తప్పక యిద్దరినీ పంపుతామమ్మా.

రాము : (లోనికి వెళతాడు).

చంటి : అన్నయ్య పంపేశాడు.

జనా : ఎవరిని ?

చంటి : ఎవరేమిటి ? మావగారి నే.

జనా : కచ్చారా ఆయన.

చంటి : ఆ!

జనా : ఏవిటమ్మా బానకీ ?

బానకీ : కచ్చారండి.

చంటి : అదికాదు నాన్న గారూ! వచ్చిరాగానే ఆయనతో అన్నయ్య చెప్పింది మా సుమంత్రాళ్ళ వద్దన్నాడు. వదిల్చి పంపనన్నాడు. ఆయన వెళ్ళి బాతానంటే మీ రొచ్చివాకాఉండి మిమ్మల్ని కూడా అడిగి వెళ్ళనున్నాను.

జనా : ఆ! ఏరీ ఆయన.

చంటి : ఎవరో స్నేహితులున్నారట వెళ్ళారు. ఇంక ఇక్కడ ఉండడం ఇష్టంలేక.

జనా : ఓహో! గోపాలరావుగారింటికీకాబోలు — ఎంత పనిచేశాడు దొర్నాళ్ళకు.

బానకీ : వారి నేమీ అనకండి. ఏదో ఆవేశంలో అన్నాడు. అనాలనీ కాదు.

జనా : ఆవేశమా! ఏదెప్పు ధనంబోస్తే దొరుకుతుంటా అట్లాంటి కాంధక్యం.

చంటి : అదికాదు నాన్న గారూ! ఆయన సినిమాలో బుల్బులువేడం చేశాడు. అందరూ అన్నయ్యని అడిగారట. అది అన్నయ్య 'ప్రినేజి' ధంగంబ.

బానకీ : చంటి!

చంటి : నువ్వంత అన్నయ్యని వెంకేశుకు వచ్చినా వాళ్ళల్లాంటివి నచ్చవు వదినా! మా నాన్నతో చెప్పకపోతే ఎలా?

జనా : ఆయన సినిమాలో వేషాలు వేసుకుంటే ఈయన గారవానికి ధంగం వచ్చిందీ? మనకన్న వెయ్యి రెట్లు నయం అని తెలుసుకోలేకపోయాడు. ఒకమాటకీ కట్టపడ్డాడు.

రాము : (లోనుంచిననూ) ఆ కట్టపడ్డాడు. పెళ్ళిలో యిస్తానన్న రిప్తువాచీ యిచ్చాడు. మొదటి పండుక్కి కొనిస్తానన్న సైకిలు కొనిచ్చాడు.

జనా : నువ్వు యిచ్చావుగా నీబావమరదికీ కట్నం పూర్తిగా.

రాము : నీ నేం యిస్తానని వాగ్దానం చెయ్యలేదు.

జనా : ఒకయ్య, కుటుంబానికి అయిన పెద్దకొడుకుని. నువ్వంటే ఒకటి, నేనంటే ఒకటి కాసురా. అల్లాకాకుండా అణా పైసలతో యిచ్చాడు మీ మామగారు. సైకిలువాచీ అన్నావు. ఇవ్వలేక పోయాడు.

చంటి : ఈపండుక్కి తీసుకువెళ్ళియిస్తానన్నాడు నాన్నా పాపం ఆయన. ఆయన సినిమాలో వేడం చేస్తే యాయనగారి పరువు పోయిందట. సుమ్మంలోనికి వచ్చిన పెద్దమనిషిని అడ్డమైన మాటలు అంటే ఈయన పరువు నిలబడిందిప్పుడు. అప్పుడే మన బ్రతుకులు వీధినిపడ్డాయి. లేక పోతే ఎన్ని వేల గుండెలతో ఆపానకాలకాస్త్రీ వచ్చి మీ మామ గారూ మీరు చెప్పిలాడుకున్నారా అని అడుగుతాడు.

జనా : ఏవిటమ్మా బానకీ!

బానకీ : ఏవీలేదు మామగారూ?

చంటి : ఏవీలేక పోవడమేమిటి నాన్న గారూ! అన్నయ్య ఇచ్చేం వచ్చినట్లు మాట్లాడాడు.

రాము : అంగుళీ కంటావురా యిప్పుడు?

చంటి : ఏవిట నేది. ఏమీ అనక్కలేదు.

జనా: ఒకయే రామం! వాడనేదేముండురా. ఈ విషయంలో. పసికూన, వాడిమాత్రం దూరపు ఆలోచన చెయ్యలేక పోయావు. కుటుంబ గౌరవాన్ని గురించేనా ఆలోచించలేకపోయావు.

జనా: పోనీలేండి మాతగాయా! వారి సేవీ అవకండి.

జనా: పిచ్చితిల్లి! నీ సహామే వాణ్ణి యింతిమ్మకు తెస్తోంది. ఏమిరా రామం! ఏది ఎట్లా ఉన్నా సమస్య లోకి వచ్చిన పెద్ద మనిషిని గౌరవించకుండా వచ్చిన వారిని పామర్యపడం మర్యాదేమో ఆలోచించావా? మొన్న పండుక్కి తీసుకువెళ్ళావు. నువ్వు కోడుకున్న వులెన్ మాటు కుట్టించి యిచ్చావు. మనం నీ చెల్లెల్ని బావని తీసుకురా గలిగామా?

జనా: ఇప్పుడా గొడవెందుకు మాతగాయా!

జనా: ఉండవచ్చు! ఏమిరా ఆయన మంచివాడు గనుక పల్లెకుమాటనకుండా వెళ్ళావు. నీ బావ మరిదికి కట్నం తాలూకు డబ్బు పూర్తిగా యిచ్చానా అంటే ఏం చెబుతున్నా? నువ్వు? నీ బావమరిదిని ఎన్ని పండుకుల తీసుకు వచ్చావు! కైకలే కొనిచ్చావా! రిట్టు వాచీమే కొనిచ్చావా? అని అడిగితే ఏం చెబు గుతుగా నువ్వు! ఒకరి తప్పులు ఎంచేలప్పుడు మనతప్పులు వసుక్కు తిరిగి చూడకపోవానే ఎట్లా బాబూ? చెప్ప. పసిమాల్లో కేవల వేస్తే తప్పా? బంగ్లాసు కేవలం అయితే మాత్రం.

రామం: ప్రతీవాడు అడవిమే. మీ మాతగాయ బంగ్లాసు కేవలం వేకాడేవిటిగోయ్ అని.

జనా: ఆకుగుతాగు వెగవలు. పూటకి గతిలేని వెగవలు. కానీ సంపాదించలేని దొంగ్యపులు. నువ్వు పచ్చగా ఉంటే చూచి ఒకరేని విర్యాపులు. ఆ మాటలు పట్టకొని బాధపడడం అంటే మంచి పనేమో మరొక్కవారి ఆలోచించు. నీకు చెప్పే ఈ వెగవలు చేసేసీతివాలింపవలు నీకు తెలియని గనుక వా? అక్కడిదా కా యెందుకు? మనంచేసిందివిటి? ఆ కొండ కాస్తా కట్నం కోసం అమ్మకుంటే తినునాతి ఆ పెద్దమనిషి ఏమైపోతాలో అనేనా ఆలోచించావా? మన కట్నం, మనం, సంఘంలో గౌరవంకోసం అను, ధనమీద ఉండే కాంక్ష అను, గుంజుకున్నాం.

మన అల్లుడికి పూర్తిగా కట్నం యింతవఱకు యివ్వలేకపోయాం. అప్పమైన మాటలు అల్లుడితో పడుతున్నాం. ఈ పరిస్థితుల్లో గుమ్మం లోకివచ్చిన ఆ పెద్దమనిషిని...

జనా: వారేమీ తూలవాడలేను మాతగాయా?

జనా: నువ్వు సర్ది చెప్పడానికేం లేవమ్మా? ఏనీ తూల వాడకపోలే వచ్చిన పెద్దమనిషి మనస్సుకు ఎంత కష్టం తోచకపోలే, వెంటనే, ఇంట్లో ఉండకుండా ఇంకోచోటికి వెడతాడా?

జనా: పోనీలేండి. మానాన్న ఏమీ కష్టపెట్టుకునే మనిషి కాదు.

జనా: ఏమైనా మనగర్తం మనం నిర్వర్తించుకోవాలిమ్మా.

జనా: వారి మానసేదో బాధపడింది. వెళ్ళడానికి యిష్టపడలేను. నన్ను వెళ్ళమన్నాడు. వాడు లేచి నేను వెళ్ళడం నా గర్వం కాదని నేను రానన్నాను. ఇంగులో ఎవరి తిప్పులేను. పోనీ లేండి. మరో పండుక్కి వెడతాము.

జనా: రామం! నా మాట వినునాయనా! ఆ పెద్ద మనిషి మృదియం ఎంత బాధపడుతోందో, నీ చెల్లెల్ని పంపనంటే పంపని నీ బావ చెప్పే సరికి నా మృదకుం ఎంత కుమిలిపోయిందో నీకేం తెలుసు. అక్కడే భోగన వివేచనలని పించింది. (కళ్ళి నీళ్లు తిరిగి మాట్లాడ లేక పోతున్నాడు.)

రామం: (తినుకు కూడా కళ్ళి నీళ్లు తిరిగాయి. కుక్కుమకుంటున్నాడు.)

జనా: ఏడవలేక పోయాను. నావలెనే మీ మామ గారు బాధపడి ఉంటారు. ఇద్దరూ నా మాట విని వెళ్ళండి. అమ్మా! జనాకి!

రామం: జనాకిని వెళ్ళమనండి. నా అధ్యంతరం లేను.

జనా: ఇంత గొడవ జరిగాక ఆ పిల్లమాత్రం ఒంటరిగా వెళ్ళగలదా? కాబట్టి నా మాటవిని ఇద్దరూ ప్రయాణంకండి

జనా: పోనీలేండి మాతగాయా! పండుగ పూటా మీరు మాత్రం బాధపడవద్దు. వదిలేనాకు వస్తే మీకు ఇబ్బంది ఉండక పోను. ఇప్పుడు వెళ్ళకపోలే యెంతెండి. మరో పండుక్కి వెళ్ళగచ్చు.

జనా: షరవారేదమ్మా! మా తింటాలు మేము పడతాము. నా మాటకు ఎదురుచెప్పక మీరిద్దరూ చిలకా గోరింకల్లా వెళ్ళి ఆ కన్న తిండి

పరువు కోసం

హృదయమి నేనా ఆనందం చేకూర్చిందేమిటా.
నాకల్లాగూలేదు ఆ ఆనందం. రామం. నామాట
కిక అడ్డం చెప్పకు నాయనా!

రామం : కొడు నాన్నగారూ! నే నెట్లాగూరావని
చెప్పేశాను. ఇంక వెళ్ళిడానికి నాకు యిష్టం
లేను. నా మనస్సెందుకో బాధపడింది.
వెళ్ళిడానికి అంగీకరించడం లేను.

జానకి : వారిని బాగా పెటకండి మావగారూ!

రామం : బయట విన్న మాటలు మనస్సును బాధ
పెట్టాయి. ఏదో ఆవేశంలో ఏవేవో ఆశేశాను.
ఇన్ని మాటలూ ఆయన్ను ని మర్చి నీర్లులేకుండా
నేనెట్లా వెళ్ళిను ఆయన శుమ్యం లావకి.
ఆయనేదై నా అన్నాడా మర్చి నాకు కోపం
వస్తుంది.

ప్రకా : (వీధిలోనుంచితగ్నా) ఎండుకంటాను బాబూ!

జనా : రండి బావగారూ! మీరు తచ్చేరికి నేను
లేకపోవడం, మానా జేదా తొందరపడి మీ
మనస్సుకు కష్టం కలిగించడం జరిగిపోయిందని
విన్నాను. అదంతా నా తప్పేదంకొంది నన్ను
క్షమించాలి.

ప్రకా : ఎంతమాట. ఇండులో రామం తొందరపడి
లేను. నాకు కష్టం కలిగిందీలేదు. ఆపిల్లి నిమ్మ
కుప్పినాణ్ణి. నా తల్లి ఆ శేకం లోటుపోయింద
వచ్చు. మీరే నన్ను క్షమించాలిగాని...

జనా : మీ తల్లి లోట్లా! ఒక్కవాటికవలేను ఆ
మాట.

ప్రకా : నాయనా రామం! చివ్వితనంచేత ఏదో
ఆవేశంలో మనస్సు బాధపడి కంగారుగా
మాట్లాడావు. అంతమాత్రాన్ని అనుభవంతో
ఏళ్ళు గడిచిన నేను కంగారుపడి ఏదైనా
అంటావని అనుకుంటున్నావా? ని నేన్నేదైనా
అంటే అది నా మాటకీ కాదూ? పిచ్చినాడా!
మీరు శుభంగా ఉండవడమే నా కౌగిలించింది.
ఇక్కడుండి అవతరంగా నీ హృదయానికి
బాధ కలిగించడం యిష్టంలేక నాన్నే హితు
నింటికి వెళ్ళాను. మీ నాన్నగారు వచ్చాక,
నీ కోపం సర్దుకున్నాక రాతమృ ననుకున్నాను.
జరిగిందంతా మర్చిపో నాయనా! బావగారూ!
ముందు మిమ్మల్ని అడగడం ధర్మమనుకుంటాను.

ఈ పండుక్కి మా అమ్మాయిని అల్లంజీ పంపిం
చమని అర్పిస్తున్నా.

జనా : ఈ మాత్రం దానికి అర్థించాలా బావగారూ!

ప్రకా : నాయనా! రామం! నువ్వు నీ భార్యతచ్చి
ఈ నాలుగుకోణాలు నా యింట్లోఉండి నా
కొనంబాన్ని చెకూర్చు. ఇంక నా మాట
కొదవకు. నైకిలువాచీ కొనుక్కున్నా నన్నావు
గనుక ఏం కొనాలో అగురు. నలుగురిలోను నీ
పగువు నిలబడేటట్లే నిన్ను సత్కరిస్తాను. ఏం
బాబూ! నా మాట కొదవకు.

రామం : సరే మీయిష్టం.

ప్రకా : అమ్మా జానకి!

జానకి : అది సరేకాని నాన్నా! పండుగపూటా మామ
గారు చెయ్యికొల్పుకోవాలి నాన్నా. ఏవంత
ఖర్చం వచ్చింది. మావది నెగాగు వస్తారేమో
నేను మనయింటికి రావచ్చుననుకున్నాను. మా
వదివగారు రాలేను.

ప్రకా : ఏంబావగారూ! అమ్మాయినితీసుకురా లేనూ

జానకి : లేనునాన్న! వారి ఆబిబిబిచులంతా ఈ
పండుక్కి వసున్నారట. ఈవిడే పెద్దకోడలుగా.
ఈవిడే లేకపోలే ఎట్లా? మరోపళ్ళుక్కి తీసుకు
వెళుకుతుగానిలేండి అని అన్నారట

ప్రకా : అట్లాగా!

జనా : ఎంత శుభు పెట్టాడమ్మా నీకు భగవంతుడు. నీ
లాంటి సద్గుణాలు కలిగిపిల్లి కోడలుగారావడం
మాఅదృష్టం అదికాదు బావగారూ! మీ దగ్గర
దాపరికం యెండుకు? అల్లుడు కట్టుం తొలుకు
సామ్యు పూర్తిగా యివ్వలేకపోయాము. అది
ఇస్తే నేగాని అల్లుడు అమ్మాయినిపంపవన్నాడు.
ఎక్కడ నాగారానానికి లోటాస్తుందోవని మీ
అమ్మాయి అట్లా మార్చి చెబుతోంది.

ప్రకా : ఇండులో బాధపడవలసిందేముంది. అన్ని
కుటుంబాలు ఒక్కమాదిరిగానే ఉన్నాయి.
కాలు చెయ్యి కూడదీసుకుని మీరే సర్దిస్తాను.
ఆపిల్లి సామ్యు ఏతిండి అపహరించకు.

జనా : అని మనం అనుకుంటేసరే! బావగారూ!
అల్లంజీకూడా అంతి దూరదృష్టి ఉండాలిగదా.

ప్రకా : సరేగాని బావగారూ! పండుగపూటా ఏం
ఇబ్బంది పడతారా. మరోవిధంగా భావించక
మీరూ, చంటి, మాదాతనీ నా హృదయమే

కాకుండా మా అమ్మాయి హృదయంకూడా ఆనందపడుతుంది.

జనా : మేమెందుకు బాతగారూ!

(ప్రకా : అమ్మ! నీవైవా చెప్పమ్మా.

జానకి : మాతగారూ!

జనా : అమ్మ! మేముకూడా యెందుకుమ్మా! పోనీ ఒకపనిచెయ్యితిరి! చంటికూడా వస్తాడులే. నీతో తీసికొనివెళ్ళు.

జానకి : మీరొక్కరూ యీ యింట్లో ఏముంటారు మానుగారూ! నేనుంటానుగా అక్కడ మీకే లోటు రానివ్వను.

జనా : అయ్యో వెళ్ళితిరి! నాకు లోటాస్తుందనా?

జానకి : మీఅనోగ్యం అసలే మంచిదికాదు. ఒక్కరూ యిక్కడ యిబ్బందిపడలేదు. నామాట కాదనకండి.

(ప్రకా : బాతగారూ! ఇంక మీరు మగోమాట చెప్పాడు.

పాపకాలశ్రావ్య : (లోనికివస్తూ) ఆవును, వారపగడం మీరుకూడా వర్జ్యపం ధర్మమే.

చంటి : అదిగో మర్చివచ్చావా? నీధర్మసన్నానంతో మాకేమీ నిమిత్తంలేదు దయచెయ్యి.

పాప : అదేమిటి? నీసేంచేశాను? దెబ్బలాడి వెళ్ళినవియ్యంకుడు మర్చివస్తే ఏంజరుకుతోందో చూచి ఒక్క పాడుంట్టు వేయిండుకు నడదా మని వచ్చానుగాని నాకెందుకండోయి.

(ప్రకా : మేమేమీ దెబ్బలాడుకోలేకే.

చంటి : మరి నీను చెప్పేదేమిటి? ఇల్లాంటి వాళ్ళవల్లే సంసారాలు పాడవడం. వీళ్ళఅబ్బాయి చెప్పాట్ల మానుగారు నీనీమాలో వేదంవేశాపని. అదిట్టు కొచ్చి అన్నయ్య నడుగుతున్నాడు మేళనగా యీ పెద్దమనిషి.

పాప : అబ్బాయి! అంత పొగరు మోర్తినం పనికిరాదు.

జనా : వెళ్ళవయ్యా! పొగరుమోర్తినంలేదు, ఏమీలేదు. ఏంజరుకుతోందో చూడానికివచ్చాట్లు.

పాప : ఒక్క పాడుంట్టు వెళ్ళురా!

జనా : బజార్లో అమ్మగున్నాను.

పాప : పోనీలేండి. నాకెందుకు వెడతాను (వెడతాడు)

జనా : దెబ్బలాడుకుంటే చూచి ఆనందిద్దామనిపాపం.

(ప్రకా : ఉంటారు బాబూ రకరకాల మమయ్యలు. తిన్నప్రత్యక్షలు.

చంటి : నాన్నా! నీ బట్టలుకూడా సర్దేస్తాను.

జనా : (ప్రకాశరావుగారితో) (ప్రయాణం అంటే సరి మావాడికిక అన్నంకూడా అక్కరలేదు. అందులో వదివగారింటికి. బాతగారూ! మావాడికి వదివగారంటే పంచప్రాణాలు. వదివగారి మీద కాస్త మాట పడనివ్వకు. ఇంతిజా చెప్పాడూ. జానకి నిజంగా మా చంటికి కన్న తల్లి లేనిలోటు తీసుస్తోంది. అంటే పొగడక్రింద ఉంటుంది కాని మా అదృష్టంకోద్దీ దొరికింది జానకి మాయంటికోడలుగా.

చంటి : వదినా! నాన్నగారి బట్టలు నా బట్టలు నా పెట్టెలో స్పృహ?

జానకి : నీకెందుకు బాబూ అంకి క్రిమ. నేనున్నానుగా సర్దడానికి.

చంటి : (వీధివంక చూచి) అదేమిటి? బాత వస్తున్నాడు నాన్నోయ్!

జనా : ఆ! బావ!

చంటి : అదుగో బావ! అదిగో బండిలో అక్కయ్య.

జానకి : అమ్మయ్య! వదివగారుకూడా వచ్చేస్తున్నాడు. [అంటూ వీధిలోనికి వెళుతుంది]

చంటి : అక్కయ్యా (అంటూ వీధిలోనికి వెడతాడు)

రామం : (వీధి సుమ్మందాకా వచ్చి వీధివేపుకు చూస్తుంటాడు)

జనా : బాతగారూ! మా అల్లుడుకూడా మనస్సు మాగ్గుకున్నట్టున్నాడు. అమ్మాయిని తీసుకుని కారులో బయలుదేరి ఉంటాడు. అమ్మయ్య! నాడి పెట్టింటికి వచ్చింది. బాతగారూ! ఇవాళ ఎంగో సుదినం. జగన్మోక్షన మన హృదయాలు రెండూ లేకపోవడాయి. ఇంక యీ పండుగ మీ అల్లుడు కూతురుగో మీరు మీ యింటిదగ్గర మా అల్లుడు కూతురుతో నేను మా యింటిదగ్గర ఆనందింగా గడుపుదాం. ఇంక యింతిక్కి వరుసు మర్చిన మనకు కావలసిందేముంది. మన పడుపు కాస్తా నిలబెట్టారు మన అల్లుడు. చూడండి. ఈమధ్యతిరగతి ఖంటుంబాలున్నాయి చూడూ పడుపుకోసమే బ్రతికేది. పడుపుకోసమే బాధపడేది. ఆ పడుపుకోసమే సర్వశాసనం అవుతున్నది.

[తెర]

శ బ్ద శ క్తి

శ్రీ వి నో దా భా వే

స్థానాంతరములు స్వయముగ విశ్రమించి వుంటారు. కాని విశ్రమించుట వారు చాల ఉష్ణములై వుంటారు. నలుగురు వారి కీగోపురము లభిస్తుంది.

కర్ణానికి మనం చాల విలువకడతాం. కర్ణాని కున్న శక్తి మరీ వియతిరవములుగా కన్పించదు. నా జీవితంమీద పడిన కర్ణప్రభావాన్ని ఆధారం చేసు కునే నే నీసంగతి చెబుతున్నాను. “ఏకశబ్దః సమ్యక్ జ్ఞాతః సమ్యక్ ప్రయుక్తః స్వర్గలోకే కామధుక ధవతః” అని పాణిని సూత్రం. అలా ఒక్క శబ్దమువ్వు రించి వచ్చితే ‘స్వర్గలోకే కామధుక’ అవుతుంది. సంస్కృతిభాషలో అవాదిగా కర్ణశక్తి చాలా విక సించింది. ఇంగ్లీషులో గూడ లక్షలాది కర్ణాలున్నవి. కాని అవి కేవలము కర్ణసంగ్రహం మాత్రమే. వాటివల్ల అభీషమైన శక్తి లభించదు. ఒక్కొక్క యంత్రానికి అసంఖ్యాకంగా ఉపాంగాలు వుంటవి. ప్రతిదానికి వేరవేరే ఒక్కొక్క పేరుంటుంది. ఈవిధంగా ఒక్కొక్క యంత్రానికి దజ్జనకాలిది కర్ణాలు వాడ వుంటవి. కాని ఇటువంటి కర్ణభాంధారమువలన కర్ణశక్తి పెరుగుతుంది దనుకొనడానికి వీలేదు. జీవితంలో పరిగ్రహం పెరిగినకొద్దీ, చెత్త చెదారము పొగయిన కొలదీ కర్ణసంఖ్య పెరుగుతుంది. అది కేవలం కర్ణ సమాహం మాత్రమే. దానివల్ల భావసంపద పెరు గదు. ఇంగ్లీషులో భావసంపద చాలా వున్నది. కాని సంస్కృతంలో మనకు కన్పించు కర్ణశక్తి అందు చూడము. కొత్తవస్తువులు తయారయినకొలది, కొత్త కొత్త మాటలు ఏర్పడుతూవుంటవి. ఇటువంటి మాటల సంగ్రహంవలన అవసరమైన బరువు పెరుగుతుందిని పాశ్చాత్యులుగూడ ఇప్పుడిప్పుడే తెలుసుకుంటున్నారు. కనుక నే ఒక్కొక్క యంత్రానికన్న వివిధాంగాలకు వేరువేరు పేరులిడక అంకలవ్యాసా వానిని గుర్తించము

మొదలుపెట్టారు. ఏదైనా ఒక యంత్రానికి ఒకపీల కొనవలసివస్తే ఫలానాయంత్రానికి ఫలానానెంబరు పీల అనే అడుగుతారు.

కాని సంస్కృతంలో మనం చూచేదేమిటి? సంస్కృతంలో ప్రతిశబ్దము భావసాధకంగా వుంటుంది. ఉదాహరణకు ‘పృథ్వీ’ అనే శబ్దాన్ని తీసుకుంచాము. ఇంగ్లీషులో “యర్త్” అని, లాటిన్లో “టెరా” అని అంటారు. ఈవిధంగా యర్త్, టెరా అని రెండుశబ్దాలమాత్రమే వున్నాయి. కాని సంస్కృ తంలో కొన్ని దజ్జనశబ్దాలు దొరుకుతాయి. పృథ్వీ = వ్యాపించియున్నది, ధర = ధరించునది, భూమి = వివిధపదార్థములకు జన్మనిచ్చునది, గుర్వీ = బరువైనది, ఉర్వీ = వికలమైనది, తుమ = సహించునది; మనము కాలితోతన్నిన ఆమె సహిస్తుంది. ఇలా ఒక్కొక్క శబ్దము ఒక్కొక్క రుగావాచకము. శబ్దముతోపాటు దానికన్న ప్రత్యేకరుగాముకూడ మనదృష్టికి వస్తుంది. కొందరు కవులు తమ కవితల్లో గణపూత్రకొరకు ప్రతిశబ్దాన్ని సర్వాధునంగా వాడతారు. వారి దృష్టిలో ధందానిర్మాణాని కనువుగనుండుటకొరకే ఈ పదిబాలముంత యేర్పడింది. కాని అది నిజంకాదు. అసలు నిజం చెప్పాలంటే ప్రతిశబ్దము స్వతంత్ర వ్యక్తిత్వం కలిగి వున్నది. ఒక్కొక్కరణాన్ని వెలువ రించడానికి ఒక్కొక్క శబ్దం వుట్టింది. నలునైపుల వ్యాపించి విస్తరించియున్న ఈ భూమాతను “పృథ్వీ” అని పిలచినప్పుడు మన మాపదార్థముయొక్క అంత ర్ధర్మము చేసుకొనగలుగుతాము.

ఈవిధముగ సంస్కృత శబ్దాలలో భావం నిండివుంటుంది. కనుక నే ప్రతిశబ్దము మనతో సంభాషిస్తూ వుంటుంది. ఇంగ్లీషు శబ్దాలలో ఈ శక్తి కనుపించదు. ‘వాటర్’ శబ్దము మనతో

అనువాదం : శ్రీ యలమంచిలి వేంకటేశ్వరరావు

మాటలాడలేదు. మనమే దానితో మాట్లాడవలదు కొంటే అది వేరేసంగతి. కాని సంస్కృత శబ్దం మనలను పలుకరిస్తుంటుంది. పయః=పొవించునది. పానీయం=త్రాగినీయమని. ఉదకము=లోపలనుండి వచ్చినది. చూట్టానికి "సముద్రం" ఒక చిన్న శబ్దం. కాని ఇది కూడా మనల్ని పలుకరిస్తుంది. సము=నిలుచు పుల సముముగ వ్యాపించిన, ఉద=పైకి లేచిన, పైకి పొంగివచ్చిన నీరు, రమ=అనోదయకమయిన, ఎరుగునది=కేలినట్లునది, అనందిమిచ్చునది; సముద్ర (సము+ఉద+రమ). "సముద్రాత్, ఉత్క్రిశ్చ మధు మాక ఉదారతి"—ఈ వృద్ధయంలో సముద్రమువలె అసంఖ్యాకమయిన భావరాశి యున్నది. భావ తిరిగి ములు ఉద్భావంకూ వుంటుంది. ఈ వృద్ధయము నిజముగ సముద్రమే. సముద్రపు దృశ్యము ఈ వృద్ధయంలో ప్రకటితమౌతూ వుంటుంది. కాని "సీ" అంటే ఏమి ద్యోతికమవుతుంది? అది ఒక పదార్థం. ఆ శబ్దము మాట్లాడదు. దుగ్ధం=దోహవముచేసబడిన సార రూపము!—ఘృతిం=పిక్కిరి పనిత్రమైన, నిర్మలమైన, తుక్కు తీసివేయబడిన—"ఘృతింమే చక్షుః"—వా కన్ను నెయ్యి అని విశ్వావిక్రలవారంటున్నాడు. "ఇంగ్లీషులోగాని మరి ఏ యితరభాషలోగాని "వా కన్ను ఘృతిము" అని చెప్పబడినట్లు ఎక్కడ చూడబోము. "ఘృతింమే చక్షుః" అనిగా వా కండ్లు పిక్కిరి పనిత్రమైనవి; వానిలో ఏవిధమైన పాపమును గ్రహించు వికారములేదు. అవి వేరివలె నిర్మలము, స్వచ్ఛమునైనవని అర్థము.

అగ్ని అంటే "ఘృత." కాని "ఘృత" అంటే ఏమన్నా బోధపడిందా? ఏమీ లేదు. కాని 'అగ్ని!' అంజనాతత అగ్ని! అంటే ఒక స్వరూపం కంటినుండు నిలుస్తుంది—త్యక్తమౌతుంది. "వహ్నిః"—అది వాహకము—తీసుకుపోతుంది. సంజేవాహకము. యజ్ఞంలో ఆహుతి పడితే సీ, అగ్ని మీ ధక్తిని పైకి తిప్పగా భగవంతుని తద్దకు చేరుస్తుంది. అయితే, 'అగ్నిమితే పురోహితం'కు మారుగా 'వహ్నిమితే పురోహితమ్' ప్రయోగిద్దామంటే చెల్లదు. బాధగా అర్థమే మారుతుంది. ఈవిధంగా ఒక్కొక్క శబ్దానికి ఒక్కొక్క విశేషమైన మహత్వమున్నది. సంస్కృతంలో ప్రతిశబ్దము ఒక త్యక్తిత్వాన్ని కలిగివుంటుంది. 'వీర్యావం,' 'అమృతం,' 'సృప'—ఈ మూడు శబ్దాలు అమృతానికి

వాడవడతాయి. కాని ప్రతి శబ్దము ఒక విశేషమైన అర్థాన్నిస్తుంది. 'అమరానిర్దరాదేవా' అని అమర శాశ్వత ప్రారంభమే ఈ వాక్యంలో జరిగింది. 'అమరా' వేరు, 'నిర్దరా' వేరు. ఎవరు చావకో వాళ్లు అమరాలు. కాని ఒకడు ముసలి, రోగిగిడిఅయినాడనుకొంది. అతడు అమరుడు కాగోరతాడా? అతను 'దేవా! నన్ను తొందరగా తీసుకుపో' అని ప్రారవ చేస్తాడు. 'నిరరా' అంటే జరారహితము. జరారహితులు కానిగినప్పడేగదా అమరులు కాకలు!

సంస్కృతభాషలో శబ్దభావముకూడా కావ్యత్వం కలిగివుంటుంది. ఒక శబ్దానికి ఎన్నివిధాల వ్యుత్పత్తి! ఒక శబ్దానికి అనేక అర్థాలు, అనేక అర్థాలకు ఒక శబ్దమును! కనుకనే వాక్రచితకరణ సంస్కృతిలో జరిగినంత నిర్మలంగా బహుళా మరే యితర భాషల్లోనూ జరగదు. ఈ దేశంలో శబ్దశక్తి చాలాపాచ్చని నాభావం. గ్రీక్, లేటిన్, అంగ్లీ భాషల్లోకూడా కొంత శబ్దశక్తి వున్నది. ఇక్కడ బాల్మికూడ చూపవచ్చు. కాని సంస్కృత శబ్దాలవలె అవి స్వయం ప్రకాశములు కావు. 'ఘట' మనే శబ్దం తీసుకుందాం. ఘటమంటే కుండ. ఘటమంటే శరీరమనే అర్థంకూడా వున్నది. కుండలో నీరునింపుతాము. అలాగే ఈ శరీరంలో ఏమివున్నది?—నీరే నిండివున్నది. నీళ్ళతో నిండినకుండవ్వారా, పూర్ణకుంభంవ్వారా మనం స్వాగతిం చెపుతాము. అంటే మనం చెప్పదలచిందేమిటి? మా వృద్ధయం భక్తిభావంతో నిండివున్నది. ఈ అర్థంలో ఆ 'ఘట' శబ్దం వుపకరిస్తుంది. 'ప్రభువు ఘటఘటంలోనూ నిండివున్నా' డన్నాడు నానక్. మన యెదుట నున్నవన్నీ 'ఘట'లే—అన్నీ నిండివున్నవే. కాని దేనితో నిండివున్నవో చెప్పలేము. కొన్ని పనికిమాలిన వస్తువులతోకూడా నిండివుండవచ్చు. వారే, మనం ఇక్కడ చెప్పకునేది 'ఘట' శబ్దానికివన్న విశేషతనుకురించి మాత్రమే. 'పాట్'కు ఈ విశేషం స్ఫురించదు. కారణం, 'ఘటా'నికి ఒక ఘటంవున్నది. మన శరీరం ఒక ఘటాన్ని కలిగివున్నది. 'ఘట' శబ్దం ఒక ఘటాన్ని సూచిస్తుంది. ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచి శబ్దాలు ఈ విధంగా వాటిలోపలకు మనకు ప్రవేశింపజేయవు. సంస్కృత శబ్దం అంతరింగంలో ప్రవేశించడం లేక. కనుకనే శబ్దశక్తి ప్రకటితమౌతుంది.

‘చతు’ అనే శబ్దమున్నది. ‘చతు’ ధాతువు కైర్వల్యానికీ, స్వచ్ఛతకు ప్రతిబింబము, మనం కంటితో చూట్టాడినంతగా నోటితో చూట్టాడెము. కోపవస్త్రీ కన్ను చూట్టాడుతుంది. లోపల జాతివుంటే కన్ను చూట్టాడుతుంది. శిల్పానికంటే కన్ను వెలుతుకనిస్తుంది. అందుకనే ‘వ్యాజ చక్షురే’ అంటే వ్యాఖ్యానించుట అని అర్థం. ‘చతు’నుండియే వ్యాఖ్యానశబ్దం వుట్టింది. మన భారతీయులం ఇతియలకు హెచ్చుగా ఉపదేశించడ మంటే యిచ్చపడము. మన మహాపురుషులనిద మన కున్న శ్రద్ధయే దీనికి కారణం. వారి కండ్లద్వారా పరిస్థులు మైనంత, ఇంక జీవిద్వారా వెలువడదు. వారి కండ్లలో కాకుండా నిండివుంటుంది. కాకుండా మంటే ఏమిటి? ‘మర్సి’, ‘క్రెండ్ నెస్’—ఏదన్నా పువనూ గించండి, ఆ భావం వర్ణిస్తోంది. కాని కణగ ఏమి చెబుతుంది? ఎప్పుడు ఏదో ఒకటి చెబుతు మని పురికొల్పుతుంది. హృదయంలో ప్రేమ వున్నది. కాని దానితోపాటు కర్మ ప్రేరణ కలుగక పోతే అది కణగ కాదు. కణగ పూరికే కూర్చో నీయను. అనేకులు అకురుతూ వుంటారు—“బాబాజీ (చినోబాజీ) ఎంగుమ ఇలాగ తిగుతున్నాడు? ఇంత తిరి గివా అలవడేమిటి?” అని. ఈ కాకుండా మే అతిన్ని తిప్పుతుంది? అది ఏదోఒకటి చేస్తూ వుండమని బాబాని ప్రార్థిస్తూ వుంటుంది—పూరికే కూర్చోనీయను. పిల్లవాణ్ని తేలు కుట్టిందనుకోండి. మనం చూస్తూ కూర్చుంటామా? ఒక్కసారిగా సేవ చేద్దామని పగు గెత్తి వేళ్ళము? కణగకూడే కొంతంగా కూర్చోనీయను. లేవమనే ప్రేరేపిస్తుంది. ‘బుద్ధి’ని చూపండి. అది మనకు బోధ చేస్తుంది. దానికున్న విశేషలక్షణ మది. మనయెదుట కుభ్రమైన వస్త్రాలు కప్పకున్నవి. మనయెదుట కుభ్రమైన వస్త్రాలు కప్పకున్నవి. ‘సుధి’ మంటే ఏమిటి? కుభ్రమంటే పరిశ్రమైనది అర్థం. ‘సుధి’మంటే కేవలం ‘వైట్’ కాదు. ‘సుధి’ శబ్దంతో దానికి సంబంధమున్నది. మరీ ‘శోభి’తో కూడ గానికీ తక్కువ సంబంధము లేదు. అప్పుడు సాంద్ర్యము, పవిత్రత ఒకచోట మేలివించిన వన్న మాట. ఎదుగుగా ఆకాశంగా ‘సుక్ర’ తార ఉద యిస్తూ వుంటుంది. కుక్రమంటే పరిశ్రం. ‘సుచి’ శబ్దా న్నుంచి కుక్రశబ్దం వచ్చింది. దాన్ని చూచేసరికి పవిత్రమైన భావం కుర్చిస్తుంది. ‘నూర్య’ శబ్దం తీసు కుందాం. ‘నూ’ ధాతువునుండి ‘నూర్య’శబ్దం వుట్టింది. నూర్య=ప్రేరేపించుట; ‘మిత్ర’ శబ్దమున్నది. మిత్రుడు

చేయునదిమిటి?—‘మేమిస్తాడు. హిందువులు నూర్య నకు ‘మిత్ర’ నామకరణం చేశారు. అతని కిరణాలకు— అని ఎంత తీవ్రంగా వున్నా—మనం భీతికెందము. మనలను ప్రేరేపించి, మనచేత కర్మనుచేయించు వాడు మనకు నిజమయిన మిత్రుడు. మనం నిద్రిస్తుంటే అతను మేలుకుంటాడు. మనం కూర్చుంటే మనచేత పనిచేయిస్తాడు. ఇంతమేలు కోరవాడే మిత్రుడు. ‘మిత్ర’ శబ్దం కేవలం నూర్య వాచకమేకాదు. “ప్రేమతో అందరికీ సేవచేయువాడు” అనే అర్థం ఇందులో ఇబ్బది వుంది. మన విక్కడ కూర్చున్నాము. గది తలుపులు మూసివున్నవి. నూర్య భగవానుడు బయట వుండున్నాడు. ఆయన ఏమి చేస్తాడు? మనకు సేవచేయకులెనని ఆయన కోరిక. సేవకుడుగా, మన తలుపులొద్దా చెయ్యిపెట్టి తత్పరతతో నిలబడతాడు. మనం కొంచెం తలుపు తెరిస్తే, కొంచెమే లోనికివస్తాడు. పూర్తిగా తెరిస్తే, ఆయన స్వేచ్ఛగా లోపల ప్రవేశిస్తాడు. తలుపులు మూసివుంటే గబగబ నెట్టి లోపలికి రాడు—బయట నిలబడివుంటాడు. ఇది ‘మిత్ర’ మర్యాద. ఆయన ఎన్నడు నాగాపడకు. యజమాని ఎంతసేపు నిద్రిపోయినా, అతడు వేళ దప్పుకు! ఇటువంటి సేవక భావం పూర్తిగా నూర్యనిలో కనిపిస్తుంది. ఇలా శబ్దాలు మనలను పలుకరిస్తూ వుంటవి.

ఈ విధమైన సాహిత్యశక్తి భరతభూమిలో వున్నది. ఇటువైపుకు మిరంతా దృష్టి పెట్టాలి. సరిగా అర్థం కావలెనంటే, మనం జీవితం లోపలిభాగంలో ప్రవేశించాలి. ‘సుమన’ మంటే ఉత్తమ పుష్పం. దానిని మనం సమర్పిస్తాం. అంటే దీని రూపంలో, మనను సస్వచ్ఛము, నిర్మలము నెం మనస్సును సమర్పిస్తాం. ‘సుమన’ములో మన్న ఈ విశేషము మరే పదములోనూ లేను. ఇదంతా దృష్టిలో పెట్టుకుని మనం సరియైన పద్ధతిలో చింతించేటవలసి వుంటుంది. అప్పుడే భరత భూమి చింతించి, ఆలోచనాక్రమం ఇతర దేశాలకు భిన్నంగా కప్పకుతుంది. బయటినుండి దిగుమతియైన శబ్దాలు తెచ్చి మన భావలకు ముడిపెడితే, మన జీవితంలో అవి (ఏసిమిలేలు) క్షీణంకావు.

మననాగా ‘నెమ్యులర్ క్లెబు’ అన్నాడు. ఇది బోతుగా ఏకాంగ శబ్దం. ఇది మనకు క్షీణంకాదు. యూరపుఖండంలో వున్న పరిస్థితినిబట్టి అక్కడ

అశబ్దం పొగుబడి అయినది. మన దేశానికి అనుగుణ్యమైన శబ్దం 'ధర్మం.' ధర్మమంటే నిమిటి? ధర్మమంటే అందరిని ధరించునది. 'స్వేలు' అన్నా ధరింపబడెను. ఒక వేళ ఎవరైనా. 'స్వేలు'కి ధర్మానికి వీరిగమన సంబంధం లేదని అంటే, ఈ దేశపుస్థితి మరి అధ్యాత్మ మాకుంది. 'సెక్యూలర్' అంటే పరలోకాన్ని గురించి ఆలోచించనే కూడదనీ, ఇహలోకాన్ని గురించిమాత్రమే ఆలోచించాలనీ అర్థమా? అయిన, ఏకత్వాన్నీ, సమానతను ఒప్పుకొంటూనే వున్నార గదా! అప్పుడు పరస్పర విరుద్ధకల్పనలు ఉత్పన్నంకావు మరి! అందరికీ సమానంగా ఓటు వాక్కు నివ్వదలచారు. సరే బాగానే వున్నది. కాని అందరికీ సమానప్రతినిధి కలగ జేయడమంటే అది కేవలం భౌతిక స్పృహకే సంబంధించిందేనా? ఈ ప్రశ్నకు వారివద్ద సమాధానంలేదు. ఒకడు బలవంతుడయితే మరి యొకడు బలహీనుడు. బాహ్యసమత్వం ఏదీ దీన్ని బట్టి చూస్తే, ఇది కఠిరాని! సంబంధించింది కాదని లేలిపోతుంది. బుద్ధినిబట్టి నిర్ణయిద్దామా అంటే, ఒకడు బుద్ధివంతుడయితే మరియొకడు మూఢుడు. ఒకయింటిలో జ్ఞానీ వుంటాడు అజ్ఞానీ వుంటాడు. అప్పుడు అందరికీ మతాధికారం ఇవ్వడంలా అంత రార్థం ఏమైవుంటుంది? ఇందుకు జవాబు కావాలంటే అధ్యాత్మిక ప్రపంచంలో కాలుపెట్టక తప్పదు. అందరికీ ఓటు హక్కుచ్చారంటే, ఆత్మయొక్క ఏకత్వాన్ని ఒప్పుకున్నారన్నమాటే. తర్క దృష్టితో అయితే, ప్రతిఒక్కడికీ ఓటుఅనే సమస్యవుండదు. అయినా అందరికీ ఓటువాక్కు ఇచ్చారంటే ఏ సామ్యంమిది? భౌతికసామ్యంమిదినా? కాదు. ఆత్మైక సామ్యం మిది. దీని అర్థం మీరు ఆత్మైక్యతను స్థిరపరచి వచ్చే. 'మేము కేవలం భౌతిక సామ్యంమాత్రం చూస్తాము.' అని ఇక మీరు వాదించ వీలులేదు. అంటే, 'సెక్యూలర్ స్వేలు'లో (స్పిర్చుయల్ వాల్ట్యూస్) అధ్యాత్మిక విలువలను ఒప్పుకున్నారన్నమాట. 'సెక్యూలర్ స్వేలు' శిబ్దంలో వున్న మ్యానరిషు గమనించే, అందరికీ ఓటు అధికారం ఇవ్వబడింది. కనుక, సరియైనశిబ్దం ఉపయోగించవచ్చును, ఇటువంటి పారపాల్తుకు ఆస్కారం వుంటుంది. 'ఇండిపెండెన్సు' ఎంత పనికివారిక శిబ్దం! ప్రపంచంలో ఏమి జరుగుతున్నది? ప్రతిమనిషీ రెండోవాడివిన అధారపడివున్నాడు! ఇంకెక్కడి ఇండిపెండెన్సు? కాని 'స్వరాజ్యం' సరియైన అర్థాన్ని

ఇస్తుంది. స్వయమేక రాజ్యమని. అది స్వయం ప్రకాశితం. ఇక్కడ కూర్చుని మనం విదేశీపుబ్లిష్తో ఆలోచిస్తాంటే, అది స్వరాజ్య మెలా అవుతుంది? మన రాజ్యాన్ని మనం పాలించినంతమాత్రాన, అది స్వరాజ్యమైపోయిందా? వేదంలో అదిక్కుకు 'స్వరాజ్యం' తో ఉపమింపబడినాడు. నూర్సుడు "స్వరాజ్—" అతడు స్వయం ప్రకాశితుడు గనుక. చంద్రుడు పర ప్రకాశితుడు 'యితే మహిస్వరాజ్యం—' స్వరాజ్యము కొరకు మేము ప్రయత్నిస్తున్నాము—అని వేదంలోని ఆత్రిమంజలంలో చెప్పబడింది. అంటే, ఆ యుగంలో వారిమీద ఇంకొకరి అధిపత్యమున్నదని, వారు పరతిం త్రులని దీని అర్థమా? కాదు—కాదు. బుద్ధి ఆత్మనివ్వం కావంతవరకు స్వరాజ్యంలేదు. లోపలినుంచి వెలు తురు లభించినప్పుడే నిజమైన స్వరాజ్యం. కాని మీరు 'ఇండిపెండెన్సు' అంటారు. ఒక దానికొకటి పొసగదు.

'సోసలిస్ట్ స్టేట్' నిర్మించాలంటారు మీరు. పిల్లగది కూడ ఒకవిధమైన సోషలిజమే! అసలు దీనికి సరియైన అర్థమేమి? వ్యక్తిని సంఘంనుండి వేరుచేసి, సంఘానికి వ్యక్తినిదూరంచేసి ఆలోచిస్తే సమన్వయం ఎలా కుదుగుతుంది? కల్పనలోకూడ విపక్షియదానికి వీలులేని అవిభాజ్యమైన అంగులను ముందు రెండుగా విడదీశారు. రెంటికీ మృగ ఘర్షణ అనివార్యమని సిద్ధాంతీకరించారు. ఈ ఘర్షణ తొలగలంటే సోషలిజం కావాలంటారు.

నేడు ప్రతిఒక్కరు తమసుఖంచే ఆలోచిస్తున్నారు. మనచింతన అంతా తప్పుకుమార్గంలో నడుస్తున్నది. మనం మన శిబ్దాన్ని గుర్తించకుండా, పాశ్చాత్యుల శిబ్దాలు వాడుకున్నంతరికాలం మన చింతన ఇలాగే పెడచారిత్రకమైనది. మనం మన పరంపరలో చింతన పాగించినప్పుడు అది ప్రపంచానికి భిన్నంగా వుంటుంది. ఈపని అంతా సాహిత్యప్రపలయన వారు రెయ్యితలసి వున్నది. ఇంగ్లీషు, చైనా, జపాను, ఫ్రెంచి మొదలైన భాషలలో సాహిత్యం వుంది. అందులోవున్న మంచిని (మనకు సరిహద్దు దానిని) మనం తిప్పక గ్రహించాలి. కాని అది మన జీర్ణకీర్తి! ప్రతికాలంగా వుండకూడదు. మనం తీసుకున్న భావం మనశిబ్దాలను అనుకూలించినప్పుడే అది సరియైనది అనుకోవాలి. నేడనేక తప్పుడుశిబ్దాలు మన

చింతనలో ప్రవేశించినది. దాని! ఫలితంగా తప్పకు
చింతన జగురుతున్నది. కనుక సాహిత్యపథము కెల్ల
కోసం చేయవలసి యున్నది. సరియైనకెల్లాలు వాడుక
లో కెల్ల, ఎన్నో లోకములు తప్పిచాలి.

“ఎంతోమంది సాగుపురుషులు పుట్టారు.
వారు ఎన్నో ఉపదేశాలు చెబారు. కాని ‘భాగ్య’మ
ఉపయోగించకుండా ఏ పనియైన జగురుతున్నదా?
అని ఒక సోదరుడు ప్రశ్నిస్తున్నాడు. ఇంత
మంది సాగు మహాత్ములు పుట్టినట్లే, మనవిద్యకున్న
స్థితిలోనన్నా వున్నామని గుర్తించుకోవాలి. వారు
లేకపోతే, మనం పనుకోటిలోనే వుండేవాళ్ళం. మనం
ఎక్కడనుండి ఎక్కడికి వచ్చాం! భారతిలో, భార్య
మీద భర్తకు అధికారం వున్నదా లేదా? అని ఒక
చోట ప్రశ్ని వచ్చింది. ప్రశ్ని చాల కఠినమై
పోయింది. భిక్షుకు, వ్రోసుకు, వినుకుడు మొదలైన
వారెవరూ జవాబు చెప్పలేకపోయినారు. కాని
‘నేడో!’ ప్రతిపల్ల వాడు చెప్పగలడు. ‘వినుర’ అంటే
ఏమిటి? “యథా వినుర భినుర” అని పాణిని స్మృతిం.
‘భేదిండులలో మిక్కిలి ప్రవీణులగు కత్తిని ‘భినుర’
అంటారు. భినుర = బద్ధులుగొట్టు. బద్ధులు కొట్టేది
వజ్రం. వజ్రాన్ని భినుర అంటారు. విత్ మరియు
భిత్ అనే రెండు ధాతువులకు ‘ఉరు’ ప్రత్యయం
చెర్చినందున రెండు విశేష అర్థవాచక శబ్దాలు ఏర్పడిన
వని స్మృతిలో చెప్పబడింది. భిత్ ధాతువుకు ‘ఉరు’
ప్రత్యయం చెర్చినందువల్ల భినుర అయింది. భినుర
అంటే భేదిండులలో ప్రవీణమైన. విత్, ఉరు కలిసి
వినుర అయింది. వినుర అంటే మహాజ్ఞాని. అంతటి
మహాజ్ఞాని అక్కడ కూర్చుని వున్నాడు. కాని నిర్ణయం
జరగలేదు. నైవేద్యముయ్యమైన ప్రాణిని ‘పగం’లో ఒడ్డ
వచ్చునా లేదా? అన్నది ప్రశ్ని. ధర్మరాజు ధర్మనిష్ఠ,
సర్వనిష్ఠ కలిగిన రాజు. జాదానికి పీరిస్తే రాజులేక
పోయినాడు. కాదానందు ధర్మ విరుద్ధమనిపించింది. నేను
జాదమాకులు దట్ట విరుద్ధమేకాక, అన్యైతిమనికూడా
దట్టం చెబుతుంది. కాని ఆ రోజుల్లో ధర్మరాజు
కాదనలేకపోయినాడు. అధర్మమని భయం వేసింది.

చూట్టానికి చాలా చిన్న సమస్యలు. కాని ఇవి చిక్క
విడదాని! యుగాలు పట్టివని. ఈ పరిష్కారానికి
తోడ్పడింది అసత్తుగుడుల కృషియేనని ముగిసకూడదు.

నేను ప్రపంచమంతట ‘వరల్డ్ ఓన్’కు ప్రయ
త్నిస్తున్నాను. కాని జరిగేది రవ్వంతలేదు. దీని అర్థం
సాగుపురుషులు, మహాత్ములు చేసిన ప్రయత్నం
పూరికే వ్యర్థమైపోయిందని కాదు. నేను ‘ఓన్’
లేకపోవడానికి కారణం ఆ కెబ్బంలో ప్రాణం లేక పోవ
డమే. ఆ కెబ్బమే అర్థశూన్యం. మన కొంత ఆ ‘ఓన్’
కాదు. ఆ ‘ఓన్’ ‘వైలెంట్’ కూడ కావచ్చు. కొన్ని
దేశాలలో వ్యాపారబహిష్కరణ జరుగుతు
వుంటారు. ఇది పూర్తిగా ‘ఓన్ ఫ్రంట్ ఏక్షన్’ కాని
ఇందులో హింస వున్నది. ఇది కొంత కాబలను.
కాంతికి ఓన్ కే సంబంధమే లేదు. ‘ఓన్ ఫ్రంట్’ అంటే
ప్రత్యక్షంగా కొట్టడం తిట్టడం జరగను గాని యుక్తి
ప్రయుక్తం ద్వారా చర్య జరుగుతూనే వుంటుంది.
కనుక నే ‘ఓన్’ విశ్వానికి కొంతని కలుగజేయడంలో
నిగుపయోగమైనది. పాశ్చాత్య శిక్షణ వాడుకలై మన
చింతనలో భావకోష మేర్పడింది. కనుక కెబ్బపచిత్వం
వైపు దృష్టి పెట్టడం నేను సాహితీపథము నంద
రనూ అర్హిస్తున్నాను. శుద్ధిశిక్షాన్ని అవిమర్శించి
నపుడే సద్దమైన ఆచారము, విచారము యేర్పడగలను.

‘నీవు దాని మొదలు అనుకూలమా?’ అని ఒక
సోదరుడు ప్రశ్నిస్తున్నాడు. అసలీ ప్రశ్ని ఎందుకు
ఉదయిస్తున్నది?—దానిమనే పదానికి అర్థం తెలియ
కనే. ‘దానం సంవిభాజనం’ అని శింకరాచార్యుల
వారు దానశబ్దాన్ని వ్యాఖ్యానించారు. ‘దా’ ధాతు
వుకు అర్థమే ‘విభాజన’మని. ‘దా’ అంటే రెండు
తుంపులు చేయడం!—విభజించడం అని మూల అర్థం.
ఇదంతా తెలిస్తే శింకకలుగను. ఇది తెలియనందువల్ల నే
దానమంటే చెప్తగా కన్పడుతుంది. దయ చెప్పేది,
కరుణ చెప్పేది, వైరాగ్యం చెప్పేది, సన్యాసం కూడ
చెప్పేది! ఇంక మంచి ఏమిటో మీరే చెప్పాలి. ఈ
విధంగా మంచి అర్థమిచ్చే శిబ్దాలు గలించిపోతే, ఇక
మిగిలే దేమిటి?

మంతులు

శ్రీ మంథా వెంకట రమణారావు

పాత్రలు: రామో, రామూర్తిపంతులు, ద్రయివల్లు, సెర్వర్లు,
కాష్టబులు, శారద, శోశి.

రంగం: 1

* * రామోహోటలు—హోటలు విశాల
మైన ఒకేగది రెండుకిటికీలు. ఒక ద్వారం
లోనికి; ఒక ద్వారం బైటకి; గోడకి
ఆకుకుని బెంచీలు వాటిముందు పాత
బల్లలు. ఒక మూల అద్దాలు పగిలిన
పాతిబీకవా - అందులో కాఫీ పీంగాణీ
బేసిన్లు-తామర ఆకులు.

హోటల్ గుమ్మవద్ద ఒక వైపున
చిన్న టేబులు, క్యాష్ పెట్టి, మరొక
వైపు భగభగమండే మంతులతో
జోడు బాగ్గు పోయ్యలు* - ఒక దాని
మీద కాలేపెనం - మరొకదానిమీద
పెద్ద కెటిల్ -

సమయం: లెల్ల వారుజాము 4 గం||—
ఒక్కొక్కరే వస్తున్నారు హోటలు
లోకి. రామో గబగబా వేస్తున్నాడు
దోసెలు పెంపెంపొద; వయస్సు 40-
45; ఉంగరాల జుత్తు; పచ్చటి శరీర
చ్చాయ; మంచి హుషారుగా పని
చేస్తూ ఉంటాడు - కాని-ఆ చురుకైన
కన్నుల వెనుక ఏదో ఆందోళన వ్యక్త
హాతూ ఉంటుంది.

రామో: (హోటల్ గ వేస్తూ) ఆ...ఆ...రా ఇందర్ !
ఒరే సాచూ ఇందర్ : వేడి వేడి ఇద్దీ.

-[వెనుకనుండి సాచూ గొంతు] కారప్పాడా...
అల్లప్పచ్చిడా ఇందర్ సుసూ?...

[ఒక ఆటమబాహు వ్యక్తి ప్రవేశించి]

ఇందర్ : తెలిగిటి...గోజూ ఇత్ ప్రక్కా?

రామో: నే నీ ఆహ్వానంబారే-ఏమో-ఏ నిమిషాని కలా
మనసౌతుందో...ఎంత ఇష్టమున్నా ఒక్కోగోజూ
మాక్కా నిపిస్తూ ఉంటుంది...ఒప్పుకుంటావా?

ఇందర్ : యిందర్ కి తినుటలేను రామోమావా...మనది
ఒక పే పంథా.

రామో: (ఆలోచిస్తూ) అదీమంచిగలే. అయితా నీ
గుండె చిట్టరం ఉన్న మనుష్యులు ఎక్కడోలే.

ఇందర్ : ఇరవై ఏళ్ళయిఉంటాది స్తీరించపట్టి ఇప్పటికి
ఒక్క యాక్సిడెంటు కాని, ఒక్క చారీసుకేసు
కాని మాపెట్టు వామిద...

రామో: వాకు తెలివా ఇందర్. బొబ్బిరికి మాడు
గంటల్లో గుల్లగొట్టక వెళ్ళగొల్గించెవరు?

ఇందర్ : మరసంతులన్నీ యెందుకులే మావా—ఆ
కాలం అయిపోయింది.

రామో: సంతాలు పాతికయినా మరిచిపోగలమా?
పెంబిలు వెయ్యవా?—

* ఒరిప్పాలో సర్వసాధారణంగా హోటలు
గుమ్మంలో ఉంటాయి పొయ్యిలు. పెద్ద ఊళ్ళలో
కూడా.

ఇందర్ : కానీ...

రామా: ఒక్కడివే నేమిటి ఇవారే లైను...తక్కిన వారే...

సాహూ: అయిగో నురూజీ — సాంబ - సత్యం... పంతులు...

ఇందర్ : ఏదోయి పంతులు గారూ...నుండువల్లవయి పోయింది...ఇంత యేంకం ఒచ్చినవే లైను.

పంతులు: ఓరి తప్పాదియ్యో...యిప్పు డిప్పుడే కదా నాలుగ యింది...అయినా పిల్లల వాడ్నిం బావా?

సాంబ: పిల్లలుండ కేటి చేస్తారే. యిద్దరు పెళ్లొల్తుంచు కుని.....

[రామామఖం పాలిపోతుంది]

పంతులు: నోడ్యుయ్యి సాంబా.....

[రామానికళ్ళతో చూసిస్తాడు]

సత్యం: నోటి కొచ్చిందా న్నా కుయ్యివ మేనట్రా సాంబా.....

సాంబ: నువ్వసెప్పు ఇందర్ — పంతుల్నంపే తప్పేటి ఇందర్ : (రామానికళ్ళతో చూచిస్తూ) యెవ్వర్ని కొని....

సాంబ: సరే...సరే...తూగుపు తెలారలేను యెంకుకు తగుపు...ఏది సామూ...ఇద్దీ అల్లప్పుచ్చికి... ఈయేర్ ఒంటో అడోలానుంది—

పంతులు: ఒక్కొక్కడు కనడంలే. రాత్రి ఎంత పోడివ మయిందో—

సాంబ: సాంబో చుర్తి నీళ్ళుపోవేడేవ—యూడి బాబుగాడి సామ్యులాగ వాల్లు లాగివేసం— ఏం గీబాగలే.....

సత్యం: నుగువు సంగతి కక్కడికవరే

సాంబ: బగవంతుడే చూస్తాను...ఎంత కాలం చెస్తాడే...ఈచార సానీసు...

సామూ: సాంబగురూ కోడో రెక్కా పూరాగాయేసి, రివగ్గులో బండిని గాటి ఎక్కించలేదా? ఏం గురూ....సెప్టాగకదా నిజవే...

సాంబ: నిజమా...అబద్ధమా ఎంకురురా...గుంటనా కొండెలు...(చాయి్యి వేపు చూస్తూ) బొన్నే... మాకాలం చాటిపోయింది...అంతా మీదే...

సత్యం: ముసలోడి వైపోయివట్టుకూడాడతా వేటిగురూ! ...ఇంకా ఎన్నిసార్లు లైను కల్లాల ఎందరు పోలిపోళ్ళతో తగవులు లేవాల, ఎన్ని చాకల కలు కర్చవాల...

సాంబ: ఏదీ...రామా బావ నకును. ఏం రామాబావా రామా: ఇప్పుడ్నించి నై రాగ్యం పనికిరాదు సాంబా— సత్యం అన్నదం అబద్ధంకాదు. అయినా ఎంత కవరే. కాలం అంటిడి.విరక్తి పుటం అక్కర్లం ఏంకాదు...అమాటకొస్తే నేనే...(టక్కున అగిపోయి) రవ్వగోనె వేకిదా సాంబా?

సాంబ: ఒద్దు రామా బావా.....ఏడేడి పెసరట్టు వేయించు...

[ఇంతలో ఇద్దరు ముగగు క్యక్కులు వచ్చి ద్రయి కన్న పక్కని కూచుంటారు.]

ఒకవ్యక్తి: కూడు ప్లేటు ఇద్దీ.....

సామూ: కారప్పాడా...అల్లప్పచ్చడా?

వ్యక్తి: ఏదో ఓటి యేసి లేకయ్యా.

సామూ: ఏదో ఓటంపే ఏది?

వ్యక్తి: మా కానోడ్లా ఉన్నావే.....కారప్పాడేసి పట్రా.....

రెం||వ్యక్తి: వాకల్లప్పుచ్చ డెయ్యిమని సెప్పు గత రయ్యా

వ్యక్తి: మా అన్నకి అల్లప్పచ్చికి.

రామా: ఏమిటి వెంకయ్యగారూ యింతవేగం ఒచ్చి నీరు.....

రెం||వ్యక్తి: సంతకదా.....

రామా: ఈసారి స్వయంగా బయల్లేరు...పెసరట్టు వెయ్యినా వేడివేడిది.....

రెం||వ్యక్తి: ఎయ్యి రామా...లాఖోక్కిలో! డయివర్ గారికి పెవర్ టి చేసి లేవయ్యా.....

సాంబ: అక్కర్లేను సెట్టి...ఈ ఏళ్ళే సి. ఎస్. ఓ. టూరు-డాక్టో పట్టకుంటే ఉద్యోగం ఉడు తాడి...నీ సామ్యుం పోయింది.....

రెం||వ్యక్తి: బాబ్బాయి-సాంబా-మూటనిన్న చీరే— యెంకేళ్ల కూకంటాను...పోలీస్ లేవన్ దగ్గర దిగి పడిచేస్తాను...ఇంది—యిరుంచు...

[రెండురూపాయలు అందిస్తాడు...]

సాంబ : అచ్చే...దబ్బుక్కాదు నట్టే...ఈ యేళ్ళ కక్కుర్తి పద్ధానంలే ఉద్యోగం పోతుంది... లాబంలే...

రెంట్ : సాంబా...సాంబా...ఈ యేళ్ళ సంతోషా...ఇవి నీకులుకావు కాళ్ళి మో...

సాంబ : యేటను కోడలుయ్యా...చాడులే బస్సులో పోరాదా ?

రెంట్ : బస్సులో నీటుండను కాబట్టే--సంతోషా కదా...కోర్కెలూ మాటాడతా వేటి సాంబా...

సాంబ : కోర్కెలు కదయ్యాయి...నువ్వు ముఖ్యమ... నా ఉద్యోగం ముఖ్యమో ఉద్యోగంపోతే నువ్వు ప్రిస్తావా ?

కెట్టి : ఈయేళ్ళ ప్రయత్నాలు వాస్తవ క్రిటికలు నేవు... నువ్వులా అన్యాయం చేస్తావా ?

రామా : సాంబా--సంతోషా--సంతోషం ఉండిపోతే ఎవరు తిప్పట్లా కాదు...కెట్టిగారు మో రెండ్రిచ్చింది ఎంకుకి తలపు...సాంబకి కన్నమే దొంకుదా ఒప్పున్నాడా...

సాంబ : ఏటివానా...నువ్వెప్పుడూ ఇది పిలిచాటం పెంతా...మోసాలిలా మొగూటం పెట్ట కమి--పో...సరే...ఏదీ...దబ్బు పుచ్చు కుని) ఒకదొంకుకి పాలను...ఎంకుకి డబ్బుండి ...లాభోడ్లలో...ఏదీ...కెట్టిగారు పెప్పిన టి పటా...

లాభోడ్ల : రేడి గురూ...

[టి ఇస్తాడు]

కెట్టి : బతికించే రామా...

రామా : ఇదిగో మీ పెసరట్టు ... ఆ... దాని కేసుంది...యేదోకీ కష్టంలేకుండా పనులై పాపం కొనాలివాను...

[మనఃపూర్వకం వచ్చిపోతూ ఉంటారు...బతుకు లాగిల కిట్టం వినిపిస్తూ ఉంటుంది.]

చింకిరి జాతులో ఒక వ్యక్తి : రామాగురూ.....శేబు కన్నం ఉండి డబ్బులు జారిపోయాయి...రేపు ఉదయం ఇచ్చేస్తాను...

రామా : ఏం బాధలేదు కైంవో...రేపు కాను...నెలా భుజియ్యి...దబ్బు సంగతి ఎత్తోద్దని చెప్పేవా రేదా?

వ్యక్తి : (ముఖం వికసించగా) అయితే నెలాఖరి? మొత్తం ఇచ్చేస్తాను...ఏం?

రామా : నెలాఖరి? కాకపోతే రెండునెలల తర వాతి...ఆపాటి నమ్మకం లేకపోతే ఇన్నెళ్ళయి హోటలు ఎలా నడుస్తున్నాంది...

వ్యక్తి : ఏం అనుకోకును...

రామా : కైంవో...నీ కిద్ద మొచ్చినంత తిను...నువ్వు వాదోస్తే...మనకి మనకి డబ్బుల ఊసేలేదు... మరీ వాడు కోపం లేప్పించకు...

వ్యక్తి : గురూ...గురూ...నువ్వు సానా మంతోడిని గురూ...

[పాపాని రామా చెయ్యి ఊపుతాడు.]

కెట్టి : పిచ్చి వాణ్ణండె...

సాంబ : అబ్బు ... ఆదోళాయిగాదూ ఈదూ ఎంత దోసీఎంత బుజాబూ బుజాబూ రాసుక తిరిగే వారూ...

కెట్టి : ఏదయినా అంత అంటుకపోకుడవయ్యా...

సాంబ : మంచినీళ్ళా చూసేను...ఈడి పెళ్ళాన్ని తన్నుక పోయేను...

[రామా ముఖం పారిపోతుంది.]

ఇందిర్ : నెయివాను కొను--కయినా చేస్తేను...

పంతులు : ఆడేం చేస్తాడేన...ఆ ఏ దాని కి బుద్ధి ఉందాలి...ప్రీ బుద్ధి ప్రళయం త కా అన్నాను...అది వాడెంటుకీలే నువ్వేటి జేస్తావ నే నేటి జేస్తాను.

[రామా బాగా జాతుగా కేసు పోవచ్చి మంటలకి చూసి లోనికీపోయే ద్వారంకుండా పోతాడు.]

సాంబ : దానివంటి చీరు పిప్పెత్తిపోడ మేటి.....అది కాపోతే దానమ్మ మోర్తి...లక్షలు.

పంతులు : గురూ...తిడిలే తిట్లు కాని, మందు కొట్టడం తప్ప మోటిచేతి కాను నీకు--ఆడమండ అంత పని చేసేక ఎలాగుంటుందయ్యా ఎవరికి వ్నా... ఆ నెక్రొకు పిప్పెత్తి పోయడంలే ఏటుంది ఆక్రొర్యం...

సాంబ : పదరా పంతులు...పద బండెక్కు...చూసి కులు పెత్తన్నావ్... నీకటి పడితే సాంబా తోటకాడ మనదిర్యమే మొదలు...

పంతులు: ఓ... ఎన్...వాకేం అలాటి దాపరికాలు
లేవు గుర్రాయి...లేలే...పద...

సత్యం: ఈడు పిచ్చెత్తి ఈడులెంటు తిరుగుతాంలే
అదలాగుండా...దానికేం అనిపించ దంటావా
పంతులు...

పంతులు: అన్నీ అనిపిస్తాయి లేవయ్యా.....మాయ
గురూ! మాయ!...మహామాయ అని ఎందు
లోనో చిన్నప్పుడు చదివేలే...అదే ఇది...
పద...పద...పదేసీసరికి గాటి దిగిపోవాలి...
నా బండికి తేరించు సాంగిస్తున్నాది.

సాంబ: పద పెట్టి...పద...ముందుకుంది పంతుగ...
దొర మాస్తే...

పంతులు: చాల్లే గురూ...మరెంత సమయతావ్...
పోసి వాకిచ్చి పురుగుర్ని...

సాంబ: అర్రె...రామా బావేడి.....సావూ...
రామా యేటి...?

సావూ: డబ్బులక్కడుంచీ గురూ...బాధనేదు...
సాంబ: సరె...సరె...పెట్టి డబ్బులక్కడుంచీ...

[ఇందర్ తప్ప తిక్కిన డ్రాయివర్లు వెడతారు]

సాంబ: (పోతూ) రాగురూ...

ఇందర్ : మీరడుతూ ఉండండి దాక్లో కలుస్తాను...

సాంబ: ఏంటంత అర్థంబుసరి?

ఇందర్ : వెళ్ళిమని చెప్పేను వెళ్ళు...

[సాంబ పోతాడు-ఇద్దరు ముగ్గురు కొర్రె డ్రాయి
వర్లు వచ్చి కొసతెంచీల దగ్గరకి పోతారు...మను
మ్యలు వచ్చిపోతూ ఉంటారు. సెర్వర్లు డబ్బు
వసూలుచేస్తూ ఉంటారు. కొద్దిసేపట్లో రామా
వస్తాడు. పాలిపోయిన ముఖంతో]

రామా : (చిరునవ్వుతో) నిలబడిపోయే వేంఇందర్...
అంతా వెళ్ళిపోయినట్టుంది మనవాళ్ళు...

ఇందర్ : ఔను...నిలబడిపోయేను... ఇలారా...మాట
(ఒక ప్రక్కకి వెడతాడు...రామా వెంట వెడు
తాడు) ఏటి సంగతి?

రామా : (అశ్చర్యం పటిస్తూ) సంగతా...ఏం సంగతి

ఇందర్ : నా దగ్గర దాపరికం ఎందుకుమావా...యిర
వే వీళ్ళయి మన పరిషయకదా...జ్ఞాపకం
ఉందా నేను క్లివర్ గా ఉండేవాడిని...ప్రసా

దరావు బండిలో. నవ్వప్పుడే కొర్రెగా హాటల్
పెట్టెవు...

రామా : మరిచిపోతావా ఇందర్...నాకు సాయంగా
ఇక్కడే పడుకొనేవాడిని...

ఇందర్ : సాయమేటి మావా-ఎక్కడా పడుకుం
దు! వోటు లేకపోలే నువ్వేకదా అడ్డుపడ్డావ్.

రామా : అలా గవ్వడూ అనకు...ఇన్ని ఇట్లా...
ఇన్నికోర్కూ అవ్వడక్కడివి? ఆవెనక నేకదా
ఆ మేడున్నచోట శక్తిసాసం దిబ్బు...ఎవడి
కన్నా బెదురుగానేఉండేడి. ఇక్కడ పడు
కుంటే శివార్లీ కాల్యం కనిపించేది...

ఇందర్ : ప్రతి శనివారం పూజ...భజన—.

రామా: సాహు!...బాబుల శిబిటి కావాలామాడు—
వర్క బాబుగా రొచ్చేరు...నెయ్యి ఎక్కువగా
నెయ్యి (ఇటు తిరిగి) హోరా హోరిగావర్షాలు
కారిపోతూ తిడకల కప్పు.

ఇందర్ : ఆరోజులే బాగుండేవి — ఏం మా వా!
పెళ్ళాళ్ళు కాయీలా పడ్డాను గేవకం ఉందా!
కొర్రెగా డ్రాయివరయినపుడు—అన్నదమ్ముడిలా
మానేవ్...నిన్ను మరిచిపోగలనా మావా.

రామా: దానికేముంది ఇందర్ —వాకొస్తే నవ్వు
చూసి ఉండవా?

ఇందర్ : మాడు—మరినాకాడ ఎందుకు దాస్తావ్...
నేనిందాకట్నించి కనిపెడుతున్నాను. రోజూ
లాగలేనేలేవు...నా దగ్గర దాదగలవా...చెప్ప
సంగలేమిటి?

రామా: ఏమీ లేదు—రాత్రి సరిగా నిద్రపట్టలేదు—
మెకంగా ఉంది...లాభాలో...మనవాళ్ళొ
చ్చేరా?

లాభాలో: అదుగో తయారయిపోతున్నా రుగురూజీ
రామా: ఇవారే నాలుగేసి ఇడ్లీఇచ్చి...కప్పుటి ఒక్కొ
క్కడికి వాళ్ళ దొంగుల్లో పోయ్యి...

లాభాలో: అలాగే గురూజీ—ఆ కంటియాగాడు
రోజూ అల్లర పెట్టేస్తున్నాడు గురూజీ—

రామా: చాలవంటాడా...మరో రెండు పెట్టలేక
పోయావ్....రోజుల్లా ఉండంలా మరి?

లాభాలో: అది కాదు గురూజీ...ఇన్నేళ్ళయి
తింటున్నాను కదా...ఒక్కవాడన్నా డబ్బు

లిస్తేనేకాని మనస్సు బాగుండదు—ముఖ్యత
తీరిస్తేమూలం అది డబ్బులు కావా...అది మరి
కవం కాదా...ఒక్కపాఠాన్ని పుచ్చుకో
మంటాడు. ఈయే పుచ్చుకుంటేనేకాని
ఒదిల్లు.

రామ: వారేవా...సరే కానీ...చూదాం...(వచ్చు
తాడు)

ఇందర్ : అబద్ధం ఆపకుండా ఈమండుకున్న పాత్రల
మీద చెయ్యేసి చెప్ప మనా.

రామ: (అలోచిస్తూ) ఇందర్. నన్నేమీ అపకృ-

ఇందర్ : కేవలం నమ్మకం లేదా మావా. ఏంటో
చెప్ప. ఏం కావాలంటే అది చెప్పి తీరుతాను.

రామ: లేదు ఇందర్. నన్నేం అపకృ-

ఇందర్ : చెప్తేకాని యివారే లైసుకళ్ళు.

రామ: అయ్యయ్య. ఇదేం పట్టుదల...

ఇందర్ : నేనేం చెప్తోన్నానుకోకు. ప్రతిదీ కనిపెడు
తూనే ఉన్నాను...

రామ: తెలుస్తే ఎందుకడుగుతావ?

ఇందర్ : ఈయే నీ ముఖం చూస్తే ఆడోలాగుంది-
నాకు నిజంగా భయం వేసిందింటే నమ్మ...
ఓను...ఒట్టమ్మా...స్వీరింగు పాక్షి.

రామ: (కొంతసేపు ఆలోచించి) ఇందర్ ...రేపు
ఉదయం నించి ఈ హోటలు ఉండదు ...ఇవా
రేలో సరి...

ఇందర్ : (మాట్లాడక రామాని చూస్తూ ఉంటాడు)

రామ: నేను కూడా ఉండను...

ఇందర్ : (నమ్మలేనటు చూస్తూ) నిజవే! ఏటిమావా
ఈ మాట...?

రామ: నిజవే—

ఇందర్ : మావా...బుర్ర కర్రలయి పోలేనుకద...

రామ: ఓను...నువ్వు నమ్మలేవు...

ఇందర్ : నమ్మకపోడమేటి—నీ సంగతి కొత్తినకవా
కాని ఇదేంబుద్ధి. యాపారంమంచి పూటలో
ఉంది. హాయిగా ఉండక...లాబంలేదు మావా.
జరగనియ్యను.

రామ: అందుకే నీకు చెప్పనన్నాను.అయినా భయ
మేముంది-నువ్వులే విందర్ -

ఇందర్ : చూస్తాను—ఇవారే లైసుకే వెళ్ళు...

రామ: ఇదివా స్నేహం—నన్ను కష్టపెట్టడమేవా...

ఇందర్ : కాని ఎందు కిదంత...ఏటయింది నాకు
చెప్ప...

రామ: (అలోచిస్తూ)పాతికవేళ్ళయింది ఈపాత్రల
రగిల్చి...అరకుండా మండుకున్నాయి. ఎంత
వేడి...ఎంతవేడి...

ఇందర్ : ఎప్పుడూ యేదంతమేనయ్య ... సరిగ్గా
తెలు...
రామ: తీర్చియ్య(తలకి పోతానయ్య)...

ఇందర్ : హారీ...ఇదా సంగతి. దీని కింత రహస్యం
దేసికే...ఎవరికీ చెప్పకుండా ఉదాయించేదా
మని చూస్తున్నావ్.

రామ: తెలుస్తే వెళ్ళనిస్తాయా మీరు—

ఇందర్ : ఎక్కడా వాసనన్నా తగలనివ్వలేదు—రాత్రి
వరకూ హోటలు వదిలించి...

రామ: రేపు వెళ్ళానని ఇవారే హోటలు మూసె
య్యాలా?

ఇందర్ : నెల్లార్—

రామ: (తల ఊచుతాడు)

ఇందర్ : రెండా...

రామ: (తల ఊచుతాడు)

ఇందర్ : మరి?

రామ: నాకే తెలీదు...

ఇందర్ : ఇదేటి వొయిరాగం నీకు...నలచై యేళ్ళు
దాటాయోలేదో...

రామ: పాతికేళ్ళు ఈ మంటలలో కాలి...కాలి...

ఇంకా కాలాల ఇందర్.

ఇందర్ : (రామచెయ్యి పట్టుకుని) ఎందుకీ వొయి
రాగం...నాకు చెప్ప—

రామ: (తల అడ్డుగా ఊచి) వెళ్ళు ఇందర్లైసుకీ
నీకు వేళయింది.

ఇందర్ : చెప్తేకాని కదల్చుమావా.

రామ: ఎందుకు నీకే సంతరి చెప్ప...వెళ్ళు ఇందర్...
నిన్నెప్పుడూ మరిచి పోలేను...

ఇందర్ : (చిన్న బుచ్చుకుని) ఆ రామ్మార్తిపంతులు
నీమరి పాడుచేసేడు...అడు అన్నీ బోధచేస్తూ
ఉంటాడు...నీ కొలా మరిచిపోయింది.

రామ: (ముంగడు పెడుతూ) సాహు...వర్య బాబు
గారికి కాఫీ కలిపేవా—ఛా...ఛా.....ఏమి

బయ్య ఇంక ఇది...స్టాంగ్ డికౌవను...
అర అర చెప్పుడు. పంచదార.
సాహు : రెడీ గురూ...

[పెదవులు విరిచి ఇందర్ వెల్లిపోతాడు. ఒక
పోలీస్ కాన్స్టబులు ప్రవేశం]
రామా : రా...రా...అప్పారావ్...ఇవారే ఇంక
ఉదయం బయ్యలేరి పోయేవ...

అప్పారావు : మా హేడుకి చాద ప్రంఎక్కువయి...
రామా : (ఒక చెవితో వింటూ ఈమధ్యవి)
సాహూ...అప్పారావుకి కొబ్బరి చెట్టి...
అప్పారావు : పోతున్నాడి...
రామా ! ఊఁ

అప్పారావు : ఓరల్నీ సాహు రెండీడీ చాలు—
సాహు : నాలుగేసేను గురూ.
అప్పారావు : రెండు తీసేయెన్ దీన్ తీసేసిగాగొయ్య,
వారంకోజరికొడ్డించి పట్టుకుందయ్య...
రామా : ఏమిటి...

అప్పారావు : మరేమిటి...డిసెంట్రీ.....
వారంకోజరికొడ్డించి పట్టుకుందయ్య...
డాక్టర్లు బాగుపడనికే ఒస్తున్నాయిలే రోగాలు.
రామా : దానిమ్మ పింజలు చికిక్కెట్టి కషాయం
చేయించి వుచ్చుకున్నావ్ ?

అప్పారావు : ఎప్పుడూ ఇస్తేదీ ?
రామా : వుచ్చుకుని చూడు...
అప్పా : పనిచేస్తుందంటావా ?
రామా : వుచ్చుకుని చూడదా ?
అప్పా : కానీ — అదిమాసేదాం...తెనుగు మామ్మ
పెరట్లో ఉంది దానిమ్మచెట్టు...

రామా : ఇప్పుడు టీ తాగకు—కొంచెం పాలువుచ్చుకో
ఇస్తాను.

అప్పా : ఒద్దయ్య. వాంతొస్తుంది. రైట్ టీ యిద్దూ
అంతిక్కు...

రామా : లాభోక్కో! అప్పారావ్ కి రైట్ టీ...
లాభోక్కో : రెడీ గురూ...

అప్పా : దీ ప్రలీసిగా...ఒంట్లో బాగుండక పోయినా
ఉద్యోగం తిప్పదయ్య...హేడున్నాడే...
అబ్బబ్బ...ఇప్పుడు పద్నాలుగు మైక్రో కొరా
ఫుట్టివానాల...ఏం బాబాలాల్ రైసుకేనా?
డ్రయివర్ : జోనుగురూ—రైస్ లోడు—

అప్పా : సప్లయిబస్సు మాజోరుగా పెరుగుతున్నాయి
లోడ్లు...ఉండు...టీ తాగిసి ఒచ్చెస్తున్నాను
డ్రయివర్ : వేగం తెనులుగురూ...జోగోడు తిరి
గొస్తున్నాడా...

అప్పా : సార్లెవనయ్య...ఎందరుదొరల్నీ మాసేంకాను.
ఈశ్వరీ...జోరదొంలు—దొరం పే తెల్లొడే
దొర. గిల్ల దొరదంకరి చెల్లూ...

మరోడ్రయివర్ : ఏంగురూ మనసాబ యాక్సిడెంటు
కేసీలయింది.

అప్పా : ఎల్లెవయ్య...ఈ యాక్సిడెంటుక్కడికి..
డ్రయివర్ : అచా...మామూలుగా అడిగేనుకదా..
అప్పారావు : యేటవుతాది...యెనకచక్రం కిందపడితే
డ్రయివరేం చెప్తాడు.

డ్రయివర్ : యేటి గురూ...తీర్చిచ్చెస్తున్నావ్.
అప్పారావు : సరే. ఖరారేనా...రూపాయి రూపాయి.
డ్రయివర్ : కప్పు టీ...కప్పు టీ...

అప్పారావు : రైకో!
డ్రయివర్ : యెప్పుడు కలుద్దాం.
అప్పారావు : రోజూ మనకిమనకి ఉండనే ఉందికదా.

డ్రయివర్ : ఆ టీయిస్తావో నేడోకాని మధ్యవి
మాత్రం ఆవదిం రాస్తావగానాల...

అప్పారావు : ఆ సంగతికే—ఈసంగతికే...బాగుం
దయ్య టీ...లాభోక్కో! కొంచెం డికౌవను.

డ్రయివర్ : జాగర్త...డిసెంట్రీ.
అప్పారావు : మనం యింత వేగం సావంలేవయ్య...
సరే యీ బాధలన్నీ యెవకుపడతాడు...

[రామ్మూర్తి పంతులు ప్రవేశం. 60 ఏళ్ళవయ్యకి
సన్నగా, పాడుగ్గా, గుండు...పిలక...పంచ,
పాతలాల్నీ.]

రామా : నమస్తే పంతులుగారూ! దయచేయండి...

రామ్మూర్తి : బావున్నావా? చెలివందా పనిలావుంది...

రామా : రోజూ ఉన్నదీ కదా...ఒరే సాహూ!
పంతులుగారికి ఆరీడ్లీ, కారన్నాడి, కొబ్బరి
చెట్టి...

రామ్మూర్తి : అచ్చెచ్చె—నా కేం తొందరలేదు...నా కేం
తొందరలేదు...తిక్కినపని ముగుచూడండి.

రామా : మరేం బాధలేదు—మీరేం ఇదవకండి...

సాహూ : రెడీ పంతులుగారూ—

రామ్యుర్రీ : హరి ! అసాధ్యుడివిరా ? మృత్యు—
అప్పుడే తెచ్చి పెట్టేసేవ ? సరే-కానీ...
ఏంచేస్తాం...

[హర్షుంటాడు]

రామ : నేతిదోసె చెయ్యమంటారా ?

రామ్యుర్రీ : అరెరె-అగవయ్య నా వోమా ? ఈ
నైవేద్యం మొదట అవాలంటావా ?

రామ : వాటి మాటకేంలేండి-వాటి సంగతి వాటిదే.
దీనిసంగతి దీనిదే...

రామ్యుర్రీ : అంతేంటావ్... సరే చూడు...
ఇవాళిమాత్రం మంచి రోజు పెసరట్టు...
ఏమింటే... బాగా ఉల్లిచెక్క చేసి...

సాహూ : అల్లపచ్చర్చి...

రామ్యుర్రీ : హరి ! నువ్వున్నావా ఇంకొ ఇక్కడ.
హనుమంతుడిలాటి వాడివిరానువ్వు...

సాహూ : అనుమంతుడని నన్ను నకండి...

రామ్యుర్రీ : ఏమియిందిరా—హనుమంతుడు నమ్మిన
బంటు.

సాహూ : ఆడెంత గొప్పదయినా కోలేకేదండి...

రామ్యుర్రీ : ఎంతవాడివిరా నువ్వు... రామో...
మీవాళ్లు పొరువవంతులయ్యారు...

రామ : అంతా మీ చలవే... సాహూ...మైసర్ గా
రొచ్చేరు. ఏంకొవాలో చూడు—

[మైసర్ —నలభై అయిదేళ్ళ వ్యక్తి వస్తాడు-
భారీవిష ఒళ్ళు—కమిజా—పాంటు]

సాహూ : గురుగారూ!...డజనిడ్లీ తెమ్మంటారా ?

మైసర్ : ఏట్రా ? —మడిసినను కున్నావా—ఏటను
కున్నావా?

సాహూ : చా ఛా.....డజనిడ్లీ అన్నా తివకటారే
ఇక చేటి గురుగారూ?

[ఇటీ తెచ్చి చెవతాడు]

మైసర్ : ఏట్రా నీ బలవంతం. యేటి చెట్టి...సారీ
సాలకుండా...నెయ్యి మరికొంచెం పట్రా.

సాహూ : తిండి గురుగారూ తెస్తున్నాను...

రామ : మైసర్ గారి బళ్లెపి లైను కల్పిస్తేదివాళి...

మైసర్ : నేడయ్య—సపయ బళ్లెకగాని మనబళ్లె
లోడ్డివ్వటం నే దియారా రేళూ...ఆళ్ళ యిచ్చ
మొచ్చినట్టు నడుస్తున్నాది రాజ్జం...విడు బళ్లె

వారిసెటు, రెండు బళ్ళెకి సింకపండు దొరికింది.
తక్కిన బళ్ళు పూరా తొంగున్నాయి...
యిలాగయితే దివాలాయైతేవొల్పిందే టేక్కులు
కట్టుకుని...

రామ : మీరే అలాగ వేస్తే తక్కిన ఓసర్ల సంగతేం
చెప్పేరు?

మైసర్ : ఏ బిజినెస్కన్నా రోజులు బావలేవయ్యాయి!

రామ : రోజుల కేమిటి—మీరు ఎలాచెప్తే అలానే
వింటాయి.

మైసర్ : నువ్వెప్పుడు యిలాగే అంటావ్ రామో—
ఓటలనుకున్నావేటి? నీకేటి తెలుస్తాయి ఈ
వారీయాపారం నోరుపాతులు.

రామ : యిడ్లీ అయి బోయినట్టుంది—సబర్ పెసరట్టు
చెయ్యవా?—

మైసర్ : యేటయ్యారామో —యేటి, మడిసినను
కున్నావా...ఏటను కున్నావా?

రామ : బాగా రోజుచేసి.....

మైసర్ : రుసి బాగాఉంటాడని మెక్కెస్తే యింక
డాక్టర్ ల కొడికి పడుగుతాల.

రామ : నాపరుపు తీసేసేరు మైసర్ గారూ...

మైసర్ : ఏటయింది నీ పరుపు ?

రామ : కొత్తలా అడుగుతారే—ఒకటికొడు...అర
డజన్ పెసరట్టు తివండి...రేపుదయం అతేరి
చేసిందని అవండి ... అంతవరకూ ఎందుకు ?
మరోకంటకల్లా “రామో ! రవ్వదోసె చెయ్య
గలవూ” అంటూ మీరే రాకబోలే చెప్పమ్మక
కొట్టండి...నా హోటల్ సామానుని హాస్పి
టల్ కి వర్పివవాడు ఒక్కకులేడు మైసర్
గారూ.

మైసర్ : కోపంనెయ్యకు రామో ... సరదాకన్నా
వయ్య ... ఆ సేవోసే ఒక రవ్వదోసెకూడా
ఏన...ఎలాసేత్తవయ్య యింత రుసి...

రామ : అంతా మీచలవేదా...

మైసర్ : ఇడ్లీ అయ్యాయి...నీ యిడ్లీ ... యిడ్లీవారం
మలబారోడేంచేసేడు.....అ నీ మతాంతరకం
లేదా...

రామ : ఏదీ అపొటిదయించండి...రాలె...

మైసర్ : దయకేటేవయ్య ... సరుకు కల్లీ నేకుండా
ఉంటే పెల్లకేటపురియి యేటంటారు
పంతులుగారూ ?

రామ్యూర్తి : కోటికి విలువైనమాట పలికేడు...

మైసర్ : చూసేరా ? (నవ్వుతాడు) అన్నట్లు యీ మధ్యని పెళ్ళియ్యారాలు ఏకన్నా ఉన్నాయా పంతులుగోరు.....

రామ్యూర్తి : లేకే—అయితే పడిందన్నమాటే (నవ్వుతాడు) కాని...

మైసర్ : యేటింకా కానీ గీసి...

రామ్యూర్తి : ఒక్క మూడు నెలల వరకు మాట్లాడానికి వీలేదు...

మైసర్ : మూడ్స్లే...యేటయ్యూ పంతులు గారో... తిరకాసులో ఎట్టేసి నాడు...

రామ్యూర్తి : అంత ఇది అంటే “సతే అంటే సతే”... అయితే ఏమిటి—మూడ్స్లే తిరవారే అమోఘం—ఆగదలుస్తే...

మైసర్ : (ఆలోచిస్తూ) మా తిరకాసులో ఎట్టేసి నారే...

రామ్యూర్తి : ఇంతికి ఈ శుభకార్యం ఎవరికి?...సంగతి సందర్భాలేమిటి?

మైసర్ : (చిరునవ్వుతో మీసంరాస్తూ) నాకేవయ్యూ...

రామ్యూర్తి : (వింతగా చూస్తాడు)

మైసర్ : ఏటి పంతులుగారో ... యింతగా చూస్తున్నార... మనలాడ్డయిపోయినానా?

రామ్యూర్తి : అయ్యయ్యో ... అది కానేకాదు... ఆ పాటిపాటి బలవంతుల్ని చిక్కుచేస్తారు ... అయితే మీ కిదివరకు.

మైసర్ : (పక పక నవ్వి) ఏటయ్యూ బాపనోడా... మరి సరైకాల పోడిలాగున్నావ్ ... ముగ్గు రెక్కలటయ్యూ... ఏం మగాళ్ళయ్యూ...

రామ్యూర్తి : అంటే... సంతోషోసంకాని...

మైసర్ : (మరీంత కోరుగా నవ్వి) వారేనా! పంతులుగారో ... పిల్లలు లేరంటావయ్యూ నాకు ... యీళ్ళ తిల్లిసిగా... ఎవమండుపురయ్యూ—

రామో : (ముఖం పారీపోతుంది... తల దించుకుని వెనుక గదిలోనికి పోతాడు.)

మైసర్ : ఇంకా యెంతమందో... ముడిసికో లారీ అన్నా ఉంటందో ఉండదో...

రామ్యూర్తి : మన ప్రభుత్వం... ఏదో ఏళ్లు...

మైసర్ : అది అదే... మనం మనమే... అడ్డమైన గడ్డి తిన్నకన్న పెళ్ళిచేసుకోడం మంచిదంటారా

కాదా ? (పకపక నవ్వి) ఏదీ... రామో యేది... రామో... రామో!

రామ్యూర్తి : (విచారంగా చూస్తూ) లోపలికి వెళ్ళి చూడండి...

మైసర్ : (లేచి టేబిల్ దగ్గరకు వెళ్ళి) డబ్బు లివిగో— టేబిల్ మీదుంచేస్తున్నాను.

సాహూ : ఘనవారేను గురూజీ... రేపివ్వండి... ఏటయింది...

మైసర్ : మనదగ్గ రయ్యబాపతు లేదుగోరన్నీ... మళ్ళీ కలుస్తాను పంతులుగారో... అది మరిసిపోకండి... అది మామూలుగా “నామకొనాస్తే...” చుప్ చుప్ గా అంతా జరిగిపోతాడీ...

రామ్యూర్తి : (తల ఊపుతాడు)

మైసర్ : (పోతాడు)

సాహూ : కాఫీమా టీయా పంతులుగారూ?

రామ్యూర్తి : టీ వోయి.

సాహూ : రైటా ? స్ట్రాంగ్ ?

రామ్యూర్తి : అంత రైటాకాదు అంత స్ట్రాంగ్ కాదు.

సాహూ : చీనీ తక్కువ ఎక్కువా?

రామ్యూర్తి : అదిమాత్రం ఎక్కువ వెయ్యిమీ.

సాహూ : నిన్న తక్కువెయ్యిమన్నాది?

రామ్యూర్తి : ఇవారే నిన్నలా ఉందా? నిన్న బరికాలని ఉంటే ఇవారే చావాలని ఉండొచ్చు కొందరికి...

సాహూ : అంసుకా రోజూ అడెగమంటారూ...

రామ్యూర్తి : ఏదో ఇది చాడస్తేమేలే...

సాహూ : గ్లాసులోనా... కల్పా వాసరులోనా?

రామ్యూర్తి : చూసేవామరి—అడెగడంవల్ల ఎంతలాడం ఉందో... నువ్వు అన్ని సార్లు తిరగక్కలేకుండా—ఇదికాదు అదికాదు—గ్లాసు సాసరు... రెండూ మిళియించి పట్టా...

సాహూ : మాకోనోరు పంతులుగోరూ...

రామ్యూర్తి : నే నేపాట్లా... ప్రపంచంలో మంచి చెడ్డా అంతా చూస్తే ఈ పంతులు నీకు బ్లాపకం ఉంటాడా?

సాహూ : తిరగిల్చి మరిచిపోతే యీ కండ్లు పేలిపోవా...

[రామ రామ హోటల్ కారీ అవుతుంది]

లాభోడో : ఒరే లోకే ... బండుచేసేయేయిందిక యిద్దీ ఆవు...

ఎడమనుండి పురుషకంఠం: పొయ్యిమీదున్నది దిగి పోయేక బండ.

[టీ తెచ్చి రామ్మూర్తి పంతులు పేరిటమీద ఉంచుతాడు సాహస...పంతులు తాపీగా తానుతూ ఉంటాడు. రాను రాను హోటల్ కారీ ఆవుతుంది. ఆఖరినిపిచుకా వల్లి పోతాడు పనివాళ్ళు తిప్ప; తిలుపు మూసేస్తా దొక నెర్వగు—అప్పుడే తెలతెలవాడుతూ ఉంటుంది—నెర్వగు తెంచీలు అవీ కుడిచి న్నరుతూ ఉంటారు—అవయాక వెనుకకి పోతారు.]

రామ్మూర్తి: (తాగడం పూర్తిచేసి) సాహస...తీసుక పో...

సాహస: లోందరేసు—తాపీగా తాగండి—

రామ్మూర్తి: అయిపోందయ్యా తాగడం...

సాహస: యేటింతి యేగం తాగేసికా రియే...

రామ్మూర్తి: వేగ మేమిట్రా...పది నిమిషాలన్నా పట్టిం దంటావా?

సాహస: కోజా ఒక పావుగంట కానిదీ...

రామ్మూర్తి: (పొయ్యిలని చూస్తూ) ఎప్పుడూ అని పిస్తూ ఉంటుంది. ఈ మంటలని ఎన్ను కార్పరా అని...

సాహస: యెప్పు డెరిగించేకో కాని దానిక ఆర్పడం చేసు పంతులు గారూ...మధ్యానానికి సాహ సంత ఇప్పుడెప్పుడో...మల్లా రాత్రికి సాహసా ...రెండో ఆట సినిమావరకూ ఉండాలా రాత్రి ...మళ్ళీ నాలుగంటల్నించి లారీలు డయి వర్లు—

రామ్మూర్తి: (ఆలోచనగా) ఔనోను.....ఎప్పుడూ అదే మంట...ఎప్పుడూ అదే హోటలు...

రామ్మూర్తి మనస్సు: (రైల్వ రంగు మారుతుంది ఎగువుకి)

ఎప్పుడూ అదే రామా...ఈ తెంచీ...ఈజాగా. నాకు ఆరిదీ...వెనకట...కప్పుటి...అవే కబురు...కాస్త అటూ ఇటూ మార్చి...టి తానుతూ కోడ్డుకేసి చూడడం...కోడ్డుకేసి... కోడ్డుమీది నిండే చీకట్లకేసి చీకట్లకేసి చూస్తూ టి తాగడం...జగేర్ జగేర్ మని రైల్వతో నాలుగు పోయే లారీలు...కోడ్డుకుడిచే చచ్చిటి

వాడు...చీపుగుతో చప్పుకుచేస్తూ...వాడిపోయి నరిగిపోయివున్నట్లంటే ఇళ్ళకేపోయే ఆడవాళ్ళు టి తాగి కోడ్డుమీది! వెళ్ళేసరికి కోరావుట్టి పోయే వైదిలి పారివస్తు...అప్పుడే బయల్ పేరుతూ...ఇవే...ఇవే...ఎప్పుడూ...ఇవే...

[రైల్వ రంగు మారుతుంది]

సాహస: యేటి పంతులు గారూ...యేదాంతం మొదలైతే...

రామ్మూర్తి: నా కాలం రానీరా కిమ్మ...౨ గోడ మూలనున్న ఆ నల్ల కిటికీ చూసేవ... దానికర డోచలు...మసిబట్టి డోచలు...

రామ్మూర్తి మనస్సు: (రైల్వరంగు మారుతుంది ఎగువుకి) అని ఆనాడూ ఇలానే ఉన్నాయి.....ఈ నాడూ అలానే ఉన్నాయి. నాకు వాటిని చూస్తే...ఆకిటికీని చూస్తే కంపరంపుకుతుంది. ఇరవై ఏళ్ళు...నావేపై సవాలుచేస్తూ చూస్తున్నాయనిపిస్తుంది...నాటికక్కడ ఆలా ఉండే దానికి నాక్కేమిటి...౨ డోచలకి? ఏం కిటికీ! దానికి చావులేను కామాను...అలా నాటికేసి చూస్తూనే ఒకనాడు కన్నుతూసేస్తాను... అనిమాత్రం ఆలానే ఉంటాయి. మారవు... మారవు.

[రైల్వ మారుతాయి]

సాహస: కిటికీ యేటి చేసింది పంతులు గారూ...యిరి సేద్దనా?

రామ్మూర్తి: తిప్ప—దానిక! (పాగం లేదనుకోకు..... ఆది బురికి ఉంది...దానిక అదీ చావాలి... చచ్చిందిగా అనిపించాలి. లాభంలేదు... అందిరి అంతూ చూసేస్తాయి...

సాహస: మీకు ముండో (బుర్ర) ఖరాకో అయిపోయింది పంతులు గారూ...

రామ్మూర్తి: ఇవాళిట్రా నీకు తెలిసింది?

సాహస: యెళ్ళిందీ పంతులు గారూ...

[రామా ప్రవేశం: ముఖం విచారంగా ఉంటుంది]

రామా: పంతులు గారికి టి యివ్వలేదా?

రామ్మూర్తి: యివ్వడం...పుచ్చుకోవడం అన్నీ అయ్యాయి. ఇంక నేనిక్కడించి కిదిలపం తిరవాయి...

రామా: కూతొందీ...కోంపం...మాటాడాలి...

రామ్యూర్తి : అలానే కానీ. పహా..పాటా రాను
రాను ఒక చెట్టులా తియారవుతున్నాను...

జనర్యం ఒచ్చేస్తుంది—

రామూ : నువ్వు వెళ్ళు సాహసా...మీరంతా వెళ్ళండి...

సాహసా : మధ్యాహ్నానికి మసాలా గారా, ఉల్లి గారా ?

రామూ : ఏమిటి చేయించమంటారు.

రామ్యూర్తి : పెరిగారీ చేయించు...

రామూ : విన్నావా !

[సాహసా తలపోచి వెళ్లిపోతాడు]

మరొకప్పు టి తెప్పించమంటారు.

రామ్యూర్తి : ఒద్దయ్యా...జలబు చేస్తుంది...

రామూ : మీరు మారలేదు పంతులు గారూ... ఆ
నాటికీ ఈనాటికీ...

రామ్యూర్తి : ఇందాక అనే అనుకుంటున్నానే...
ఎప్పుడూ ఆ నేనే...ఎప్పుడూ ఇదే...ఒక
నాకు అనుకోకుండా అహం కాస్తా
చస్తుంది...ప్రపంచానికి ముగి జుగం తీరి
పోతుంది...

రామూ : (విచారంగా) చచ్చిపోయేక ఏమింటుంది
పంతులు గారూ...జీవుని...మరోజన్మ అని
ఉంటాయా.

రామ్యూర్తి : నాకు తెలీను...ఎవరన్నా చూసేరా ?

రామూ : పెప్పెనారు...మీకు తెలీనీది ఉంటుందా...
ఎన్నాళ్ళనుండో అపకాలనే అనుకుంటు
న్నాను...ఇవాళి తెల్సుకోవా లనిపించింది.

రామ్యూర్తి : ఎవడూ చచ్చినవాడు వచ్చి చెప్పలేను
కదా ? సామరస్యంగా బతుకు నివేదించి
కిన్నీను...ఈ వేదాంతం అంతా అందుకే—
(బరికిపన్నాగూ) హాయిగా, తృప్తిగా బరి
కేందుకు...స్వర్గమూ, నరకమూ అన్నపదాలూ
అంతే.

రామూ : అయితే మనిషి చచ్చేక జీవుడు ఉండ
డంటారు...మనిషి మరోజన్మ ఎ త్తిడంటారు...

రామ్యూర్తి : జీవునికి చావులేదు...మనిషికి మరో
జన్మ ఉంది...

రామూ : యిప్పుడిలా అంటారేమిటి ?

రామ్యూర్తి : ఇక్కడ రెక్కలాకీ తీసుకోవల్సింది
ఏ ప్రత్యేకత్యక్తిని కాదు—నిన్నూ...నిన్నూ
కాదు...సృష్టిని...అందులో మనం ఎన్నో

వంతు...ఎప్పుడూ జీవంతో వెలిగే ఈసమస్త
సృష్టి జీవుడు—అది ఆత్మ...అది అన్నీను...
మనిషి వాళిపై నా మనిషిరూపంలో కాక
పోలే మరోరూపంలో జీవుడు ఉంటాడు...
సృష్టికి కొనలేదంటారు...అది ఉన్నాన్నాగూ
జీవుడు ఉంటాడు.

రామూ : మనిషికి మరోజన్మ...

రామ్యూర్తి : మనిషి జన్మస్తూనే ఉన్నాడు. నేను
పోయినా...నువ్వు పోయినా ఒకలక్షమంది
పోయినా అంతకు రెండింటిలు జన్మస్తూనే
ఉన్నాను...మనమైతే పేర్లు పెట్టుకున్నాం
సాంకేతికంగా. కానీ...పేర్లు లేవప్పుడు నువ్వు
మనిషి వే...చీమలున్నాయి...చీమలు పుడు
తున్నాయి...చీమలు చచ్చున్నాయి అంటాము
...ఒక ప్రత్యేకచీమ అని అనుకో...అలానే
మనిషీని...నీ పేరు మనిషి; రామూ కాదు...
నువ్వు ఆలా పుడుతూనే ఉంటావు—
మనుష్యజాతి ఉంది అంటే నువ్వు మరొక
మరొక పుడుతున్నట్టే రెక్క... ..

రామూ : (ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు)

రామ్యూర్తి : ఏంరా రామూ...ఆలోచనలో పడ్డావు.

రామూ : పంతులు గారూ... ..మీకో సంగతి చెప్ప
డానికి జంకుతున్నాను... ..

రామ్యూర్తి : (ఆశ్రింగా) ఏమిటేమిటి ... ఏమిట
యింది... ..

రామూ : (చివ్వి) ప్రవాదం కాదు... ..మామూలుదే—
మీతో అంటూ ఉండేవాణ్ణి కదా—తీర్చ
యా(త్రేలా అని అని చాలాసార్లు...అది... ..

రామ్యూర్తి : ఔను...మనం వాదించుకున్నాం కూడా
...అయితే వెడతావా ?

రామూ : (ఔపన్నట్టు తలపోపుతాడు)

రామ్యూర్తి : ఎప్పుడు...

రామూ : రేపే—

రామ్యూర్తి : (మానం వహిస్తాడు ... ఇద్దరూ
మానంగా ఉంటారు) ఎన్నాళ్ళూ...

రామూ : (విచారంగా) మరి తిరిగి రావనుకుంటాను...

రామ్యూర్తి : హా!బలో... ..

రామూ : (తల అడ్డంగా ఊపుతాడు)

రామ్యూర్తి : ఊ! (ఇద్దరూ మానంగా ఉండిపోతారు)

రామో: మిమ్మల్ని తలపుకుంటే నీ విచారం పంతులు గారూ— తెల్లగురూ ఉండాకా నీ మీకు ఇద్దీ పెనదట్టు, టి పాతిక ఏళ్లనుండీ అలవాటయి పోయింది.....

రామ్యూర్తి: (విచారంగా) నా గురించి ఎందుకయ్యా విచారం...

రామో: నాచేతిమీదుగా మీకవి అందించడం నా కంటో తప్పి— ఏదన్నా అలవాటయినాక వదిలడం కష్టంకదా పంతులుగారూ... (పొద్దుటే మీరు అగుపడకపోతే నా మనస్సు కెంతి కష్టంగా ఉంటుందో మీకు తెలుసు—

రామ్యూర్తి: (చిరునవ్వుతో) నీ టి రేకపోయినా నాకంటే—

రామో: (మానం)

రామ్యూర్తి: ఈ పాతిక ఏళ్లయి చూడని తీతమయిన మార్పులే నీముఖంలో వాకు ఇవారో కనిపిస్తున్నాది... ఏదో గాఢమయిన అనుభూతి. విచార మేమో... ఏమి టిది రామో?

రామో: అందరినీ వదిలి వెళ్లింది...

రామ్యూర్తి: ఉహూ ఏదో తొక్కిస్తూంటే ఉంచేవ్... ఇన్నేల్లయి. ఇవారో బట్టబయలుగా నీకళ్ళలో అగుపిస్తున్నాది. ఆ ఇది ఎప్పుడూ నీ ముఖంలో చూడలేదు...

రామో: (ముఖం తిప్పుకుంటాడు)

రామ్యూర్తి: రాళ్ళలా పుట్టిందే ఈ గజవిజి మనస్సు లతో కూడా పుట్టించేడే భగవంతుడు. ఏదో అర్థంకాని చెప్పలేని ఆవేదన... కృంగడిస్తూ— వీళ్ళిరిబడి వెంటాడుతూ...

రామో: పాతికేళ్ళు పంతులుగారూ—

రామ్యూర్తి: ఆ రోజు నా కింకా జ్ఞాపకమంది. రామో... ఇదే పాక, సైనిక రివేలతో...

రామో: ఈ పాత్యుల్ని అప్పుడే రాజేసేను... మొదటి పారిగా... ఇన్నేల్లూ ఆరకుండా...

రామ్యూర్తి: మన ఇద్దరికీ పరిచయంలేదు. రోడ్డున పోతూఉంటే... పంతులుగారూ! "రెండు ఇద్దీ కాఫీపుచ్చుకోరా" అంటూ కేక వేసి నా చెయ్యి పట్టకలాక్కొచ్చేస్తే... ఆ వును గాని నేను పంతుల్ని ఎలా తెప్పించయా...

రామో: అదీ వింతేనా పంతులుగారూ... మిమ్మల్ని చూడగానే అలా పిలవాలనిపించింది—

రామ్యూర్తి: ఆ రాతం రాతం పాతికేళ్ళు...

రామో: పాతికేళ్ళు... అనే మంటలు! పంతులుగారూ ఆ మంటల్లో పడిపోయే నిన్నాగూ!

రామ్యూర్తి: (ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు)

రామో: కౌలస్తూన్నాయికాని చంపవు... ఎంత బాధ పంతులుగారూ—

రామ్యూర్తి: (రామో భుజంమీద తట్టి) రామో...

రామో: ఇంక నేను భరించలేను పంతులుగారూ...

కీర్తి... సహనం... పోయేయి... ఆ మంటలు మింగేస్తాయి ఇన్నింటి... మనీ బూడిద... చేసే ప్తాయి— అవి నన్ను మింగేయకుండా ఆర్చేస్తాను... ఉహూ... ఆర్చలేను — తప్పించుకుంటాను... ఉహూ... తప్పించుకోలేను...

రామ్యూర్తి: రామో... ఏది బయ్యో... అంతిబాధ అంతిఆవేదన... ఇన్నేల్లయి మనసులో ఏ మంటల్ని దాచుకున్నావు... ఇంతి సుతమా రామో... నేను నీకు ఆత్మప్రీతి కానా...

రామో: ఈ మంటలది కనుపించని కౌలపు... కూల లలో చెప్పలేని బాధ... యారిన...

పంతులు: చెప్పగలిగింది చెప్ప... రామో... తిక్కింది అర్థం చేసుకుందుకీ ప్రయత్నిస్తాను...

రామో: ఈ పొగడ్లు మీకందించను పంతులుగారూ— ఈ సుండెలోనే మంపనీండి— రేపటినుండి తగ్గిపోతాయి... తిరగ్గా... తిరగ్గా... చల్లార తాయి... కాని మీరు తెలుసుకుంటే వారో ఆరిన మంటలు మీలో రకులుకుంటాయి... మీరు బాధపడతారు. వాగురించి— ఒడ్డు పంతులుగారూ.

రామ్యూర్తి: (మానంగా కిటికీకిని మాస్తూ ఉంటాడు)

రామో: ఆరోజులు జ్ఞాపక మున్నాయా పంతులు గారూ.

రామ్యూర్తి: (తలకుమతూ) (ప్రతిసంగతి... ప్రతి సంగతి... సన్నగా వాల్చాగ్గా ఒక కుర్రాడు— దబ్బపంతులు మిసమిసలాడుతూ... చురుకైన కళ్ళు... నిజం... ధర్మం... బాలి... ఆ మనిషి రక్తంలోని పాళ్ళు...

రామో : (కలలోలావింటూ) బంగారపు ఊదలతో
కట్టిన ఒక ఖైదు మెట్లు ఏక్కడు... ఏయివా
అవి ఊదలే... అది ఖైదే... ఇన్ని ఏళ్ళయి
భిక్షుని అనుభవిస్తున్నాడు.

రామ్యూర్తి : నీకథ తప్ప—కొన్ని ఆశయాలు—కొన్ని
నియమాలూ పాటిస్తూ అందరికీ మంచిని చేస్తూ
జీవించి మొదలు పెట్టేడు స్వతంత్రంగా—

రామో : (తల ఆడ్డుగా ఊపుతాడు)...
రామ్యూర్తి : మంచిని చూసేడు—చాటేడు...

రామో : ఆమని పెత్తనో నాకు తెలియ పంతులు
గారూ.

రామ్యూర్తి : ఆమనను మరింత వికళించేందుకు... ఈ
చేతులమీదుగా నే కలిగించేమ ఒక చెలి స్నేహాన్ని
...కాని...

రామో : (ముఖం చేతులతో కప్పకని) మంట రగిలింది.
రామ్యూర్తి : (విచారంగా తలదాచి) విధి ప్రతిహారం
చింది... బైస... ఎంతో విషాదాన్ని భరించే
దైర్యంగా... కాని... చూడు... రెండోసారి..
నే నే మరో మనసుని కలిపేను నీమనస్సుతో...
నీ మనస్సు చల్లారింది... నీకు కాంతి దొరికింది.
నాకు కూడా.

రామో : లేను పంతులుగారూ... రెండో మంట
రగింది రెట్టింపు వేడితో... దూరాన ఉండి
మండే మొదటి మంటకి లోడుగా... కాల్చి...
కాల్చి... మనిచేసి—బూడిదచేసి గాలిలో కలి
పేందుకు—

రామ్యూర్తి : రామో... రామో... ఆ పేంకంటలయ్యా!
రామో : (చెయ్యి అడ్డుపెడుతూ) ఒక్క పంతులు
గారూ—ఆ సంగతులు మనోధు... మీకు బాధ...

[మానంగా ఇద్దరూ కూచుంటారు]

రామ్యూర్తి : రామో... నీ మనసు బాగులేదు...
విశ్రాంతి తీసుకో... వెంటనే...

[లేచి నిల్చుంటాడు—రామో తలవదిలి చూసి
ఉలికిపడతాడు—రామ్యూర్తి పంతులుకూడా...
ఇంట్లోకి దారితీసి ద్వారం వేపు చూసి—

ద్వారంవద్ద నిల్చుండి ఒక స్త్రీ—మగ్గి వస్తున్న
రాలు—పచ్చటి కిరీంచ్చాయ అందమైన పెద్దకళ్లు,
విశాలమైన నడుగు, ముద్దువచ్చే పెదవులతో—
నీలిరంగుచీర..... తెల్లటి రవిక వేసుకుంది...

విరహోన్వితాక్షు... ఆమె అలానే నిల్చుండి
రామోని మంత్రకలైలా చూస్తూ... ఆ చూపు
లలో, చెప్పనలవికాని క్షృణం... వాటిలో
కోపరేఖలు లేకపోయినా భయంకరంగా
ఉన్నాయి.... భూ లోకానికి అవతరించిన
శక్తిలా ఉండొస్త్రీ...]

రామో : (ఎండిపోయిన గోంతుతో) కాలిపోతాను...
కాలిపోతాను... నేవన్నీ... మక్తి.. నాకు లేవు..
లేవు పంతులుగారూ!...

[ఆమె అలానే చూస్తూ నిల్చుంటుంది. రామో
బెంచీమీద కూలబడి కళ్లు కప్పకంటాడు.
రామ్యూర్తి పంతులు మాటరాక నిలబడిపోతాడు..
ఆమె అలా కొంతసేపు చూసి నీలకల మామ
మాకుంది]

పంతులుగారూ లాభం లేదు.

రామ్యూర్తి : (బెంచీమీద కూలబడి తలవంచి నేలను
చూస్తూ). బతికే బానెడు బ్రతుకులో కూడా ఈ
నెలకూ పొగలూ ఎందుకయ్యా లేవుదా! ఒక
ఒక్కసారి చాలవా! [తేర]

రంగం: 2

* * అంతా మొదటి రంగంలోలానే
ఉంటుంది.

సమయం - పగలు - రెండుగంటలు -
ఆరోజే.

రామో ఒక్కడూ ఒక కుర్చీలో
కూర్చున్నాడు... తలదించి ఆలోచిస్తూ
...ఆమె వెనుకనుండి వస్తుంది...

రామో వేపు కొద్దినేపు భావతూన్యంగా
చూస్తూ నిల్చుంటుంది ... కొద్దినేపు.
అనవ్యంతోనూ కోపంతోనూ ఆమె
కళ్లు ప్రజ్వలిస్తాయి... ఆమె పళ్లు బిగ
బడుతుంది ... ముఖం తిరిగినట్లయి ...
తూలితేబిలేక ఆని నుదుటిమీద చెయ్యి
వేసుకుని మంటలవేపు తిరిగి వాటికేసి
చూస్తూ నిల్చుంటుంది... తరువాత ఆమె

పిడికిళ్లు బిగుస్తాయి...చేతులు నగంపైకి
లేచి దిగుతాయి...ఇటు తిరుగుతుంది.
ఆమె ముఖం భావరహితంగా
ఉంటుంది...శేలిల్ కానుకుని రామో
ఒంటిమీద చెయ్యి వేస్తుంది - రామో
ఉలికిపడి లేచి ఆమెను చూసి కొయ్య
బారిపోయినట్లు ప్రతాపం...ఆమె అతని
కళ్ళలోకి భావరహితంగానే చూస్తూ
నిల్చుంటుంది - ఆ చూపులో తట్టుకో
లేక రామో ముఖం రిప్పకుని కూచం
టాడు.

ఆమె: (సున్నితంగా) ఒళ్ళు వేడిగా ఉంది...

రామో: (మాటాడక తలదించుకుంటాడు)

ఆమె: మంటలదగ్గర ఎక్కువ ఉండకండి...

రామో: (మానం)

ఆమె: చల్లటి గాలి...మరెవరూ వానన... స్వేచ్ఛ...
వికారంగా...చల్లగా...హాయిగా...పాపా
యిలా విడదొడుగుతుంటే చేసే స్వేచ్ఛ...
కావునదా...

రామో: (మానం)

ఆమె: అది కావాలిమా?

రామో: (కొదవ్వుట్టు తల ఊపుతాడు)

ఆమె: ఔను...ఏం?

రామో: ఉహు...

ఆమె: అదే పంతం...కొవలనండి...అంటున్నాయి
మీ కళ్ళు...

రామో: ఔను...కొవలీ...

ఆమె: దొంగకులే...

రామో: దొంగకుతుంది...

ఆమె: ఔను...ఈ మంటల వేడినించి ముక్తి దొరుకు
తుంది కదూ...

రామో: ఔను...దొంగకుతుంది.

ఆమె: చల్లగా...హాయిగా...పక్షిలా ఎగిరిపోతాడు
కదూ...

రామో: (విశ్చయం కొచ్చివట్టు) ఔను ... ఎగిరి
పోతాను ... చల్లగా ... హాయిగా...పక్షిలా
ఎగిరిపోతాను...

ఆమె: ఒక్కసారిగా ఆ చల్లదనానికే స్వేచ్ఛకే తట్టుకో
లేదు ... ఉక్కిరి బిక్కిరయిపోతాడు ... ఊపి
రాడదు.

రామో: అప్పుడు...ఆ చల్లదనం లో...అక్కడే
హాయిగా (ఆమె కళ్ళలోకి చురుకుగానూసి)
ప్రాణం వస్తున్నాను...

ఆమె: (ప్రకృష్ట 'హిస్టిరికల్' గా నవ్వి) ఎంత హాయి
అది! ఎంత ఆశీర్వాదం!

రామో: ఆ ఆశీర్వాదం నే బతుకుతున్నాను...నా ఆశీర్వాదం...
నన్నూ ఎవరూ వేరుచెయ్యలేదు.

ఆమె: ఎవరో అనేవని పెట్టుకున్నట్టు...

రామో: (హురుకుంటాడు).

ఆమె: మీ ఆశీర్వాదం...మిమ్మల్ని ఎవరూ వేరుచెయ్య
లేదు...చలగా హాయిగా పక్షిలా ఎగిరిపోతాడు
ఎవరావలదు మిమ్మల్ని?

రామో: ఎవరావలదు...ఎవరూ ఆపలేదు...ఇరవై
ఏళ్ళియి ముందుకున్నా ఈ సెగలు. ఈ వేడి...
నుంచి...ఏనాడన్నా ... ఏనాడన్నా...విశు
దల...ముక్తి...ఉండొద్దా...

ఆమె: (ముఖం ఎర్రబడుతుంది—కళ్ళు ఛాకుకుమని
మెరుస్తాయి) మంటలనుండి ముక్తి!...ఎంత
స్వార్థం...ఎంత స్వార్థం...

రామో: స్వార్థమా? స్వార్థమా?... నేనూ మనిషి
నేనా...మనిషిలా (బతికబోయేందుకు నే నేం
తప్ప చేసేను...నాకెందుకీ?)

ఆమె: (ఆలోచిస్తూ). మనుషులే...ఔను ... మను
షులే మీరు...చాక్కుంది...

రామో: ఔను...చాక్కుంది ... కారదా ... నాకు
చాక్కుంది...

కారద: (ప్రకృష్టకేసి చూస్తూ తనలోతనం) ఎంత
స్వార్థం! ఎంత స్వార్థం!

రామో: (ఆవేశంతో చివాల్ని లేచి ఆమెవేపు వేలు
చూపుతూ వణుకుతున్న పెదవులతో నిల్చుండి
పోతాడు మాటాడలేదు)

కారద: (ధిక్కరిస్తున్నట్టు చూస్తుంది)

రామో: కా...ర...దా...

కారద: ఊ...? (కనురెప్పలు ప్రకృష్టకంగా పెట్టి
విశోదం గా చూస్తుంది)

రామా : మంటవి...మంటవి...కాలుస్తన్నావ్...మెల్లి
మెల్లిగా ... చావుబతుకులమధ్య ... స్వేచ్ఛా
బానిసత్వాల మధ్య ఉంచి...

కారద : (అశ్విర్యహతు—అసహ్యంగా చూస్తుంది)
రామా : స్వామి! మా...వాకా! (తెంచీవీద కూలబడి
ముఖం కప్పకుంటాడు...)

కారద : (హిస్సిరికల్ గా నవ్వుతుంది)
రామా : నే నేం చేసేను అంత తప్పు...పారపాట్లు జరి
గేయి...అవి అంత గోచమా...అంతనిర్దయా..
ఎందుకు కాలుస్తన్నాయి నన్నీ మంటలు...దయ
జాలి...లేకుండా...

కారద : దయ...జాలి...(నవ్వుతుంది)
రామా : జైను...మంటల కందుకుంటుంది...దశ...
జాలి...

కారద : (తెంచీని పట్టుకుని చేతిలో కళ్ళు కప్పకుని)
అయ్యో...అయ్యో...

రామా : జైను...కొల్పు.....బూడిదగా ఎందుకు
చెయ్యవ్...బూడిదగా...

కారద : (పిచ్చి దాస్లా నవ్వుతూ దగ్గరకువచ్చి రామా
తల కెండుచేతులతోనూ పట్టుకుని ఆ కళ్ళలోకి
చూస్తూ) చేస్తాను...చేస్తాను...నేను బూడి
దయినప్పుడు...మంటవి ... మంటవి... కాలు
స్తానువాడోలికి రాకండి కొల్పు
కుంటాను...నన్ను నేను ... కాలిపోతాను ...
మనీ...బూడిద అవుతాను ... (తలవదిలి) అవ
గలనా?...అవగలనా ... ఇన్నేళ్ళయి రగులు
కున్న మంట నాలో...ఆరుకుండా...చెప్ప...
నువ్వు చెప్ప...నాలోమంట రగిల్చేవ్...చిచ్చు
పెట్టేవ్...నిన్ను కొల్చకుండా వదులుకుండా
నువ్వు రగిల్చివేయాలి? ఎగిరిపోతావ్.....
చిల్లగా...హాయిగా పక్షిలా ఎగిరిపోతావ్...
స్వార్థంకాదు ... జైను ... స్వార్థంకాదు...
మనషివి...

[రామూరి పంతులు వస్తాడు.....నిల్చుండి
పోతాడు వింతగా చూస్తూ]

కారద : (అతన్ని అసహ్యంగాచూసి) అడుగో ఆ
బ్రాహ్మడు ఆ బ్రాహ్మణే పేర్చేకు
సమిగిల్చి...

[మడిగారిలా లోపలికి పోతుంది]

రామా : (వీసిరిన నమ్మలేనట్లు కూచుంటాడు).

రామూరి : (రామాప్రక్కనికొచ్చిచూచుకుంటాడనంగా).

రామా : పంతులుగారూ.

రామూరి : రామా...నీకేం చెప్పగలను. ఎలా సాను
ధూతి చూపగలను ... ఎంతబాధ ... ఎంత
వేదన—ఎన్నాళ్ళు!...ఎన్నాళ్ళు!...ఎందు
కింత అన్యాయం ప్రపంచంలో...

రామా : మీరు బాధపడకండి...

రామూరి : ఇటువంటి పరిస్థితిలో నీవంటివాడ్ని
ఉంచి అతిథుడే బాధని చూడమని ఉం
టుంది కామాను జేవుకు!.....కానప్పుడు
దీనికేం అర్థం....?

రామా : మీకీ సంగతులు తెలియకుండా...మీకీబాధ
పంచకుండా ఉంచానునుకున్నాను.....కాని
ఈ ఆఖరుగోజున మీరు తెలుసుకున్నారు.

రామూరి : (చూసా)

రామా : మనషికి మగోజున్న ఉండంటారు...

రామూరి : (రామాభుజంవీధి తిడతాడు).

రామా : ఈ బతుకే మగోసారి నాకిస్తే...చేసిన పార
పాట్లు దిద్దుకుంటాను...

రామూరి : దానికి మగోజున్న ఎత్తలా రామా.

రామా : ఈ తిప్ప ఈ జన్మలో పరిదిద్దడంకాదు...
శేరం... శేరం...

రామూరి : నువ్వేం శేరంచేసేవయ్య రామా...
ఎవరయినా నమ్మగలరా... ఎవరికయినా హాని
చెయ్యగల మనస్సేనా నీది...

రామా : మీరు మరో అభిప్రాయంలో ఉన్నారం...
అన్యాయం నాకు జరిగిందనుకుంటున్నారు...
కాదు... శేరం చేసింది నేను...

రామూరి : ఒక సదుక్తంతో నువ్వు చేసిన పని ఇలా
అయితే నువ్వేలా నేరస్తుడివి?...

రామా : తెలుసుకోవల్సింది...తెలుసు...కానిశుడిగా
... స్వార్థంతో... కేవలం స్వార్థం...కోరి
కలకు బానిసనై... మనసుని గ్రహించుకోలేక
... బలహీనతకి లోబడి...

రామూరి : రామా... ఇటుచూడు... నావేపు
చూడు.....చివాచం పురుషుడి స్వార్థం
అంటావా?...గురుడుఃఖాలలో ఇద్దరికీ పాలుండ
దంటావా. పోనీ ఆ అమ్మాయి చదువుకోనిది...
తెలివితేనిది కాదు...పురాణగ్రంథాలన్నీ చది

నింది... ఏకస్థానలోనన్నా ఆడది ఎలా ప్రవర్తిం
చాలో ఆమెకి తెలిదా?...

రామా : (మానం)

రామ్మూర్తి : చెప్ప రామా.

రామా: ఇది వేరు పంతులుగారూ... మొదట జరిగింది
పొరపాటు... తెలియని పొరపాటు ... దానికి
నేను బాధ్యుణ్ణి కాను... భగవంతుడు నన్ను
క్షమిస్తాడు... అందుకు శిక్ష అనుభవించేను...
ఘోరమైన శిక్ష అనుభవించేను... స్త్రీలో.
స్త్రీత్వమేకాకుండా ఒక శక్తి... దీక్ష పూన
గలిగే శక్తి ఉందని తెలిసింది... అయినా తెలిసి
తెలిసి చేసేను రెండవసారి పొరపాటు... పొర
పాటు కాదు... నేరం... ఏ స్త్రీ క్షమిస్తుంది
పంతులుగారూ...

రామ్మూర్తి : రామా... నేరం... నీదే అన్న నిర్ధారణ
ఏమిటి...?

రామా: తెలిసి తెలిసి ... ఓ దార్పు మాటలంటారేం
పంతులుగారూ... బరికి ఉన్న రెండు జీవులూ
పాత్యం... నన్ను ఇంకా శిక్షిస్తూ...

రామ్మూర్తి : (తల దించుకుని చెప్పవద్దన్నట్లు చెయ్యి
ఊపుతాడు.)

రామా: (ప్రతినిమిషం శిక్షిస్తూ... అది తెలిసి ఉండే...
తెలిసి తెలిసి... కేవలం స్వార్థం కోసం...

రామ్మూర్తి: శిక్ష అనుభవించేవకదా రామా దానికి...
అది చాలదా... ఇంక ఈ బంధాలు బాగాలో
నుంచి విడుదల ఆవశ్యం... అందుకు ప్రయత్నిం
చడం న్యాయంకాదు...

రామా: ఇది శిక్ష కావేకాదు... ఆమెలో రగిలే
మంట ముందు... నేనే... ఈ చేతులలో నే...
తెలిసి తెలిసి... నేనే రగిల్చే నామెలో... ఆమె
జీవితం నాకోసం చేసేను ... అయినా ఎంత
ఓర్పుతో సహిస్తోంది... ఆమె ఎందుకు సహిం
చాలి... అందులో బతుకెట్లా ఆమె ఎందుకు
కాలి... మొదట నాకు పడిన శిక్షవంటిదే
ఈమె కూడా ఎందుకు విధించకూడదు?

రామ్మూర్తి : (ద్రోహం చేసేవని ఆమెకుంటూ ఏవో
అధూతకల్పనలు మనసులో నే చెసుకుని బాధ
పడుతున్నా విన్నేట్లు... ఒక మాట చెప్ప...
ఏమీ తెలిసందా ఆమె నీగడప మెట్టిందా...

రామా: ప్రపంచాని కేమి తెల్సో ఆమెకి అదే
తెలుసు... అందరూ నావిడ సానుభూతిమానిలే
ఆమెకూడా నావిడ ప్రేమ, సానుభూతి
చూపింది... మొదటి నాలుగయిదేళ్ళూ నాలుగు
క్షణాలూ గడచిపోయేయి... ఎంత అసందం గా
గడచిపోయేయి ... అప్పుడు... దీని వెనుకనున్న
కారణం ఏది తెలుస్తే ద్రోషమంతా నావిడ
మోసేదో ప్రపంచం — ఆ కారణం అప్పుడు
ఆమె కేమి తెలుసు పంతులుగారూ.

రామ్మూర్తి : నువ్వు అన్ని కౌంటాలూ నీమీదే వేసు
కోవడం న్యాయంకాదు — హిందూ స్త్రీగర్భం
కడుగుఖా లన్నిటిలోనూ భర్తకి అంధగా
ఉండడం అంటావా, కొందలావా?

రామా : అందుకే నేను అనుభవిస్తున్నా నీ నరకం...
అందుకే ఇన్నేళ్ళయి కాలాలున్నాను మంటలో
... ఆమె అంతఃకర్మతో సహిస్తోందికనక నే...

రామ్మూర్తి : ఈ వింత ఆలోచన లన్నీ ఏమిటి నీకు...

రామా : మొదటిలా జరిగిఉంటే ఆ ఘోరమైన శిక్షకి
కోన్నాట్లు బాధపడి తక్కిన బ్రతుకంతా భగ
వంతుడి పాదాలముందు ప్రశాంతంగా గడిచి
ఉండును... కాని ఈమె... ఓర్చి... ఓర్చి...
అంతగా ఉండి ప్రతినిమిషం నా ద్రోహాన్ని
నాకళ్ళకు కట్టిస్తోంది... నా నేరాన్ని ప్రతి
నిమిషం నాకు ఋజువుచేస్తోంది... జీవితాంతం
వరకూ ఇంతే... తను అంతగా ఉండి తను కాలి
నన్ను కాలుస్తూఉంటుంది... ఇంతకీ కారణమే
స్వేచ్ఛకోసం ప్రయత్నమా... ఎంత స్వార్థం...
ఎలా... ఎలా... ఎలా దొరుకుతుంది ఈమంటల
నుండి ముక్తి...

రామ్మూర్తి : మనిషికి ఇంత సున్నితమైన మనసు
కూడా ఎందుకీ చేర్చవయ్యా భగవాన్...

రామా : మీరు బాధపడవద్దు పంతులుగారూ వీడి
గురించి... మరచిపోండి...

రామ్మూర్తి : తీర్థాలనేవిస్తే... వివిధస్థలాలూ మనుష్యు
లనీ మానెనీ మనసుకు పుదుటబడుతుందని నాకు
నమ్మకం ఉంది. కూన్యంలో మనసు లగ్నం
చెయ్యి ... శాంతి దొరుకుతుంది ... మనసుకి
స్వేచ్ఛని కలుగజేస్తుంది...

రామా: (లాభం లేదన్నట్లు తలఊపుతాడు).

రామ్మూర్తి: ఇది తప్పితే ఇంకేమార్గం ఉండ...

రామో: (ఆలోచిస్తూ వుంటాడు)

రామూర్తి: ధైర్యం...రామో...ధైర్యం...

రామో: ధైర్యంఉంది...మీరు చెప్పిన మార్గం ఒక్కటే ఉంది...నా నిశ్చయంకూడా అదే...కానీ...

[కారడ సడిలేకుండా ప్రవేశిస్తుంది...ఇద్దరి ముందు నిల్చుంటుంది. ఆ మె ఇందాకటి గుడ్తుల తో నే విరహోసుకన్న జుత్తుతో నే ఉంది]

రామూర్తి: గాభరగా లేస్తాడు. లేచి ఆమె కళ్ళలోకి వెళుతుంటూ చూస్తాడు ... ఇద్దరి వేళూ చూసి, నిట్టూర్చి వెళతాడు)

రామో: పంతులు గారూ...రా (తీవ్రపాటిరండి..... సినీమలు అయేక...మితో మాటాడాలి...

రామూర్తి: (తిలకినీ వెళతాడు)

కారడ: (కూర్చుని టేబిల్ మీద మె చేతులుఅనిపి)ఇరవై ఏళ్ళవాటి ఒకరోజు జ్ఞాపకం ఉంది?

రామో: (ఆశ్చర్యపోయి చూస్తాడు...ఆమె వేపు)

కారడ: జ్ఞాపకం వుందా?

రామో: ఏ రోజు...

కారడ: ఆ రోజు...

రామో: ఏ...ఆ?

కారడ: మన జంటలకులోని మొదటిరోజు...

రామో: మనక గా వుంది.

కారడ: నువ్వు అన్ని విధాలా సంతృప్తి పొందడమే నా క్యావాలి.

రామో: జ్ఞాపకం వుంది.

కారడ: ఆనందం గా వుండడమే కావాలి.

రామో: ఔను.

కారడ: ఎప్పుడూ కళకళా మెరుస్తూ...పకపకా... నవ్వుతూ...

రామో: (తిల దించుకుని) ఔను.

కారడ: జ్ఞాపకం వుందా?

రామో: ఉంది.

కారడ: మనగానా?

రామో: బాగానే...

కారడ: మీ క్యావల్లినట్లే అయిందికదా?

రామో: (మానం)

కారడ: సంతృప్తిగా కళకళా మెరుస్తూ...పక పక నవ్వుతూ

రామో: (మానం)

కారడ: అయింది కదా? అయిపోయింది కదా...రేపు

మీకు స్వేచ్ఛ...కాంతి...చిల్లవలం...తృప్తిగా ఒక నిట్టూర్పు వసులూడు...మరిగిగా కళ్ళు మూసుకుంటూ రోకతీగం...పక్షి అయి ఎగిరి పోతాడు...

రామో: (మగుటిమీద చెయ్యి వేసుకుని కళ్ళు మూసు కుని) ఎగిరిపోగలనా...ఎగిరిపోగలనా...

కారడ: గక్కలు లేవా? పంజరంలో ఉన్నారా

రామో: ఔను...నిజ వే...నిజ వే—

కారడ: మరొక పక్షి...గక్కలున్నా ఎగర లేనిపక్షి ఆ పంజరంలో తృప్తిగా కళకళా మెరుస్తూ పక పక నవ్వుతూ...హాయిగా ఉంటుందికదా...

రామో: (మానం గా తిల దించుకుంటాడు).

కారడ: చదువుకోనిదాన్ని తెలిక అనుకున్నాను... పక్షిలలో అలా జరుగుతుంది.....(మానం) జంటలో...(మానం) తెలిమా?...పంతులు గార్ని అడగరా? అడిగి చెప్పరా?

[పకపకా నవ్వుతుంది]

రామో: (లేస్తాను.....వెళ్ళి ఆమె చేతులు పట్టు కుంటాడు...)

కారడ: (ఆశ్చర్యపోయి.....గాభరగా లేచి నిల్చుం టుంది).

రామో: తీమించు...నన్ను తీమించు కారదా...

కారడ: (మెల్లిగా చేతులు విడిచించుకుని) హాహో...డి.

రామో: కారదా - నేను నీకు వ్రోహం చెసేను...

అంగుకు ఇష్టైక్కు నిన్ను చూసిన ప్రతి నిమిషం బాధపడుతున్నాను ... ఇంక నేను ఓర్చలేను...మానసికంగా ఎంత తీవ్రంగా వ్యసనమధినిస్తున్నానో నీకు తెల్సు...నువ్వు తీమిస్తే నువ్వు నీ అనుమతిస్తే.....ఇక్కడినుంచి దూరంగా పోతాను. ఏ తీర్థాలలోనో...ఏ ఆశ్రమంలోనో.....ఏ మహాత్ముడి దర్శనం వల్లనో కాంతి దొరుకుతుందిని ఆశి...

కారడ: ఔను ... ఈ పితౌచగ్రహంనించి మీకు విముక్తి దొరుకుతుంది...

రామో: కారదా...కారదా ... తిప్పగా అర్థం చేసు కోకు...నీనించి తిప్పించుకొన్నందుకు చూడడంలేదు నేను...నేను చెసిన దోషం...నేరం. నా బలహీనత నీలో నాకు ప్రతినిమిషం...

కనుపించి వస్తుందిచారింది శిక్షిస్తూ ఉంటాయి...
మరి ధరించలేను కారదా...క్షమించునా?

కారద: ఏదంటి క్షమించమన్నా...ఏదంటి క్షమించా...క్షమించేందుకు నాకు అర్హత ఉందనే అడిగేరా...

రామ: నా మనస్సుగీగా...

కారద: క్షమించేను అంటే మీ మనస్సుకి తృప్తి దొరుకుతుందా...నిజంగా చెప్పండి. తృప్తి దొరుకుతుందంటే ఆమాటనడానికి నాకు అభ్యంతరం లేదు...

[మానం]

క్షమించేను అంటే జరిగిపోయిన ఏ పొరపాటన్నా చెప్పి ఏదోమమన్నా పోతుందా...

రామ: పొదు కారదా...పొదు...కాని...

కారద: ఇన్నేళ్ళయి సోజని చూసేనా?

రామ: (ముఖం చిన్నులుమృదువి) ఆసంగతితెచ్చి ఎందుకు బాపెంతావో కారదా...

కారద: ఆమె చేసిన పని తప్పుంటారా?

రామ: తప్పుప్రకారం నిర్ణయించే అధికారం నాకు లేదు...

కారద: ఆమె నెలా చూస్తారు...చూడక్కర్లేదు... ఆమెని క్షమించగలిగేరా? సోజా నిన్ను క్షమిస్తున్నాను అని ఆమెతో కాకపోయినా మనసులోనన్నా అనుకున్నారా.

రామ: దేవుడియందు ఆమెని భార్యగా స్వీకరించెను...అందుకు ఆమెను అన్నివిధాలా తృప్తిపరచడం వాటి...ఆమె అన్నివిధాలా సంతోషంగా ఉండేందుకు ప్రయత్నించెను.

కారద: మిమ్మల్నలా చెయ్యడం ఆమెకు న్యాయం కాదు—నిజమే—కాని ఆమెలో రిగిరిన ఆమంబకి ఆమె నిలవలేకపోయింది ... ఈ క్షణిక మైసోరికలకన్నా ఆతరమైన...కోరిక ఆమె లొంగిపోయింది ... ఆకీర్తి ఆమెలో ఎక్కువయి లొంగదీసుకుందామెని...(కనిగా చూస్తుంది)

రామ: కారదా...దయచూపెట్టా...ఆ సంగతులు తిరగవెళ్ళుకు...

కారద: ఆమెని క్షమించగలిగేరా? ఆమె మీకు ఎంతో కష్టాన్ని కలిగించింది ఆపనిచేసి... న్యాయాన్వయాన నిర్ణయించే అధికారం లేకపోయినా ఆమె అన్యాయంగా ప్రవర్తించి దనుకుందాం ... కాని నేను...నాబతుకులో చిమ్మరిగిల్చేను ... ఇది పొరపాటుకాదు... తెలిసి తెలిసి...క్షమించాలా? ...ఔను... క్షమించాలి...

రామ: కారదా...కారదా...

కారద: నాకు తెల్సా...నేను చూసే నామెని...

రామ: నువ్వా...చూసేనా?

కారద: ఔను...చూసేను...చూడకూడదా? ముగ్గుని చూసేను...ఎంత ముచ్చటచేస్తున్న సందారం...

రామ: (జాతు పిగులొని) భగవాన్...భగవాన్... నా కంఠం కీచిత్రప...కారదా...నీ బతుకొక ఎడారి చేసేను...కేవలం మానసిక బలహీనత...కీరగానికీ లొంగి...తెలిసి...తెలిసి...నీ పాదాలమీద పడతాను...అలా చూడకు...ఆ మంటలతో కాల్యకు...నేనేం చెయ్యగలను ...బతుకంతా అనుభవిస్తాను బాప...వరకం... ఇంకా ఊహ...]

కారద: (చివల్లులేచి) చిత్రపథా? చిత్రపథ... నేనూ అనుభవిస్తున్నాను...ఇన్నేళ్ళయి... చూడి మసావోంది...నువ్వు రిగిల్చిన చిమ్మ... నువ్వెందుకుపడారి యారిన...పడేది నేను... కాలేది నేను...మండేది నేను...

[పిచ్చిదానిలా పకపకావ్వి...ఇంటివైకప్పు కని చూస్తూ.]

మండేది నేను...కాలేది నేను...మండేది నేను...కాలేది నేను...ఔనా...ఔనా... కారదా?...]

[తర]

[స శేషము]

మొదటి మూలతత్వం: పోసిట్రోనియం

శ్రీ వసంతరావు వేంకటరావు

మానవుడు యాదవాపక్షమైనప్పటినుండి ప్రకృతిని పరిసరాలను పరీక్షించి పూనుకొన్నాడు. ప్రకృతిలో గోచరించు నె విధ్యాన్ని యధాతీతంగా అంగీరించడే ఆ వైవిధ్యంలో ఏకత్వాన్ని, సంకులత్వంలో సారభా్యాన్ని కనుగొనవచ్చునన్న విశ్వాసంలో శ్రమించ మొదలు పెట్టాడు. బహురూపాలలో నున్న వస్తుసముదాయమంతా ఏకాభిమాని ప్రాథమిక తత్త్వాలతో ఏర్పడుతున్నదన్న వస్తుకం కలిగింది. దేశిదేశాల మనీషాపథాలు సమాజావభాసనల ఎత్తగుట్టకు వారే అంగీరించిన వైభావనలైతే ఈ మూల తత్త్వాల సంఖ్య 4 నుండి ఏకవరకు వివిధదేశాలలో ప్రబలింది. భారతీయ తత్త్వవేత్తలు పంచభూతాలను ప్రతిపాదించేరు అవి పృథివి, అప్య, లేజస్సు, వాయువు, ఆకాశము. ఈ పంచభూతాలతోనే విశ్వం నిర్మింపబడిందని వారి ఆభిప్రాయం.

విజ్ఞానభావం పెంపొందినప్పటినుండి మూల తత్త్వాలను కనిపెట్టడానికి భౌతికశాస్త్రజ్ఞులు ప్రయోగాలు ప్రారంభించారు. మూలతత్త్వాల సంఖ్యను నిర్ణయించడానికి రసాయనిక విజ్ఞానాలు చేసిన ప్రయోగాలు ఫలితంగా, మూలతత్త్వాలసంఖ్య 92 అను నిర్ణయానికి వచ్చేరు గత సూర్యలోపుగా. మొదటిపు అను విజ్ఞాని పాపాసంగా ఒక మూలపదార్థాల ఆ వర్గక్రమమాలిని తయారుచేసి, అప్పటికే తెలిసిన తత్త్వాల కందులో క్రమస్థానాల వేర్వరచి, మునుముండు కనుగొనవలసినవాటికి ఖాళీ గనులుంచి, వాటి స్వరూప స్వభావా తెలుపగలవో కొంతవరకు నూచించారు. ఆ జోస్యం అడ్డుకురింగా ఫలించింది. ఈనాడు 92 గడులు పూర్తిగా నిండేయి. పైగా పది కొత్తతత్త్వాల కూడ పరిశోధనాకారాలలో సృష్టించబడ్డాయి.

ఒక మూలతత్త్వంలోనున్న పరమాణువు లన్నీ ఒకేవిధంగా ఉంటాయన్నది మూలతత్త్వభావానికి గీటురాయి. ఆ విధంగా 92 రకాల పరమాణువులున్నాయి. ప్రతి పరమాణువు ప్రత్యేకమైన గుణాలు

కలిగి మక్కలుకొజాలనంత చిన్న కణమని పరమాణువు నూహించారు. ఆ భావం చాలకాలవరకు అమలులో నున్నప్పటికీ నూత్నిమైన ప్రయోగాలవల్ల పరమాణువు భిన్నం కాగలదని, దానికి అవశువాలు కలవని తెలియవచ్చింది. ముఖ్యంగా కొన్ని పరమాణువులనుండి విద్యుత్కణాలు, శక్తి తరంగాలు యాదృచ్ఛికంగా వెలువడుచుండుట గమనించిన విజ్ఞానులు పరమాణువువకు నిర్మాణమున్నదని, అది అవయవి అని అంగీరింపవలసి వచ్చింది. ఏ మంటే పరమాణువునుండి రెండురకాల విద్యుత్కణాలు బహిర్గమించడం స్పష్టంగా కనవచ్చింది. అవి ధనావేశము, ఋణావేశముగల కణాలు. ఏ పరమాణువు నుండి వచ్చిన ఋణకణాలైనా ఒకే ఆవేశకలిగి ఒకే విధంగా నున్నట్లు స్పష్టమైంది. అంతకంటే తక్కువ ఋణావేశంగల కణం ఏ ప్రయోగంలోను కనిపించలేదు. అందుచేత, ప్రాథమికమైన ఋణావేశంగల విద్యుత్కణం ప్రతి పరమాణువులో ఒకభాగమని గుర్తించక తప్పిందికాదు. దానిని ఎలక్ట్రాను అన్నారు.

ప్రతి పరమాణువు విద్యుదావేశంలేని తటస్థమైన కణం. అందుచేత పరమాణువులో సమాన విద్యుదావేశంగల ధనకణం ఉండకతప్పదని ఊహించి దానిని గుర్తించారు. అది ప్రోటాను. విద్యుదావేశంలో అది ఎలక్ట్రానువకు సరిగా ప్రతియోగప్పటికీ బరువులో మాత్రం ఎలక్ట్రానువకు రూపాన్ని 2000 రెట్లుంది. ఆ రెండుకణాల చేరిక వలన విద్యుదావేశం మొత్తంపై నశించగా ఒక తటస్థకణం ఏర్పడగలను. అదే పరమాణువు; విద్యుత్కణాల కూడికవలన ఏర్పడిన ద్రవ్యకణము. అదేవిధంగా ప్రతి పరమాణువుకూడ ప్రోటానులు ఎలక్ట్రానులు కూడుటవలన ఏర్పడినట్లు భావించారు. పరమాణువులోనున్న ప్రోటానులసంఖ్య దాని భారాన్ని నిర్ణయిస్తుంది. ప్రోటానులన్నీ కేంద్రంలో నుంటాయి. వాటి చుట్టూ ఎలక్ట్రానులు నిర్దిష్టద్రవ్యకణాలు చేస్తూంటాయి.

పరమాణుకేంద్రాన్ని పరీక్షిస్తున్న సందర్భంలో మరొక ప్రాథమికకణం కనిపించింది. అది న్యూట్రాను. ప్రోటాను భారముల బలవున్న తిట్టకణం. కేంద్రకంలో న్యూట్రానులున్నాయని తెలియవచ్చింది. కాని, ప్రకృతియొక్క సౌదృశ్యంలో విశ్వాసం కలిగిన విజ్ఞాని ఎలక్ట్రానులకు ప్రతిరోధకణం ప్రోటాను అని అంగీకరించలేకపోయేడు. వాటి భారంలోనున్న వ్యత్యాసమే దానికి కారణం. అందుచేత న్యూక్లియోన్లను చూచుగా విజ్ఞాని ఊహించిన కణం గుర్తించబడింది. అది పోస్ట్రోటాను. ఎలక్ట్రానుల బలవు, ఎలక్ట్రానులకు గల ఋణావేశముల సమావేశముగల కణమిది. అదేవిధంగా ప్రోటానుయొక్క ప్రతిరోధ సామర్థ్యమును బహుళింపింది.

విద్యుదావేశపు ప్రాథమిక కణాలైన ఎలక్ట్రాను పోస్ట్రోటానులు పరస్పరం డీకొని, లయమొంది, గామా కిరణాలుగా రూపాంతరమూ, గామా కిరణాలు ద్రవ్యంపై పడినప్పుడు ఎలక్ట్రాను పోస్ట్రోటానులు అవిద్యుదీకరమౌతూ ప్రయోగాలు సూచించాయి. ద్రవ్యము శక్తిగాను, శక్తి ద్రవ్యముగాను రూపాంతరమొందుతుందని ప్రేరేపించినపు సమయమే. కాని, ఎలక్ట్రాను పోస్ట్రోటానులను లభింపజేయగలిగినా చక్కని వాటకాన్ని అనుభవించి ఈ విషయనే గుర్తించారు. ఆ రెండు కలిసి అత్యల్పకాలం ఒక పరమాణువుగా ఏర్పడి, ఒకదానిమధ్య ఒకటి తిరిగి, వాల్ట్రానుడీ, డీకొని, లయమై, గామా కిరణాలుగా వెలుగుతాయి. ఆ పరమాణువే పోస్ట్రోటానుల పరమాణువు. పరమాణువులలో మొదటిది; మొదటిది అని మనం భావిస్తున్న హైడ్రోజన్ పరమాణువుకంటే తేలికైనది. పరమాణు భారాన్ని పూర్తింకాలలో చెప్పినప్పుడు హైడ్రోజన్ పరమాణుభారం ఒకటి. దానిలో షతాధికంకు బలవున్న పోస్ట్రోటానులయొక్క పరమాణుభారమున్న అని వ్రాయాలి. కాని, అది యథార్థంకాదు. ఆ పరమాణువు లయమై రూపాంతర మొందినప్పుడు బలమైన గామా కిరణాలు రెండుకొని, మూడుకొని జనిస్తాయి. పోస్ట్రోటానుల అత్యల్పశీలం.

సామాన్య పరమాణువులలో స్థిరమైన బలమైన కేంద్రకం (nucleus) మృగములగా, దానిమధ్య ఎలక్ట్రానులు అనేక కక్ష్యలలో తిరుగుతూంటాయి. కాని, పోస్ట్రోటానుల పరమాణువులలో కేంద్రకముంటారేదు.

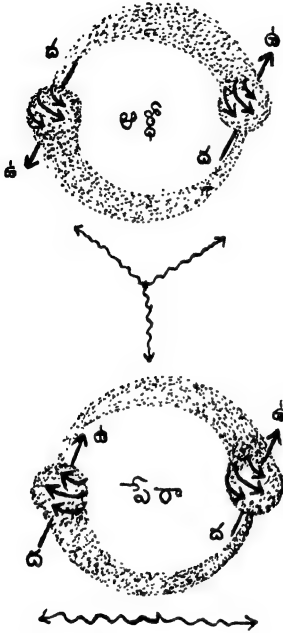
అందున్న రెండు కణాల బలవులలో వ్యత్యాసంలేదు. ఒకే భారం వ్యతిరేకమైన ఆవేశాల కణాలని. అందుచేత, ఒకటి స్థిరంగానుండి రెండవది దానిమధ్య తిరిగే అవకాశంలేదు. కాగా, చేతులు పట్టుకొని ఇద్దరు వ్యక్తులు ఒప్పలపుప్పు తిరిగిపట్టుగా, ఒక దిండువుమధ్య అవి రెండు తిగుతాయి. వాటిని ఆకర్షించి తిరగనిచ్చేది విద్యుత్ బలం. ఆ విధంగా అది తిగుతూ పోసి ప్రోటానుల వేగం గరించి ముగిలకాలం ఒక సెకండులో కొటియవరగా మూత్రమే! కాని, ఆ స్వల్పకాలంలోనే కొన్ని ఎక్కువసార్లు వాట్యం చేయగల సామర్థ్యం వాటికింది.

పోస్ట్రోటానుల పరమాణువులలో రెండు రకాలున్నాయి. వాటి లక్షణములలో మూత్రమే వాటి వ్యత్యాసాన్ని గమనించగలము. మొదటి రకం పరమాణువు లయమైనప్పుడు రెండు గామా కిరణాలు జనిస్తాయి; రెండవరకం పరమాణు లయంలో మూడు గామా కిరణాలు జనిస్తాయి. మొదటి రకాన్ని “పేరా పోస్ట్రోటాను” అని, రెండవ రకాన్ని “అగ్లో పోస్ట్రోటాను” అని అంటారు.

గామాకిరణాలని గుర్తించే పరమాణులున్నాయి. వాటిలో “గ-మార్క కొంటు” ఒకటి. అట్టి రెండు కొంటుల సరికేర్పలో ఏర్పడి, వాటి మృగ్యుల గొట్టాన్ని చెల్లెడు. ఆ గొట్టంలో పోస్ట్రోటానులు జనిస్తాయి. జనించిన పోస్ట్రోటాను ఎలక్ట్రానులతో చేరి పరమాణువుగా రూపాంతర మొంది, వాల్ట్రానుడీ, లయమైనప్పుడు జరిగిన గామాకిరణాలు కొంటులో ప్రవేశించినప్పుడు స్థిరమైన చెట్టులు, కొంతరికలు గోచరించేటట్లు ఆ కొంటును అమర్చుకు. కాబట్టి పోస్ట్రోటానుజననానికి, కొంటుకు సైరియంతిమతదానికి మృగ్యులన్న కాలమే పోస్ట్రోటానుల పరమాణువులయొక్క శీతీకాలమని నిర్ణయించవచ్చు. ఈ విధంగా పేరా పోస్ట్రోటానుల పరమాణులయాన్ని పృష్టంగా గుర్తించెను. సాధ్యమగా విగ్రహించిన మూడు కొంటుల వినియోగించి అగ్లో పోస్ట్రోటానుల పరమాణులయ సమయాన్ని గుర్తించెను. ఆ విధంగా వాటి శీతీకాలాలు సూచించి కనుగొన్నారు. సాపేక్షంగా పేరా పోస్ట్రోటానుల కంటే అగ్లో పోస్ట్రోటానుల ఎక్కువకాలం శీతీకాలం తెలియవచ్చింది. అగ్లో పోస్ట్రోటానుల శీతీకాలం 1.4×10^{-7} సెకండు.

మొదటి మూలతత్వం : పోస్టిట్రోనియం

అంటే, సుమారుగా ఒక సెకండులో ఒక కోటి యవభాగం. పేరా పోస్టిట్రోనియం యొక్క జీవిత కాలం 1.25×10^{-10} సెకండు. అంటే, మొదటిదాని జీవిత కాలంలో సుమారు వెయ్యవభాగమని గుర్తించాలి.

పోస్టిట్రోనియం పరమాణువుల జీవితకాలం ఉపాతీతమైనంత స్వల్పమైనప్పటికీ ఆస్వల్పజీవితంలోనే కొన్ని లక్షలసార్లు పరిభ్రమిస్తాయి వాటిలోనున్న ఎలక్ట్రాన్ పోస్టిట్రానులు. పరిభ్రమిస్తూ తమలో తాము బొంగరం లాగ తిరుగుతుంటాయి. విద్యుదావేశం గల కణం పరిభ్రమించినప్పుడు అయస్కాంతం వలె ప్రవర్తిస్తుంది. అందుచేత, రెండు అయస్కాంతాలు ఒక విందువు చుట్టు పరిభ్రమించినప్పుడు కలుగుఫలితమే పోస్టిట్రోనియం పరమాణువులో కలుగుతుంది. ఎలక్ట్రాన్ పోస్టిట్రానులు విరుద్ధావేశం గలవి. అవి ఆకర్షణముగా చేసినప్పుడు ఆకర్షణము విధానాన్నిబట్టి వాటికి అయస్కాంతలక్షణాలు అలవడతాయి. రెండూ సవ్యంగా ఆకర్షణముగా చేస్తే భిన్న ద్రువాలు ఒకే వైపునకున్న అయస్కాంతాలట్లు ప్రవర్తిస్తాయి.

లేదా, ఒకటి సవ్యంగాను రెండవది అసవ్యంగాను ఆకర్షణముగా చేసిన పక్షమందు రెండిటి సహాత్రిగువాలు ఒకే వైపునకున్న అయస్కాంతాలట్లు ప్రవర్తిస్తాయి. ఈ వ్యత్యాసమే వాటిని ఆన్టో పేరా పోస్టిట్రోనియములుగా విభాగించింది. చిత్రంలో చూపినట్లు ఆన్టో పోస్టిట్రోనియం పరమాణువులోనున్న కణాలు వాటి ఆక్షులు సమాంతరంగానున్నప్పుడు డిత్వధికంగా ఆకర్షించు కొనగా పేరా పోస్టిట్రోనియం పరమాణువులోనున్న కణాలు వాటి ఆక్షులు ఒకే సరళరేఖలో నున్నప్పుడు డిత్వధికంగా ఆకర్షించు కొంటాయి. ఎలక్ట్రాన్ పోస్టిట్రానుల పరిభ్రమణంలో పేరా పోస్టిట్రోనియం పరమాణువు త్వరగా భగ్నమయే అవకాశముంది. అందులో పరస్పర కర్షణబలం అధికమవడమే ముఖ్యకారణం.

శిక్షిమాదా కణరూపంలో వృక్షం కాగలదు. అట్టి శిక్షిణాలను ఫోటాను లన్నాడు. మనం పరిశీలించు పరిస్థితినిబట్టి గామా కిరణంగానో లేక ఫోటానుగానో శిక్షివైల్లడి కావచ్చు. పోస్టిట్రోనియం పరమాణువు లయమైనప్పుడు అథమం రెండు ఫోటానులైనా జనించాలని ప్రకృతి నిర్ణయం. తుపాకి పేల్చినప్పుడు గుండు ముందుకి దూసుకొనిపోయినప్పుడు తుపాకిని వెనుకకు స్వేల్చుతుంది. ఆవేగ నిత్యత్వ (Conservation of momentum) నూత్రప్రకారం గుండుయొక్క ఆవేశానికి సమమైన ఆవేశాన్ని తుపాకికి కలిగిస్తుంది. అదే విధంగా, ద్వివ్యం శిక్షిగా రూపాంతరం పొందినప్పుడు డొక్క ఫోటానే జనించడానికి వీలులేదు. అథమం రెండైనా జనిస్తే అవి ఇరువైపులా దూసుకొనిపోతాయి. ఒకప్పుడు మూడుఫోటానులు జనించవచ్చు. స్వల్పకాల జీవితమైన పేరా పోస్టిట్రోనియం పరమాణువు లయమైనప్పుడు రెండుఫోటానులును; అంతకంటే దీర్ఘకాల జీవితమైన ఆన్టో పోస్టిట్రోనియం పరిమాణువు లయమైనప్పుడు మూడుఫోటానులును జనిస్తాయని ప్రయోగ పూర్వకంగా విజ్ఞానులనిరూపించేరు.

పోస్టిట్రోనియంను స్వల్పమూత్రంగా సృష్టించ కలిగినప్పటికీ, దాని జీవితకాల మత్యంత స్వల్పమైనప్పటికీ దాని వర్ణపటం (Spectrum) ని తీయకలిోరు. ప్రతి మూల తీత్వము దానికి సహజమైన వర్ణపటాన్ని కలిగిస్తుంది. మూల తీత్వం ఉత్తేజితమైనప్పుడు వర్ణపటం లభిస్తుంది. మూలతీత్వల వర్ణపటాలలో కొన్ని భావర

శుభలంబాయి. సోదీయం గండు పసుపు పచ్చని గీతలు కలిగిఉంది. పొదిరసపు వర్ణపటంలో నీలి, ఆకుపచ్చ, పసుపు పచ్చగీత లుంటాయి. వాటివాటి పూనాలు స్థిరమైనవి. గీతల పూనాలనుబట్టి వాటిని కలిగించిన మూల తత్వాన్ని గుర్తించు రేఖాంశస్థాని తెలిసిన విజ్ఞానులు. అదేవిధంగా పోస్ట్ బ్రోనియం యొక్క రేఖాపటాన్ని పరీక్షించి వారి జ్యోతిషం యథార్థమయిందని విజ్ఞానులు తృప్తిపడతారు. సుమారు స్థిరంగానున్న పోటానుమట్టు ఒక్క ఎలక్ట్రాను తిగుకుతూంది హైడ్రోజన్ పరమాణువుగా. అట్లు కాక, ఒకే విధమవుతున్న ఎలక్ట్రాను పోస్ట్ బ్రానులు గెందూ తిగుకుతున్నాయి పోస్ట్ బ్రోనియంపరమాణువులో. కక్ష్యలో తిగుకుతున్న ఎలక్ట్రాను ఒక కక్ష్య నుండి మరొక కక్ష్యకు గంతుపట్టకు వర్ణపటంలో భాసురరేఖ లేర్పడతాయి. ప్రతి రేఖ ఒక ప్రత్యేక ఆలపాదపుని నిరూపిస్తుంది కొంత ఆలపాదపు గల కాంతి కరణాలను హైడ్రోజన్ ప్రసరిస్తుంది. హైడ్రోజన్ పరమాణువుకంటే పోస్ట్ బ్రోనియం పరమాణువు గెండింటుందాటి; ఏమంటే పోస్ట్ బ్రోనియంలో గండు కణాలు తిగుకుతున్నాయి. అందుచేత పోస్ట్ బ్రోనియం ప్రసరించుకాంతియొక్క ఆలపాదపు కూడా హైడ్రోజన్ కాంతి ఆలపాదపుకే గండురేఖ ఉండాలని సిద్ధాంత రీత్యా నిర్ణయించెను. అది నిజమని ప్రయో

గం దశావుచేసింది. ఈవిధంగా అత్యల్ప జీవియైన పోస్ట్ బ్రోనియంను సృష్టించి, గుర్తించి, లక్షణాలు తెలిసికొని, మూలతత్వాలలో ప్రథమ స్థానం పోస్ట్ బ్రోనియం అని నిరూపించెను. పరమాణు భారం లేని తల్లివైదుది. లయంకోసమే అది జనిస్తుంది. పోస్ట్ బ్రోను జనించగానే అదొక ఎలక్ట్రానుతో నాట్యాని కుపక్రమించి, కొన్ని లక్షలసార్లు తిరిగి తిరిగి గండు పోటానులుగా కాని, మూడు పోటానులుగా కాని రూపాంతరం పొంది, శక్తిని ప్రసరిస్తుంది.

ఇంకా తెలిసికొనవలసిన రహస్యాలన్నాయి. ఎలక్ట్రానుకే ప్రతియొక పోస్ట్ బ్రాను, పోటానుకే ప్రతియొక ఏంజీ పోటాను లేక నెగట్రాను మన మెరిగిన ప్రపంచంలో ఆటే కనిపించవు. ఒక వేళ వాటిని మనం యంత్రాలలో సృష్టించినప్పటికీ అవి వెంటనే లయమై శక్తి క్రింది నూటిపోతాయి. దీనికి కారణం తెలియదు. మన మెరుగని ఆకాశమహారాలలో కొత్త రకం ద్రవ్యముండువచ్చునని విజ్ఞుల ఆభిప్రాయం. ఆద్రవ్య పరమాణువులందు కేంద్రంలో నెగట్రానులు న్యూట్రానులు ఉండగా కేంద్రకం చుట్టూ పోస్ట్ బ్రానులు తిరుగవచ్చు. ఆద్రవ్యం మనలోకాలలో ద్రవ్యం వలెనే ఉంటుందంటారు. వానిని గుర్తించగలమా?

ఒక సంఘటన

శ్రీ కాశూరి హనుమంతరావు

ప్లాట్ ఫారమ్ మీద పెల్లివారిదృశ్యం చాకర్ శిర్యని అవోవిసంగా ఆకర్షించింది. ఏదై సంవత్సరాల వయస్సు చాటిపోయి ఇప్పుడిప్పుడే ముడతలు పడుతున్న ఆతిడి ముఖం మీద సామర్థాతి ఛాయగా వ్యాపించింది. వాళ్ళిందరూ కూడా తన మాతృభాషలోనే మాట్లాడుతున్నారు. ఐదు సంవత్సరాలు విడతలో ఉండిపోయి తిరిగి రావడం, తన మాతృభాష మాట్లాడే ప్రజలని కలుసుకోవడం, అన్నిటికన్నా పెరిగిపోయిన ఆతిడివారింటికి కిడ్నీలు పుగున్న ఆ దృశ్యం ఆతిడి మనస్సును ఉద్వేగంతో నింపేయి.

రైలు బయలుదేరబోతోంది. గార్డు విజిల్ ఉండాడు. ఆ అబ్బాయి, క్రొత్తగా పెళ్ళియిన ఆతిడి భార్య, ఆతిడి ముసలి తిలిదండ్రులు చాకర్ శిర్య ఉన్న కంపార్ట్ మెంట్ లోకి వచ్చేరు. తిలిదండ్రు లిద్దరూ లోపలికి వచ్చేసి కిటికీలోంచి బంధువులందరి దగరా సెలవు తీసుకొంటున్నారు. ఆ అబ్బాయి, అమ్మాయి గేట్ దగ్గర నిలబడ్డారు.

“నెళ్ళోసావక్కా. వస్తాను నాన్నా.” ఆ అమ్మాయి ప్లాట్ ఫారమ్ మీద నిలబడ్డ తన తిలిదండ్రులతో దీపంగా అంది. సహజంగా పెగుడుతున్న చోటు నుండి ఊపిడిని ఇంకోచోట పాలిన మొక్కలాగ ఆమె ముఖం వాడిపోయి బెంగగా ఉంది.

“నెళ్ళోగానే ఉత్తరం రాయవ్వా.” ఆమె తండ్రి అన్నాడు. కంటనే ఆ అబ్బాయిని చూసి మళ్ళీ ఆది అడిగాడు.

“అలాగే నాన్నా.”

“తప్పకుండా రాస్తానండీ.” ఇద్దరూ అన్నారు. కూతుర్ని ఆతిడివారింటికి సరించి వేసున్న ఎడబాటు మనస్సుని క్రుందిస్తున్నా ఆ అమ్మాయి తండ్రి ఎంతో ప్రయత్నించినా పైకి లేని కైర్గాన్ని ప్రకటిస్తున్నాడు. ఆ అమ్మాయి తిలి కళ్ళు రెండూ కరిగి కన్నీరు

ప్రవహిస్తున్నవి. పళ్ళెందరి మధ్యా ఆ అబ్బాయి పరిస్థితి వివరంగా ఉంది.

రైలు కూతికూసి బయటగా కదిలి బయలుదేరింది. ప్లాట్ ఫారమ్ క్రమంగా వెంక్కి నిర్మిస్తున్నది. ఆ అమ్మాయి తన తిలిదండ్రులనుండి కోసి వేగ చెయ్యి బతుకున్నది. నిర్మి మేషమైన దృష్టిలతో రైల్లో పోతున్న తమ కూతుర్ని చూస్తూ ఆ తిలిదండ్రు లిద్దరూ గెంతు శిలా విగ్రహాలవలె ప్లాట్ ఫారమ్ మీద నిలబడిపోయారు. ఆ ఛనక్రాస్ కంపార్ట్ మెంట్ గేట్ దగ్గర నిలబడ్డ తమ కూతుగుతిప్ప తిక్కిన రైలేమీ వాళ్ళకి కనిపించడం లేకులాఉంది.

రైలు మలుపు తిరిగడంతో ఈ దృశ్యం అంతా తలాయన మారిపోయింది. ఆ అబ్బాయి, అమ్మాయి లోపలికి వచ్చి సామానులు సద్దాకొని పక్క మట్టలు విప్పకొనేవారు. చాకర్ శిర్య ఇదింతా కొంతసేపు కుతూహలంగా పరిశీలించాడు. ఆ కంపార్ట్ మెంట్ లోని ఆరో వ్యక్తి సుమాగు నలభై సంవత్సరాలుంటాయి. అతిడిలో ప్రత్యేకతగా లేని రేపు. నీగ రైటు కాయస్తూ న్యూస్ పేపర్ చదువుతున్నాడు.

రైలు క్రమక్రమంగా వేగం హెచ్చుతున్నది. ఒక బకా ఒక బకా అనే నిర్విరామమైన రైలు స్వరాలు ఒకళ్ళ తిలో చాకర్ శిర్య కర్ణపుటాలకి వినిపడతాయి. దగ్గరగా ఉన్న చెట్లు, పొదలు, టెలిఫోన్ స్తంభాలు చర చర మని వెంక్కిపోతాయి. కాస్త దూరంగా ఉన్న చెట్లు, ఎర్రకిక్ స్తంభాలు గెలుతోబాటే ముంగుడి వసాయి. కనుచూపు మేగలో ఉన్న పచ్చటి ముద్దలంటి చెట్లెళురాలు, చెట్ల ఆకారాలు, దృశ్యభూత చివరలో నీలి ముసుగులు వేసుకొన్న కొండలు— ఇవన్నీ ఒక పెద్దవలయంలో తమలో తామే ముగ్గు తిరుగుతాయి.

సాయంత్రం నూగుడి వేడి తగ్గినా ఇంకా ఎండ పోలేదు. ఒకవైపు నుండి ఎండ కాస్తా ఉంటే

ఇంకొక ప్రాంతం వద్ద పడుతోంది. ఎటువంటి ప్రాంతం నూర్వకాంతిలో వాన చినుకులు తగిలితే మని మెరుగుపడుతుంది. వర్షాన్ని పక్కన నూర్వకాంతిలు మృదువుగా స్పృశించి ఆకాశంలో తూర్పు దిక్కున రమ్యమైన ఇంద్రధనుస్సును చిత్రిస్తున్నవి. భూమి తడిగా ఉంది. చెట్లు వర్షం కారుతున్నాయి. ఎంతో రమణీయంగా ఉంది ప్రకృతి. ప్రకృతి తలనిండా స్నానం చేసి సౌందర్యాన్ని చూస్తున్నట్లు ఉంది. భగవానుని సౌందర్య స్వరూపాన్ని భాగ్యం చేస్తున్నట్లుగా ఉంది.

అంత, వాన, ఇంద్రధనుస్సు—ఇవన్నీ ప్రకృతిలో ఎలాగ ఏర్పడుతాయో నైస్సు మనకు వివరించి చూపుతుంది. కానీ మానవ ఆత్మ వీటిలో నైస్సుకి అందని అనుభూతిని, ఉద్వేగంను పొందుతుంది. ఈ సృష్టికి నైస్సు సరియైన నిర్వచనం అవునా? కాదా? అనేది చాలా చిక్కు సమస్య.

ఈ సమస్య కొంతవరకూ డాక్టర్ శర్మ వ్యక్తిత్వానికి సంబంధించినది. కానీ ప్రస్తుతం అతడు ఆ సమస్యని తర్కించడం లేదు. అతడికి కంపార్ట్ మెంట్ లో తనతో ఉంచితమైన సంభాషణచేసే తోటి ప్రయాణికులు దొరకలేదు. ఆ అబ్బాయి తల్లిదండ్రులు బద్ధకంగా శరీరాలు వాల్చారు. నిర్విరామమైన రైలు ధ్వనుల శబ్దం వారిమీద మత్తునుదులగా పనిచేస్తున్నది. ఆ అబ్బాయి తన నూట్ కేస్ తెరిచి, అందులోనుంచి ఒక పుస్తకం తీసి చదివసాగాడు.

ఆ అమ్మాయి ఏదో సినిమా మేగజిన్ పేజీలు తిప్పుతున్నది. డాక్టర్ శర్మని ఆమె అలంకరణ, క్రొత్తగా పెళ్ళయిన స్త్రీని అభివారింటికి సాగనంపుతున్న అలంకరణ అమితంగా ఆకర్షించింది. పారాణి పూసిన ఆమె పాదాలమీద సరిక్రొత్తైన కుచ్చెళ్ళు జీరాడుతున్నాయి. నురుజిమిద కళ్యాణలీలకం, కల్లికి కాటుక—పెల్లికేశోలో ఆమె ముఖం నిండుగా వెలిగింది. ఆమెజడలోని తెల్లటి, ఎఱుక, పచ్చటి రంగులపువ్వులు ఆనందంతో విచ్చుకొన్నాయి.

పువ్వులలో సౌందర్యాన్ని డాక్టర్ శర్మ ఒక ప్రత్యేకమైన పద్ధతిలో మెచ్చుకొని ఆనందిస్తాడు. పువ్వులలోని పరిమళం, రంగు, మృదుత్వం ఇవికేవలం భౌతికమైనవి అనీ, మైక్రో స్కోప్ క్రింద పరీక్షిస్తే పువ్వులలో జీవశక్తి, అసలు సౌందర్యం కనిపిస్తుందనీ

అతడు వాదిస్తాడు. తన సహాపాఠ్యయుతు (వాసి) ఒక పుస్తకానికి పరిచయనాకాల్గిలు (వాస్తూ చెట్లలో సౌందర్యంపరిచి తన అభిప్రాయాన్ని ఇట్లా వ్యక్తపరచాడు.

“ఒక చిన్న కొయ్య ముక్క, ముసలివాళ్ళు జీతగా ఉపయోగించే కట్టగా ఒక సన్నటి ముక్కని కొని మైక్రో స్కోప్ క్రింద పరీక్షించి మాస్తే అందులో జైలమ్ కణాల సముదాయం ఎంతో అందంగా కనిపిస్తుంది. ఎంతో నిర్జీవమైన బోయిన ఒక కొయ్య ముక్కలో మైక్రో స్కోప్ క్రింద ఇంత అందం కనిపించినప్పుడు, నిండా జీవిస్తున్న పువ్వులు మొనలైన చాటిలో ఎంత అందం కనిపిస్తుందో చెప్పి నక్కరలేదు. ప్లాంట్ ఆనాటమీ చెట్లలో అంతరంగా దాగి ఉన్న సౌందర్యాన్ని బయటికి చూపుతుంది” అని వ్రాశాడు.

నైస్సు, డాక్టర్ శర్మ హృదయంలో ఉద్వేగకలిగించడం ఈ వాక్యాల్లో తెలుస్తుంది. నైస్సుని ఒక వృత్తిగా, కాలక్షేపంగా మాత్రమే కాకుండా, జీవిత సమస్యలని పరిష్కరించుకొనే సాధనంగా డాక్టర్ శర్మ స్వీకరించాడు. ఈ ఉద్వేగంతోనే జీవ శాస్త్ర విజ్ఞానాన్ని సామాన్య ప్రజలకి అందించడానికి అతడు ఎన్నో వ్యాసాలు వ్రాశాడు. “ది ఆరిజిన్ ఆఫ్ లైఫ్”, “మ్యూటేషన్స్ అండ్ ఇవోల్యూషన్”, “ది ప్రాపర్ టీస్ ఆఫ్ ప్లాంట్ ప్రాజెక్ట్”, “మేన్స్ ప్లేన్ ఇన్ నేచర్”, “ది ఫ్యూచర్ ఆఫ్ మేన్ అండ్ ఆఫ్ లైఫ్”, “హెరిడిటీ అండ్ సోషల్ బియోలజీ”—ఇవి అతడు వ్రాసిన కొన్ని వ్యాసాలు. ఇవన్నీ ఒక సంపుటిగా “లైఫ్ అండ్ నేచర్” అనే పేరున ప్రకటించబడ్డాయి. ఈ పుస్తకం డాక్టర్ శర్మ జనసామాన్యంలో ఎంతో కీర్తిని కలిగించింది. ప్రస్తుతం అతడు హాస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ విద్యార్థులకి ఉపయుక్తంగా ఉండేట్లు కెనెడిక్ నుండి ఒక పుస్తకం (నాన్ ప్రయెర్మి)లో ఉన్నాడు. ఆ పుస్తకానికి కావలసిన గ్రంథ మంతా ఎంతో దీక్షతో సమకూర్చు కొంటున్నాడు. డాక్టర్ శర్మకి కార్యదీక్ష, విజ్ఞానత్రిష్టా అవారం. రోజూ ఉదయం నేల బోరలీలకి పోవడం, సాయం కాలంవరకూ శాస్త్రపరిశోధనలో గవహం, రాత్రి పడుకోబోయేముందు సుమారు నూరుపేజీల ఏదైనా శాస్త్రగ్రంథాన్ని చదివడం—గత ఇరవై అయిదేళ్ళుగా అతడి దినచర్య సరిగా, ఇదే ప్రణాళికలో జరుగుతూ

వచ్చింది. ఈ ఇరవై అయిదేళ్ళలోనూ అతడు చేసిన శాస్త్ర పరిశోధన ప్రపంచంలో అందరి శాస్త్రజ్ఞుల మన్ననలనూ అందుకొన్నది. శైవటిక్స్ లో ప్రపంచం మొత్తంమీద అగగణ్యులైన శాస్త్రజ్ఞులు కొద్దిమందిలోనూ డాక్టర్ శర్మ ఒకడు ఏర్పైవు నాటి పోయినా అతడికి గల విజ్ఞానతృప్తి తగలేదు సరికదా హెచ్చుపొగింది. ఈ విషయంలో డాక్టర్ శర్మ ఎంతో గర్వపడతాడు. అతడి జీవితమంతా ఒక విజ్ఞానశూత్ర వలె సాగుతోంది. విజ్ఞానతృప్తి, జీవితంలో కొరతలేకుండా లేని మనుష్యులను, ముఖ్యంగా యువకులను డాక్టరు శర్మ తీసుంచలేడు. అందుచేతనే ఆ అబ్బాయి ఒక నవలని ఎంతో కృతావలంబో చదవసాగింపుడు అతడి అభిప్రాయంలో ఆ అబ్బాయి మన ప్రత్యేకం వైన ఒక నిరాదరణ, చిన్నచూపు కలిగియు. ఆ నవలకి బదులుగా ఒక సైన్స్ న్యూస్ సంపుటంగాని, విజ్ఞానదాతక మైన మరొక పుస్తకంగాని అతడు చదివినట్లయితే డాక్టర్ శర్మ అతడిని మెచ్చుకొని వుండును. ఈ తేలికభావంతోనే నవల చదువుతున్న అతడి ముఖ కవళికలని డాక్టర్ శర్మ పరిశీలించసాగాడు. కథలోని ఏదో విషయ సంఘటనని బట్టి కొబ్బరి అతడి ముఖంలో సానుభూతి సృష్టంగా కనిపిస్తున్నది. ఆ అబ్బాయి నవలలో గలబాగా కొన్ని పంక్తులు చదివి, పుస్తకం ప్రక్కని పెట్టి, తన భార్యవంక తిరిగి—

“నటాహ! ఈ కథలో నటాహ అనే అమ్మాయి తీవ్రమయిన ఆక్లిం, మోహంబల జీవితంలో శాశ్వత మయిన ప్రేమను పొగొట్టుకుంటుంది. ప్రపంచంలో ఇది సాధారణంగా జరిగే పరిపాటు” అన్నాడు. ఆ అమ్మాయి తన పుస్తకంలోనుంచి తలపైకెత్తి, అంతా శ్రద్ధగా విని, జవాబు చెప్పడానికి ఏమీ లేనందువల్ల తిరిగి తన పుస్తకం చదవడంలో నిమగ్నరాలయి పోయింది.

ఈ ఇరిక్పత్రిం డాక్టర్ శర్మకి సరదా కలిగించలేదు. ప్రేమకి అతడి మనస్థితిని తాళలేకలేదు. అతడికి అతడి భార్యకిగల సంబంధంలో ప్రేమయొక్క ఉద్వేగము లేదు. అది మిక్కిలి సాధారణమైనది, బాహిర మయిన రొకక మర్యాదలకు సంబంధించినది. భార్యను గురించి అంతకన్నా ఎక్కువ శ్రద్ధ తీసుకొందుకీ అతడికి నిత్యజీవితంలో వ్యవధి లేకపోయింది. అందుచేతనే అతడి మనస్థితికి ఆ ఇరిక్పత్రిం చేలకం గా వోచింది.

ఆ అబ్బాయిని పరిశీలించడం విరమించేడు. కాలం గడవడానికి నుంచిపుస్తకం ఏదీ దగ్గర లేకపోవడము డాక్టర్ శర్మకు చికాకు కలిగించింది. ఉత్తమమైన ఉపయోగకరమైన శాస్త్రగ్రంథాలు ఎన్నో అమెరికాలో కొని అతడు తెచ్చున్నాడు. కాని అవన్నీ నెమ్మదిగా ఓడమీద వేలే వస్తున్నాయి. అతని దగ్గర ప్రస్తుతం ఏదీ పుస్తకం లేదు. కాలం ఎలా గడుస్తుందో తెలియదు.

బయట క్రమంగా చీకటి ముసరి దట్టంగా వ్యాపించింది. గై లేవో శ్రేణులలో ఆగింది. తక్కిన ప్రయాణీకు లందరూ రాత్రి భోజనాలు చెయ్యడాని కుప్పకమింప సాగారు. శర్మకి ఆకలిగా లేదు. కొన్ని పళ్ళు కొనుక్కుని తినసాగాడు.

“వీరు రాత్రి భోజనం చెయరా?”—ఆ అబ్బాయి డాక్టర్ శర్మని ఉద్దేశించి ఇంగ్లీషులో అడిగేడు.

“ఆకలిగా లేదు” అని శర్మ ఇంగ్లీషులో చెప్పేడు.

“ఎక్కడికి వెళ్తున్నాడు?” ఆ అబ్బాయి మళ్ళీ ప్రశ్నించాడు.

“వారైర్” అన్నాడు శర్మ.

“వీరు తెనుగువా?” ఆ అబ్బాయి ఉత్సుక తతో తెనుగులో అడిగాడు.

“అవును.” అన్నాడు శర్మ. తక్కినవారీంతా అతడిని అభిమానంతో చూశారు.

“మేమూ విశాఖపట్నం మే వస్తున్నాం” అన్నాడు ఆ అబ్బాయి. తర్వాత కొద్ది తూటాలు నిశ్చలంగా గడిచింది.

“వీరిది విశాఖపట్నమా?” ఆ అబ్బాయి మళ్ళీ ప్రశ్నించాడు.

“అవును.” అన్నాడు శర్మ. తర్వాత ఆ అబ్బాయి డాక్టర్ శర్మ ఉద్యోగం వాటినిగురించి ప్రశ్నిస్తూ సంభాషణచేశాడు. డాక్టర్ శర్మ విశ్వవిద్యాలయంలో వృత్తిశాస్త్రంలో ప్రధానోపాధ్యాయుడు. విజటింగ్ ప్రొఫెసర్ గా అమెరికావళ్ళి, ఐదు సంవత్సరాలు అక్కడఉండి తిరిగి వస్తున్నాడు. ప్రస్తుతం అతడు ఆ ప్రయాణంలోనే ఉన్నాడు.

“వూది విశాఖపట్నమా?” ఈసారి ప్రశ్నించే తంతు తనది అని తోచి శిర్మ ప్రశ్నించెను.

“అవును. నేనక్కడే మెసిన్ చగువు తున్నాను.” ఆ అబ్బాయి అన్నాడు. డాక్టర్ శిర్మకి తన పెద్దోడుకు ఈ మధ్యనే ఎమ్. డి. పేషయిన్లు వ్రాసిన ఉత్తరం చూపకం వచ్చింది. అతడి గండ్లో కొడుకులమరికాల్లా శారీరకాస్త్రంలో పి. హెచ్. డి. చగువుతున్నాడు. శిర్మ అతడి మానుగునీ, అఖర కొడుకునీ భార్యతో స్వదేశంలో విడిచిపెట్టి అమెరికా వెళ్ళేను మాతుగుతను నిష్ఠాశుడైన కృతకాస్త్రంలోనే బి. యస్. పీ. చగువుతోంది. ఆమెను ఆ కాస్త్రంలో చాలా పెద్దవాన్ని చెయ్యాలని అతడి గాఢ ఆశయం. అఖరకొడుకు పిన్నివాడు. కాన్స్టంట్లో చగువు తున్నాడు. కాసులో ప్రతి సభకులోనూ ఫుటుమాక్కు తనదేని విదేశంలో ఉండే తిండికి ఉ రెండు వ్రాస్తూ ఉండేవాడు. తన విజ్ఞాన పిపాసా, తెలివితేటలూ తన విజ్ఞానంపరమా సంక్రమించినందుకు డాక్టర్ శిర్మకి చాలా సంతోషంగా ఉంది. అసలు అతడి విజ్ఞానంపర విద్యాభ్యాసం, లోకజ్ఞానం, సంస్కృతి అన్నీ తన అభిప్రాయంలో ఉత్తమ అభిగమలు అనుకొనేవాటి ప్రకారమే ఏర్పగుపట్టాయి.

డాక్టర్ శిర్మకి, ఆ అబ్బాయికి అభిగమలలో పాదావ్యంలేదు. అంతేకాదు, శిర్మ ఉద్దేశంలో చాలా అంతరం ఉంది. అందుచేతనే తిర్మితి వాల్మీకి మధ్యా సంభాషణ పరివాగా పాగలేను. ఏదో కాలం గడిపివెయ్యడానికిమాత్రం వినియోగపడింది. అమెరికా దేశం, అక్కడ రేబోరేబరీలలోని సోకర్యాలూ వీటిని గురించి చాలానేపు మాట్లాడుకొన్నాడు. ఆ అబ్బాయి తిరిదండలు నిద్రపోవానికి ఉపక్రమిస్తున్నప్పుడు శిర్మ కైమ చూశాడు. రాత్రి పదింటలు కౌసస్తోంది. తనుకూడా పడుకొండుకి బట్టలు మాగ్గుకొన్నాడు.

“నిద్రవస్తోందా?” ఆ అబ్బాయి తన భార్యని గోమగా అడిగాడు.

“ఏమో!” అంది ఆమె వివాసంగా ఒక్క విరుచు కొంటూ. రైట్లన్నీ ఆరేసినీ అందరూ నిద్రకి ఉపక్రమించాడు. కంపార్ట్ మెంట్లో నిశ్చలం రైలు గ్వసుల శృతిని అధికం చేస్తున్నది. రైలు చాలా వేగంగా పోతూ పట్టాలవిద తెలిపొతున్నట్లుగా పోతున్నది. డాక్టర్ శిర్మ కళ్ళు మూసుకొన్నాడుగాని ఆలోచ

నలు పరిపరిధిగాగా పోతున్నాయి. తన ఏదైవశృ జీవితం, సాధించిన గొప్ప కార్యాలూ వీటి గురించి ఒక సారి ఆలోచిస్తాడు. ఇంకోసారి అతడి ముగ్గు ఇంటి దిక్కుగా భార్య విజ్ఞానపు ప్రసరిస్తుంది. మరోసారి అమెరికాదేశపు రేబోరేబరీలలోని సోకర్యాలూ, హిందూదేశపు రేబోరేబరీల బీదపరిస్థితులు వీటి గురించి బాగా ఆలోచిస్తాడు. అతడికి ఎప్పుడు నిద్ర వచ్చిందో అతడికి తెలియదు.

ఎప్పుడు తెల్లవారిందో తెలియదు. ఎప్పుడు రాత్రి వస్తంతురికి కురికి వెలిసిందో తెలియదు. డాక్టర్ శిర్మ నిద్ర లేచేసరికి బాగా ప్రాద్దేశింపింది. అంతా ఇది వరకే లేచిఉన్నాడు. ఆ నలభై ఏళ్ళాయన వచ్చే స్టేషన్లో దిగిపోవడానికి తయారవుతున్నాడు.

రైల్వే జంక్షన్లో అగింది. అంతా ఫలహారాలు చేశారు. రైలు తిరిగి కదిలేవేళ అయింది. ఆ అబ్బాయి చాలా ముంగుగా టిఫిన్ ముగించి బుక్ స్టాల్లో పుస్తకా లేమినా ఉంటాయేమో అని వేర్చాడు. ఇంకా తిరిగి రాలేదని అతడి తిరి దిగుపడు గోంది.

అవతల ప్లాట్ ఫామ్లో బుక్ స్టాల్లో పుస్తకాలు చూస్తున్న ఆ అబ్బాయి పరధ్యాసంగా రైలు బయలుదేరేవేళ చాలాసేపటి వరకూ గమనించలేదు. తీరా రైలుకుత కొన కనులుతూ ఉండగా చప్పున పుస్తకాలు పడేసి తొందరగా పరుగెత్తాడు. ప్లాట్ ఫామ్లో చాలా ముంగుగా ఉన్న తన కంపార్ట్ మెంట్ నేపు మానుకుపోయాడు. అతడు పరుగెత్తుతూ తన కంపార్ట్ మెంట్ ను సమీపించడం డాక్టర్ శిర్మ ముంగుగా చూశాడు. ఒక్క ఊణం అతడు తను పెట్టెని అందుకోలేదని సంతోషించి వెనకాల ఏదైనా పెట్టెలోకి ఎక్కడై బాగుండువని అనుకొన్నాడు. మరుఊణంలోనే ఆ అబ్బాయి తను పెట్టెను చేరుకొన్నాడు. గేట్ న పట్టుకొని, కొన్ని నిమిషాలు రైలుతో బాటే ముంగుకి పరుగెత్తి లోపలికి దూకాడు.

కాఁ! ఏదీ అతడు? ఏమిచూశాడు? అంతా కత్తున కేక వేసి గేట్ దగ్గరికి పరుగెత్తాడు. ఎవ్వరికీ ఏమి చెయ్యడానికి చోదకుండా బుద్ధి కూర్చుండా ఉంది. రైలు మాతాత్తుగా అగిపోయి అంతా త్రులిపడ్డారు.

.....

ఒక సంఘటన

రైలుని కొన్ని ఫర్లంసులు వెనక్కి నడిపించి ఆ అబ్బాయి మృతికేసురాన్ని బయటికి తీశారు. కొద్దిక్షణాలలో వైదనంత హాహాకారాలతో, సానుభూతితో, ఆశ్చర్యంతో నిండిపోయింది. ఏకే ముడో పగబట్టి ఇలా చేశాడని అంత అనుకుంటున్నారు. ఆ అబ్బాయి తిరిగిండులు గుండెల్ని అరచేతులతో బాగుకొంటూ ఏడుస్తున్నాడు. ఆ అమ్మాయి విలాపానికి అంతులేదు. ఈ దృశ్యాన్ని చూస్తున్న డాక్టర్ శిర్య రెండు కళ్ళూ రెండు అగ్నిగోళాలవలె జ్వలించి పోయాయి. అతిదీని ఈ సంఘటన బాగా కదిపి వేసింది. ఇలాంటి రైలు ప్రమాదాలని అతిథు ఇదివరకు ఎప్పుడూ చూడలేదు. రైళ్ళకిందపడి మనుష్యులు చచ్చిపోవడం వార్తాపత్రికలలో చదివాడు. కాని అవి కొన్ని యెనువారలకే వాస్తవమైనవిగా ఉన్నాయి. ఆ అబ్బాయి భార్యని ప్రేమిస్తూ, తిరిగిండులలో చూట్టాడుతూ ఇప్పటివ్పటివరకూ తన కళ్ళముందు నిండా జీవించే ఉన్నాడు. ఒక్క క్షణంలో రైలు ప్రమాదానికి లోనై చచ్చిపడి ఉన్నాడు.

డాక్టర్ శిర్య వెళ్ళి ఆ అబ్బాయి శిథిలకీరాన్ని చూశాడు. అబ్బ! ఘోరంగా ఉంది. కొన్ని క్షణాలసేపు జీవితం, మరణం ఇవి కొన్ని శాస్త్రీయమైన పద్ధతులుగా అతిడికి కనిపించడం హఠాత్తుగా ఆగి పోయింది. ఆ దేహాన్ని చూడలేకపోయాడు. తల బాధతో గిరువ తిరిగిపోయింది. కాళ్ళు భూమిమీద నిలకలేక వీరసంగా లేచిపోసాగాయి. రెండు నిమిషాలలో అతిథు స్మృతితిప్పి భూమిమీదికి ఒరిగి పడిపోయాడు.

మొహంమీద చల్లటి నీళ్ళు ఎవరో చల్లగా అతిడికి స్పృశింపబడింది. శిర్య ఇంక అక్కడ ఉండలేక పోయాడు. అంతటి మనవ్ర ప్రేమనీ, ముతానీనీ, దుఃఖానీనీ ముఖామఖిగా తరిసిల్లి నిలబడాలిగా మనోదార్ధ్యం అతిడిలో లేకపోయింది. పిచ్చి వాడిలాగ వెళ్ళిపోయి తన కంసార్ మెంటల్ లో కూర్చోన్నాడు. కొంతసేపటివరకూ అతిడిలో ఆలోచనాక్రిస్తి నశించిపోయింది.

చాలాసేపటికి రైలు మళ్ళీ బయలుదేరింది. ఇది వరకు ఆ అబ్బాయి, అమ్మాయి కూర్చోన్న రైలులు ఎగుగుగా ఖాళీగా కనిపించేసరికి అతిడిలో దుఃఖం ఒక్కపారిగా వెలుగిడింది.

“అయ్యో! పాపం!” అనిపించిందతనికి. అతిడి మనస్థితికి పూర్తిగా విగుడిమైన ఈ సంఘటన అతిడి హృదయపు లోలోతులలో నూటిగా తిగిలింది. విజ్ఞాన యాత్రవలె సాగిన అతిడి జీవితానుభవం అంత ఈ సంఘటనముందు చాలా అల్పం అయిపోయింది.

“ఆ అబ్బాయి బ్రతికి ఉంటే ఎంత బాగుండును! అతిడి ముసలి తిరిగిండులుగాని, నేనుగాని చచ్చి పోయి ఆ అబ్బాయి బ్రతికి ఉంటే ఎంత బాగుండును!” అని డాక్టర్ శిర్య అనుకున్నాడు. ఇది కేవలం ఆ స్థితిలో ఆ యువదంపతులమీద కలిగిన క్షణికమైన సానుభూతి మాత్రమే కాదు. తన కళ్ళముందు ఒకరోజుంతా అంత బాగా కనిపించిన ఆ జీవన సౌందర్యం, ఆ యువ దంపతుల ఆనందము మైన సంసారం ఆలాగ విశ్లేషమై పోవడం అతిథు సహించలేకపోతున్నాడు. ఆ ప్రమాద సంఘటనలో తన ఉద్దేశించిన మార్పుని డాక్టర్ శిర్య మనస్ఫూర్తిగానే ఆశీర్వాదించాడు.

దూత మత్తేభము

కళాదాస

అధికారంబున నేమరిల్లి - ప్రభుశాసగ్రస్తుడై - యక్షుడౌ
క్కడు కాంతావిరహోద్రితో జనకపుత్రీస్నానపుణ్యోదకం
బుల ఛాయాతరువీధులక, నవయుచుండెన్ రామగిర్యాశ్రమం
బులలో, ప్రజ్ఞలుగ్రుంక, భోగ్యమగు వర్షాంతంబు నీక్షించుచుక.

అటు కొన్నార్జు ప్రియావియోగకృతతక ముంజేతి కొంజాభువా
కడియం బత్తక జాటిపో గడపి, ఆషాఢాద్యవారంబునక
తిలకించెన్ గిరిసానుకూటము - కోరల్ గ్రుచ్చి కోరాడు కే
ళి గజంబుం బలె - వ్రాలి తారసిలు మేఘంబున్ స్మరావిధుడై.

లలనాలాలన మావహింప ఘనుముం దెట్లో చిరం బాగి, అ
శ్రులు లోలోన నడంచి యక్షు డిటు చింతించెన్ “నహాప్రేయసీ
సుఖలే తొల్కరి రాక నుల్కెదరు కంతాలింగనానందిత
ప్రణయల్ దూరగులై వియోగవరిపీడక చిక్క నింకేమనక.”

దరియక శ్రావణమానవత్వములు జాయాజీనితాలంబనా
వనుడై, అమెకు మేఘుచే న్వకుశలోదంతంబు నందింపగా -
అత, డర్భ్యంబును కొండమల్లెపువ్వులక గల్పించి, నంప్రీతుడై
పలికెన్ స్వాగత మంత ప్రీతివచన స్నేహప్రసన్నంబుగన్.

జలవాతంబులు - వహ్నిధూమములు రూపుంగొన్న మేఘుం డదె
క్కడ ప్రాణోద్రియభద్రపాటవసుసాధ్యంబైన సందేశ మె
క్కడ! నం చెంచడు యక్షు డుత్సుకత పేర్మిక్; చేతనాచేతనాం
తరసంమూఢులు గారె కాముకు లపస్మారన్వభావావశుల్.

భువనఖ్యాతము నీదుపుట్టుక పయోదా! పుష్కలావర్తకా
న్వయ - మింద్ర ప్రభమ ప్రవర్తకుడ - విచ్ఛారూపి - విట్లాటచే

* మహాకవి కళిదాసు మేఘసందేశ కావ్యమునకు అనువాదం. యతిప్రాసలు వదలివేయబడినవి.

దూత మత్తేభము

విధి దోషింపగ దూరబంధువుడనై యాచింతు నిఁగ; భాగ్యమా
సుగుణభ్యర్థన భంగమే నధమమన్యంబౌను లాభించియుగ.

శరణం బీవ ప్రతప్తచిత్తులకు జీమూతా! ధనస్యామి కో
ఁమునన్ బిట్టెడబాటుపాలయితి, నా నందేశ మందింపనో!
శివచూడాశశిచంద్రికల్ తడుపు బాహ్యోద్యానహర్మ్యంబులన్
లలితంబౌ అలకన్ వసించు నఖ; నీ వాత్రోవ పోవందగుగ.

పవనాధ్వన్యుడవైన నిన్ను పథికస్త్రీ లానతో నూఱడి
ల్లి ిలోకింతురు - ముంగురుల్ పయికిపోవోద్రోసి—తథ్యం బెవం
డో పరాధీనుడుదక్క నావలె, నుపేక్షించున్ వియోగ వ్యథా
మధితస్వాంతను కాంత నెందు? భవ దాప్యాయప్రియానన్నతన్.

పవమానుం డనుకూలుడై సహృదించున్ మందమందంబుగా,
ఁబలుకుక్ తీయనినోట చాతకము వామంబందు గర్వంబుతో
నయనానందకర్కు నినున్ గొలుచు గర్భాధానకేలిక్రియా
ఁరిపాటిన్ చినకంఠికల్ చదల బంతుల్ బంతులై యింపుగన్.

దినముల్ లెక్కలుపెట్టుకొంచును మదేశధ్యానయై ప్రాణముల్
విడ దన్మృత్ప్రియ; భ్రాతృజాయవలె నందర్పింపనోక్షీకు, త
థ్యము; కాంతాహృదయంబు పువ్వువలె రాలున్ వివ్రయోగాద్రి, నై
నను నిల్పున్ ప్రణయాలవాలమగు ఆశావృంత మాద్యంతముక్.

ఫలసస్యోగ్నవ సూచకంబుగ శిలీంధ్రంబుల్ మహిన్ లేపు నీ
స్తనితస్వాదు సుఖారవంబు విని, యాత్రామానసోత్కంఠమై
చను రాయంచలు వెంటరాగలవు కైలాసంబుదాకన్—విసం
కురపాధేయము లారగించుచు—నహాయన్నహచర్యారతిన్.

నఖుడా నేమము లాడి పొమ్ము శిఖిరీంద్రున్ కౌగిటం గుచ్చి, పూ
జ్యమ—శ్రీరామవదాంకమేఖలు—డుదాత్తం డాత—జేడాదికొ
క్కెడ ప్రాప్తించు భవ తృమాగమచుఖాప్తిన్ వేడికన్నీళ్లు నిం
చును, పర్యాయవియోగభారశిథిలన్న హంతరావిహ్వలీన్.

అలపుల్ సొక్కులునింప నెత్తముల నేదల్తీట కాల్వాది, దు
ర్బలమై చిక్కినచక్కి త్రావి గిరికుల్యాధాతుమత్త్రోయముల్.

చను నీయాత్ర కభీప్సితంబయిన త్రోవకచెప్పెదక చూడు, మా
వల నాలింపుము కర్ణ పేయమగు మంద్రాకాంతనందేశముక.

గిరిశృంగంబును పెల్లగించుకొనిపోనే వాయు వంచుక మొగం
బులు వైకెత్తి భ్రమించి చూచెదరు ముగ్ధుల నిన్ను సిద్ధాంగనల్,
నిచులక్ష్మిన్నపదంబు కొల్చి చదలక దిక్షాగహస్తార్భటి
క్షతికొత్తిల్లి - ఉదీచిత జరుగు ముత్సాహంబుతో నీరదా!

బహురత్నప్రభ లల్లివిల్లిగొననాచక్షుష్యమై క్రాలు ఇం
ద్రధనుఃఖండము మొల్చుచున్న దదె వల్మీకాగ్రమందుండి, త
ద్రాచులక నల్లని నీదురూపు రిమణించుక - గోపవేషంబుతో
శిఖరింపచ్చని నుజ్జ్వలించు అసితశ్రీవిష్ణులీలాంశలక.

కృషినంపతులు నీ యధీన మగుటక వర్షింపు మా మిష్టుభూ
ములు పారభ్యము పుక్కిలింప, అనభిజ్ఞ భూవిలాసంబులక
నిను నేవెందుల పల్లెచేడియలు స్నేహప్రీతి; వెన్నాడి - యిం
చుకనేపాగి, గమింపు మావల నుదీచీలక్ష్మివీక్షాగతిక.

జడివానక మును పామ్రకూటవనదండహ్యగ్ని చల్లార్చివే
సిన ని న్నొదలదాల్చు సానువిభు డధ్వశ్రాంతి విశ్రాంతిగా;
కృష్ణాంజనేను మోము త్రిపుడు కృతజ్ఞానంస్మృతికే మిత్రు డా
శ్రయ మర్థింపగ-ఏమి చెప్ప నిక శిష్టస్నేహితాచార్యముల్.

మెఱయక పక్వఫలాళితో అడవిమామి శ్లోరలక, నింగి వా
ల్లడవన్నెల్ కయినేయు నీవు గిరిశృంగం బెక్కి శోభిల్లగా,
నడుమక నల్పును శేషమంతయును తెల్పుక మించు భూభామిని
స్తనమో నా దరికింతు ఖేచరులజంటల్ చిత్రకూటసిథిక.

వనకాంతల్ శయనించిపోవుపాద లాసాదించు ఆ మావికా
నను వర్షింపుము సుంత నిల్చి - బరువీగక మీది మార్గంబు న
త్వరమే దాటుము - వింధ్యపాదమున పాపాకాంతరాక్షిస్త రా
గను లేవక కనవచ్చు మేన వెలిపట్టెల్ పొల్చు పద్మింబలెక.

విషభారంబును వెళ్ళబోసి ఘనుడా! రేవాఁయోధార లా
నుము - నేరేళ్ళకుదుళ్ళ మాగు గజమాద్యద్గంధతి క్తంబు - ల

దూత మత్తేభము

య్యని, నీకంత రసత్వ మిచ్చు, కదలింఁగ లేదు వాతంబు; అట్టులగా, రిక్తుడు నర్వలాసువుడు - ఘోయస్వామి పూర్ణుండగుఁ.

హరితశ్యామములైన నీపవినాథోన్ముక్తకింజ్కముల్
తినుచుఁ, చిత్తడిచేల నేలరటి మొక్కాకుం గొనల్ మేయుచున్,
అడవిన్ కమ్మని భూమిగంధముల నాఘ్రూణించు సారంగముల్
చినుకుంజలులు రాల్పుచున్ జనిన నీమార్గంబు సూచించెడిన్.

చినుకుల్ మింటనె త్రాపు చాతకముఖప్రావీణ్య మగ్నించుచున్,
గుఱుతుల్ సూపుచు బంతిరీర్చిన బలాకాపాళి లెక్కించుచున్,
స్తనితం బల్లిన షర్వనంభ్రమముతో నుక్కుంతలై వల్లభల్
కపుగిండ్లియగ నన్నుతింతు నిను సిద్ధుల్ లబ్ధవాన్ భయలై.

సఖుడా ! కోరుదు మత్స్యీశూర్ధమయి నీ శీఘ్రప్రయాణంబు; ని
ల్వకు మత్స్యంతము కొండకొండ - కకుభంబుల్ గగదముల్ గుప్ప-ని
కదురేతెంచి సుఖాశుశ్రేతలయి శుక్లాపాంగముల్ న్యాగతి
కృతకేకీరుతినామతించు - నయిన్ సాగందగుఁ నత్పరఁ.

తమగూఢ్య సవరించు కాకురొదఁ అంపిల్ల రధ్యాశరుల్,
కొనల్ విచ్చిన కన్నెనేదగుల తెల్పెక్క గృహారామముల్,
భవదాప్తి నలువెక్క పక్వఫలముల్ వేలాడు నేగేళ్లు, హా
నము లింతంత త్యజింనున్న యెడలై యొక్క దశాన్ధాంతముల్.

విదిశాఁటము రాజధాని దశదిక్ప్రఖ్యాతమం దేగ పాం
దెద వవ్యాకులకాముక్తవ్రతహితప్రాప్యంబు, కించి చ్చలో
ర్మిమతి వేత్రవతి సుధారస ముట-భూభంగముగ్ధాన్యముం
బలె-గోలంగనగుఁ తటిస్తనితసాధుస్వానముల్ నల్పుచుఁ.

[స శేషము]

మృత్యువుతో ముఖాముఖి

శ్రీ కుందుర్తి

పాత్రలు: శాస్త్రజ్ఞుడు, మృత్యువు,
సంజీవి, రోగి, ఒకవ్యక్తి, విలేఖరులు.

[శ్రవ్య నాటిక]

* * ఒక ప్రఖ్యాత శాస్త్రజ్ఞుని పరిశోధన
మందిరం. మరొకొన్ని నిముషాలలో
మరణించవలసిన రోగి శ్రీవిల్మీద
పడుకుని ఉన్నాడు. ప్రాణం పోకడ
ఎలా జరుగుతుందో గమనించాలని
శాస్త్రజ్ఞుని ఆశయం. వీలైతే దాన్ని
పట్టుకొవాలని ప్రయత్నం. మానవ
జాతికి శాశ్వతంగా ప్రాణదానం
చేయాలని ఆయన సంకల్పం.
బయట తలుపు తట్టిన శబ్దం.

బయట : ఏమండీ ! ... ఎవరండీ ఇంట్లో ... కొంచెం
తలుపు తీస్తారా?

లోపల : ఎవరండీ?

బయట : నే నేనండీ. ఎవరైతే నేను తలుపుతీయండి...
త్వరగా తీయండి.

లోపల : ఎవరో చెప్పండి. పనిమీద ఉన్నాం. ఇప్పుడు
తీసే పిల్లేడు. ఎవరు మీరు?

బయట : నేను దేవుణ్ణి.

లోపల : అబద్ధం. ఇప్పుడైతే తలుపులు వాలంత బనే
తెరుచుకునే వేగా!

బయట : దేవదూతను రెండి. తలుపు తీయండి.

లోపల : అదీ అబద్ధమే. ఇప్పుడు తీయటానికి పిల్లేడు.
కాస్తప్పు తాళిరావో.

బయట : ఆచార్య గారమ్మాయిసండీ. రోగితో చెప్పండి
... మోహన్ రావు గారూ ... మోహన్ రావు

గారూ. నేనండీ... సంతవినీ... తలుపు తీయిం
చండి.

లోపల : ఆ!... సంత... తీ... ని ... తీ... యం... డీ!
స్వా... మీ...

[తలుపు తీసిన శబ్దం. వెంటనే తలుపు మూసు
కుంటుంది.]

శాస్త్ర : మీరు ఏం మాట్లాడకండా అలా కూచోండి.
నన్ను డిస్టర్బ్ చేయకండి. ఒక్క పదినిమిషాల
పాటు ఒకే పట్టండి.

మృత్యువు : అలాగే... ఎలా వుందండీ మోహన్
రావుగారికి?

శాస్త్ర : తర్వాత అన్నీ చెప్తాను. ఆగండి.

మృత్యువు : అలాగే... ఏం జబ్బంటారు?

శాస్త్ర : దయచేసి మాట్లాడకండి. ఒక్క రెండు
నిమిషాలు.

మృత్యువు : అలాగే... ఇంతకూ ఏమైనా నయమవు
తుందా? నా ఆదుర్దాకొద్దీ అడగాల్సి వస్తున్నది.
క్షమించండి.

శాస్త్ర : అబ్బ! ఆయన చనిపోయాడండీ. నన్ను
విసికించకండి.

మృత్యువు : ఇప్పుడు 'సంతవినీ' అని హీనస్వరంతో
మాట్లాడతే!

శాస్త్ర : అదీ చివరిమాట. తర్వాత చెప్తాను. కొంచెం
నన్ను మాట్లాడించకండి.

మృత్యువు : అయితే ప్రాణం పోయిందన్నమాట!

శాస్త్ర : ఎక్కడికిపోలేదు. మీరు దయచేసి రెండు
నిమిషాలు మాట్లాడకండావుంటే, మీ మోహన్
రావుచేత మళ్ళీ మాట్లాడిస్తాను.

మృత్యువుతో ముఖాముఖి

మృత్యువు: విచిత్రంగా వుండే. చనిపోయినవాళ్లు మాట్లాడతారండీ. మీ పిచ్చిగానీ.

కామ్ర: అబ్బ! మీ రెవరోగానీ నా ప్రాణం తీస్తున్నారు.

మృత్యువు: కాదు మోహనరావు ప్రాణం తీస్తున్నాను.

కామ్ర: మోహనరావు ప్రాణం నా చేతిలో సురక్షితంగా ఉంది.

మృత్యువు: ప్రాణం పోయిందన్నారుగా?

కామ్ర: మీ రెవరోగానీ, మోహనరావుకు చాలా ఆపకారం చేస్తున్నారు. నా ప్రయత్నం సాగకుండా చేస్తున్నారు. కాస్తానికి ద్రోహం చేస్తున్నారు.

మృత్యువు: నా కేమీ అర్థమవటంలేదు. నేను సంజీవినిండీ.

కామ్ర: మంచిచేరే! దానికోసమే, నా అన్వేషణ.

మృత్యువు: ఎదురుగా నే వచ్చానుగా.

కామ్ర: దేవుణ్ణి అంటివే?

మృత్యువు: ఆఁ. అలా అంటేగాని తలుపుతీయరని అన్నానులేండి. దేవుడు వచ్చి, నేను దేవుణ్ణి తలుపుతీయమంటాడంటే, మీ పిచ్చిగానీ.

కామ్ర: దేవదూత అంటివే?

మృత్యువు: మనుషులందరూ దేవదూతలే. ఆ అర్థంలో అని వుంటాను.

కామ్ర: సరేగానీ రెండు నిమిషాలు దయచేసి వూరుకోండి. మిమ్మల్ని చూస్తే మాట్లాడాలని అని పిస్తా వుంది. నా పని పాడవుతుంది సరేనా.

మృత్యువు: అలాగే. ఈ ఒక్కముక్క చెప్పి వూరుకుంటాను. నాకు మోహనరావు అంటే చాలా ప్రేమ అండీ. మేమిద్దరం కలిసి చాలా రోజులు.....

కామ్ర: ఓహో. అలాగా, అందుకేపాపం చివర ఘడియల్లోకూడా మీ పేరు వినిం గానే తలుపు తీయమని సంజ్ఞచేశాడు...కాని మీరు ఆయనకు ఆపకారం చేస్తున్నారు.

మృత్యువు: నేనా? ఏం మాటలండీ, మీరు మరిచారు.

కామ్ర: అంతేమరి. నన్ను మాట్లాడిస్తున్నాిద్దీ, నా ప్రయత్నం పాడవుతుంది.

మృత్యువు: ఇంతకూ మీ ప్రయత్నం?

కామ్ర: మోహనరావును మళ్ళీ బ్రతికించాలని. ప్రాణం ఎలా వుంటుందో చూడాలని. వీలైతే దాన్ని పట్టుకుందామని. మళ్ళీ యీ కళేబరంలోనే దానిని ప్రతిష్ఠిద్దామని...

మృత్యువు: అంటే. మానవకోటికీ మృత్యువులేకుండా, అందరినీ చిరంజీవులుగా చేద్దామని.

కామ్ర: అవునండీ. అదీ. 30 సంవత్సరాలనుంచీ పరిశోధన చేస్తున్నాను. ఇవ్వాలేమట్టుకు ఒకనూత్రం దొరికింది. అది నా మనస్సులో తిక్కుకున్న మెరిసింది. మీరు తలుపు తిట్టటానికి ఒక్కతూగం క్రితంఆలోచనలేండి. ఆతూగం మీరుముందుగా వచ్చి తలుపు తిట్టేతే ఆ ఆలోచన తిట్టకపోయేదేమో. నాముచ్చై సంవత్సరాల తపస్సు ఫలించింది.

మృత్యువు: ఒక్క తూగం ఆలస్యమైందని అప్పుడే అనుకున్నాను. అయితే నేను రావటంమంచిదే అయిందన్నమాట.

కామ్ర: రావటం కాదు. ఆలశ్యంగా రావటం..... మీరు నన్ను మాట్లాడిస్తున్నే వున్నారు.

మృత్యువు: తమించండి. మోహనరావుంటే నాకు ఎంతో ప్రేమ. అందుకే నే ఇంతదూరం పరుగెత్తుకుని వచ్చింది. పూర్వం కా లేజీగోచరువుకునే రోజుల్లోనే ఆయనకూ నాకూ పరిచయం ఏర్పడింది. అప్పు డాయనకు డబుల్ క్రైఫాయిడి వచ్చిన రోజుల్లో, మనిషి అంతా చిక్కి శిల్పకళివ మైన సమయంలో మాతాత్మగా మా యిద్దరికీ సంబంధం ఏర్పడింది. కాని ఆయనకు నేనంటే తిర్వాత తిర్వాత ఇద్దం లేకుండా పోయింది. నన్ను మళ్ళీ కన్నేత్తి ఆయనా చూడలేదు. కాని ఆపూర్వపు స్నేహాన్ని వదులుకోలేక చివరిసార్లు నా చూచి వెళ్ళొమని పరుగెత్తుకుంటూవచ్చాను. మీరన్నట్టు ఒక్కతూగం.ఆలశ్యం జరగ నే జరిగింది. లేకుంటే మాట్లాడేవాడేమో!

కామ్ర: ఆయనచేత మాట్లాడిస్తానంటిని గదా! ఒక్క ఆయనకు నిమిషాలు ఓకేకపట్టండి.

మృత్యువు: ఇంక ఒక్క తూగంకూడా ఓకేక పట్టలేను. ఇప్పటికైనా ఆయనతో కావ్యశిం గా విశ్రిమై పోదామని ఎంతో ఆశతోవచ్చాను. నాకా

భాగ్యం లేకపోయింది. ఆయనతో మాట్లాడా
లనీ, ఒడిలో కూచోతేటా కోని నాచలని చేతు
లతో ఉంగరాలు తిరిగిన అజాబమ గువ్వనా
మనీ అనుకున్నాను. అశిలన్నీ అడియాసలైవి.
ఇంక నేను ఓకే పట్టలేను.

శాస్త్రు: మీరు ఇలా మాట్లాడవలసిన సమయం కాదు.
మృత్యువు: ఇదే మంచి సమయం. మీకు తెలిదు.

[మృత్యువు వికటాబ్రహ్మం]

* * *

[బయట]

సంజీవి: (అనురాగా) ... ఏమండీ... కొంచెం తిలుపు
తీయించండి... గోగిని చూడాలండీ... ఆయనకు
ఎలా వున్నదండీ....

ఒక వ్యక్తి: గోపల ప్రయోగం జరుగుతున్నది. ఇప్పుడు
తీయటానికి వీలేను. నిశ్చయంగా ఉండండి.

సంజీవి: ఎలా వున్నదండీ?

ఒక వ్యక్తి: చనిపోయాడు.

సంజీవి: చనిపోయాడా? ... ఆ... తీయండి తిలుపు...

[తిలుపు నుడివ కట్టం]

ఒక వ్యక్తి: ఆరే! మీకేమన్నా మతిపోయిందా?
అలాగోల చేసాను! ఇవతనికి రింజి ముంగు.

పత్రికా విలేజ్: [రోడ్డుకుంటూ నచ్చి] హా-
హా. ఎంతవరకొచ్చింది? సక్సెడ్ అయినట్టేనా?

ఒక వ్యక్తి: మీ రెండుకు వచ్చాను. నాయంత్రిం
నాలుగు గంటలకు పత్రికా ప్రతినిధుల సమా
వేశం. మీ క్యాబ్బు రాలేదా? దయచేసి అప్పుడు
రండి. పొండి

విలేజ్: అసలు ప్రయోగం ఎన్ని గంటలకు ప్రారంభ
మైంది?

ఒక వ్యక్తి: ఇప్పుడేమీ కావును. వెళ్ళండి దయచేసి.

సంజీవి: ఏమండీ తిలుపు తీయించండి కొంచెం.

ఒక వ్యక్తి: ఎవరు మీరు? అంత ప్రాధేయపడతారు.
కావునంలే అర్థంచేసుకోలేక?

సంజీవి: నేను సంతనినండి.

ఒక వ్యక్తి: అంతే?

సంజీవి: మోహనరావుగారి మనిషినండి.

ఒక వ్యక్తి: అదా కథా! సరే, ఏం ఫర్వాలేదు.
కొంచెం ఉండేమార్త. మరీ మోహనరావు
బ్రతుకుతాడు. మా ప్రాఫెసర్ గారు, మరీ

[బరికిస్తాడుగా. చూడు నామాట. కొంచెం.

ఒక్కో అమ్మ...

సంజీవి: తిలుపుతీయగా?

ఒక వ్యక్తి: ఇప్పుడు తీయడానికి వీలేను.

సంజీవి: మోహన్... మోహన్... అయ్యో మోహన్.

[హో ప ల]

శాస్త్రు: ఇందాకటిమంటి మాట్లాడిస్తూనే వున్నాను.
నామనస్సు పనిచేయటం లేదు.

మృత్యువు: మీరు మాట్లాడకుండా ఉండండి. మీపని
మీరు చేసుకోండి. నాబాస నేను నెగ్గి బోసుకో
వ్వంటారా?

శాస్త్రు: మిమ్మల్ని చూస్తే మాట్లాడ బుద్ధివున్నది.

మృత్యువు: ఆ మాటే అన్నారూ మీరు కూడా
మోహనరావు సరిగా ఇలానే అంటూవుండే
వారు.

శాస్త్రు: ఇప్పటికీ మీరువచ్చి రి సెకండ్లు అయింది.
నా కాలముంతా వృథాచెస్తున్నాను. మీరు
దయచేసి ఊగుంటే...

మృత్యువు: మీకాలం వృథా ఎండు కవుతుందండీ,
మీ పిచ్చిగానీ, కాలం తీరినవారికి కాలం
పోస్తున్నాను మీరు...

శాస్త్రు: మీరు పోయినట్టేగా.

మృత్యువు: మీ ప్రయత్నం మీరు చెస్తున్నాను. తిప్పే
ముంది?

శాస్త్రు: మీరు అడ్డువస్తున్నాను. అంతేకదా!

మృత్యువు: కొంతవరకు అది నిజమేమనుకోండి. కాని
అది నా విధి. ఏంజేస్తాం మరి.

శాస్త్రు: అది మీ విధి.....?..... ఆశ్చర్యంగా
వుండే!

మృత్యువు: అవునండీ.

శాస్త్రు: అయితే మీరు దయచేసి ఇక్కడినుండి వెళ్ళి
పోతారా?

మృత్యువు: వెళ్ళను. ఇంతకుంటే ఎక్కడికి పోయేది?

శాస్త్రు: మీ మాటలు వింటిగా వున్నాయి.

మృత్యువు: సహజమైన చావును ఆపజూడటం వింత
గానే ఉంటుంది.

శాస్త్రు: మోహనరావు బరికటం మీకు ఇచ్చినదా?
మృత్యువు: స్పష్టానికిమండి వస్తున్న కట్టుబాటు సదిది
పోవటం నా కిచ్చినదేదు.

మృత్యువుతో ముఖాముఖి

కాస్త్రు: వివరంగా చెప్పండి. నా ప్రయత్నం ఆపటం మీ విధి అంటున్నారేమిగా.

మృత్యువు: మృత్యువే నా రూపంలో వచ్చిందేమో నని మీకు అనుమానం కలగటంకూడా సహజమే. అలా మాత్రం ఎందుకు జరుగకూడదు?

కాస్త్రు: అదా కథా? చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉంది.

మృత్యువు: ఆశ్చర్యం కాదు. అద్భుతమనండి. బరికి వుండి మృత్యువును చూడగలగటం మీ ఆద్యవం.

కాస్త్రు: మృత్యువు ఆసన్నమైనా భయపడేవాణ్ణి కాదు. ప్రాణం వున్నంతసేపూ ప్రయత్నం జరుగుతుంటుంది. మోహనరావు గారికోసమే నా మీగు వచ్చింది.

మృత్యువు: కాదు. మీకోసమే.

కాస్త్రు: నాకోసమా! అంటే నా ఆయుర్దాయం అయిపోయిందా?

మృత్యువు: మిమ్మల్ని తీసుకు వెళ్లి దానికి కాదు. మీతో ఒకమూల చెప్పిపోదామని వచ్చాను.

కాస్త్రు: చెప్పండి. మరి త్వరగా.

మృత్యువు: నాకు మీకంటే తొందరగా ఉంది. నేను ఇంకా అనేకచోటకు వెళ్లాలి.

కాస్త్రు: తెలిక అతుగుతాను. మరి మీగువచ్చి దాదాపు ఒక నిమిషం కొనవ్చిందిగా. ఈ నిమిషం కాలంలో ప్రపంచంలో ఎక్కడా ఎవరూ చావలేదంటారా?

మృత్యువు: ప్రాణంపోక అలాగే గిలగిల తిన్నకుంటుంటారు. నేను వెళ్లడాకా అంటే. ఈ చివరి కాలంలో ఒకనిమిషం అటూయిటూ సర్దుకోటానికి నాకు అధికారం ఉంది.

కాస్త్రు: అయితే యీ మోహనరావు చనిపోయాడా లేదా ఇంకేమ?

మృత్యువు: ఎటూ చెప్పటానికి బిల్లేకుండా వుంది. నన్ను మంచి ఇంకొంటలో పెట్టారు మీరు. ఆ కేటెరంలో ప్రాణంలేకుండా కాబట్టి చనిపోయినట్లే. కాని ఆ ప్రాణం నా చేతుల్లోకి రావంత వరకు బరికివున్నట్లే. మృత్యులో ప్రాణాన్ని మీరు చేతులో పెట్టుకుని కూచున్నాను.

కాస్త్రు: మళ్ళీ యీ దేహంలోనే ప్రతిష్ఠిస్తాను. ఇంక మీతో మాట్లాడి కాలచారణం చెయ్యడానికి బిల్లేను. నాకు వున్నదే మూడునిమిషాల క్యూబి.

మీరు మృత్యువువినాసరే, సాక్షాత్తు సృష్టి కర్త అయినాసరే నాకేం భయంలేదు. నన్ను మాత్రం ఇంక మాట్లాడించండి. ఈ ఒక్క ప్రయత్నం చెయ్యనియ్యండి. దయచేసి చెయ్యనివ్వండి...

* * *

[బయట]

సంజీవి: [ఉద్దేశకంఠం] చెయ్యనివ్వండి. ఎవరూ అడ్డు మాట్లాడేది?...ఎవరండీ ఆలోపల మాట్లాడుతున్నది?

ఒకవ్యక్తి: ఎవరూలేరే! లోపల ఎవరూ వుంటానికీ బిల్లేను. ఎవర్నీ ఉంచనివ్వలేదు.

సంజీవి: అదిమిటి, అలా మాటలు వినిపకుతుంటే!

ఒకవ్యక్తి: నాకేమీ వినిపించటంలేదు!

సంజీవి: నా గొంతులాగే వినిపిస్తున్నదండీ.

ఒకవ్యక్తి: మీకోసా భ్రాంతి కలిగినట్లుంది. కొంచెం ఓపిక పట్టండి. నుకం ఫ్యాన్లు. మా ప్రాఫెసర్ గారు ఇదే మొదటి ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. ఇది విజయవంతమవుతుందని మా ఆందోళన మృత్యుకం ఉంది. కొంచెం ఓపిక పట్టండి. మీ మోహన మళ్ళీ బ్రతుకుతాడు. మానవజాతికి చావులేకుండా పోతుంది.

సంజీవి: అది సాగ్యమే నంటారా?

ఒకవ్యక్తి: సాగ్యమని ఋషులు చేయడానికి యీ ప్రయత్నముతా.

సంజీవి: అదుగో! వినిండి, సంభాషణ జరుగుతూనే ఉంది. ఎవరో మీ ప్రాఫెసర్ గారి ప్రయత్నానికి అడ్డుతగులున్నారు. వినిండి.

ఒకవ్యక్తి: నాకేమీ వినిపించలేదు. మీరు కొంచెం స్థిరంగా ఇలా కూచోండి. మీ మనస్సు చెడిపోయినట్లుంది.

సంజీవి: అదుగో! వినిండి...నా గొంలేవండి...

* * *

[లోపల]

కాస్త్రు: అబ్బ! మీ వాదనతో నాలుగ్ర వేడెక్కి పోతున్నది. ఇంక ఆపండి.

మృత్యువు: ఈ ఒక్క మోహనరావును బరికిస్తే అయి పట్టేవా మీ పని?

కాస్త్రు : ఇదొక ప్రయోగం, ఇది సఫలమైతే, దీనిని అందరిమీదకు ప్రయోగించే విలువదేమా తిరస్కరించినాను.

మృత్యువు : ఈ ప్రయోగం సఫల మవుతుందనే అనుకుందాం.

కాస్త్రు : నేను ధన్యుణ్ణి. వాతపన్ను ఫలించినదన్నమాటే.

మృత్యువు : కాని మీరు పునః ప్రతిష్ఠించిన ప్రాణం ఎంతకాలంవఁకు పోకుండా ఉంటుంది?

కాస్త్రు : అది నాకు తెలీదు. పునఃప్రతిష్ఠ జరిగిన పద్ధతి మీద, అది ఆధారపడి ఉంటుందనుకొంటాను.

మృత్యువు : మహా వుంటే ఒక గంట.

కాస్త్రు : పోనీ, అదే చాలా ప్రస్తుతానికి.

మృత్యువు : ఈలోగా ఏమైనా విలువనామారాయినారా!

కాస్త్రు : అదేం లేదీ! ఏదో ఒక ప్రయోజనంకోసం యీ పని చేస్తున్నాననుకొన్నాగా?

మృత్యువు : మరి లేకుంటే దీనికి చెప్పండి? జగతిలో వున్న ప్రతి జీవికీ సహజమైన చావును ఆపటానికి యీ హంకానూ అంతా ఎంగుకు చెప్పండి? ఇంకా ఒక గంటవేపు యీ జీవిని మీకు బ్రతికించగలిగితే ఇంకా ఎన్నో చెడుపనులు చేస్తాను. మోహనరావు బ్రతికివుండగా ఏమేమి చేశాడో మీకేమైనా తెలుసా? త్వరగా చనిపోతే బావుండునని అతినికే అనిపించేటంతి ఘోరకాంక్షలు చేశాడు. ఆచార్య గారమ్మాయికే పెండ్లికాకుండా చేశాడు.

కాస్త్రు : మానవునికి అనేక గుర్తలక్షణాలు వుండవచ్చు. వాటిలో వాడు నిమిత్తం లేదు. ఎన్ని తప్పులు చేసినా పతితుడైనవాడిని ఆపరించటమే మాలత్యం.

మృత్యువు : అక్కడే తప్పు చేస్తున్నారు మీరు. చెడు పనులు చేసినవాణ్ణి శిక్షించకుండా ఆనరిస్తే, అతడు యింకా చేస్తూనే ఉంటాడు. మా లోకంలో అలా కాదు.

కాస్త్రు : మా ఆదిరణవలె అతడు మార్తాండవి మువిశ్వాసం. మీ అంతి కఠినంగా మేము ప్రకటించలేము.

మృత్యువు : అయితే దేవలోకం కంటే భూలోకమే గొప్పదంటారా?

కాస్త్రు : తప్పుకుండా. మీ రింకా పాతపద్ధతుల్లోనే కొట్టుకుంటున్నారు.

మృత్యువు : అవి పురాతనపు పద్ధతులు. కాళ్వరమైనవి.

కాస్త్రు : ఏఒక్క పద్ధతీ కాళ్వరింగా లేదు. చెడుపద్ధతులు, మంచిపద్ధతులు యీ రెండే వున్నాయి. ఇంకోరకంగా విభాగం లేదు.

మృత్యువు : కాళ్వర, అకాళ్వర విభాగం లేదా?

కాస్త్రు : మాకు లేదు. తిప్పచేస్తే దేవుణ్ణి అయినా తీసుస్తాం. సృష్టిలో ఇన్ని అవకాశాలున్నా, ఆయనమీద మేము ఇంకా విశ్వాసం ఉండుకున్నామంటే అది మా గొప్పతనం.

మృత్యువు : ఆయన నిర్దేశించిన దానిని విచ్ఛిన్నం చేయటానికి ప్రయోగాలు చేస్తూ ఇంకా ఆయనంటే విశ్వాసం ఉన్నదంటున్నావ్.

కాస్త్రు : విశ్వాసం అంటే మూఢవిశ్వాసం కాదు. సృష్టిలో ఏమైనా లోపాలుంటే వాటిని సవరించుకొంటానికి ప్రయత్నిస్తాం.

మృత్యువు : జీవులకు చావు కల్పించటం లోపమా?

కాస్త్రు : మానవులందరూ చిరంజీవులెందుకు కాకుండు?

మృత్యువు : మీ ప్రయోగం ఫలించి, అయినారనుకుందాం. వ్రుట్టినవాగు చావటం లేకుంటే, మీలోకం వీరందరినీ భరిస్తుందా?

కాస్త్రు : మీలోకం ఎలా భరిస్తున్నది?

మృత్యువు : మానాండ్లకు ఆకలిపప్పులు లేవు.

కాస్త్రు : మరి నుకెంగుకు పెట్టారు?

మృత్యువు : అది సృష్టికర్త లీల.

కాస్త్రు : ఇటువంటి సమాధానాలను మేము అంగీకరించము. మీరు, కావాలని, బుద్ధిపూర్వకంగా మాకు కొన్ని అవలతాణాలు కల్పించారు. మీకంటే తక్కువవాండ్లగా ముక్కుమీద ఎల్లకాలం ఉంచాలని మీ కోరిక. ఈ అవలతాణాలను కాళ్వరిం చెయటానికే చావు అనే మార్గాన్ని కల్పించారు. అందుకే మేము ఎదురుతిరిగాము. మా ప్రయత్నం మేము చేస్తుంటే మళ్ళీరచ్చి అడుపులులు చేస్తున్నారు. ఒక వేళ నా ప్రయోగం విజయంపొందితే మానవులకు చావు లేకుండా పోకుండేమా, వాళ్ళంతా దివ్యులై పాతారేమానని నీ భయం, అంతేనా? మరొక ప్రక్క, ఇంకా కొందరు కాస్త్రులై దగ్గరకు వెళ్ళి, మరణాయుధాలు తయారు

మృత్యువుతో ముఖాముఖి

చెయ్యమని నువ్వే ప్రోత్సహిస్తున్నావని కూడా తెలిసింది. నీ ఆస్తిత్వాన్ని ఆత్మే పెట్టాడనికా? కాకుంటే, యీ ఆటంబాంబులు వగైరా ఎందుకు చేయిస్తున్నావు? మోహనరావు ఒక గంటసేపు మర్మబ్రతికితే నిలువారాయస్తావా అని చెప్పిపోడిస్తావే. నీకు మాత్రం స్వార్థం లేదా? ముందు నీ మారణాయుధాలను తయారు చేయించే ప్రయత్నం ఆవు. ఆ తర్వాత నావంటి వాళ్ళతో సహకరించు. నీకు ఏమైనా మృదయం అనేది వుంటే, నా ప్రయత్నం ఆపకు. నన్ను మాట్లాడించి యీ పనికి విఘ్నం తలపెట్టకు.

మృత్యువు : గొప్ప ఉపన్యాసమే చెబావు. ఇంత తెలివి తక్కువవాడినది అనుకోలేను.

శాస్త్రు : ఇంక నీ తో మాట్లాడను. [ఏదో కదిలించిన శబ్దం]

మృత్యువు : ఏమిటది చెవులకు తగిలించుకుంటున్నాడు?

శాస్త్రు : ఎవరెంత గ్వని చేసినా ఇంక నాకు విసపడకుండా.

మృత్యువు : అయితే ఇప్పుడు నా మాటలు వినిపించటం లేదా?

శాస్త్రు : వినిపిస్తూనే వున్నావే!

మృత్యువు : [ఇవ్వు] పిచ్చివాడా! నీ యంత్రాలకి క్లిమానువులవరకే పరిమితం. నా మాటలనువిసకుండా వుండలేవు. ప్రపంచంలో ఏ మూలకైనా నా మాట వినిపిస్తుంది.

శాస్త్రు : ఈ యంత్రం లేకుంటే మాత్రమేమి? [—తీసివేసిన శబ్దం—] నా సంకల్ప బలం వుండనే ఉంది. ఇంక నీతో మాట్లాడను.

మృత్యువు : ఎవరికీ కన్పించనిదాన్ని, ఒక ప్రయోజనం కొరకు నీకు కన్పించాను.

శాస్త్రు : కావచ్చు...నీ! మర్నీ మాట్లాడుతున్నావే! ఏమిటే ఆకర్షణ?

మృత్యువు : ఇది సృష్టికి ఎదురితే...

శాస్త్రు : [మానం]

మృత్యువు : మాట్లాడరా?.....దయచేసి ఆ ప్రాణం ఇట్లా యిచ్చేస్తారా? ఎలాగూ సాధించలేని దానికోసం ఎందుకు వృథా ప్రయాస?..... ఇదుగో ఇటు చూడండి...ఒక్కమాట...సృష్టి

నూత్రాలను ఉల్లంఘించటం విజ్ఞుల లక్షణం కాదు...మాట్లాడరా?...

[రెండు నిమిషాలు నిశ్శబ్దం]

శాస్త్రు : హమ్యమ్య. ఆరికింది. ప్రాణప్రతిష్ఠ జరిగింది.

రోగి : [మూలకు].....అబ్బ! సం—జీ...వి... ఉందా?

మృత్యువు : అబ్బ. ఎలా అయితే నేం సాధించాడు... వస్తానండి...తెలవు.....[తలుపు తెరచి మర్నీ మూసిన శబ్దం]

శాస్త్రు : సంతోషి చెల్లిపోయింది.

రోగి : చెల్లిపోడే!.....ఇంక యీ ప్రాణాలు ఉండి ఏంలాభం?

బయట : ఏమండీ! [తలుపు తెరచి ప్రవేశం]..... బ్రతికాడా?

శాస్త్రు : ఆ బ్రతికాడు. నువ్వెవరు?

సంతోషి : నేను సంతోషినిగానీ, ఇప్పుడు ఇంట్లోనుంచి బైటకే వెళ్లింది ఎవరండీ.

శాస్త్రు : నీలాగేవుంది కదూ.

సంతోషి : అవునండీ. ఎవరంటే, మీ పెద్దక్కయ్యననే. నన్ను ఎరుగవులే అనుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది. ఆనడక, ఆతీరు, అదో గమ్యత్తుగా ఉందండీ.

శాస్త్రు : అది దొంగసంతోషిలే. వెళ్ళింది. పీడా వదిలి పోయింది.

రోగి : సంతోషి...ఇలారా...అవును సంతోషే. అదుగో పెండ్లికూతుర్లా తిలకంబొట్టు. ఆ బొట్టు లేనిదే సంతోషి వాడగ్గరికిరాదు.

శాస్త్రు : ఇంకాకటి సంతోషికి ఆబొట్టులేదు.

సంతోషి : అది నాకు ఆశ్చర్యం వేసింది.

శాస్త్రు : సరేగానీ అమ్మాయి సమయానికి రచ్చావు. కాస్తేపు ఇక్కడ కూచుని ఆయనకు పరివర్త్య చేస్తావుండు. అవతలి గదిలో ఇంకోపని చూసుకోవాలి. సుమారు ఒక గంటసేపట్లో వస్తాను.

సంతోషి : అలాగేనండి.

శాస్త్రు : రోగిదగ్గరకుమాత్రం వెళ్ళకుండా దూరంగా కూచో. దాహంకావరిస్తే ఇవ్వు. అంతే. అనవసరంగా ఆయన్ను మాట్లాడించకు. ఆయన మాట్లాడకూడదు. కదలకూడదు. ఈ విధంగా

నీసం మూడుగోలైవా ఉండాలి. నేనుమర్చి వచ్చి, ఎవరైనా ఇక్కడ ఉంటే ఏర్పాటు చేస్తాను. యీలోగా ఎవరైనా పిలిచినా కూడా నువ్వు వెళ్ళకూడదు.

సంజీవి : మూడుగోలూ ఇక్కడే ఉంటాను.

శాస్త్రు : ఇంటికి వెళ్ళక్కర్లేదా?

సంజీవి : వాంఛగో అంతా తెగతెంపులు చేసుకునే వచ్చాను. ఇక్కడికి నన్ను వెళ్ళివస్తారు మా వాన్నాగు. వెళ్ళితే మర్చి ఇంటికి రావ దిన్నాను. సరేలే అని చెప్పి వచ్చేశాను.

శాస్త్రు : సరే. మంచిది. మర్చి వచ్చి మాట్లాడుతాను. ఇక్కడే ఉండు.

[కాసేపు నిశ్శబ్దం]

రోగి : [—హీనస్వరం—] ఆయన వెళ్ళాడా?

సంజీవి : అర.

రోగి : మీవాన్ని వదల్చాడా?

సంజీవి : ఊ.....

రోగి : మరెండుకు వచ్చావా?

సంజీవి : మాట్లాడకుండా పడుకోండి. తిగువారి చెప్పాను.

రోగి : సంజీవి! ఆ లిలకంబాలు చెరిపేసుకో!

సంజీవి : అదేమిటి అలా అంటాను. ఎందుకు?

రోగి : పలకరిస్తూంటే పలక వేం మరి?

సంజీవి : ఆయన మాట్లాడవద్దని చెప్పాడు.

రోగి : ఆయన చెప్పిందే నీకు వేదం! వేదేమా వటి వెళ్ళవను?

సంజీవి : అబ్బ! ఏమిటండీ ఈ భోంజి... ఆయన మీ కోగం కోసం ఎంత ప్రయత్నండాో తెలుసా? బోయిన ప్రాణాన్ని మర్చి రక్షించాడు.

రోగి : ఇనుగో ఒక్కనూట చెప్పాను వింటావా...

కాలం మూడితే ఎవడూ బరికించలేకు.

ఆయుర్వాయం వుంటే ఎవడూ చింపనూలేకు.

నిన్ను మాస్తూంటే నాలో మర్చి కొత్త పక్షి వ

వుట్ట కొట్టన్నట్లుంది. ఇందాకటినుంచీ ఏకా

మస్తుగా ఉన్నాను. ఏం జరిగిందో నాకు

తెలిసు. నీవు ఇలా గదిలో ఆహుల పెట్టావు. నాకు

మర్చివాయిని ప్రాణం వచ్చిపెట్టాయింది... ఆయితే

నా ప్రాణం బోయిందంటావా?

సంజీవి : అర మర్చి ఆయన ఈ నేహంలో ప్రవేశ పెట్టాడు. మర్చి బరికించాడు.

రోగి : యనుదూరిలైనా కనిపించలేదే!

సంజీవి : బానిసుకూ ఆ గొడవ! మెదిలకుండా పడు

కోండి. తిగ్వాత మాట్లాడువాం.

[ఒక నిమిషం నిశ్శబ్దం]

రోగి : సంజీవి! టైమెంతయింది?

సంజీవి : తొమ్మిదిన్నర.

రోగి : నువ్వొచ్చి ఎంతసేపయింది?

సంజీవి : గంట కొవచ్చింది.

రోగి : అబ్బా! [బాగ]

సంజీవి : ఏమిటి మోహన?

రోగి : గుండెలో నొప్పిగాఉంది... అబ్బ... దాహం!...

సంజీవి : దాహం ఇవ్వనా?

రోగి : [పెద్దగా] అబ్బ!..... అర!.....

సంజీవి : ఏమిటి మోహన... మోహన... ఇనుగో.

మోహన... [ఏళ్ళుగా] అయ్యో! మోహన.

అయ్యో... [అకులల చెప్పుకు]

శాస్త్రు : అవ్వాయి! ఏమిటి?

సంజీవి : మోహన మాట్లాడటం లేదు.

శాస్త్రు : దనిబోయాడు... అప్పుడే అనుకున్నాను.

సరిగా ఆరిక లేదని. ప్రయోగం విజయవంతం

కాకపోతుండా అనుకున్నాను. అయింద నే

అనుకున్నాను.

సంజీవి : మర్చి నా మోహన నాకు దిక్కొడనుకు న్నాను.

శాస్త్రు : మృత్యువును జయించా ననుకున్నాను.

సంజీవి : మీరు మోహరిటి సంజీవి అయినారను కున్నాం.

శాస్త్రు : ఇంతకూ నీవరదృషం.

సంజీవి : మీ ప్రయోగం పూర్తిగా ఫలిస్తే ఎంత

బాగుండేది? [ఎరిగో పెద్ద నవ్వు]

శాస్త్రు : అనుగో మృత్యువు నవ్వుకున్నది.

సంజీవి : ఒకరికంటా ఇది నా అద్విష్టం. నా వాళ్ళింద

రితో పూర్తిగా నాసంబంధం తెగతెంపులు

చేసుకున్నాక ఆయనతో యీ కాసేపునైనా

మాట్లాడిరిగాను. పూర్వం ఆయనతో కలిసిపప్పు

మృత్యువుతో ముఖాముఖి

డబ్బా, మావాండ్లు కళ్ళిల్లో మెగుల్తూనే ఉండే వాళ్ళు. నిర్భయంగా, స్వేచ్ఛగా, సదినీయమలు ఆయనలో మాట్లాడాను. వాకు అదీ చాలు.

శాస్త్రం : ఒక గంట సేపు బోయిన ప్రాణాన్ని నిలిపాను. అంతవంకే మృత్యువును జయించాను అనిచాలు. సంజీవి : అయితే చావు తప్పదా?

శాస్త్రం : ఇంకా కొన్ని ప్రయోగాలు చేస్తే నేనాని కచ్చిరింగా చెప్పలేను.

[-మృత్యువు మళ్ళీ నవ్వు]

శాస్త్రం : నవ్వు, నవ్వు. నీ అంతు కేలుస్తావే. తిప్పించు కుబాళూరి సంహారపథులున్నా వేమో. మానవ జాతికి నీ బాధ శాశ్వతంగా తిప్పిస్తాను.

సంజీవి : ఎవరిలో మీరు మాట్లాడేది?

శాస్త్రం : మృత్యువుతో, అదంతా ఒక కథలే. నా ప్రయోగం ఫలితం లేదని దానికి నవ్వుగా ఉంది.

సంజీవి : ఇంకా మోహన్ బ్రతికాడా?

శాస్త్రం : ఇంకా క్లిడి మోహన్.

సంజీవి : అయ్యో...మోహన్...మోహన్...నన్ను కూడా నీతో తీసుకు వెళ్ళకపోయావా మోహన్ అయ్యో...ఆకొన్నేపు మాట్లాడకుండా కూడం టి నే...అయ్యో...మోహన్ ..

శాస్త్రం : ఊహకో అమ్మా. ఊహకో.....[మృత్యువు నవ్వు]

[అరిండియా రెడిమో (హైదరాబాద్) సౌజన్యంతో]

ప్రపంచంలోకెల్ల
ఎక్కువగా
అమ్ముడు
పోతున్న
సైకిల్స్

రాతె

రాజీన్ హుడ్

వ్రతి నిమిషంలోను, రాత్రింబగళ్ళకూడా.
ప్రపంచం మొత్తంలో ఎక్కడో
ఒక చోట రెండు రాలె బైసికిల్స్
అమ్ముడు పోతున్నట్లుంటాయి. ఈ రకంలో
బహుళ ప్రశస్తి పొందినవి రాతె.
రాబిన్ హుడ్లు— అందంగా
వుంటాయి; మెత్తగా పోతాయి;
ఖర్చు అతి తక్కువ.

SRC - 48 TB

కాశీఖండరచన: చరిత్రాంశములు

శ్రీ చిలుకూరి పాపయ్యకృష్ణ

శ్రీ నాథుడు కాశీఖండమున రచింపఁబూను నాఁటి కాతని ప్రాయము కొంత కైచాలినది. కవిత పలుకఁబాఁచినది. ఆ తరుణమునఁ దా నీరచనకుఁ గడంగు కారణములను తిడుదొడ్డక సామగ్రి నిట్లు తెలిపి యున్నాఁడు:

ఆంధ్ర శ్రీమాయంప లాఖండలండైన
వేమధూపతి కృపావీక్షణంబు
ఘోడెరాయంక సగురురాజభిమేష్వ
ర స్వామి పదసమరాధనంబు
కమూర్తి నిలయ మార్కండేయ శివమూరి
చంద్రాంశు నవసుధాసారధార
వేదాద్రి వరసింహవిపులక్షురీ
కల్హరమలికా గంధరవారి
గారణంబులు నుద్బోధకములు గాఁగ
సంభవించిన సాహిత్యసౌవ్యవమున
వీరభద్రేశ్వరుఁ బ్రబంధ విధునిఁజేసి
కాశీకాఖండముఁ దెనుంగు నొనర్చు.

— కాశీ. 1.

స్కాంద పురాణాంతర్గతమైన కాశీఖండమును పురాణఖండమును దెలుఁచుఁజేసి, తెలుఁచుదేశమునఁ బుణ్యక్షేత్రల నార్చింపఁదలపెట్టిన శ్రీనాథుడు 1. అల్లయ వేమారెడ్డి కరుణాకటాక్షము, 2. వారికి గురువయిన ఘోడెరాయ భీమేశ్వరుని పాదపద్మ సమరాధనము, 3. తిమ్మలదైతమయినమార్కండేయశివుని శిరసునిది చంద్రీకరణ సుధాధార, 4. తిరుపాస్కండల వేదాద్రి నృసింహస్వామి వక్షమునందలి పద్మమాలికా పరీమళి లహరియుఁ గారణములు నుద్బోధకములు కాఁగా సంభవించిన సాహిత్య సౌవ్యవముతో నీ కృతరచనకుఁ గడఁగివాఁడాకవి పార్వధాముడు.

పైనఁ జేర్చొనిన నాలుగింటిలోఁ దొలుతిటి రెండుకారణములు, తిరువాలి రెండు నుద్బోధకములు కాఁదగును. శ్రీ నాథుడు రాజమహేంద్రవరమును

బాలిం చెడి రెడ్డిరాజుల యాస్థానిలో స్థానము సంపాదించఁదలంచిన నాఁటికి అల్లయ వేమారెడ్డి ఆంధ్రశ్రీమా మండలాఖండలండు, కాటయ వేమారెడ్డి పాలనకాలమున అల్లాడరెడ్డి సాయమునఁ గొంతవఱకుఁ బ్రాచుత్తరముగఁ దెంపబడిన రాజమహేంద్రవర రాజ్యసీమలను సుస్థిరముచేయుటకు నానిని దెంపొందించుటకునై మఱి కొన్ని భూఖండములను 'సముద్భటనటన్తోటిభట ప్రాధిదే' నాక్రమించి వేమధూపాలఁ డాఖండలం దైవాఁడు. ఈ విశేషమును దెలుపఁదలంచుచు శ్రీ నాథుఁ 'డాఖండలండుని సార్వక విశేషణ మతి కించి యున్నాఁడు, వేమారెడ్డి జయించిన దేశఖండము నిట్లు చెర్చొనివాఁడు కూడ.

కొనియెన్ గంచుకమల్

సముద్భటనటన్తోటిభట ప్రాధిఁ గై

కొనియెన్ వేడుక జీడికొల

యహిత షోణిప లల్లాడఁ జే

కొనియెన్ మాకవరంబు వీఁక

మదవన్తోరారి సంహరియై

ఘనుడల్లాడ మహేశువేమన

నిరాఘాతైక ధాటిగిరిన్.

కాశీ. 1.

కాటయ వేమనివాఁడు రాజమహేంద్రవరమున కుత్తరముగ రామగిరి గుర్తము మొదలుగఁ దూర్పుగ వీరఘాటమువఱకు నడుమనుండి రాజ్యసీమను కటకము వఱకును దెంచి, ఆధూభాగమున కంతకును వీరభద్రా రెడ్డి నే పాలకునిగాఁజేసి తానింద్రివిధవముతో విరాజిల్లినవాఁడు వేమారెడ్డి ఈ నిమయమును శ్రీనాథుఁడే యిట్లు వ్యక్తముచేసి యున్నాఁడు.

నిజభుజా విక్రమంబున నిఖిలదీప

గలిచి తన రాజ్యపీఠ మెక్కించినట్టి

యన్న వేమేశ్వరుని యంక నూశ్రియించి

నిండు కొలువుండెఁ గన్నుల పడువుగను.

— కాశీ. ౧

కాశీఖండరచన: చరిత్రాంశములు

అట్టి కొలువుకూటమునందే కాశీఖండమును మా వీరభద్రదయ్యకేర సంతతియు సేయును యానతిచ్చి నాడు చేమరెడ్డి పరాక్రమధనుడు కార్యశూరుడు నగు చేమధూపాలుని కరుణాకటాక్షము లభింపకుండిన శ్రీనాథుని కాశీఖండరచన కొవసాగి యుండెడిది కాదేమా? అనితల్లి మూలమున సంక్రమించిన రాజ మహేంద్రవర రాజ్యము పాలించుటకు చేమధూవిభుని యనుజన్ముండు పుటయే వీరభద్రదాశికిఁ గారణమై నపుడు, అతని కాశీఖండకృతి భర్తృత్వమునకును చేమ ధూపాలుండే కారణమగుటలో వింత యేముండును?

మఱియు చేమరెడ్డి యెంతటి పరాక్రమ వంశుఁడో యంతటి ధార్మికుఁడు; సంతకు మిక్కిలి పరమేశ్వర భక్తుఁడును. ఆ విషయమును శ్రీనాథుండే యిట్లు లుగ్గడించి యున్నాఁడు.

పుండరీకాసనమునఁ గూర్చుండి శింధు
నర్పము సేయునపుడు మహాప్రభుకుడు
చాల నొప్పురు రంజన శింధునట్లు
వీరవారాయణుఁడు రెడ్డిచేమ విభుఁడు.

—కాశీ, ౧.

చేమధూపాలుఁ డిట్టి పరమేశ్వరభక్తుడు కావు ననే, కవికారీరి నీశ్వరార్చన కళాశీలుఁడైన శ్రీనాథున కాతఁ డాశ్రయ మొసంగినాఁడు. శ్రీనాథుఁడు నేత న్యూలకముగ నా చేమరియెడఁ దనకుఁగల కృతిజ్ఞతను తెల్పుచుచేసినాడు.

రంజనకారణము 'ఘోడెరాయంకి' భీమేశ్వర స్వామి పదసమారాధనము. ఘోడెరాయ విగుదాంకితులైన శైవగురువులు శ్రీశైలవాసులు. వారు కొంఠవీటి రెడ్డిరాజుల కారాధ్యులు. ఈ ఘోడెరాయ విగుదాంకిత శైవాచార్యులు కేవలము శైవమత దిక్షా ప్రధానాచార్యులగుట మాత్రమేగాక వాటి రెడ్డి ప్రభువులకు రాజ్యస్థాపనాచార్యులుగఁగూడ నెగడి యున్నారు. ఈ విషయమును కొంఠవీటి రెడ్డిరాజుల కాసనములు తార్కాణించుచున్నవి.

శ్రీశైలవాసులైన యీ శైవాచార్యుల పరంపర లోనివాడు తిరుంగోండ్ర గురూత్రిముని కుమారుడగు ఘోడెరాయ భీమేశ్వరస్వామి అల్లాడరెడ్డికి, వాతని సుతులకు గురువై శ్రీశైలశ్రేణు మఱి పట్టిన శ్రేణుమనఁ దపమాచరించుచుండెడివాఁడు. కృష్ణానదీ తీరమున శ్రీశైల మెట్టి పుణ్యశ్రేణివా; గోదావరీతీర

శ్రేణులలో పట్టినమట్టిది. కావుననే ఘోడెరాయ భీమేశ్వరస్వామి యచటి వీరభద్రదేశ్య రాలయమునఁ దపము గాంచుచుండెడి వాడని నిశ్చయకా కొమ్మనా మాత్యుఁడు తన శివలీలావిలాసమున దిల్లు సుతించి యున్నాఁడు.

నిపుణత్వంబునఁ బ్రస్తుతంపవలయున్ శ్రీ
వీరభద్రదాచలా
గ్రంథ దివ్యాతితభర్తృ హర్యత్వతలజాగ్ర
ద్వీరభద్రదాభిరే
శివదాంభోగవా భక్తి సుస్థిరమ సంతార్థ
భీమేశ్వర
డిపుర రీంద్ర గురూత్రి మాత్యధిపునివ దేవేంద్ర
కొలవాలున్.
—శివరీ. పీఠిక,

ఈ పట్టినము శ్రీశైలాది పంచకాశీ పట్టణములలో నొక్కటియని యావాటి ప్రసిద్ధి. ఈ శ్రేణు రాజమహేంద్రవరమున కుత్తర ముగ నాఱుక్రమముల మేరలో నుండినది. అది నుండి తిప్పచేయు భీమేశ్వరస్వామి పదసమారాధ నము చేతువలసిన వాడయ్యెను. కవిపార్వభౌముఁడు. దీనినిబట్టి యావాడు చేమ వీరభద్రదాశికి ప్రాపు సంపాదించు దలంచినవారికా భీమేశ్వర నాశ్రయింప వలసి వచ్చుచుండెనట తెల్పరుమన్నది. అట్టి విష యమున శ్రీనాథుఁడు కడు నేర్పరిగాదా!

ఘోడెరాయ భీమేశ్వరుఁడును వట్టి శైవా చార్యుఁడుగాక 'ఁయగున పరమేశ్వర, సాధుజన విధేయ, ఘోడెరాయ, సకల కళాధామా'ది విగద భాస్వరుఁడు. అల్లాడ రెడ్డియు, తిక్కభ్రతులను భీమయ సుగవరేణ్య పుణ్యకౌరుణ్య విశాలబృ సుస్థిరేశ్వరభి ధుర్యులు. అట్టి సుగవు నాశ్రయింపకుండ శ్రీనాథు నకు రాజమహేంద్రవరమున రాజాశ్రయము లభించు ట్లు? ఈ భీమేశ్వర సుగవులు మెప్పించుటకే కాఁబోలు శ్రీనాథుఁడు కాశీఖండము తృతీయాశ్వా సములో, సంస్కృత మూలమునగు పట్టిన శ్రేణి ప్రసక్తి యేపాటియు లేకుండినను, అవకాశముగ్మములో కల్పించుకొని, అగమ్యుని యంగ్రదేశియైతను పట్టిన శ్రీ వీరభద్రేశ్వరిని దిగ్విజయతో నారంభించింజేసి,

1. See Epi. Ind., vol VIII. Madras Museum Plates of Annavema.

భీమమండల మంతయుఁ దిప్పి, తిరిగి పట్టిసమువకుఁ గొనితెచ్చి, యడటి వైభవము నైదు పద్ధతులలోఁ జిత్రముగఁ జిత్రించి, యా మాని నటనుండి కోట్లా తురుసునకుఁ బంపినాడు.

శ్రీ నాథుఁడీ భీమేశ్వరుని 'సంగుగురా'జుని తొని యాడుటచే నీతినియందొక విశిష్టత యుండెఁబట్టలే కావచ్చును. కావున నే యీ గురురణ్యుని పద సమరాసంబు తన కాశీఖండ రచనమునకుఁ గారణ నామగ్రనిగాఁ దెలిపియున్నాఁడు ఈ గురురణ్యుఁ డను కవిధక్తుఁడే కావున శ్రీ నాథుని రచనమునకుఁ దగిన అభిప్రాయము నొసఁగి, వేముని యాప్రాసము నందుఁ గవి సాద్యశ్శాసనకు స్థానమునిప్పించి యుండు వచ్చును.

ఇతఁ నుద్దాహరణ నామగ్రీకఁ జెందినవి గెండు. అంశ మొదటిది కమలాద్రి నిలయుండైన మార్కండేయ శివుని శిరసుమీఁది దంఱుని కిరణ సుధాధార. ఈ మార్కండేయ శివమాలి రాజుమహేంద్రవర రాజ్య పాలకుల కిలవేల్పు. ఆ విషయమును శ్రీ నాథుఁ డిట్లు వివరించియున్నాఁడు.

శ్రీ మార్కండేయే

స్వామిశృపా లబ్ధరణే సామాజ్యరమా...

—కాశీ. ౧.

ఈశ్వరుఁ డింటివేల్పు జగదేక గురుండగు

ఘోషారాయ భీ

మేశ్వరుఁ దాత్మవంశి గురుకు.....

—కాశీ. ౧,

ఈ తీగుగఁ బద్మగిరి వాసుఁడైన మార్కండేయ శివుఁడు వేవవర భద్రా రక్ష కింటివేల్పులయేగాక, ఆ శివుని కృపవలన నే యా ప్రభువు లాయురైశ్వర్యములు చేకొను చుండెనేవారవికూడఁ దెలిసియున్నాఁడు.

మార్కండేయ మహేశ్వరుం డభిల సా

మాజ్యంబు పాలింపఁ జం

ద్రాక్షుల్లల యంతికాలము తది

యాంఘ్రియ్యా భక్తి సం

పహ్లాదిందితి భాగ్యసంపదల వా

హ్మమండలికలభుల్

కోర్కొల్నిండుగ నేకత్వమునఁ

గైకొంద్రాయురైశ్వర్యమల్.

—కాశీ. ౧.

మార్కండేయ శివునిపై వేమ వీరభద్రారక్ష కంటటి శివభక్తు లెన్నడి యుంకినటలే పద్మమే చాటుచున్నది. మార్కండేయ శివమాలి వారికేకాను. శ్రీ నాథునకును భక్తిభావారాధ్యుఁడే. కావున నా శివ శేఖరుని స్మరించుచు, తిమ్మిరి చంద్రుడనా సారధార తన నాహిత్య సాధన సంభావన కుద్దాహరణ నామగ్రీ నిగాఁ చేర్చుకొనినాఁడు శ్రీ నాథుఁడు చంద్రశేఖర పాదారవింద భక్తుఁడు. కావునఁ దన కవికాధారకు శివమాలి శివ సుధాధార తోడ్పడినచోఁ గవిలలో సుధా మాధురి జాలునాటును. అట్టి సుధా సంపర్కమునఁ గవి తకు, తత్త్వికతా రసాస్వాదులకు నెరి మురుత్యము లభించును. ఆ విషయమును స్మరింపఁజేయుట కిట్టి యుద్దాహరణ నామగ్రీని జరిగూర్చినాఁడు. ఈ సంది ర్భమున శ్రీ నాథునకుఁ దన కుపాఖ్యాతైన పరమేశ్వరుని స్మరించుట, వేమ వీరభద్రారక్ష యింటివేల్పు ప్రభావము నుగ్గడించుట నను ద్వివి ప్రయోజనములు నీడించినవి.

ఇతఁ రెండవ యుద్దాహరణ నామగ్రీ 'వేదాద్రి నరసింహ రిపుల కత్కెల్ల కల్వారమాలికా గంధలవారి.' శ్రీ నాథుఁడీ పద్మమున స్మరించిన 'వేదాద్రి' యనున దేదీకే ఇది సమాదగ్రహితు విషయము. దీనినిగూర్చి విమర్శకులు పలువిధములకు వికల్పములు చేసి యున్నారు. వారిలో కీ. శే. చిలుకూరి వీరభద్రరావు గారు తాము రచించిన 'శ్రీ నాథ కవి' యను గ్రంథ మునంగు, "అంధ్ర త్తమ మండలాఖిలండు....." ఇత్యాది పద్ధతునందలి వేదాద్రిని గూర్చి ప్రసంగించుచు నీ క్రిందివిధముగ నొకవియున్నారు. "పై పద్ధతులలోఁ చేర్చినట్టివేదాద్రి వేమ గెడ్డి కృతిపతిని సింహాసనమెక్కించిన యన్ని; భీమేశ్వరస్వామి కృతి పతి కులగుతువు; కమలాద్రి నిలయుండైన మార్కండేయ శివుఁడును వేదాద్రి నరసింహుఁడును ననుదిన మును గృతిపతిచేఁ గొలువఁబడెడి శివులు. కమలా ద్రియు వేదాద్రియు పుష్పగిరియు శేషాద్రి మొదలగు నవి రాజుమహేంద్రవరములో గోదావరీ తీర్థలములై యున్న విష్ణులకు నామములు. శ్రీ నాథుఁడు ప్రశంసించిన వేదాద్రి కుష్మాంధమునకుగారు చేర్చొన్న హైదరాబాదు సీమలోని వేదాద్రియుఁగాను." అని విమర్శ చేసియున్నారట. దీనినిబట్టి వేదాద్రి యనునది హైదరాబాదు సీమలోని రాచకొండ సమాసమునందలి

2. చూ. శ్రీ నాథ కవి. పుట. ౫౬ ౫౭.

కాశీఖండరచన : చరిత్రాంశములు

వేదాద్రి కొదనియు, రాజమహేంద్రవరము నందలి యొక జాతిగులక యాపేగుండియుండువరదని వీరభద్ర రావుగా రూపించియున్నాడు.

ఇటులనే కృష్ణానది తీరమున జగ్గయ్యపేటకు సమీపమునందున్న 'వేదాద్రి' అనుబయ్యల బొంగు కున్నది. ఒకప్పుడు శ్రీవాళుడు కొండవీటియందుండిన కారణమున నా వేదాద్రి వృసింహుని స్మరించెనని యనుకొనుటకును వలనుపడుచున్నది. కాశీఖండ కృత్యానికి సంబంధించిన చారిత్రకాంశములన్నియు, వేను వీరభద్రదాస్కు, వారి తండ్రి మామలయిన అల్లాడరెడ్డి కాటయ వేమారెడ్డికు, వారి యర్థాంగి నులకు సంబంధించుచున్నదిగాని కొండవీటిని స్మరించు నట్టి దాటియును లేదు.

ఇదియునుగాక "ఆంగ్లక్షమానుండ లాఖండ లాఖండకు....." ఇత్యాది పై సీపపద్యమునందలి మూడు పాదములందలి విషయము రాజమహేంద్ర వరమునకు సంబంధించి గోదావరి తీరమునంటియుండ, నాలకపాదమునందలి విషయము గోదావరిని విడి కృష్ణానదికల్లు చావును? శ్రీవాళుడెటు ప్రక్రమ భంగముచేయు పరిపాటి కలనాడుండును. తన్మూలముగ నీ నాలకపాదమున ఛేదించిన వేదాద్రియు గోదావరినడితో సంబంధము గలిగి, వేమ వీరభద్రదాస్ కుటుంబమునారి కుమామ్యుడైన వృసింహస్వామి గలిగిన యుద్ధయేదయ నొకటి నాటయును. ఇట్టి యూహతో నేడేనేన పరిశోధనఁబడి, నాకుఁ బోషమిన యూహల వాధారముగాఁ గొని, 'వేదాద్రి' యనగా రాజమహేంద్రవరమున కుత్తరముగా నాటు శ్రోగులమేరలో నుండి 'కొంగుండి' యనియు, తద్వాసి నరసింహస్వామిని శ్రీవాళుఁ డీ పద్యమున స్మరించి యుండెననియు నిరూపించు చున్నాఁడు.

రాజమహేంద్ర వరమున కుత్తరముగ, గోదావరి నడికి దూకుగఁ మూడుశ్రోగుల మేరలోనుండిన 'కొంగుండి' యను కొండకు 'వేదాద్రి' యను నామ ముండియును, అచటి వృసింహస్వామి వేదాద్రి నరసింహస్వామి యను పేరుండియును స్థానిక చరిత్ర లంగును కాటయ వేమని స్థానిక శాసనములందును రూఢమైయున్నది. ఆక్రమ మిట్ల వివరింతును—

మొంతదొర సంకలనచేయించియుంచినస్థానిక చరిత్రములలోనిదివసాముకొలకైఫీయగులోనివిషయగ నున్నది, "శకవృంబులు 1827 అరు నేటి తారణ సం॥ పువ్య బ గం గుగువారమునాటి మకరసంక్రాంతి పుణ్యశాలకునంగు కాటయ వేమారెడ్డిగాగు తమ కులస్వామి అయిన కొమరగిరి రెడ్డిగారికి కుక్కరిం అవునట్లుగాను యీ చాళుక్య భీమనగరమునకు

పశ్చిమం జూడు అనుడ దూరముననున్న మగుగుప్రాడి అనే గ్రామమునకు కొమరగిరి పురువనే నామంపుంచి, అది అగ్రహారంగాను శ్రీ వేదాద్రి నరసింహులకి అనగా (కొంగుండి నరసింహస్వామికి) ఆచార్య దార్శనీయంగా నడపవలెనని ధారపోసి సమర్పణ చేసివారు. యిందుకు శిలాశాసనం యిప్పుడు పితాపురం తాలూకాలో మంజి మగుగుప్రాడి గ్రామానికి చెరువు లోతిట్లను పొలివున్నది."

ఈ విషయమే కొంగుండి కైఫీయగునందుఁ గూడ వ్రాయఁబడి యున్నది "యిదిగాక వేమారెడ్డి గారు కొంగుండి పటణమునకు నైర్మతి భాగమునందు జూడు శ్రోగుల దూరమున వున్న తోర్రకు అను గ్రామము క్రింద మజరాపల్లి మధిరప్రాడి అనే పల్లెకు వేమారెడ్డిగాగు తమస్వామి కొమరగిరి రెడ్డిగారి పేరిట ఆపలెకు కొమరగిరిపురం అనే పేరుపుంచి గ్రామం శ్రీ వేదాద్రి నరసింహుడేవలకు భోగ రాగాలకుగాను సమర్పణం చేసి, చారిత్రానుశాసిత వరుషములు గె322 అరు నేటి తారణ సం॥ పువ్య బ గం గుగువారం నాడు A. 1). 1404 మకర సంక్రాంతి పుణ్య కాల మంగున శిలాశాసనం వ్రాయించివారు."

ఈ గెండు కైఫీయగులలో నుదాహరింపబడిన యీ శాసనమును ఈ స్థానిక చరిత్రనుండియే యుద్ధరించి, శ్రీ దాక్షగు నేలటూరి నెంబరముగయ్యగాగు ఆంధ్రోలి హాస పరిశోధక మంపరి ప్రకటించిన రెడ్డి సంచిలో రెడ్డిరాజుల ఆజ్ఞార శాసనములు అను శీర్షికలో ప్రకటించి యున్నాడు. ఆ శాసన స్వరూపమిది—

"పితాపురం తాలూకాచే మ॥ తోర్రకు గ్రామం క్రింద మధిరప్రాడికి దక్షిణభాగం చెరువు లోతిట్లను పొలివున్న శిలాశాసనం నకలు-స్వస్తిశ్రీ శక వృంబులు గె322 అరు నేటి తారణ సంవత్సర పువ్య బ గం గుగువారం నాటి మకర సంక్రాంతి పుణ్యకాలమునందు కాటయరెడ్డి వేమారెడ్డిగాగు తమకుల స్వామి అయిన కొమరగిరి రెడ్డిగారికి అక్షయ కుశ్మణిమాన్యుగాను మగుర ప్రాడి కొమరగిరి వందుని పేరను వేదాద్రి శ్రీ నరసింహుడేవలకు ఆ చందార్శన స్థాయిగా ధార వాసి సమర్పణచేసిరి. మంగళమవే శ్రీ"3.

ఈ శాసనమును బట్టియు, స్థానిక చరిత్రలందు దాహరించిన విషయమును బట్టియు, కాటయ వేమారెడ్డి పాలన సమయమున కొంగుండి నరసింహ స్వామికి వేదాద్రి నరసింహ స్వామియను పేరుండియు తెలియవచ్చుచున్నది.

8 మా. రెడ్డి సంచి. పుట, 233.

మఱియు నీకోర్కొండ పునీంచాస్వామి కొమర గిరివరగుడిను విషయము, కాటాను వేముడు కోర్కొండ పునీంచాస్వామి ట్రికోటకు తొర్రకు గ్రామమును చివులకు నాథవనిద్యాంసువకు దామయచేసిప్పటి శాసనమున నిర్దాశింపఁబడి యున్నది. ఆశాసన స్తోత్రమిది:-

శ్లో. శ్రీకోర్కొండ పరిత్యక్తాత్మల
గణాశంఖాదిభృద్రక్షకః
శ్రీలక్ష్మీ నరసింహనామ హరి

రృక్రాభి కేక్కుప్రదః
వానాంకస్థ రమా ప్రతీత విభవః
పద్మాసనస్థో జగ
న్నాగః శ్రీ కొమరార్క రెడ్డి
జననాభిష్టో జయత్యియ్యతః

పైరేఖాంకిత స్థలములలో 'భిక్రాభి శేష, జననాభిష్టో' అని యెరుపుకొనిన పరిపక్షము. ఈ తొర్రకు మధిరపూడి గ్రామములు గలవి. కోనకోండకు దక్షిణ గ్రామములగుట, వేనారెడ్డి గ్రామముల గ్రామముల నా పునీంచాస్వామి ట్రికోటకు దామయచేయుట, ఆశాసనములోనీ పునీంచాస్వామి శ్రీ వేదాద్రి నరసింహస్వామి యని పేర్కొనఁబడుటచే, శ్రీ నాథుడు కాశీఖండమునఁ జేర్కొనిన వేదాద్రి నరసింహస్వామి యీతిఁజే యనుకొనఁబడి యున్నది.

ఇంతియగాక రాజమహేంద్రవర రాజ్యపాలకులైన కాటాను వేమారెడ్డిగణు కుపాస్యుడైన వేదాద్రి నరసింహస్వామి కోనకోండ పునీంచాస్వామియే యను విషయమును కాటాను వేముడు అహోబల పునీంచాస్వామి యాలయమున నెఱవేర్చిన శిలాశాసనము నందలి యీతిని వాక్యములు ప్రమాణీకరించుచున్నవి. ఆ శాసనమునకుఁ ప్రాంతంబుది—

“స్వప్తిశ్రీ శేషవంబులు ౧౩౩౨ అను నేటికి వృత్తి సంవత్సర మార్గశిర శుక్ల ౧౫ నుగవారానను శ్రీ అహోబలశేఖర విత్తిఅవసరానకు కాటాను గెడ్డివేనారెడ్డిగారు కలవచేసి కొమరిగిరిపురమని దారవోసి సమర్పణ చేసిరి”4.

ఈ యహోబల పునీంచాస్వామి కర్పించిన కలవచేసి గ్రామముకూడ కోనకోండకు సమీపము నందుండినదేమో కావలెను

ఈ తిరువారీ నీ శాసనములో కాటాను వేముడు గోదావరీ మండలమున దామయచేసిన గ్రామములన్నియు 'కొమరిగిరి మండలం' అను పేరఁచేర్కొనఁ బడినవి. వానిలో నీ మధిరపూడియు శ్రీ వేదాద్రి నరసింహశేఖర కొమరగిరి పురం' అని పేర్కొనఁబడినది.

ఈ శాసనమునందలి తుది పాక్యములని—

“కాటాను వేనారెడ్డిగారికి అర్ధాంగ లక్ష్మి

అధన ఆ కొమరగిరిఅయ్యంగారే ఇ కొమరగిరి అయ్యంగారే అవరించి ఇ [కొ] మరగిరి అయ్యంగారికి తిల్లింగారై తిల్లి సావమ్మంగారు ఇ కొమరగిరిఅయ్యంగారికి [న్య] కాటానుగెడ్డి వేనారెడ్డిగారిన్ని సక్యతియుగాను శ్రీ గౌతమీ తీరముండును వేదాద్రి శ్రీ నరసిన్యాశేఖరకు ఆచంద్రార్కను ప్రతి సంవత్సర తిరునాళ్ళ మహోత్సవానకు ధారవోసి సమర్పణసేసిన వెలుమూరితల్లివరము.”

గౌతమీ తీరమునందుండిన వేదాద్రి పునీంచాస్వామి కోర్కొండ పునీంచాస్వామియే కావలయును. ఈ స్వామి తిరునాళ్ళ మహోత్సవమునకు దారవోసిన వెలుమూరి తల్లివరము అనునది, ఏమియునా? యను విషయమునుగూర్చి నడిచిన నెత్తెంబగునెల భారతిలో నొక వ్యాసము (వాసియంటినిర ఈతిలవరము అను గ్రామము, ఈ శాసనమునందును, అల్లయ వేనారెడ్డి వేమవర శాసనమునందును పేర్కొనఁబడినది. ఈ తిల్లాంబిక కాటాను వేమునకు భాగ్యములగుటచే, అల్లాడ వేనారెడ్డికి ఆ తిగాగు కూడా కౌవలసియుండునట్లు న్నియును. ఈ తిల్లివరము అల్లయ వేముని వేమవరమునకు, అనగా రామచంద్రపురము తాలూకా వెనురు పాకకు ఆగ్నేయమున పసలపూకి కీశాస్వయగను, రామచంద్రపురమున కుత్తరముగను నుండియుండితలయును. అనవరీ మొదలుగ నీ తిల్లివరము కలకు నడుమ నుండిన కుల్లభాగా తీర భూభాగముంతయు, కాటాను వేముడు తిత్తింబంబు బాంధవులు నగరహోములుగ ధారవోసిన వలచుచే, నీ తిల్లివరముకూడ వెనటిడియ్యెయ్యియుండి, వేదాద్రి పునీంచాస్వామి కోర్కొండ పునీంచాస్వామి యలటను సమర్పించుచున్నది.

ఈ పునీంచాస్వామిని శ్రీ నాథుడు పేర్కొనుట కాటాను వేముని త్తిట్రికోటకో, శేక తిల్లాంబిక త్తిట్రికోటకో లేక వేనారెడ్డి భాగ్యముల హరిహరాంబిక త్తిట్రికోటకో యొండునవింపించుచున్నది మఱియు నీ కోర్కొండ పునీంచాస్వామికి వేదాద్రి పునీంచాస్వామియును పేరుంకినట్లు మఱియొక నిదర్శనముగాన వచ్చుచున్నది. కోర్కొండ గ్రామ వాసులైన వైష్ణవులలోగొండలకు నామకరణము చేసిన పెగ నరసింహదాదాయ్యయైనను 'వేదాద్రి' యనునది యుపనామముగా వెలయుచున్నది. కావున శ్రీ నాథుడు కాటాను వేమగుల కుపాస్యుడైన శ్రీ వేదాద్రి పునీంచాస్వామిని సంస్మరించి, తిద్విపుల కత్కర్తలైనవారికా గంభవహాని తిని నాహిత్యి సాధ్యమున కుద్వృత్తక పాముగి గాఁ జెలిపియున్నాఁడు.

4. see. S. I. L. Vol X, No 577.

5. చూభాద్రతి, 1957 నెత్తెంబగునెలపుటలు 34నంచి 9]

ఇ క సె ల వు

శ్రీ పుల్లభట్ల నాని

ప్రకాశి ఆకాశంలో మేఘాలు దట్టంగా క్రమస్థులవ్వాయి. మధ్య మధ్య ఉరుముల స్వరాలు భయంకరంగా వినిపిస్తున్నాయి. అగ్నికి అజ్యంలా చల్లని రోజుగాలి దీనికి తోడ్పడింది. సాధారణంగా అటువంటి వాతావరణంలో ఎవరూ బయటకు రాకటానికి సామానించరు. ప్రకాశించూతం పెరటిలో వాలుకుప్పీమీద కూర్చొని దెయ్యాలూ తిరుగుతున్న మేఘాలను పరీక్షిస్తున్నాడు. చల్లగాలి బాగా పట్టడానికి అతను చొక్కాగాని, బనియనుగాని తొడుగుకోలేదు. ఆ విధంగానైనా తన ఉడుకు సుండెకు ఉపశమనం కలుగుతుందని అతని భావన.

జీవితమంటేనే, నేడతనికి అపహ్వానం చేసింది. నాటి అతని ఏకాంతవాసమే దానికి కారణం. అప్పుడే మానవునికి వివాదకరమైన విషయాల్ని జ్ఞప్తికి వస్తాయి. అటువంటి తిరుణాల్లోనే మానసికంగా గాయ పడతాడు.

ప్రకాశం ద్వితీయ ప్రపంచసంగ్రామంలో ఘోరముగా పోరాడిన యోధుడు. అతను మిత్రముండరి సేనావాహినిలో ఎన్నికవడిన వీరుడుగా వివిధ దళాలను తిరిగెడు. ఐదు సంవత్సరములు, నిమిషం నిలకడిలేని ప్రమాదకరమైన జీవితాన్ని గడిపి యుద్ధం పరిసరాల్ని కాకగానే అధికారుల అనుమతిని స్వీకరించి స్వస్థలానికి తిరిగి వచ్చాడు.

ఒకప్పుడు మేటి వీరుడైన ప్రకాశం నేడు ఒక గుమస్తాగా పనిచేస్తున్నాడు. ఈ వాడు అతను తన యింటిలో గోడలు తప్ప మరీ ఒకా ర్చనాదులేని నింపు గుడ్డు.

తనకు తండ్రి యెవరో గుర్తపట్టకల యీడు రాకుండానే పేరయ్యి చనిపోయేడు. పేరయ్యి చాలా దీనికుటుంబీకుడు. బంట్లాడు పనిచేస్తూ ఉండేవాడు. పేరయ్యి ఒక యేడాదిపాటు తీవ్రమైన వ్యాధిలో ముగిసినట్టి ఒక వాడు జన్మను చాలించేడు. అతని జన్మనయమాకుండానే ఆశీర్వాదాలను తన కిరీతముపై ఉన్న బంగారం కాస్తా అమ్మ మందులకూ చూడకూ ఖర్చు చేసింది. అఖిరికి ఫలితం దక్కలేదు. ఆమె గొల్లుమంది. చూడడం పగిలేటట్లు విలసిందింది. దైర్యాన్నింకా

కోల్పోయింది. కాని అడ్డాలలో ఉన్న గండేశ్వరి విష్ణుమాని ఆమె సుండె దిలవుచేసికోక తప్పలేదు.

ప్రకాశం అమ్మ పేరయ్యిదాచే అని ఆమె మురిసి పోయేది. పేరయ్యికు ప్రకాశం అంటే విపరీతమైన అభిమానం ఉండేది. పాపం! తీరా ప్రకాశానికి ఏడాది నిండేసరికి పేరయ్యి మంచం ఎక్కేడు. ఈలోగానే గెండు జర్నల్ చొమ్మలు, ఒక బహునల్కీ, ఉయ్యాలూమంచమూ ఇలాంటివేనో ఒకటి రెండు కొని తెచ్చాడు.

పోలమృతి ఆవాడు తనధర్మకు ప్రకాశించిదగల వ్యామోహం జ్ఞప్తికి వచ్చింది. తనచూడయములో నుంచి పుత్రవాత్సల్యము కట్టుతేగి ప్రవహించింది. అందుకే ఆమె ఆత్మనాత్మ్య చేసుకోవాలనే ప్రయత్నం విరమించుకుంది. ప్రకాశిరావుని పెంచి పెద్దచేసే బాగ్యుతిను తన భుజస్సంధములపై ధైర్యంగా వేసుకోగలిగింది.

అనాటినుండి పోలమృతి నవ్వలేదు. ఎప్పుడో ప్రకాశం పెద్దవాడయి తనను నవ్విస్తాడని భావించింది. అప్పటికాకా తను నవ్వలేదనుకుంది. ఆమె ఆపడైటూరి భోజనశాలలోనే వంటపుటిగా ప్రవేశించింది. అక్కడ ఇంత భోజనం చేసి వచ్చే అల్లువేతనంవో ప్రకాశానికి ముద్దు ముద్దులుతీయస్తూ భారంగా కాలం గడిపింది.

ప్రకాశం క్రమముగా ప్రాజ్ఞుడైనాల్లులైనను పరీక్షలో కృతార్థుడయ్యాడు. తరువాత ముట్టపట్టనున్న నగరాల్ని ఉద్యోగార్థియై గాలించేడు. ఉద్యోగం దొరకడం అతనికి సమస్య అయింది.

ప్రకాశం ఒకవంక తిరిచేసే నీరుమైన సేనావృత్తి మాని సహించలేకపోయేడు. మరొకవపు తను చిరీగవ్వను సంపాదించలేకపోయేడు. ఇక చేసేది, ఏమీలేక తనగుడా ఒక హోటలులో సర్వరుగా పనిచేస్తూ నీరసంగా కాలం గడుపుతున్నాడు.

ఈవిధంగా చూతపుత్రులు జీవిస్తూఉండగా ఒక వాడు ప్రకాశం తీవ్రమైన ఆలోచనలో మునిగి పోయేడు. రాజీయో వాత్సనియోగాన్ని స్మరించుటని భేదపడ్డాడు. అతని కన్నులవెంట అశ్రువులు

రాశేయి. ఏమైనా ఆతను తన వనోభావాలను నిగ్రహించుకుని అంతర్ధానమయ్యేడు.

“అవూటికి, ఈనూటికి ఏకు సంవత్సరాల అంతరముంది.” అనుకున్నాడు ప్రకాశం. తను మిలటరీ జీవితాన్ని విరమించుకునే నేటికి రెండువందలైంది.

స్వస్థలాన్ని చెరుకున్నాక ప్రకాశానికి పోలవృద్ధాశ్రమం మాత్రం కాలేదు. పోలవృద్ధాశ్రమం యుద్ధం నుండి తిరిగి రాకుండానే చనిపోయింది. ప్రకాశం పెద్దపిల్లగొడయేడు. ప్రయోజనం ఉనిపించుకున్నాడు. కానీ పోలవృద్ధాశ్రమం నవ్వనలసిన సమయం రాకుండానే ఎగిరిపోయింది.

ప్రకాశం తిరిగిరాగానే పోలవృద్ధాశ్రమం నవ్వని నిలువునా నీరైపోయేడు. వెక్కిరిస్తూ ఏడ్చేడు. కొంతసేపుపోయేగాని తను ఏకునూన్న సంవత్సరాల తిరిగి తెలిసిందికాదు. తరువాత తను పిల్లగొడయై సంవత్సరాల జైల్లోకి వెళ్ళిపోయి పొంగిపొరలేదు. భావాన్ని అత్యంత మోచి తమాయించుకున్నాడు.

అప్పుడు ప్రకాశం ఎందుకు అంతలాగ విలపించేస్తో యీ నిమిషంలో పరీక్షించుకున్నాడు. గండు సంవత్సరాలక్రింది తను అనుభవించిన వేదనను ఈ రాత్రి పరీక్షించేడు. తను సంతాపాన్ని మోచించటానికి అట్లాడా! కాదా! అనే విషయాన్ని విలపించుకోవడం దలచేడు. నేడు ఆతనియొక్క యోజనలకు పైని ఉగుములుకాని, చలిగాలికాని అంతరించాన్ని కలిపలేదు. ప్రకాశం తనభావాలలో తనే లేమై పరిసర వాతావరణాన్ని సర్వస్వాన్ని మురిపిపోయేడు.

సమరభూమిలో తెక్కులేని మానవ కళేవరముల మీదనుంచి తను పునోగమిస్తున్నపుడు తను కించిలైనా చలించేదా అంటే, లేదు. కానీ వృద్ధుల రాశేయి తనల్ని ముణించి నంగుకు చిటికిల్లవాడిలాగ ఏడ్చేడు. తను ఏకాకినయ్యేనని గుండె బాదుకున్నాడు.

ఐతే! తనకు తల్లి మరణించిందని తెలిసి ఏకునున్నపుడైనా ఈవిషయం జ్ఞాపకం వచ్చిందా! పోలవృద్ధాశ్రమంలో ఆంతో ముసలిచింది. ఆమెకు ఆయువుతెలి మరణించింది. అంతేగానీ ఎవరూ కొట్టలేదు. బలంతోనే చింపలేదు. పైగా ఆమెమీద ఆధారపడినవాడు ఇంట్లో ఎవరున్నాడు?

మట్టి యుద్ధంలో చనిపోయినవారో! వారిని చిరంజీవులుగా ఎంతనుండి ఆత్మిత్వం యోగిమండి దీనిస్తున్నారో! ఎంతమంది వారిపై ఆధారపడి ఉన్నారో! కాదా!

యుద్ధంలో ఎంతమంది కాం! అని గుండు దెబ్బకు గురికావటం తను చూసేడు. వాడు భూమికి ఒగుగుతూ ఎంతలాగా నడుచుకునేనో! ఆ నిమిష కాలంలోనే హా! సర్వేశ్వరా! ఇంక నేవవున్నాను. ఇంటి దగ్గర వాభార్య అమాయకురాలు. చింటి పిల్లలు. పెళ్ళియ్యాడు చెలెలు, చదువుకుంటున్నా తమ్ములు వీరంపిరికి యిటుపై నెవరుదిక్కు! ఎవరు దిక్కు? అనే యోచనలు వారి బుర్రలలో గిగ్గిన తిరుగుతాయి వాడు తాను మరణిస్తున్నామనే భయంకంపై తను కటుంబాలకు సంప్రాప్త మవుతూన్న దుస్థితినిగూర్చి ఆ నిమిషం వాపోయి అపై మిస్తాను.

మానవజీవితప్రభుత్వం ఎంత విచిత్రంగా ఉంటుంది! వివిధంగా చూసినా మానవుడు మరణానికి గుటికాక తప్పదు. అలాంటప్పుడు ఒకరిని ఇంకొకరు చంపుకుని ఎప్పుడో రానున్న చివరానికి ఇప్పుడే స్వాగతిమిచ్చి పున్నమివెన్నెలల వంటి జీవితాలను నిరూపదామం ఎంగుకు చెబుకోవాలి? ఈ దేశం పుర్తి లెంగుకు; దేశములు పరస్పరము పోల్చాడి ఈ అస్వస్థానికి ఎంగుకు దోచాచి చెబువాలి? అనుకున్నాడు ప్రకాశం.

ప్రకాశం తనల్ని గతించివచ్చుకు ఏడ్చేడు. కానీ ఈనాడు అలాగివచ్చడం తనకు భాగ్యం కాదనుకున్నాడు. దొంగ ఇంటిగా దొంగతనం జరిగినప్పుడు దొంగ పురరక్షకునికి క్షమిస్తాడనే నీమి భావ్యంగా ఉంటుంది? తను ఎంగోమంది మనుష్యులను కార్చి చంపేడు అనేకమంది మృతిజీవులను యుద్ధభూముల్లో చూసేడు. అప్పుడు తనలో ఈ జాతి కరుణ, అని యేమయ్యేది? ఎక్కడ దాచున్నాను?

ప్రకాశం నవ్వుకున్నాడు. మౌనం సర్వజీవ సామన్యమైనది. అది రావలసి వచ్చినప్పుడు ఎవరేమి చెబుకులరు. ఎప్పుడో యముడు తన పాతాన్ని వేయవలసిన వారిమీద వదిలుతూనే ఉంటాడు. ప్రతీజీవ దానికి లొంగిపోవలసిందే.

ఇంతమాత్రంలో మానవుడు స్వార్థాన్ని పెంచుకుంటున్నాడు. దేశాలు ఒకదానితో ఒకటి పెనుగులాడుతున్నాయి. సమరక్షలలో మానవులు కలభాల్లాగ పడి నుడి అవుతున్నారా.

ఇంక మానవుడు కీర్తిని కోల్పోయి చేసే దౌర్జన్యాలకు అంతా పంథా ఉండటం లేదు. అలాంటి ఘాతుక చర్యలను కష్టమైతే అంగుకు అంతింపే చర్యలను ఆచరిస్తాడు ఇదింతో సంఘంలో మానవుని దుస్థితి కౌమరభూతిమాటుంది.

ఇ క నె ల వు

ఇలా ప్రకాశం గరించిన తన చరిత్రలోని పుటలను తిరిగి వేసి పరిశీలిస్తూ నిద్రపోతుంటున్నాడు. కాని అతినిశీ నిద్రపట్టే సూచనలే కనపించలేదు. అందుచేత శవఃశయింపవలెను మళ్ళీ కుర్చీలోనే కూలబడి యింకా ఏదో పాఠికతులను పిచ్చిపిచ్చిగా పునశ్చరణ చేసికున్నాడు.

కొంచెంసేపు ఆలోచనలతో గడిపి ఆతను గంభీరంగా ఒకసారి నవ్వెడు. తరువాత తనలో తనే అనుకున్నాడు.

“ప్రకాశం మాత్రం ఎవ్వరికీ పల్లెత్తు ఉపకారం చేయలేదు. పైగా ఒక అద్భుత మజులహాసుం చేసేడు. అయినా వానిలోని దౌర్భాగ్యం వాడు గుర్తించుకోలేదు సరికదా పైవారి కరుణా స్వభావాన్ని అర్థిస్తాడు. సంఘం వాడికి, వాడి బంధువులకీ ఉపకారం చేయాలని ఆకాంక్షిస్తాడు. వాడికి గలిపి విషాదాన్నే గుర్తించుకోగలడు. ఇతరుల బాధామయ గానలను గూర్చి విచారించే శక్తి వాడికి ఆవగించంతి పరిసూమైనారేను” అనుకుని ప్రకాశం మఱి సారి గట్టిగానవ్వి, ఉండిఉండి కలవరిస్తూ అలాగ కుర్చీలోనే ఎప్పుడో గాఢంగా నిద్రపోయేడు.

ముఖవాడు ఉదయం ప్రకాశం ప్రశాంతంగా లేచేడు. అతని హృదయం తొలివారటికన్నా చాలా శోక ఆయింది. కారణం ఏమారేను. తన భార్యలు మారేయి. అతని దృష్టం వేటయింది. అంబరూ తెలిసికూడా ఆచరించని ఒక నక్స సత్యాన్ని మున్నూర్తిగా ఆచరించ సంకల్పించేడు. ఆ నిశ్చయంతో రక్తకాంతులను స్ఫుటికరించే ప్రకాశం ఎయివాల నిర్మలదయాధిహృదయమును ప్రతిబింబించే అద్దాలుగా మారేయి. అతని ముగింపునూ, ప్రవరినలోనూ, భావాల్లోనూ విపరీతి మైన పరిణామము గోచరించింది.

2

ఆరోజు మొదలు ప్రకాశం ఒక చిదానంద మూర్తిగా మారేడు.

యధృంసుండి రాగానే తనతల్లికి తగినమండులు ఇప్పించమనడా బియ్యం కొట్టేకాని యిగురుపాగులల వారిని నిష్కాములడేడు. ప్రాణం పూర్తిగా పోక మునుచే ఆ మెను శిశుశానానికి తీసుకుపోయేరని మాధవ రావు నేనే వారందరినీ కర్ణికశ్రోరంగా తూలనడేడు. కాని యీనాడు వారందరినూ క్షుమార్పణ కోరుకుని వారికి ఆవసరసమయంలో సహాయం చేస్తూ మిత్రుడయ్యేడు.

ఆనాడు సంఘాన్ని ద్వేషించిన ప్రకాశం, సంఘంలో తన ఉనికిని గుర్తించుకుని ఎదుటవారికి

పరువంగావుండే ఒక్కమటును కూడా నోటినుండి బాధ్యులు మానేడు.

ప్రకాశం యధృంసుండి చేసిన దాగుకృత్యాల వన్నీ మజులహాసుని విశ్వప్రకృతికి చెబున్నాడు. కాని ఇంట్లో ఏకాంతంగా ఉండటం చేత కాలక్షేపం ఏమీ ఉండేదికాదు. ఎంతసేపని చదువుకుని కాలం గడుపాలను?

ఒక్కనిమిషం తీరికగా వాలుకుర్చీలో కూర్చుంటే చాలు, తను పరమపాపిని నిరూపించే సంఘటనలు పరంపరలుగా జపింపచ్చేవి. అందుకే ఇత అతను బంబరిగా ఇంటిలో ఉండలేని నిశ్చయించుకున్నాడు. రెండవవ్యక్తి అతనికి ఎంతైనా కన్నీటింది.

కొలదికాలంగానే ప్రకాశం లతామంజరిని తొలిసారిగా చూడటం సంధించింది. ఒక సారి పనిమీద పట్నంవెళ్ళి కాఫీహాల్లో ఉన్నా తింటున్నాడు. ఆమె తింకెగురుగా కుర్చీలో కూర్చుని ఓవల్ టైన్ త్రాసుకొంది. అమోఘండానే ప్రకాశం లతమదనంగా దీక్షగా ఒకసారి చూసేడు. తరువాత అతనికన్నులను ఆమెనుండి మఱియైతే వాయేడు. ఆమె ఉండి ఉండి అతనివైపు చూస్తూ ప్రకాశం ఇంకా తననే చూస్తున్నాడని గుర్తించి యిండుక తలవంచు కున్నది.

ప్రకాశం ముందు లత వెనుకా హాల్ బుద్ధారం ప్రవేశించెను. ప్రకాశం పైకొన్ని చెల్లించాలని పట్నం జేబులో వెయ్యిపెట్టెడు. కాని ఎంతకీ జేబుయొక్క అంతు దొరకలేదు. అతను వితరహయేడు. ఒకచోరా ప్రాసాడు జేబును కట్టించి తన పగ్గును చేరజేర్చించుకున్నాడు. పైకొన్ని ఎలా చెల్లించాలో ప్రకాశానికి తోచిందికాదు. లత ఈ సంగతిని తెలుసుకుని ప్రకాశం చెల్లించవలసిని పైకొన్నికూడా మొత్తంగా చెల్లించింది.

ప్రకాశం సంతోషించి లతా మంజరికి రెక్కలేని భగ్యదాదాలను చెప్పెడు. “దయచేసి మీ ఇంటి విలాసాన్ని యిస్తే పైకొన్ని తిరిగి మీకుయిచ్చేస్తానని ఆమెకు చెప్పెడు.

కాని లత నిరాకరిస్తూ తల పంకించింది “మానవులు ఒకరికోకగు వీలునుబట్టి సహాయం చేసికోటం భావ్యం. కాని నేను నావలన ఆవగించంతి సహాయాన్ని పొందినంతిలో వెంటనే బాకీ చెల్లించివేయాలని మీరు యోచించటం అంతి భావ్యంగా కనపించదు” అంటూ ముఖపద్యాన్ని ఆచ్చాదించడంగా చే ముంగురులను చెప్తే ఒకసారి సవరించుకుంది. ప్రకాశం ఆమెకు లాంగిపోయేడు.

3

పట్నానికి ప్రయాణం అంటే చిరాకుపడే ప్రకాశం, వాగానికి రెండుగోజులైనా పట్నానికి బయలుదేరకుండా ఉండలేక పోతున్నాడు.

అసలు రెండుమాఱు సార్లయినా పట్నం వెళ్లేనే గాని లత ప్రకాశానికి అనుపించేదే కాదు.

ఏ బతుకుదగ్గో పాఠశాల మార్గంలోనో కనుపించినా ప్రకాశంతో చాలా ముఖావగా మట్లాడేది.

ప్రకాశం లతను ప్రేమించేడు కాని లత వృద్ధ యంలో తనకు స్థానం ఉండో లేదో ఇంకా అతను తేల్చుకోలేదు.

ఆ అవకాశం ప్రకాశానికి అచిరకాలంలోనే లభ్యమయింది. ఒకనాడు సాయంత్రం ప్రకాశం లతను కలుసుకున్నాడు. ఆ నాడు ఆమె చాలా ఉల్లాసంగా కనుపించింది. కాదునకుండా కోరినట్లు సముద్ర తీరానికి ప్రకాశంతో వచ్చింది. సముద్రతీరాన్ని గల యిసుక తిన్నేపై ఉభయబూ తిరగల విలాసాలను విలోకినూ కోంతికాలం గడిచేక ప్రకాశం లతను మాట్లాడించాలని ఇలా అన్నాడు.

“నేడు నువ్వు చాలా ఆహ్లాదంగా కనుపిస్తున్నావు.”

“మీరు అన్నది నిజమే! నిన్నటిగో మా పరిక్షలు పరిపూర్ణ అయ్యాయి. నేడు నా మనసు కట్టు విప్పిన కురంగము లాచుంది. పిక్చర్లకి పోవాలని ఉబలాట పడుతున్నాను. ఇంతలో మీరు పిచ్చేరు.” ప్రకాశం ఊహించింది సత్యమేనని లత ఒప్పుకుంది.

క్రమంగా సంభాషణ ప్రకాశానికి అనుభూలంగా జరిగింది. ప్రకాశం లతరింగా తన వృద్ధయాన్ని లతకు నివేదించేడు.

లత ప్రకాశం అభ్యర్థనకు అంగీకారాన్ని గాని నిరాకరణమగాని తెలుపలేదు. విప్లవీయ కన్నులలో అతని వక్షస్థలాన్ని ఒకసారి చూసింది. తామరలేకుల వంటి ఆమె విశాలవయస్సునాటిలోని సాగసు అతన్ని ఉజ్జూతలాపిసింది. లత వృద్ధయంలో మాలితి మెదిలింది.

మాలితి రెండేండ్లు భర్తతో కాపురం చేసింది. ఇంతలో అతను మరణించేడు. ఆమె విధి అయింది. కాని మాలితి యింకా నిండు యౌవనముతో ఆకర్షణీయంగా ఉంది. శిల్పలసన కూడా మోహింపజేయగల సౌందర్యం ఆమెది. పాపం! ఆమెలో హెచ్చరిక ఆ మూలాగ్రంగా నశించింది. ఆమె యొక్క దుర్భర స్థితిని తిలకించుట మాని సహించలేక పోయేరు వారు మాలితికి మళ్ళీ పెళ్ళి చేసేరు. ఆ మూతన దింపకులకు

లేక లేక ఒక కూతురు జన్మించింది. ఆ పిల్ల గాఢాబంగా పెరిగి పుష్పవతిమీ అపురూప సౌందర్యముతో శోభిల్లు తుంది. ఆమెయే లతా మంజరి. ప్రకాశం వృద్ధయాన్ని లాగికోన్న జాగ. లత ఈ విషయాన్ని ప్రకాశానికి చెప్పేసే తన వృద్ధయాన్ని తేలిక చేసుకుంది. “నన్ను మీరు ప్రేమిస్తున్నారు. అందుకు నావులు పూర్వోత్తరాలు మీకు చెప్పటానికి నిశ్చయించి అలాగ చెనేను. ఇప్పుడు మీరు నన్ను ప్రేమించగలుగుతారో లేదో మరొకసారి పరీక్షించుకోండి!” అని అతిడ్డీ హెచ్చరించింది.

ప్రకాశం “పాపం! మాలితికి ఒక మగపిల్ల నాకు కూడా పుట్టి ఉంటే ఎంత బాగుండును!” అన్నాడు.

విశాల సముద్రంలోగల అసంతృప్త మైన నీరమునుండి వీచే చల్లనిగాలులు నైకత ప్రదీప్తమున ఆసీనులైనవారికి మిక్కిలి ఉల్లాసాన్ని కలిగిస్తున్నాయి. నీలాకాశంలో పున్నమిదండ్రుడు శోభాయమానంగా వెలిగిపోతూ కపలిరాజును ఆనందింపజేస్తున్నాడు.

లతకు ఇంకా ఇంటికి పోవాలని బుద్ధిపుట్టలేదు. ప్రకాశంతో తన విషయాన్ని కొంచెంసేపు ప్రస్తావించాలనిపించింది.

ప్రకాశం దూరంచించి వస్తాన్న పాగడిపను తక్షణావసరంతో పరీక్షిస్తున్నాడు.

“నా కథను మీరు విన్నారు, కాంటి ఇటు చెవి నన్ను ప్రేమించరనుకుంటాను”-లత ప్రకాశాన్ని మళ్ళీ ప్రస్తావనలోకి దింపింది.

“విన్నాను!” అన్నాడు ప్రకాశం. “ఇప్పుడు నీలో ఉన్న సత్యం నన్ను పూర్వంకంటే చేయిర్లు అధికంగా ఆకర్షిస్తోంది. ఇప్పటివరకు సౌందర్యవతివ నే నిన్ను ప్రేమించేను. కాని నేడు మూర్తిభరించిన సత్యానికని తెలుసుకుని ఇంకా ఎక్కువగా ప్రేమిస్తున్నాను.”

ప్రకాశం పెదవులపై ప్రకాశవంతమైన చిరునవ్వు వెలిగింది.

లత మరేమీ మాట్లాడలేదు.

కొద్దిమిహాలు గడిచేక మళ్ళీ ఆమె ప్రక్కకు మొగిల్చి తిప్పుకుని ప్రకాశం మెలికా ఆడిగేడు “లతా! ఇంతకూ, నువ్వు నన్ను వివాహం చేసుకునేందుకు అంగీకస్తావా?”

ఆమె తన తలను ప్రకాశం ఒడిలోకి వార్చింది.

4

సంతోష సంతాప సమ్మిళితమైనది సంసారం. ఆ మహాపాగర గర్భంలో ఒక నాడు ఆనందిం కలుగు

కుంది. మరొకరోజు దుర్భరమైన వేదన అనుభూత మవుతుంది.

యదృఢంనుండి తిరిగి వచ్చేక రెండుసంవత్సరాలు ప్రకాశం పొందిన వ్యాకులరెక్కవారును కాన టంతోనే వెన్నెలగామారింది ప్రకాశం విను సంవత్సరాలు విడు నిమిషాల్లా గడిచేరు.

సరిగా వినుచుండు ప్రకాశం పటాలములూ మానవ విప్లవప్రయత్నములను మునిగి గడిచేరు.

అలాగే వినుచుండు మానవత్వానికి ప్రత్యేకత నాపాదించే ప్రేమకు దాసుడై గడిచేరు.

ఈ వాడు ప్రకాశం వాలుకుర్చీమీద పడుకొని కోభూయమానంగా వెలిగిపోతూవున్న గగనవర్షిలోకి అవలోకిస్తూ అనిర్వచనీయమైన ఆనందాన్ని అనుభవిస్తున్నాడు. లత దగ్గరగా కూర్చుంది. ప్రకాశం మిక్కిలి ఉల్లాసంతో నిండుచందురుని కన్నులారా చూస్తున్నాడు. కొన్ని నిమిషములు ప్రకాశంలాగ గడిచేయి. ఇంతవరకూ ఉధియులూ ఆచరించిన మానవతరం లతకు నినుగుగొల్పింది.

“పూర్వేందుకు తను అనుభవిస్తూవున్న ఆనందంలో సంతృప్తి పొందలేదు. పువ్వుపువ్వులాంటి వెన్నెలను వసుంధరకు కానుకగా సమర్పించి ఆమెను పరజ్ఞించేస్తాడు. అతను పరోపకారి” నిజాగరుని తన సన్నని పొడుగున (వేలితో) ప్రకాశానికి చూపిస్తూ అన్నది లత.

ప్రకాశం నవ్వుకున్నాడు. కొన్ని సెకనులు ఉండుకుని దగ్గరగావున్న మరెక్కువలపై లత మొగాన్ని తన చేతులతో తిప్పి అన్నాడు. “విరగగలుగని మరె పూల సౌరభాన్ని చూడుతుండు గైకొనివచ్చి మనకు ఉల్లాసాన్ని కల్గిస్తున్నాడు, అతను పరోపకారి”

“అక్కడ ఉండుతూఉన్న ఊయలలో అబ్బాయిని చూడండి. వాడుకూడా మన ఇద్దరికూ ఉల్లాసాన్ని కలిస్తున్నాడు. వాడు పరోపకారి కాదా! మరి?” అని ప్రకాశాన్ని ప్రశ్నించింది లత ఊరకొకుండా.

అప్పుడే ఊయలలో బాబు కదిలేడు. లత లేచి వెళ్లి ఉయ్యాలనుండి బాబునితీసి రెండువె పూల బుగ్గల మీద ముడుపు పెట్టుకుని లానికి తీసుకువెళ్ళింది. ప్రకాశం ఆమెను అనుసరించేడు.

“ఎట్లుండి బాబు పుట్టివదిసం!” అనందంతో లత బాబుని మంచంమీద పరుండచెట్టి తోగొడుకుని ఆ నాటి రోలి ఒక మహాపరవర్ధనాన్ని జ్ఞప్తికి తెచ్చింది.

ఔను, అప్పుడే మనబాబుకి రేపటికి ఏడాది నిండుకుందని ప్రకాశం లయకేసేడు.

మరి మీకు చాలాపనుంది. ఎప్పుడు చేస్తారని లత ప్రకాశాన్ని ప్రశ్నించింది.

“ఏమిటది?” ప్రకాశం తెలుసుకోగోరేడు.

“బహుశకు వెళ్టం ... బాబుకి రెండుజరిలూ మాంచి నువ్వులు కొనటం.”

“కొనటం...” ప్రకాశం తాను జాగ్రత్తగా నింటూ ఉన్నట్లు లతకు తెలియాలని కోసముక్క తిరిగి ఉత్పరించేడు.

తరువాత మూడువందల లక్షా రేవారి. తెగలు పదిశేర్ల పట్టండి—నలుగురినీ పిల్చి వాయనారివ్వారి.

ప్రకాశం తలమీద చెయ్యి పెట్టుకొని దీర్ఘంగా ఒక పెద్ద నిటూర్పును విడిచేడు. ఆ నిమిషంలో లత పొందుతూన్న ఆనందం తనకు అనుభూతి కాలేదు— సరికదా కొంచెం చిలచిలలాడేదు.

లత కొంచెం కంగారుపడింది. ఆమె మొదట ప్రకాశంకి శరీరంలో బాగులేనమా అనుకుని ‘తల నొప్పిగా వుందా?’ అని జాలిగా అడిగింది.

“అదికాను లతా! నువ్వు చెప్పింటు చెయ్యటానికి నా మనసు అంగీకరించిదు. ఈ విషయాన్ని చెప్తే నువ్వు నొచ్చుకుంటావు.” అన్నాడు ప్రకాశం.

“నాకు మీ వుద్దేశం అవగతమవలేదు ప్రకాశ! నాకు తోచినవిషయాన్ని మీకు చెప్పేను. తిద్దిన్నంగా మీకు ఏది చెప్పినా కాదనే స్వభావం కాదు నాది.” ప్రకాశం అంగీకరించని ఏ కార్యాన్ని తను తలపెట్టి పరి నూటిగా చెప్పింది లత!

ప్రకాశం వదనం తిరిగి ప్రకాశవంతమైంది. “అలాగయితే రేపు పదిమందికి సరిపడే భోజనాన్ని నీ స్వహస్తాలతో వండు. ఎక్కడికి పోయినా తిండి దొరకని అసంఖ్యాక నిర్భాగ్యులలో అగుపడే పదిమందిని పిలుస్తాను. వారికి కడుపునిండా అన్న దానము చెయ్యి. బాబుకి కొత్తపట్టులను కొనితేస్తాను. ఉదయమే నీగృహానికి వాడికి గొడుగు. బాబు చేతో ఒక్కొక్కడికి రూపాయి దక్షిణను ఇప్పించు. నా దిప్పిలీ అదే మహోత్సవం.”

ప్రకాశం లతకు పురమాయించేడు.

లత ఒక్కసారి చరించింది. ఆవాడు అంత స్పల్లకాలంలోనే ఆమె ఎటువంటి భావాలను పొందిందో ఊహించటం కష్టం. ఆమె ప్రకాశం ఉద్బోధించింది అదిర్బహాయంగా గుర్తించింది. మాదు మాటలవండా “అలాగే!” అని తల ఊపింది.

ప్రకాశం లత తన కోర్కెకు విరుద్ధంగా ఉన్న ఆజ్ఞను శిరసావహించినందుకు చాలా సంతోషం

చేడు. అంతేకాదు వివసుడై ఆమెను బాహులంగా ప్రశంసించేడు కూడా.

“లతా! నువ్వు నాహులను కొదవవు నీకు ధర్మమన్నా సత్యమన్నా మిక్కిలి మక్కువ. నువ్వు ఉన్న తాదర్శాలను చాలా సుఖపుగా గ్రహించగలవు, అందుకే నువ్వు నాజీవితానికి.....”

ఇంక ప్రకాశం ప్రశంసలు లభి వివదల్చుకోలేదు. నెమ్మదిగా లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

5

చంద్రుడు వినుపిల్లల కొంకులు విరజిమ్ముతూ ఆనందిస్తూ ఉంటాడు. భూదేవి ఆరిని ఆనందిస్తూ పండుకుని ప్రకాశిస్తుంది. ఎవ్వడో ఒకప్పుడు మాతృగా కొడుకేమోలు ఉభయాలనూ వేటుచేస్తాయి. ఆ తరుణంలో భూదేవి బ్రతుకు అంకకారి మవుతుంది. మానవ జీవితంకూడా అచ్చంగా ఇంకా ఉంటుంది. చీకటి వెలుగుకు ప్రకృతిలో నిదీకృతం చేసేడు ఈశ్వరుడు.

లతామంజరి అకస్మాత్తుగా చనిపోవడంతోనే ప్రకాశానికి పృథ్వి అంతా చందమామలేని గామిని లాగ కౌగిలించి ఆయింది. ఆమె చనిపోతుందని ఆఖగణనకూ ఎవరూ ఆనాడోలేదు. లభి ఒక కుమారిని ప్రసవించింది ప్రకాశం హృదయంలో ఆనందం చిందులు త్రోక్కింది.

గండుగంటలు బ్రతికి శిశువుపోయింది.

తండ్రి హృదయం తిరిసింది.

మఱువారు జ్వరంతగిలి లభికూడా తన జన్మను చాలించింది. ఇప్పుడు ప్రకాశం హృదయం ఏకంగా బీబలు వారింది. అరిని కట్టికింది భూమి కంపించింది.

పాపం!...ప్రకాశం “నేను ఎందుకు మిగిలి ఉన్నాను?”

బాబు కూడా బ్రతికి ఉన్నాడు. అప్పటికి సుమాను వీడేండ్ల వాడు.

ప్రకాశానికి తన ఇల్లు వరకమయింది. శిశువుకు శత్రువుయ్యేడు.

బాబుకి లభి ఎక్కడికి పోయిందా! అన్న పంజీరం కలిగింది.

ప్రకాశం హృదయవిదారకంగా కోకిలున్నాడు.

బాబుకి నన్ను ఎందుకు ఏడుస్తున్నాడో అర్థం కాలేదు.

లభికు ఈసంగతిని చెప్పాలని ఇల్లంతా గాలించెడు. ఆమె కనుపిందలేదు. బాబు “అమ్మా!

నీకు చెనుజేసుకుంటే?” అని గట్టిగా అరిచేడు. ఇల్లంతా అస్పృహతో మూలమోగింది.

ప్రకాశానికి వృద్ధి ఎత్తింది. గబగబవచ్చి నాడిని చావమోదెడు. బాబు చక్కచక్క విషయవారంభించెడు. బాబుని ఇప్పటిదాకా ఎవరూ కొట్టలేదు. నేడు ప్రపథమంగా ప్రకాశం బాబుమీద చెయ్యి చేసుకున్నాడు. బాబు గోడమూలకు పొయి ఏడుస్తున్నాడు.

ప్రకాశానికి బాబు ఏడుపు వివదలైంది లేదు. లభి ఉంటేనే అరిమ మనిషి. నేడులభి లేదు.

ప్రకాశానికి మరీ ఇంట్లో ఉండే బుద్ధి వెళ్ళులేదు నిష్ఠ చేసుకుని ఇంతివండుకున్నాడు, కడుపులోని ఆకటి మంటలను కాస్త ఉడికి ఉడికిన మెతుకులు తిని చల్లాగ్గుతున్నాడు. అరినికి భయచేకాకాని బాబు సంగతి స్మరణకి రాలేదు. ప్రకాశం బాబుకి ఇంత అన్నం తినిపించడోయేడు. బాబు అరిని చేదని నోటినుండి ప్రోసివేసి గోలగోలం ఏడుస్తున్నాడు. “అమ్మని పిలవండి!” అని గట్టిగా కేక వేసేడు.

ప్రకాశానికి మళ్ళీ హృదయం గాయపడింది. అరినికి లభిజ్ఞాపకం వచ్చింది. తిరిగి ప్రపంచం చీకటియింది. బాబును చెంపమీద నాగిడిన ఒక్కటి కొట్టి వెనుదిరిగి మాడకుండా వీధితిలుపు గడిమివేసి బతులు దేరేడు. ప్రకాశానికి ఎక్కడికి వానాలో తోచలేదు. అలా నడిచిపోతున్నాడు. దారిలో మాధవరావు అరిణి పరామర్శించెడు. ప్రకాశం మళ్ళీ ఏడ్చేడు.

మాధవరావు పాపప్రియుడు. పాపం పరితాప నాశనం అనే మూలమంతాన్ని ఆవృత్తి త్రేలధారంగా జపిస్తాడు. ప్రకాశంలాగే అరిమకూడా కనూలపడ వాడే. ఒక వాడు మాధవరావు పెద్దకుటుంబంలో ఉండేవాడు. నేడు సారాజుకీతోనూత్రమే ఉంటున్నాడు. దారిలేన్నా కొందరేని ప్రకాశంకి మాధవరావు మారదర్శి అయ్యేడు. ఆ వాడు ప్రకాశం మాధవరావుతోకూడా ఒకరి సారాత్రాగేడు.

రాత్రి పన్నెండు గంటలయింది. ప్రకాశం కిద్ది తిలుపు తోసుకుని ఇంట్లోకి వచ్చేడు. అరినికి ఆశ్చర్యాన్ని కల్గించే దృశ్యంఒకటి కనిపించింది.

ఇంట్లో దీపం వెలుగుతుంది.

చిందావందంగా ఉండవలసిన సామగ్రి స్వస్థానాన్ని సంపాదించింది.

ఎవరో ఒక యువతి బాబును జోకొడుతూ నిద్ర గొల్పుతుంది.

ఆ సుందరి ప్రకాశంలాగానే నిలబడింది.

“నువ్వుఎందుకు ఆ నిర్భాగ్యునిగూర్చి శ్రమ పడుతున్నావు?” ప్రకాశం ఆమెను నిరుత్సాహ పరిచేడు.

అమెలో విషదచ్చాయలు స్వయంగా కనిపించేయి. “ఒక ఆదగ్గనూరి సులికాలమైన భూదేవి! సమర్పించినకానుక బాబుని నేభావిస్తున్నాను. ప్రకాశ్! వాలోఉన్న ప్రేమను గూడతూ ఏమి స్వాధీనం చేసుకున్నాడు.” అని ఎంతో బాధగా ఆమె పలికింది.

ప్రకాశం ఆమె మొఖంలోకి చూసేడు. ఆమె కళ్ళ వెంట నీరు కారుతూంది. లతమరణం ఆమెకు కూడా దుఃఖాన్ని కల్పించింది.

మానవజీవితమంతా సుఖమయం కాదు ప్రకాశ్! సుఖాలూ కేకమాల కూడా జీవితంలో వస్తుంటాయి. సుఖాల్లో ఆనందించే క్లిష్టత వాడూ కలిగిఉంటాడు. కానీ కేమిలో చలించకుండా వున్నవాడే గమ్యం. అందుచేత మీగడైర్లం వహించాలి. బాబుని పెంచి పెద్ద చేయాలి. ఆపని చేస్తేనే మీగ లతకు నేరచేసినారవుతాను. బడికే గొంతుకతో ఆమె ప్రకాశాన్ని చూపుతూ చెప్పింది.

ప్రకాశం వికారంగా నవ్వుతూ “ఎందుకూ! నేనూ చచ్చిపోతాను. బాబూ చస్తాడు. మేం ఇద్దరం చస్తేనే లతకు అర్థికాంతి చేకూరుతుంది” అన్నాడు.

ఆమె మరేమీ మాట్లాడలేకపోయింది. పోతపోసిన బొమ్మగా ఆలోగే నిల్చింది. ప్రకాశం ఆమెను దీక్షగా చూస్తున్నాడు. ఆమె ముఖంలో ఏదో దివ్య శక్తి తాండవిస్తున్నట్లు అరిసి కనిపించింది. ఇంత దుఃఖంలోనూ ప్రకాశానికి ఒక కాంతి కలిగింది. ఆమె నైవేద్యం తిన దుఃఖాన్ని మరచిపోగలనేమో అనుకున్నాడు ఒకసారి.

బాబు కదిలేడు. ఆమె మళ్ళీ కూర్చుని తల వంచుకు బాబుని జోగోడుతూంది. ఆమె బాబుకి నేవ చేస్తూంది. ప్రకాశం ఆ జన్మని మాట్లాడిన మదిలో ప్రశంసించేడు. ఒక వేళ బాబు పెరిగి పెద్దవాడైనా లంటే ఆమె ఉండాలి. తను ఇప్పుడు బాబు నేమి చేయగలడు? తను ఇప్పుడు వివేకాన్ని కోల్పోయేడు. ఆమె మాత్రం బాబుని ఎంతకాలం సంరక్షిస్తుంది. ఏదో వాల్డోగోలు. ఆమె మాత్రం పరిణయ మాడదా? ఆమె అతివారింటికి పోతుంది. అప్పుడు బాబు ఏమాతాడు. ప్రకాశం తన భావాలనే ఆమెకు చెప్పేడు.

“నువ్వు ఎంతకాలం బాబుకి పరిచర్య చేయగలవు?

“ఎంత కాలమైనా చేయగలను. బాబుకి ‘నేనే లతను అనే భావన కలిగించే క్లిష్టత వాడు లేకపోలేదు” దృఢంగా ఆమె సమాధానం చెప్పింది.

ప్రకాశం అపారమైన ఆత్మార్థాన్ని పొందేడు. ఈమె చంపేయబోతోంది. ఎంతో దైర్ఘ్యంగా భావించా.

దీపాన్ని వెలిస్తూంది? నిజానికి ఈమె లతకు తగిన మిత్రురాలు అనుకోని ఆమెను వేరొక ప్రశ్న వేసేడు.

“రేపు నీకు వివాహమాతుంది. నువ్వు అతని వంటికి పోతావు. అప్పుడు బాబు ఏమాతాడు.”

“నేను లతపావాన్ని బోస్తాను.” ప్రకాశం పరమానంది భరితుడయ్యేడు.

“చంపా! నువ్వు నన్ను వివాహ మాడగలవా?” ఆమెను అడిగేడు.

చంప తల వాల్చింది.

ప్రకాశం రెండవసారి ముందుకు వేసేడు. చటుక్కున లత అరిసికి స్పృశించింది.

“నేను లతను ఎలా మరచిపోగలను చంపా?”

దీపంగా అతను చంపను చూస్తూ అన్నాడు.

“నేను మాత్రం మరచిపోగలనా ప్రకాశ్! మనం ఇకపురం ఆమెను పూజిద్దాం. ఆమెను సర్వస్వం అయిన ఈ అర్చకునికి రక్కలనిద్దాం. ఆవాడు మీకు లతయందుగల ప్రేమ నాకు ఆమెయెడలగల పూజ్య భావం రెండూ సార్వ మూతాయి.”

ప్రకాశం హృదయంలో ఒక ఆకాశాగ్ని వెలిగింది.

చంప ప్రకాశం ఇంటికి వాల్చి ఆలగల గంగమ్మగారి ఏకైకపుత్రి. ఆమె యున్న సుమారు పనుసెనిమిది సంవత్సరాలు. చంప చాలా చక్కగా ఉంటుంది. చంప తిండిని ప్రకాశం బాగా ఎరుగును. అతను యుంలో తన ప్రాణాన్ని కోల్పోయేడు.

చంప ఆ వాటికి తను ఇంటికి వెళ్ళానికి అంగీకారాన్ని అర్పించింది.

“బాబుకి ఆన్నం తినిపించేను. ఇక తెల్లనాకే దాకా లేతకు. ఒక వేళ ఎప్పుడైనా కదిలితే కాస్త బుజ్జగించండి. ఇనుగో! ఇలా చూడండి! వాడిని మీకు కోపం ప్రదర్శించడానికి వీలేదు. ప్రాణున్న కాఫీ పలుకుతాను. మా అమ్మకూడా వస్తావంటి. ఈ రెండు ముక్కలూ ప్రకాశానికి చెప్పి మెల్లిగా ద్వారంపై పడిచింది.”

తలుపు గడియ చేసుకుంటికి చంప వసుసరించిన ప్రకాశం నోటినుండి ఒకవాసన చంపకు తిగిలింది. ఆమె తీగకాలం జలనిరించి గుగ్గబా ఆ అర్ధరాత్రి ఇంటికి చేరుకుంది.

ప్రకాశం ఆ జోకా మాధవరావు ప్రొద్దులయ్యచే చాలా కొంచెం సారా త్రాగేడు. రాత్రి అరిసి ఎంతో నిద్రలేస్తాడు. అప్పటికి కాలం రెండుగంటలయి ఉంటుంది. ప్రకాశానికి తల తిరుగుతూంది. ఏదో వాల్డోగోని అరిసి సౌఖ్యమనిపించలేదు. అతను నీచి పిచ్చిగా మాట్లాడ వారంభించేడు.

ఒకసారి తన భోరణిలో అతను తిట్టడం ప్రారంభించేడు. ఆమెను గాడిదఅనీ, కుక్కఅనీ కలవిధాల తిట్టేడు. ఈ సారి ఆమె అనపడితే చీల్చి చంపుతానన్నాడు. మరొకసారి తన వివాహమైన కొద్దికాలంలోనే మరణించిన లత తిరిగివచ్చుటకు నమస్కరించేడు. కొద్దికాలం తరువాత నాడు జబ్బుచేసి చావడం మంచిది కాదన్నాడు. ఈ సారి మీరు సముద్రంలోపడి చావండి అన్నాడు. ఈ విధంగా ప్రకాశం పూర్తిగా మతిని కోల్పోయి వాగేడు. పూర్తిగా మతిభ్రష్టుడయ్యేడు.

రాత్రి రెండున్నర గంటలయింది. ప్రకాశానికి ఇంకా పూర్తిగా తెలివీరా లేను. కాని ఆతనిభోరణి తగ్గింది. కొంచెం కొంచెం నిద్రకుదా వస్తోంది.

ఇంతలో బాబుకి తెలివవచ్చింది, వాడు లేచి కూర్చుని అన్నా! అంటూ విప్లవాగేడు. ప్రకాశం లేచి తూలుతూ వెళ్లి వాడికి రెండుచెంపలమీదా తెండు దెబ్బలు గట్టిగా కొట్టేడు. బాబు అన్నా! అంటూ ఇంకా గట్టిగా ఏడుస్తున్నాడు. ఆ నిమిషంలో పసివాడైన బాబు ఎంతగా బాప పదాడో చెప్పలేం. వాడికి ఒక్కసారిగా అమృతమనిపించలేదు. నిష్పక్షపాతంగా ఆమృతినాతిలాగున్న వాన్నేకు ప్రదంబ మారాంకుంటున్నాడు. అమృతంగానే అనిపించి బుడగించి పేమమూరి ఇల్లు చేరుకుంది. బాబు ఇంకా గట్టిగా ఏడుస్తున్నాడు. ప్రకాశం విసిగివాడిన నెరిపట్టుకు బుడకు గంటి తిలుపుతూ పలకడియ చేసుకొన్నాడు.

అవాటికి రాత్రి ఆకసము మేఘావృతమై ఉంది. అంగుచేత పుష్పకలంపొడ చంద్రకాంతి మసక మసకగా పడుతోంది. ఆ చీకటిలో బాబు ఒకటే పగును తీసి తిన్నగా తొరిబయటనున్న శివాలయం చేరుకున్నాడు.

దూరంనుండి నక్కల అగుపులు. వివిధస్థాయి ఇంకా అనేక ధ్వజం పెట్టారనే భయపెట్టేలాగున్నాయి. కాని బాబుమాత్రం కొంచెమైనా చలించలేదు.

6

ప్రకాశానికి మూడుగంటలకు నిద్రలేచింది. అది కూడా కలనిద్ర. ఆ నిద్రలో ఒకకల.

లతాచుంబరి తెల్లనిచీర కట్టుకుంది. ఆమెనోసటకుండుమబోటు వింగిలో చందమామలాగ తిళితిళిలాడుతోంది. లత కబరీభారంలో మగువాన్ని తురిమింది. సలక. గంగా చేతితో పూలపళ్లెమ పట్టుకుంది. మరొకచేతో బాబుచెయ్యి పట్టుకుంది. ఇద్దరూ శివాలయం చేరేరు. లత ఈశ్వరరింగాన్ని అవభోగించి మధుర

మైన పాలుపాడింది. ఆ పాలుకు ఈశ్వరుడు పరతకుండై ఒకసారి మనోహరంగా నవ్వేడు. బాబుయటూ రాఉన్న పూలముక్కలనుండి పువ్వులనుకోసి తిచ్చేడు. లత నవ్వింద భగవానుని పూలతో పూజించింది. మధుర తీర పక్షి ఫలములను నివేదించింది. బాబు ఈశ్వరునికి పాగిలించి నమస్కరించేడు.

ప్రకాశం కలలో రెండవవృత్తం మొదలైంది.

ఒకసారి బాబు బడికివచ్చేడు. తన ప్రక్కనున్న కుర్రవాడిని చూసేడు. వాడు చొక్కా తొడుక్కోలేను. బాబు వాడిని కారణం అడిగేడు. వాడు తనకు ఒకటేచొక్కా ఉండన్నాడు. అది చాకలికి వేయబడేత రోగి వచ్చేవరకు తనకు తొడుక్కండికి వేటు చొక్కాలేదని చెప్పేడు. బాబు మరమీ మాట్లాడకుండా తన చొక్కాను తీసి వాడికి ఇచ్చేడు. ఆ చొక్కా వాడు తొడుక్కునేవరకు ఉంచుకోలేదు. బాబు ఉట్టి బయలుతోనే ఇంటికి రావడంచూసి లత విపరీతపడి మెల్లిగా బాబునడిగి సంగతిని తెలుసుకుంది. బాబుని అంతి చాదుమీరి దావాలను చెబుతానా? ఇంకా ముందు కిక్కిరా లేదనీ, ఈశ్వరుడు మనకు సంతతిలను కలూక్షించినవాడు మనం మానవసేత తపక చేశామని మందలించా నీతి గలిసింది. “నువ్వు పెద్దవాడవౌతావు. నీకు పెద్ద ఉద్యోగం దొరుకుతుంది. అప్పుడు నీ జీతంలో సగంపాలు దాన ధర్మాలకు వినియోగించాలి. తెలిసిందా?...” అన్నది. లత బాబుచేసిన పనికి కిమక వహించిందా?...లేదు. ఆమె మొదట బాబును మెల్లిగా మందలించింది. తిగవారే ప్రాజ్ఞుడయిన పిదప కర్తవ్యాన్ని బోధించింది.

ప్రకాశం స్వప్నస్థితులో బాబు ఆఖరిసారిగా కనిపించేడు. లత వాడికి రెండు తేబులలోనూ రెండు పిడికెక్కు బియ్యంవాసి బడికి పంపుతుంది. ఆ బియ్యాన్ని వాడు శివాలయం దగ్గరన్న బిచ్చగాళ్ళకు వేసి మరీ, బడికివరాడు. అక్కడ ఉండే ఇద్దరు బిచ్చగాళ్ళూ బాబు అంటే పడిచస్తాడు. అవకాశం దొరుకులే ఒకసారి ఎత్తుకుని ముద్దుగాడి దింపేసాడు. “దరిద్రం చేసును కొరత చేయాలవా?” అనుకుంటాడు కలలోనే ప్రకాశం.

మఱి బాబు ప్రకాశానికి కనిపించలేదు వెంటనే ఆతనికి తెలివ వచ్చింది. అతను బాబూ! అని గట్టిగా జగున్నా కలలె నిద్రనుండి మెల్లగాని ఇల్లు నలుమూలలా గాలించేడు. బాబు ఎక్కడా కనిపించడు. అతనికి విన్నరాత్రి సంఘటన స్ఫురించింది. ప్రకాశం బిధివాస రంప్రపు పరిగిరేడు.

అప్పుడే తెలతెలవాడుతూంది. పెరటిలో ఉన్న వృక్షముల మీద పక్షులు ఒకటే గాలిచేస్తున్నాయి. చంప మరతెంబు చేత్తో పట్టుకుతుంది.

వీధి తలుపుమీద టకటకమని శబ్దం—తోడనే ప్రకాశ్ అని ఒక కోరిలస్వరం. వీధి తలుపు తియ్యాలనే ప్రయత్నంతో జోరుగా కమ్మడన్న ప్రకాశానికి విని పించేయి. అతను తలుపు తెరిచేడు.

“బాబు వీడి చంపా?” అని ప్రకాశం తలుపు తెగవగానే ఆమెను ప్రశ్నించేడు. ఆత్మరీతిలో ఆమెను ప్రోసుకుని ముందుకుపోయి వీధి అరుగు వాలు ప్రక్కలా చూసేడు. చంప నిర్బంధపోయింది. ఆమెకు ఏమీ బోధపడలేదు. ప్రకాశం నివ్వరాత్రి తను వివేచనను కోల్పోయి చేసిన ఘాతుకచర్యను శిథిలస్వరంతో చంపకు చెప్పేడు. చంప ఆపాదను సకలమా కంపించింది. ఆమె చేతిలో మరచెంబు క్రింపకు విడిచింది.

ఇద్దరూ వీధివంతా గాలించారు. వారికి బాబు కను పించలేదు. అఖిరికి చంపకు ఒక ఊహ తిట్టింది. “బాబు శివాలయానికి పోయిఉంటాడు. చూదాం పద!” అంటూ ఆమె అటుప్రక్క పగువెల్లింది. ప్రకాశం కూడా పగువెల్లేడు.

ప్రకాశం, చంప, శివాలయం చేరుకున్నాడు. కోసెల కుడ్యాలనిండా వారికి “అమృత” అనే అక్షరాలు తెక్కలేదనిపాల్గు కన్పించేయి. ఆ అక్షరాలు. విభూతి ముక్కలతో వ్రాయబడి వున్నాయి. ఆ దివ్యుని బాబుదే! ఆ గోడలమీద వాడు కనీసం ఐదు వేలసార్లు అమృత అనే పదాన్ని వ్రాసి ఉంటాడు. ఎంత ఓకీతో వ్రాసేడోకాని ఆ గోడలనిండా రెండున్నర అడుగుల ఎత్తువరకూ చుట్టూ అమృత అనే పదం ఎవంలేకుండా కనుపిస్తోంది. చంప ఆ అక్షరాలను చూస్తూ అలా ప్రంభించిపోయింది.

ప్రకాశం ఆత్మరీతిలో లోవీకివొచ్చుకుపోయి చూసేడు. అక్కడ బాబు నందిశిల్పని దిగరపడి ఉన్నాడు.

ప్రకాశం బాబూ! అని వాడిని కాగలించుకుని లేవనెల్లేడు.

కొని బాబు ప్రాగం ప్రేమలేని యీ ప్రపంచం నుండి లభిస్తున్న లోకానికి ఎగిరిపోయింది.

ప్రకాశం గట్టిగా విలసిస్తూ వాడిని భుజంమీద పడేసుకుని బయటకు వచ్చేడు. చంప అదృశ్యాన్ని మఱి చూడలేక చీరచెరుగుతో కన్నులు మూసుకుని కలకల ఏడ్చింది.

లత చనిపోయింది. బాబు కూడా చనిపోయేడు. ప్రకాశం నిర్భయ్యడై దిగ్గరగా ఏడుస్తున్నాడు.

చంప మాత్రం అట్టేసేపు ఏడువలేదు. ఆమె తెలిసి లేచుకుని అఖిరుపారిగా ప్రకాశానికి కొన్ని ముక్కలు చెప్పింది.

“నవ్వన బాధ్యుడవు ప్రకాశ్ ! ఇంక నేను ఏ విధమైన ఉపకారాన్నీ నీకు చేయలేను. లత ఆత్మ కాంతి వాణిచి వాడేవిధాన్ని నీకు అంకితం చేయాలని నిశ్చయించేను. కానీ... అన్యజే సమయం దాటి పోయింది ఇప్పుడు ఆ కిక్కి వానో నశించింది. వా ఆశ నిరాశ అయింది. అంతే... నిన్ను మాత్రం నేను ఎన్నడూ ప్రేమించలేదు. ఇటుపై ప్రేమించలేను కూడా.”

ప్రకాశానికి చంప నోటినుండి వచ్చిన మాటలు కళాఘాతాలాగ తిగిలేయి. ఆమె మొగంలో ఒకకాంతం—ఒక గాంభీర్యం—ఒక ఉద్వేగం అతనికి గోచరించేయి. ఇంక అతను ఆమెపై చూడలేకపోయేడు. భూమ్యాకాశాలు కలిసేలాగ కన్పించే ప్రదేశాన్ని వ్యర్థంగా చూస్తూ రెండుఅడుగులు వేసేడు.

ప్రకాశ్ ! చంప అతికి పిలచింది. అతను నెను కికి తిరగకుండా అక్కడనే కొంచెం ఆగేడు.

చంప అతని భుజాలనుండి బాబు శివాన్ని లాగుకుంది. రెండు బుగలమీదా రెండుముగ్గులు పట్టుకుంది. నిండు యావనంతో తొణికిసలాడే తిని వృద్ధయానికి వాడి ఫౌతిశిరీసాన్ని ఒకవారి మాతుకుంది. తిరిగి బాబుని అతని భుజాలకు చేర్చి, “ఇక నెలవు!” అంటూ గబగబ పడిచిపోయింది.

ఆ ర్ష ర సా య న శా ల ము క్త్య ల, (కృష్ణ)

(ఫా పి త ము 1925.)

ప్రశస్తాయుర్వేదోపధముల
నిలయము. ఏ మందు కావలసి
నను. మాకు వ్రాయుడు. నవ్వుక
మైనవి లక్షింపగలవు.

ఆయుర్వేదభూషణ

వేటూరి శంకరశాస్త్రి,

ఎ. ఎం. ఏ. సి.

Consulting Physician

కలగూరగంప

గద్యము

చందోదర్శనము కొన్ని విశేషములు

శ్రీ భట్టాచార్య

చందోదర్శనమునందలి కొన్ని విషయములపై నింతకుఁ బూర్వము పంకితులు కొందఱు విమర్శ గావించియుండెరి. అందుఁ గొన్ని మాకు సరి పడినవిగా శేవు. వానిపే మా యభిప్రాయములను జెల్పుచుంటిమి. సహృదయులై పంకితులు మా యభిప్రాయములఁ బరిశీలించి యథార్థము తెలుపఁగోరుచున్నారము. ఇత్యుది సత్య స్వేషణము కొఱకేగాని అన్యథాకౌదని మనవిచేయుచున్నారము.

1. సంధిగతి ప్రాసము.

కం॥ స్వరముగ సుధిజనిత రూ
ప విశేష ప్రాసమనఁగఁ బరసుకారం
బవింకె వకొంఁమగు న
య్యవదాఱు పాఠెఱుంగ నవఁగముకుందా !

సంధిగతి ప్రాసమనఁగా—సంధిచే నేర్పడిన వర్ణము ప్రాసప్రాసమున నున్నవానికి ప్రేతిగూర్పుల యని లక్షణమునకు నవఁతుఁడు సెప్పియున్నాడు. కాని లక్ష్యమునకు నొక పకారమునకు మాత్రమే చూపించినాడు. అందుచే కేవల మొక పకారమునకు మాత్రమే జెల్లువనియు మిగిలినవానికి జెల్లనియు నర్థ ముచున్నది. కాని యట్లు చెప్పఁదగదు. అయిది యుపలక్షణముగా కేవలఁజేయు జెల్లును. అందుచే విషయము తిల ఛందమునందు పఠించియున్నాడు.

కం॥ ప్రథమాంత విధిక్తులపై
గధితిములకు కవలగిపలు గపడదవలగున్
పుధిని వివి గజవ దవలగు
ప్రథమపు సున్నలగు నాంతపదములమీఁదిక.

ఛందో. ప్ర. ఆ. ప 61.

“గపడదవాన్యైః ప్రథమాంతా దాత్వాస్య దోష్టితైవై శే, నవిక్లిత కిల్బాత్పరిత స్సాన్సక్తుతికా వాం...పరుషా ద్రుతిప్రకృతికా త్పిరణాన్యైః ప్రద్రుః

తించ వింగుస్సాన్యైత్” అను చింతామణి నూత్రమున వివరించి యుదాహరణముగా—

గీ॥ వాఁడుగను వాఁడు నే కొనుఁవాడు డెక్కు
లాడు వాఁడు దహనిధి వాఁడు పద్ద
చిక్కఁగరి మొక్కఁ జెరి వాక్కుఁ డెక్కులెట్టి
కొరిఁ దలఁచె నిక బిలిచెనా సంఘల్లు

ఛందో. ప్ర. ఆ. ప 62.

అని చెప్పియున్నాడు. లక్షణ లక్ష్యములఁ బరిశీలించు. “ప్రథమాంత విధిక్తులపైఁ గధితిములకు కవలగిపలు గపడదవలగున్” అను లక్షణమునకు వగు పగా.

(క) వాఁడు + కనుఁవాడు = వాఁడు కనువాఁడు.

(ఁ) వాఁడు + చెకొను వాఁడు = వాఁడునే కొను వాడు.

(బ) వాఁడు + డెక్కులాడు వాఁడు = వాడు డెక్కులాడు వాడు.

(ర) వాఁడు + తిహనిధి = వాఁడు దహనిధి.

(ప) వాఁడు + పద్ద = వాఁడు నెద్ద.

అని లక్ష్యముల నిచ్చియున్నాడు.

ఇందు “వాఁడు దహనిధి” అను నుదాహరణమును బరిశీలించ వలసియున్నది. “నవిక్లిత కిల్బాత్పరిత స్సాన్సక్తుతికా వాం భంతి గపడదవాః” అను చింతామణి నూత్రముచే తెలుగు కిబ్బములకంటే బరములైన సంస్కృతి కిబ్బములకు గపడదవలు కలు గవు. కాని యవఁతుఁడు “వాఁడు దహనిధి” అని తెలుగు మీఁది సంస్కృత పదమునకు గపడదవా డెకము వేసినాడు ఇది చింతామణికి విరుద్ధముగా నున్నందున తిప్పంగమాకి పరికింపవది పారపాలకాను, పూర్వకవుల ప్రయోగము లట్టివి గలవు. లక్ష్యములున్న పుడు లక్షణములు చెప్పకపోవుట లక్షణకర్తల పార పాలు కాని లక్ష్యములు తిప్పలు కావు గదా. పూర్వ కవులు ప్రయోగించిరికనుక నే యవఁతుఁడును “వాఁడు దహనిధి” అని ప్రయోగించినాడు. శ్రీ బహుజనపల్లి సీతారామచంద్రులుగాని తన ప్రాథమ్యకరణము నందు “కొన్ని యెడలఁ దెలుగుల మీఁది సాన్సక్తుతికా కతిపలకు గపడవలు గావలసియైడి” అని నూత్రించి “వీరలోపించిన—ఇట్లు దపంబు—వేదములు అను

ప్రయోగములు చూపించి యున్నాడు. ఇయ్యది యనంతుని మిక్కిలి బ్రాద్బలము.

ఇక గ్రుతాంతములమీఁది గజడదబలను బరికిరింతును. “వృధిని నిది గజడదబల లు ప్రథమపు సున్నలగు నాంతిపదముల మీఁదఁ” అని లక్షణము చెప్పి లక్ష్యము లనిట్లు క్రమముగా నిచ్చియున్నాడు.

- (క) చిక్కె + రి = చిక్కెగరి
- (చ) మొక్కె + నెరి = మొక్కెజెరి
- (ట) వాక్కు + టెక్కు = వాక్కుడెక్కు
- (రి) శౌరి + రిల = శౌరిడల
- (ప) నిక + పిరి = నికబిరి

దీనినిఁగూర్చి పండితుల విమర్శలఁ బరికిరియు. “గురిప్రకృతియలమీఁది పగుచములకు గజడదబలను జెప్పఁబడి యా గజడదబలకు ముందు సున్న కలుగునని చెప్పెను. అనఁగా గురియు సున్నగాను మారుననుట. సున్నయనగా నరసున్నయు నెరసున్నయు రెండు గ్రాహ్యములే. లక్ష్యమున “చిక్కెగరి మొదలు శౌరిడలఁచె” అను నఱుకు నరసున్నకు లక్ష్యమిచ్చినాఁడు. తిగుపరి “నికబిరిచె” అని ముద్రా ప్రతిఁగొనునది. కాని యది నిందిత నైయుండునోవు. గురియున కిందుకు సున్న విధించినాఁడు. అరసున్నకుఁ జిక్కెగరి. ఇత్యాయులు. నెరసున్నకు “నిందిత” అను నదియు లక్ష్యముగా నిచ్చియుండు. “నిందిత” రూపసిద్ధియగు నని యనంతుడు. “ధిను” పడినాడు. లేదా యొక యరసున్నకు లక్ష్యమిచ్చినవాఁడైన కొవరి. “సున్న” అనుదానిచే నరసున్నలు నెరసున్నలు గ్రహించి నెఱుసున్నకు “నిందిత” అను రూపము నుదాహరించినాఁడనియు నయ్యది ప్రమాదము అనియు మా యాశియును”

(సుభాషిణి సం 2 సంచిక 8)

అని శ్రీ వక్త్రమాడి గోపాలకృష్ణయ్యగారు వ్రాసేరి. ఈ వాఠి మాకుఁ చాలవాళ్ళిర్పయము గొల్పినది. విషయ గ్రహణము సరిగాజేసికొన్నట్లు కనిపింపదు. అంగులన నే యనంతునకు “ధిను” కలిగినదిని వ్రాయుట. వక్త్రమాడినాని చెప్పినది సరికాదు. నాని అనంత మాత్యుని లక్షణమును బూర్తిగా దప్పర్పము సేసికొనిరి. అంగుచే వికృతి మయిన విమర్శ చేసుబడినది. కాని “ప్రమాదా ధీమతామసి” అని అన్నాని గదా పెద్దది. ఇక మాకుఁగించిన యథి ప్రాయము తెలుపుమంటిమి పరికింపుడు.

“వృధిని నిది గజడదబలల ప్రథమపు సున్నలగు నాంతి పదములమీఁదఁ” ఇది యనంతుడు చెప్పిన లక్షణము. దీని యా మేమన—నాంతిపదములమీఁదఁ” అనుదానికే “ప్రథమపు సున్నలగు” అనునది విశేషముగా జెప్పవలయును గాని క్రియగా జెప్పకూడదు. “గజడదబలలఁ” అను దానిలోని “అగు” అనునది

మాత్రము క్రియ. అంగుచే “ప్రథమపు సున్నలగు నాంతి పదములమీఁదఁ” అంటే యిట్లర్పము సెప్పి కొన వలయును. సున్నలగుటకు యోగ్యమయిన నకాంతి పదములమీఁదఁ అనగా గ్రుతాంతములయిన పదముల మీద నని యర్థము సెప్పవలయును. గ్రుతాంతమున పదములమీద కచటలే పలు గజడదబలల నని యనంతుడు సెప్పియున్నాడు. గోపాలకృష్ణయ్యగారు అనంతుని లక్షణమును అపార్థము సేసికొని గురి ప్రకృతియు మీద పగుచములకు గజడదబలను జెప్పి యాగజడదబలకు ముందు సున్న కలుగుననియు, సున్న యనగా నరసున్నయు, నెరసున్నయు రెండు కలుగుననియు నరసున్నకు “చిక్కెగరి” మొదలైన రూపములు నెఱుసున్నకు “నిందిత” అనునది యనంతుడు చెప్పినది ఒక చిత్రమైన వ్యాఖ్యానము సేసిరి అనంతు డిచ్చిన యుదాహరణము నందలి “నికబిరిచె” అనుదానిగోని నకారమును బూర్ణ బిందువుగా జేసి నెఱుకు “నిందిత” అనునది లక్ష్యముగా నిచ్చి “నిందిత” అని రూపసిద్ధియగు నని యనంతుడు “ధిను” పడినాడు. అని గోపాలకృష్ణయ్యగారు వ్రాయుట పరమ సాహసము. లక్షణమును సరిగా నర్పము చేసికొనక శిష్టగా పర్థము సేసికొని యనంతుని లేనిదాని ధిను ప్రమాదము లంటగట్టుటకు బూనుకొనిరి. అనంతుడు సున్నయగుటకు యోగ్యమయిన నకారాంతిపదముల మీద పగుచములు గజడదబలగునని చెప్పి యుదాహరణముగా నరసున్నలగుట కవకాశమున్న తృపుల నరసున్న రూపముల జూపించి అరసున్నగాని నెఱుసున్నగాని యగుట కవకాశములేని “నిక” లోని నకారమును బూర్ణ నకారముగా నే యుంచి “నికబిరిచె” అని ప్రయోగించి చూపించినాడు. అంతయు కాని “నిందిత” అను లేనిరూపమును గల్పించి యనంతునికే ధిను ప్రమాదము లంటగట్టుట గర్హింపఁదగినది, పండితులు పరికింతురుగాక.

రివిరమము

అనంతుడు తన ఛందోద్భాసమునందు ఋకౌర స్వరూపములి నిట్లు చెప్పినాడు.

గీ|| షీరి ఋకౌర రూపస్వరూపయతులు బరఁగు
ఋగ్యణా స్సాను చినుతుండు కృష్ణాంబునఁగ
వృష్టికులంఁగు కగఁడా పమగ్రుంబనఁగ
హేమ కీతంబగుండు దివ్యవర్ణుడనఁగ.

(“హేమ కీతంబగుండు” అని శు వృత్తమునకు ముంగుఁ బూర్ణ బిందువునది అట్లున్న గాధిగము కౌగలగు హేమకీతంబగుండు అని యుద్ధిందువులంపదయును)

ఋకౌర స్వరూపయతిలో యాఁడు విధములైన వానిని అనంతుడు నూపించినాడు. (1) ఋకౌరము

నకు కౌదులపైనుండు ఋకారమునును, (2) హల్లుల పైఁగి లేపన్ను ఋకార సంబంధమునబడి వృ— మృల వంటి వానికిని, (3) 'హే'లలోని 'హే'కును 'వృషభి'లోని వృకారమునకును యతులు పెప్పినాడు. వీని శి యప్పకవి ఋత్విసామ్య, ఋత్విసంబంధ వతులని పేరు పెట్టినాడు. అనంతుఁడీ ఋకార స్వరూపముతులు చెప్పిన తగువారి రీతిరనుమును జెప్పి యున్నాడు. ఈ రీతిరనుమును గూర్చి యభిప్రాయ భేదము లున్నవి. కొందఱు పండితులు రీతిరనుము కొదనియు నయ్యది 'రువడి' యనియుఁ జెప్పచుండిరి 'కౌనియయ్యది పరిశీలనాభావజనితాభిప్రాయ మని తోచెడిది. ఎంగువలనన రీతిరనుము పెప్ప పద్యము నంగుఁ బాఠ్యభేదము లున్నను దగు వారి 88, 89 సంఖ్యలు గల పద్యములు 87 వ పద్యము నందలి "రీతోడి వింతి తలకొనఁజెంచు" అను వాక్యము "రువడి" కాక రీతిరముగాని బలపఱచుచున్నది. అనంతుఁడు చెప్పినదానికి నితరపండితులు చెప్పినవానిని క్రమముగాఁ జూపించుచు వాని దూరాపాస్తమ్యచేయు నువాచనములను ఛందోదర్పణమునండియే చూపించెదము.

ఋ గు ల యతి.—

"అనంతుఁ డీయతిని స్పష్టముగా నీక్రింది పద్య ములలో నాడెంచివాడు.

కం॥ విలస్మకారమును వ

బ్రలు విరమణమొందు శౌరి ఋషులకు శిశ్వ
త్కులభు-పెనఁగ నీయేలకుఁ
దలపడి రీతోడివింతి తలకొనఁజెంచున్.

గీ॥ మను ఋకారమీయేలతో నొసరినట్లు
చెందొకట యనాడే కారణమున
ఘనలకొంబయతు, స్వరలే గారివరతి
కృష్టిలేను శౌరి గుణావళిలకనగ.

కాని యప్పకవి యీ యతులను గ్రహింపక పోవుటచేతను, ఋకారమునకు ఇతఁ, ఎ నీ ల తోడను రి లేతోడను యతుల నాతఁడు చూపుటచేతను నీయనంతుని ఛందోదర్పణములోని పై పద్యము లిట్లు మాగ్న గావించబడినవి.

కం॥ విలస్మకారమును మఱి

రిలలి విరమణ మొందు శౌరి ఋషులకు
అనియు—

కృష్టిలేను శౌరి గుణావళికి ననగ
అనియు నప్పకవియనుననుసరించి మార్పు చేయఁ బడినది.

విలస్మకారమును వ

(బ్రల విరమణమొందు శౌరి ఋషులకు
(అని పూర్వముద్రణము)

అనంతుఁ డీదీని తా నాడెంచుటయేకాక తన భోజరాతీయమునందు దానిని వాడెయున్నాడు.

గీ॥ గృహగర్భనిరతులు కొనివచ్చి భక్తిపూర్వకముగా (ఆ 3. ప 27)

భాస్మరరామాయణమునండి కొన్ని చూపుచున్నాను.

1. కొనియల్లకాల నేమి గృహమునకిరిగన్
(య. కా. 1617.)

2. సురపదీ వీమలందకియు శృంగములక
(.....2527.)

3. క్రూరాస్త్ర చంద్రాకృత్సౌరుభాగములె
(.....1486.)

పాఠములు మార్చివచి చూడుఁడు.

(1) పృథివి బగిల్చి బంగరపుఁ బింజలనుముట్ట
అచ్చపాఠము 201F.

పుటక్రింది పాఠము.

పృథివి బగిల్చి హేమయను పుంఖశిరంబులు.

(2) పృథులత విస్మయక్రమము,
పెంపానరింపఁజూచి.
అచ్చపాఠము.

పృథుతర విస్మయక్రమముఁ బొంపిరివోకగ.

(పుటక్రింది పాఠము 2585)

—మడికి పింగన వాసిప రామాయణము—

త్విగఁ జాంశంబు వజ్రమైత్రుంచునట్లు,
(ఆ. 3 ప. 280)

కర్తృత్వ వెలింగి తోఁచుచుండు,
(ఆ. 8 ప. 12)

—గౌరవ నవనాగ చరిత్ర—

తోడిదొప్పఁగదోగి ధృతినిప్పఁదూరి (2.57)

నృపునితోనొండు గెస్తునుగాఁగఁజెప్పి

అహోబలపతి కాళిందికిఁగొల్పెను—

మృగువైన చెతులు ముండ్ల పొదలు—

ఇన్ని ప్రయోగము లున్నను చెయకరణ పారి జాతమున (91 పుట) వట్టులు విరమణ మొందు శౌరి ఋషులకు శిశ్వ (అమృదిఛంది) అని యిట్లు ఋక్షమునో గుత్తమునకు యతి చెప్పబడినది. కవి ప్రయోగములు దొరకనంగున సరికొదని ముద్రణ ములో దిద్దివేసిరి. "అని యుండుట వింతిగనున్నది." అని శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావుగారు ఛందోదర్పణ ద్వితీయ ముద్రణ పీఠికలో వ్రాసిరి. రివడిని గుత్తదీనిని నిర్ధారించుటకు శ్రీ వెంకటరావుగారు కొన్ని యసం దర్భ మైయదాచారణములిచ్చిరి. ఆయదాచారణములు చూడగ నే మాకుఁ జాల ఆశ్చర్యముకలిగినది. అసం తుడు చెప్పిన పద్యములనుబట్టిచూచి మాకు "రువడి"గా

కలగూరగంప

గాఁగిరిదేశిగా గన్నట్లుచున్నది. పోనీ వెంకటరావు గారు ఉదాహరించిన పూర్వకవి ప్రయోగములందు 'ఁగిరిదేశిని బలపఱచుటకు నెన్ని తిగియున్నవో' చూడము.

(కూగాఁత్రు) పం(దారకృత్రి)గ బాపబులై... త్రిగ
కణాంశంబు వజ్రమైంబు (కూ—కృ), త్రి—తు,
అనునీ రెండు ఉదాహరణములు మాత్రమే నారి
ఁగవడిని బలపఱచుచున్నవి. మిగిలిన వన్నియు చాల
మైత్రి కుదిరినపుడు వట్టువనుడికి (కృ—త్రి)
మున్నగునాని ఋకారమునకు) ఉ ఊ ఒ ఓలతోడ
మైత్రి తెలుపుచున్నది. పరికింపుడు.

గృహ గర్భనిరతులు కొనివచ్చిధి క్రితపూర్వకముగా
గృ—కొ లకు యతి
కర్తృత్వము నెరింగి తోడచు మంగు
(క) ర్తృ—తో లకు యతి
తోడలి దొప్పగిండ్లో గృతి గుప్తుడూరి
తో—గృ లకు యతి.
మృదువైన చేతులు ముంపబడిలు
మృ—ములకు యతి

ఈ పైన చూపినవన్నియు ఁగవడిని తెలుపుట
లేదుకదా. పై ప్రయోగము లన్నియు సంగీతించు
వాగును గలగు. కాని వానికి ప్రత్యేక లక్షణము నెప్పు
వలసియున్నది. ఇతఁ ఁగవడిని బలపఱచునట్టి ప్రయోగ
ములు ప్రయోగించినవాని పూర్వకత యందుగురిని
తోచుచున్నది. “కూగ, త్రుంచు” అనునవి వట్లు
వనుడి కలిగిన గూపము లనుకొని ప్రయోగించి
యుండును. అట్టి పారపాటు ప్రాచీనులు, ఆధునికులును
పడుచుండి రనుటకు సందేహము లేదు. అందుచే
ననంతఁడు తన ఛందో ద్విగమునందు

“తెలుఁగు నందు లేగు లలిఁగిండు సుక్తిగ్రుచ్చె
గ్రుచ్చెనాఁగ ర్చముగ్రుచ్చె కాని”

అని చెప్పియున్నాఁడు “కూర” అను
సంస్కృతి పదమునందు త్రుంచు అను తెలుఁగు
పదమునందును క్రొవడికొక వట్లు వనుడియని భ్రమ
పడి యుండును లేక అట్టి ప్రయోగములు వారలకు
నిమిత్తయ్యుండి యుండునట్లును అందు కృ—కూలకు
త్రి—తులకు యతి మైత్రి వేసిరి. ఇతఁ ననంతఁడు
తన ఛందో దర్పణము నందు జెప్పినది ‘ఁగవడి’ యా? లేక
‘ఁగవడి’ యా? దానినిఁ బరికిరింపము.

కల విలసద్వికారమును వ
ట్రులు విరమణ మొందు శౌరిముఖులకు శిశ్వ
తులభుఁడనఁగ నీ యేలకుఁ
దలపఁగ రీ తోడి విరితి తలకొన దెంగుక.

(ఛందో ప్ర. 8 అ. 87.)

ఈ పద్యమునందు గొన్ని పారపాటులున్నవి.
వానిని ముందు సవరింపవలయును. నిరాధారముగా
సవరించుట తగదు. ఆ పద్యమునందలి గూధారము
తోనే వాని సవరింపవలయును. చివరి పాదమునందు
“రీతోడి విరితి తలకొన దెంగుక” అని చెప్పబడినది
కనుక “విలసద్వికారము” అని యుండువలయును. ఇతఁ
గెండుపాదము దాని లక్ష్యముగా నున్నది. అందు
‘వట్టులు’ అని యున్నది. ఆ న్యుని ‘వట్టిల’ అని
యుండువలయును. ఈ సూక్ష్మముబట్టి యాపద్య మిట్లా
దును.

కల విలసద్వికారమును వ
ట్రుల రీ విరమంబు శౌరి ముఖులకు శిశ్వ
తులభుఁడనఁగ నీ యేలకుఁ
దలపఁగ రీతోడి విరితి తలకొన దెంగుక.

గీ|| తెల్లముగ ఋకారము యదాదేశ శిశ్వ
గలుగు ర్చ యిత్యమునందుఁ గదిసి యతికి
నటి కీకి నీ యేలతో నవ్యయించు
నటి సత్త్వము లే దిది హల్లుగాన.

మును ఋకార మీ యేలతో నొనరినట్లు
చెందొకట యదాదేశ కారణము
ఘన లకారంబునును, లికార విరితి
కృత్తీలకు శౌరీ గుణావళి ననగ.

అనంతఁడు ‘ఁగవడి’ని యిన్ని పద్యములందు
నిరూపించి యుండినది ‘ఁగవడి’ కాదు ‘ఁగవడి’ నుని
చెప్పబ్రానుట మహాశ్చర్యము. “విలసద్వికారము”
అను 87 వ పద్యమునందు ఋకారము
ముతో రివ్వుము వడినానందునయు రివడి యను
పేగుతో నొప్పుచుండుననియు జెప్పెను. రివ్వుము
ఋకారముతో మైత్రి చెందినపుడు ఋకారముతో
మైత్రి చెందు ఇ ఈ, ఎ ఏ లు గూడ రివర్తమునకు
యతి మైత్రి చెల్లవలసి వచ్చుచుండుగా “ఈ యేలకుఁ
దలపఁగ రీతోడి విరితి తలకొన దెంగుక” అని ఋవత్త
ముతో మైత్రి చెందు రివర్తముతో ఇ ఈ, ఎ ఏ లకు
యతి మైత్రి నిషేధించినాఁడు. దీనినిబట్టి మాడ స్వర
యతితో నీగించిన మైత్రిగల ఇ ఈ ఋ ఎ ఏ లలో
సోక్ర ఋకారమునకు మాత్రము రివర్తముతో మైత్రి
కలవనియు, ఋకారముతో మైత్రి కలవనయ్యును ఇ
ఈ, ఎ ఏ లు రివర్తముతో మైత్రి నొందినవియు స్వర
ముగా విధించిట్లు తెలియుచున్నది కదా. మఱి
యింతయేకొక 88 వ పద్యమునందు నల్లు ఋవత్తముతో
రివర్తము యతి చెల్లుటకును, ఇ ఈ, ఎ ఏ లు రివర్తముతో
జైత్త పావులకును హేమపు కూడ వక్కాణించి
యున్నాఁడు. చూడుడు.

గీ|| తెల్లముగ ఋకారము యదాదేశ శిశ్వ
గలుగు ర్చ యిత్యమునందుఁ గదిసి యతికి

నటి రీకీనేలతో నవ్వయించు
నటి సత్త్వింబు లేదిది హల్లుగాన
ఛందో. ప్ర. ఆ. ప. 88.

సంస్కృతి వ్యాకరణములో “ఇహోయాచి” అను నామ్రముచేరి ఋకౌరమునకు రవ్యము వచ్చును. అట్టి గూడేశి శక్తిచే వచ్చిన రవ్యము ఇకౌరముతోఁ గూడి ఋకౌరముతో మైత్రి నొందుచున్నదినియు, నట్టి ‘రి’ హల్లుయినను ఋకౌరమును రకౌర సంబంధ ముచే హలుమనగును. కావున ఋకౌర రికౌరములకు ప్రతిబంధక మేమియు లేదు. ఇ ఈ, ఎ ఏ లు అచ్చులు, రిక్తము హల్లు. అలలచే వాన్యాశ్శిభవముగాని పాహిత్యముగాని లేదు కనుక రీకీ ఇ ఈ, ఎ ఏ లతో మైత్రి చెందునట్టి సత్త్వింబులేదు. అని విస్పష్టముగా నిరూపించి యున్నాఁడు.

ఇక రీగి క పద్యమునందు వికరముగా రెండు పాదములందుఁ జెప్పినాఁడు. ఋకౌరవస్తలో అప్రిప్తమ యుండుటచే స్వరీయాతితో ఋకౌరము ఇ ఈ, ఎ ఏ లతో మైత్రి నొందినను ఇచ్చుదు రకౌరా వస్తలో యజాదేశి సంబంధముచే హల్లుము పొందుటచే రీకీ ఇ ఈ, ఎ ఏ లతో మైత్రి లేకపోయెను. అని పునఃపునః స్పష్టము గావించియున్నాఁడు. కావున ఈ సంబంధమైల్ల ‘రివశి’దే కాని ‘గవశి’క మాత్రము సంబంధములేదని తెలుచున్నది. ఇటు అనంతరము తన ఛందోదర్శనమునందు ‘రివశి’ యని ఘంటాపథముగాఁ జెప్పియుండు పండితులు కొందఱు అత్యుద్ది ‘గవశి’ అని యెల్లు చెప్పుచుండినో వో, పవశున్నది. పండితులు పరికింతురుగాక.

పాణిని ఇతర వైయాకరణులు

శ్రీ పరాశరం గోపాలకృష్ణమూర్తి

భారతదేశమునం దుద్భవించిన మహా మేధావులలో బాణిని యొకఁడు. ఇతడు కనీసము రెండు వేల మూడువందల సంవత్సరముల క్రిందటి వాడయియుండు నని చారిత్రకల కథనము. పాణిని గవించిన యాహ ధ్యాయజలన సంతకు బూర్వము ప్రచారములోనున్న యొందఁ ది వ్యాకరణాదులు గతార్థములబట్టి వాక్ విస్మృతిపథమునట్టి యాయినని. “శ్రుగేఽపశితే తోకేవాప్రమాదాత్ పాణినిం స్మరేత్” సంస్కృతి భావయం శిదేని యపశిభమును ప్రమాద వశమున విని నను, బరికినను డిద్దోపనిష్ఠిత్రియ పాణినిని స్మరింప తలయునట. గీర్వాణభాషమై నింది యధికౌరము

నచిరకాలములో నే యామహామహాదు సంపాదించెను. ఇతినిష్ఠిమృల వచ్చిన కరగుచి పరింజలి మున్నగు వైగూకరణు లిరిని మార్గము నే యనుసరించుటయు నిందుల కొక కౌరణము.

అనాదియగు గీర్వాణభాష పాణినియముచే సంస్కృతిమై సంస్కృతిమేఁపది. సంస్కృతియవంటి బృహదాధిమకు నెనిమిది యధ్యాయములలో దాదాపు సమగ్రముగ వ్యాకరణమును రచించిన పాణిని మహా నిజముగాఁ బ్రశంసార్హుఁడు. ప్రపంచములో మఱి యే భాషకు నిట్టి నిర్గుప్తము సంక్షిప్తమునకు వ్యాకరణము లేదని తిజ్ఞులు చెప్పునుగ.

అల్పాక్షర మనందిగ్గం సారివ ద్విశ్వితోముఖమ్
అస్తోధి మనవవర్ణం ద మాత్రం నూత్రివిదావిను.

అను నూత్రిలక్షణము పాణిని మాత్రములకే యాక్షరముగ నవ్వయించును.

నూత్రియలో నేక మాత్రోచ్చార్గముఁ దగ్గింపఁ గలిగినతో వైగూకరణులు పుత్రోత్పాదమును బడయుదురట. అట్టితఱి పాణిని తన యాహధ్యాయా నూత్రియలలో బహ్మక్షరము లయిన యితర వైగూ కరణుల నానుభేయములను గ్రథియించుటలో బహుశ ప్రయోజనము నే యాకాంక్షించి యుండును.

అహధ్యాయని జెప్పటలోఁ బాణినికి రెండు తాత్పర్యములు గలవని భాష్యుని గ్రంథకరల సిద్ధాంతము. అందు మొదటిది తాను చెప్పినపదములు లక్ష్యి సాధకార్థోక్తములయ యుండువలయు ననునది. రెండవది తనచే నిర్దిష్టముగ నానుభూర్విగల గ్రంథము యొక్క పారాయణముచే నద్విష్ట ఫలము లభించు ననునది. “.....తగు క్త మిహోయాచితి నూత్రి భాష్యే సామర్థ్యముగా న్నహికించిత్రి పశ్యామి తాస్త్రేయదన్వితం న్యాదితి. కించిద్వస్తాద్యుద్ధావత్. కించిద్వస్తాద్యుద్ధావత్. నవ్యతానవ్యకం న కించిది తిద్ధత్.” అని శేఖరమునఁ బారంభియునందే వాయఁ బడెను.

కావునఁ బూజ్యులగు నా పూర్వవైయాకరణుల నానుగ్రహమువలన మతాంతర సంగ్రహమే కాక, తిన్నామోచ్చార్గమువలన నద్విష్ట ఫలమును గలదని పాణిని తాత్పర్యము. ఈ విషయమునే ధిక్రీడి దిక్షి తుఁడు “పశిశిగ్రహణం పూజార్థం”, “సేవకగ్రహణం పూజార్థం”, “గాలగ్రహణం పూజార్థం”, “గార్గ్య గ్రహణం పూజార్థం”, ఇత్యంబులచే న్నడించెను.

పాణిని తన యాహధ్యాయలోఁ పదిమంది యితర వైయాకరణులను స్మరించెను. అందు నూత్రిక్రమును

బట్టి ప్రథమముడు I కాకల్యుడు. ప్రథమాధ్యాయప్రథమ పాదమున నొకచోటను, నాఅవ యధ్యాయమున నొక చోటను, నెనిమిదవ యధ్యాయమున రెండు చోటను నిలెడు చేర్చినట్లునైనది. నూత్రికమునుబట్టియే కాక నూత్రికసంఖ్యనుబట్టికూడఁబాణినిచే నెక్కువ స్మరింపఁ బడినవారిలో నిలెడు ప్రథమము. తిగువానినాఁడు II కాశ్యపుఁడు. ఇతఁడు ప్రథమాధ్యాయ ద్వితీయ పాదమున నొక తావునను, సమమాధ్యాయ చతుర్థపాద మున నొక తావునను చేర్చినట్లునైనది. క్రమములలో మూడవవాఁడు సుగృహీత నామధేయఁడగు III కాక ల్యుఁడు. ఇతఁడు తృతీయాధ్యాయమున నొక చోటను, సమమాధ్యాయమున రెండుచోట్లను చేర్చినట్లునైనది. పాణినిచే నెక్కువగా స్మరింపఁ బడినవారిలో నిలెడు ద్వితీయఁడనవచ్చును. నేన భుండు “గిరశ్చ నేనకస్య 5-4-112”. అని పంచమా ధ్యాయమునందును; అపిశిరి, హ్యేటాయనుఁడు, చాక్ర వర్మణుఁడు ననునా గాఅవ గుధ్యాయన “వాసుపాస్య షిరః 6-1-92” “అవక్ హ్యేటాయనస్య, 6-1-128” “ఈ చాక్రవర్మణస్య” 16-1-180 అను నొక్కొక్క నూత్రికము చేర్చినట్లునైనది.

క్రమములలో నెనిమిదవవాఁడు VIII గాలవుఁడు. ఇతఁడాఅవ యధ్యాయమున నొకనూత్రికమునప్రశ్నేక ముగను, నేపేద యధ్యాయమున గార్గ్యనితో పాటూ నూత్రికమునకు; నెనిమిదవ యధ్యాయమున గార్గ్య కాశ్యపులతో పాటుగా నొక నూత్రికమునను స్మరింపఁ బడిరి. భారద్వాజుఁడు తొమ్మిదవవాఁడు. ఈతఁడు “ముతో భారద్వాజస్య 7-2-63” అని సప్తమాధ్యాయ ద్వితీయపాదమున నొకచోట నుదాహరింపఁబడినది. ఇతఁడొక నూత్రికమున చేర్చినట్లునైనదిను, సిద్ధాంత కాముదిని బఠించినవారికిఁ బ్రసేప్తయగు భారద్వాజ ఘటముమూలమునఁ దిక్కినవారికింపై నిలఁదెక్కువక స్మృతిపథమున మోఁడుచుండును. కడపటివాఁడు X గార్గ్యుఁడు. ఇతఁడు తొలిసారిగా సప్తమాధ్యాయ తృతీయపాదమున గాలవునితోఁగలిపి యొక నూత్రి కమునను, సప్తమాధ్యాయ తృతీయ పాదమునఁ బ్రశ్నేక ముగ నొక నూత్రికమునను, సమమాధ్యాయ చతుర్థ పాదమునఁ గాశ్యప గాలవులతోఁగలిపి యొక తావునను చేర్చినట్లునైనది.

స వ ర ణ

గతమాసం భారతిలో (నవంబరు 1957) ప్రచు రింపబడిన ‘విశ్వాంతరియానం’ అనే వ్యాసంలో వి-2 రాకెట్ నిర్మాత డాక్టర్ “హర్మన్ వాన్ బ్రాన్” అని అచ్చయివున్నది. ‘వెర్నర్ వాన్ బ్రాన్’ అని యుండు వలెను. పాఠకులు గమనింప ప్రార్థన.

నాను నిరీక్ష మొనర్చియే కాక విడిగాఁ గూర్చి “ఆచార్యాణామ్”, దీర్ఘాచార్యాణామ్” “హరి సర్వహమ్” అని పాణిని పూర్వవైయాకరణుల మతము లను స్పృశించి యున్నాఁడు. మొత్తమునిఁగ; కాక ల్యుడు, కాశ్యపుఁడు, కాకటాయనుఁడు, నేనభుండు, అపిశిరి, హ్యేటాయనుఁడు, చాక్రవర్మణుఁడు, గాల వుఁడు, గార్గ్యుఁడునను పదిమంది యితర వైయాకర ణులు పాణినియనునఁ జేర్చినట్లునైనది. సిద్ధాంత కాముది స్వర ప్రక్రియలోనున్న ఫీట్నూత్రికముల ప్రశ్నే తయగు శాంతపాచార్యుఁడను పూర్వ వైయాకర ణు నీపందర్భమున స్మరించుట యుక్తముగా దొరు చున్నది.

ఇప్పటివరకు; కాశ్యపాన్నాపిశిరి కాకటాయనః
పాణినిమర జై నేస్తామి జను న్యపాది కాబ్ధికాః

అని ‘ఇతరత్ర’ కూడ కాకటాయనుఁడు, అపిశిరి ప్రసేప్త కాబ్ధికులుగా స్మరింపఁబడి యున్నాఁడు. కావున పాణినిచేఁ జేర్చినట్లునైనది వైయారందెల్లు సరిని కాల మునకో, యతని కాలమునకో సుప్రసిద్ధులగు వైయాక రణులయి యుండునని చెప్పవచ్చును. వారి రచనలేని యు నీవాఁడువలయు లులలెను. భవగు నాను. పాణినితోపాటు, పాణినియనులొక చేర్చినట్లునైనది కాబ్ధివలకును సమావాదము లర్పించుచున్నాను.

- I. (1) సమ్మదోకాకల్యప్యేతవరాశ్చ (1-1-16)
- (2) ఇశోఽనవర్షే కాకల్యః స్వస్తిహస్తస్థి. 1-1-127
- (3) లోమ శ్వాకల్యస్య 8-3-19.
- (4) సర్వత్ర కాకల్యస్య 8-4-51.

II (1) త్విషి మృషి కృషేః కాశ్యపశ్శి.

- 1-2-25.
- (2) నోదా త్రి స్వరితోదయ మగార్గ్య కాశ్యప గాలవానామ్ 8-4-67.

III (1) లభశ్వాటాయనస్య 8-4-111.

- (2) నోల్లిస్సు ప్రయత్నితం శ్వాటాయనస్య 8-3-18.

(3) త్రిప్రభృతిషు కాకటాయనస్య 8-4-50.

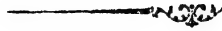
VIII. (1) ఇశోహస్తోఽభ్యగలవస్య 6-3-61.

- (2) అధ్యస్య గాలవయోః 7-8-99.
- (3) నోదా త్రి స్వరితోదయ మగార్గ్య కాశ్యప గాలవానామ్ 8-4-67.

X. (1) అధ్యస్య గాలవయోః 7-8-99.

- (2) ఓత్ గార్గ్యస్య 8-3-20.
- (3) నోదా త్రి స్వరితోదయ మగార్గ్య కాశ్యప గాలవానామ్ 8-4-67.

గ్రంథవిమర్శనము

మదనగోపాల శతకము

రచన : కీ. శే. మేకా బాపన్నకవి (సంజీత బాపన్న; ప్రచురణ : మేకా పల్లమ్యుగారు; ఆదింబ, పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా; ఆమాల్యము. బొమ్మభిగ్గులకు గాను 15 నయ్యాపైను పంపి ఆ చిత్రముగా బాపన్న గారి శిరికములను పంపగలమని పల్లమ్యుగారు తెలుపు తున్నారు.

పల్లమ్యుగారు గ్రంథకర్త బాపన్నగారి మనుసుకు కీ. శే. మేకా సుబ్బారాయుడుగారి భార్య. తాత గారి గ్రంథములను ఆంధ్రప్రదేశులకు ఆదితీయదేవని సుబ్బారాయుడుగారు తీర్వాభివ్రాత వ్రాడవారిలు. ఆ ఉద్యమం సఫలం కాకముందే ఆయన పరమపదించాడు. భర్త మరణానంతరం, ఆయన ఆభిలాషను తీర్చుటానికి పల్లమ్యుగారు పూనకొవలం అని ప్రయత్నముగా వుంది. సాహిత్యచరిత్ర దృష్ట్యా ఆమాల్యములైన ఈ రచనలు సోచిపోకుండా ముద్రించి ఆదితీయదేవని ఆంధ్ర సాహిత్యలోకం పల్లమ్యుగారికి కృతజ్ఞత తెలుప తున్నట్లుంది.

బాపన్నగారు క్రీ. శ. 1850 లో రామేశ్వర శిరి మను, 1868 లో మదనగోపాల శిరికముల రచించాడు. 1908 లో ఈ శిరికముల తొలి ముద్రణ జరిగింది. కాని తొలి ప్రతులుమాత్రం ఆచ్యుతేసి, ఆ పుటుంబంగా వారి బంధువులకు, సన్నిహితులకుమాత్రం పంచిపెట్టి డింబల సాహిత్యలోకంలో కిటికి తిగి ప్రచారం లేక పోయింది. అందుచేత ఈ రచనలలోపున్న అనేక తెలుగుపదాలు నిఘంటువుల కక్కి అస్కారం లేకపోయింది. ఈ గెండు శిరికములలో ఆదింబ కామేశ్వర శిరికముపై విమర్శ 'భారతి' 78 ఆక్టోబరు సంచిలో (1957 ఆక్టోబరు) ప్రచురించి వున్నాను.

బాపన్నగారు సంస్కృతాంధ్ర భాషలలోనే గాక వైకృతమత మతాధ్యక్షసంప్రదాయ వాఙ్మయములలో విశేష పాండిత్యం గలవాడు. రామేశ్వర శిరికములో వైకృతసంప్రదాయంలో వీరికి గల ఆభిజ్ఞత సుపరాక కనుపించుతుంది. మదనగోపాల శిరికంలో అదివిధంగానే వైకృతసంప్రదాయ పరిజ్ఞానం విశేషంగా

కనుపించుచుంది. ఈ గెండు శిరికములు శివశేఖరులపట్ల వీరికిగల ఆధేవిష్ణుస్థితి తార్కాణంగా వున్నాయి.

పాండిత్య విషయం ఇంకా వుండగా కవిగా శ్రీ బాపన్నగారి ప్రతిభ కొనిగూడుచున్నది. రచనలో ప్రాచీన కవుల హుందాతనం బలం తినిగా కనుపించు తుంది. శిరికాలంకారసంచాలనంలో బోధన వన్నె చిన్నెల నన్నిటిని పుణికి పుచ్చుకున్నాడు.

“సంస్కృతాంధ్ర శేషశిబార్థ గౌరవ
వృత్తి శిర్యాపూరితలెగ,
ప్రాస పిత్రముగల ప్రత్యయ ప్రస్తార
భావ నిశాపూరితాభివేది,
నాటకాలకార చాటుకొవ్వ పుగా
కాస్త్రంబు లెవ్వయ జగదశేష,
శిరికంబు తాత నరణార్జితంబుగా
వినినవాకారు వృత్తినలయ

నట్టి నను కృతిధిమలు వివస్య సులభ
దియను గని దీని తుదముట్ల తేయుయ్యు!
బుజనోల్లాస! ఆదింబ పుగనినాస!
భక్తజనహల! మదనగోపాల బాల!”

అని ఆరి విషయంగా, బాపన్నగారు పరమాత్ము నకు వివేదించుచున్నాడు. ఈ పద్యంలో ఏవేరి తనకు తెలియవని చెప్పుకున్నానో వాల్చిట్టిలో నిష్ఠాశువు నని తెలుసుకోవలసివచ్చునుగా కొవ్వో! “కృతిధిమణ” ప్రయోగం దానంతటికీ కనీకని ప్రతిభా సంపత్తిని మనకు పట్టియిస్తూ ఆయన వివరసంపత్తిపట్ల అబ్బుర పాటును కల్గిస్తున్నది.

బాలగోపాలోపాపకులై పాహ్లా పరిమేశ్వరా లోకనం చేసిని లీలాసూక్తి మహాపుగులు గోపాల వర్ణనలకు డిటుగా బాపన్నగారు మదనగోపాలుని ఆభి వర్ణించాడు.

“నీ చిన్ని క్రొన్నెలకన్న నెన్ను నెన్నుదునక
తిన్ని నికనారి తిలకుమర
యరమున కట్టాణి మాగుమంజి ముత్యాల
సరుల నిద్దానిగు చొకలింప
పదములు పచ్చిని పలకల బొంగుగాను
బంగారు రతల పాతపతెలంగ

గ్రంథ విమర్శనము

గొల్లపిల్లలతోడగూడి కోడెల చేరి
జాతిభూసుల మేలి మేపు,
నీవయారంబు నీసూరు నీహొక్కార
మహానా! వాక్రుత్వ నలవియే యజ్ఞాన కైవ
బుగజనోల్లాస! ఆదంబపురనివాస!
ధ క్తజనపాల! ముడసగోపాలబాల.

* * *

సీ! గిల్లతాటి కిటికిబాగు ప్రతాపి
పాగ ప్రపచ్చరాపసురాంబు.
శంపగిలించి వజ్రపు కళ్ళులపరి
శేషు హోయగిలించి చెక్కు తిక్కు
గీనాబు నిల్వబుంగీబూని నెరర్చురి
నిగ్గు మొగలకు డి నీయబాగు
గడి మొఖమల్ దటి నవకలుగా గట్టి
పసిడి వాళురాజు డాబానవచ్చి,
తేలనడల యదావానబ జేజేనెక్కి.
వడలు నీసూరు గనుదుండు నెలదిపించు
బుగజనోల్లాస..."

ననాబు దర్జాతో వెలుగుతున్న పరమేశ్వరుని
దర్శించుతున్నాను బాపన్న ప్రేమద్యంగా.

ప్రతిపద్యాన్నీ ఉలుకించి చూపవలసివస్తుంది
గమక అలంబిడి చక్కడ సాగ్ధ్యంకాదు గాని, శబ్ద
ప్రయోగంపట్ల, సమాస నిర్మాణంపట్ల, శిబ్దాలంకార
చలనంపట్ల మోజుగలనాగు ఈ రచనను ఎంతో ఆహ్లా
దించవలదు. తెలుగుపదాల సేకరణకు నూత్ని నిఘంటు
కాగాలు తప్పక ఈ రెండు శతకాలనూ పరిశీలించవలసి
వుంది.

ప్రతిభావ్యక్తములు గెండు పుష్కలంగాగల
ఈ రచయిత యేదేనా ఒక కావ్యాన్ని రచించటానికి
పూనుకోకపోవటం గురవృత్తం. పరమేశ్వరుని ధర్మభావం
వీరి ఆటికానియెంతో విముఖుని చేసిందేమో!

అ మృ త వా హి ని

రచన : శ్రీ సీతారామయ్యగారు, ప్రచురణ :
మునుగుజున గ్రంథమాల పవన పేట, ఏలూరు. పల
కు 1-80

ఇది భగవదీశు వ్యాఖ్య; ప్రభులహరి. గీత 18
అధ్యాయములకూ క్రిమంగా ఈ అమృతవాహిని
వ్యాఖ్య నలువడుతుంది. ఇది ప్రభునాథ్యాయ వ్యాఖ్య
వాక్రిం.

గీత మన తాత్వికరంగాని కంఠకుఁ కంద్రమైన
నాచోగ్రంథం. గీతమారాధ మన జాతీయ జీవన
విధానం యావత్ యాపాండించుకొని వున్నది లే
ఇందులో ఆతియోక్తిలేదు. లేదా జాతీయ జీవనానికి
ఇది అవశ్యకం అని చెప్పవచ్చు. చెప్పబోయియున్న

అందుచేతనే గీతా ప్రబోధానికి విశోధమైన యే
యాపంబోగాని ఏ ఉద్యమం ప్రారంభమైనా అది
జాతీయ జీవనానికి విభిన్నమైనది కావటంచేత ఈ గ్రంథ
విద చావుదెట్లు తింటుంది. బాధితులం అందుచేతనే
ఇక్కడ ఎంతో కాలం మన లేకపోయింది. ఆచార్య
త్రియం తమ తమ మతాలకు ప్రాతిపదిక గా గీతను శిరో
ధార్యంగా అంగీకరించటంలోగల పరమార్థం ఇదే.

శ్రీ యోగిగులవాగు పీఠికలో ఇలా అన్నాడు:

"గీతను పఠించుట గెండు విధములు. ఒకటి
గీతలో నిమిషపుబడియున్నది? అని దానిలోని సత్య
మును తెలిసికొను బుద్ధిగో పఠించుట. రెండు, తాను
ఒక ఆభిప్రాయమును కలిగియుండి దానిని సగురించు
కొనుటకు గీతను ఉపయోగించుకొనుట. మొదటి విధా
నము ఉత్తమమైనది. రెండవ విధానము ఆచరింపరా
నిది."

పై వాక్యాలు ఆశ్చర్యజనకంగా వుండటమే
గాక, సంప్రదాయ విగ్రహంకావడా వున్నాయి. అస
చ్ఛావము కావచ్చును ఒక స్వతంత్రమైన భావము కలిగి
యుండుట నిష్పదమా? దానిని సమర్థించుకోటానికి
ఆప వదలముగా గీతను సేకరించటం దోషమా? అట్ల
యిన ఆచార్యత్రియము చెప్పినది పాడుపనియా?

* * * * *

ఉపాసుందరి: సహృదయులు

1. శ్రీ సీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి

"ఉపాసుందరి ఉత్తమ శ్రేణికింజెందిన ప్రమాణ
నాటకము" (1945)

2. శ్రీ విశ్వనాథ వర్మనారాయణ

"శ్రీ ప్రైడిపాటి ముఖారామశాస్త్రిగారు రచించిన
ఉపాసుందరి చదివి మిక్కిలి ఆనందించి" (1945)

3. శ్రీ బయలు చినసీతారామస్వామిశాస్త్రి

"దీనినాంధ్రవిద్యార్థులకు పఠనీయం విశుబయ్యం"

4. శ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి

"కాళిదాసు కావ్యాలము పఠించుటకు పరితమగా నవ
తరించినది. తమైర 'ఉపాసుందరి' (పేక్షకరింజుమై
తన చక్కదనము వెలయించునని దావించుచున్నాను."

5. శ్రీ దుప్పేరి వేంకటరమణశాస్త్రి

"ప్రయోగములమైన ఉపాసుందరి నాటక రచ
నలో శాస్త్రగిరి లెను, పంచలూడి నెలె ముఖ్యులు
పెట్టినది. ఈ రచన పాఠక్రొత్తల మేలికరియొకు
మేటి తార్కాణము."

మూల్యం : రు 1-5-0

ప్రచురణ : భారతీ నికేతన్, విజయవాడ-2.

* * * * *

యతీంద్రులవారు సహితము తమ యభిప్రాయములకు ఉపలబ్ధముగా గీతకు ఈ నూతన వ్యాఖ్యను రూపొందించుచున్నారు. ఏ గ్రంథమునైనను పాఠకవి సంస్కృతినిబట్టి అనేకాంశములు గొనరచును ననుచున్నారు. లేక గీతపాఠకుడు తనకు నచ్చిన భావములే పరమ ప్రమాణములని నమ్ముతలయుననీ, మహా మేధావులైన యితర వ్యాఖ్యాతల పరిశీలనముల గురింపరాదనీ యతీంద్రులవారి ఆభిప్రాయమా? అట్లయిన తాము స్వయముగా యీ వ్యాఖ్యానమున కేలగపించుచున్నాము. వారి వాక్యములు చాలా సందిగ్ధముగా వున్నాయి.

నిజానికి "గర్భక్షేత్రే కుగక్షేత్రే సమవేతాయుత్పత్తయే" అన్న ప్రవేశికరూపమే శోకానికి శ్రీ యతీంద్రులవారు యిచ్చించిన టీకగానీ, వ్యాఖ్యానంగానీ, బడిలెలకు పాఠించెప్పేపదితగా చాలా దీరసంగా వున్నాయి. "గర్భక్షేత్రే కుగక్షేత్రే, సమవేతాయుత్పత్తయే, నూమకౌ (గృతిరాప్త్య), పాణి నాన్యైవ, సంజయః" అనే పదబంధాలలో ఇటుదివున్న అర్థవిశేషాలనూ, గ్రంథములను అవగతించెనుకోలేకపోతే గీతావ్యుదయంలో ప్రవేశించింబడుచు దుర్బలమగుంది. మహామహులైన వ్యాఖ్యాతల సహాయంలేదే సామాన్యులకు ఈ శ్లోకంయొక్క పరమార్థం అవగతం కావటం కష్టం. ఆ వ్యాఖ్యాతలలో అంగీకరించినా అంగీకరించకపోయినా వారిఆభిప్రాయాలను స్పృశించి విమర్శించివుంటే సముజసంగా వుండేది.

మీదు విశ్కరి ఈ టీకాభాగంలోనే, పఠించి యోగములను త్రిణీకరించారు. "యోగస్థితి వృత్తి నిర్మాణం" అన్న ఒక్కసూత్రాన్ని తీసుకు ఆపం తిరిగి ప్రవచింపబడిన సూత్రాలతో సమన్వయం లేకుండా—అనగా యోగసాధకుని అగ్నితల నిర్వచింపబడిన సూత్రములతో సమన్వయము లేకుండా యేమేమో విచిత్రంగా వ్యాఖ్యానించారు. ఇది కనుపాహం. యోగసాధనను మత్తుమందలతో పోల్చారు. మత్తుబిడగానే తిరిగి బాధ కలగుతుందన్నాడు. యోగస్థితి పొందినవారికి తిరిగి దుఃఖప్రాప్తి కలగుతుందనడానికి తగిన ప్రమాణమేమీ కనుపించటంలేదు. నేనా యతీంద్రులవారి వాక్యాలనుబట్టి, పఠించి తీసుకున్నాను గీతకు వైవిధ్య మున్నదనే అభిప్రాయం పాఠకునికి తగిన ప్రమాదం యేర్పకతోంది. ద్విత్వియులవారి టీకలో నైనా ఇట్టి ప్రమాదం ఏర్పడకుండా యతీంద్రులవారు తన బాగ్ధి తీసుకోగలరని ఆశించుచున్నాము. పఠించిన టీకల్లో పాఠక స్థితి "రహస్యైవ" అనే ఉపనిషద్వాక్యానికి తగిన వ్యాఖ్యానమే లభించదు. ఈ సూత్రాన్ని ప్రోపాగంజేతే ఈ టీకలో వున్న సమస్త కళలకున్న మూల సీతాన్నే లాగితేయడ మౌతుంది. ఇలా వై టీక ఇక్కడపనికిలేదే ఏమిటి? మనశ్శీలన

విధానాని గల తాత్త్వికా దర్శమే భక్తిమే అయ్యో మునుస్థితి ఏర్పడుతుంది. ఈ సూత్రములన్నీ ఉలుసు వాళ్ళకు చెప్పివదికాదు. జాతీయ జీవన విధానంతో ముడిబడి వున్నాయి వీటికి ఒకదానికి ఒకటి ఎంతో సంబంధం వుంది. వీటిని ఉదాహరణగా కొట్టి వేయటానికి ఆపార్గర మేమీలేదు.

ఈ గ్రంథంలో మూలశ్లోకాలను ఇచ్చాము. వాటికింద టీకను పొందుపరచాము. తాత్త్వరస్య మిచ్చాము. ఆపైన అమృతవాహిని వ్యాఖ్యను రచించాము. ఈ వ్యాఖ్యలో రచయిత ఆయా సందర్భములను బట్టి భారతి గాథలని అనేకమంది మహా పుణ్యుల జీవితగాథలను అందజేశాడు. ఇవి ముచ్చటగా వున్నాయి.

యతీంద్రుల వారి తెలుగుకైరి సరళమే వృద్ధులు రంజకంగా వుంటుంది. సమస్త దర్శక శాస్త్రములకుండా విశేషపాండిత్యం గలవారు. ఆ విషయం గ్రంథం నన్నైతా కనుపించుతుంది. భక్తి భావ ప్రచారం పరమాశయం కాగల పరమపరివాజకులు. వీరి మహాద్విషయం సఫలీకృతిం కాగలదని ఆశించుచున్నాం.

సీతారామాయణము

పద్య కావ్యము; గదన ౩౩౩ శ్లో. కుమారి రావి సీతాదేవి, కుమారి రావి గౌరీనాగేశ్వరిదేవి—ప్రచురగా రావి బుర్రెనీ, పలానా, శ్రీ కాకుళంజిల్లా. వెల రు 2.0-0

కుమారి గౌరీ నాగేశ్వరిదేవి, సీతాదేవి వీరి గువునూ, రామకృష్ణాపురవాస్తవ్యులు, శ్రీ రావి రామమూర్తి పంతులుగారి కుమార్తెలు. వీరిగువునూ కవయిత్రులు ఇదగుకలసి మహాత్మ్యభాగవతిం రచించారు. శ్రీ గౌరీ నాగేశ్వరిదేవి సంగటాచల మహాత్మ్యము రచించారు. సీతాదేవి స్వయంగా సీతారామాయణము సంపుటించారు. సీతాదేవి తన రామాయణముతో పాటు జీవితమును కూడా ముగించుకొని, 14 వ సంవత్సరము చాలకముందే శ్రీరామ చంద్రునిలో లీనమైనారు. (1945) ఈ ప్రకాశకులు ఈ సోదరిమణుల సోదరులు. వారికి ఈ గ్రంథముల ప్రచురించాలనే ముతులేదు అందుచేత, ఈ గ్రంథాలను అతి సంతోష రూపంలో ఈ సంపుటిగా అందజేశారు. సీతారామాయణం మొత్తము 40500 పద్యములుగల రచన. దీన్ని 167 పద్యాల సంఖ్య ప రూపంలో ఇందు పొందుపరచారు. సీతాదేవి విష్ణునిగా అనునాత పాండ్ర సాహిత్య చరిత్రములో ఒక విమోహన సంఘటన. 14 సంవత్సరముల బాలపాణమునందే, కొమ్ములు తిరిగిన వారికి అందని ప్రతిభావ్యక్తిత్వములను సంతరించుకొగలటం, భక్తిరస ప్రపూర్ణంగా సీతారామ త్తరి

గంధ విమర్శనము

తన ఉజ్వలరూపంలో గావం చేయట్లంటే—అంతలో
అదృశ్యురాలు కావటం—ఇదిగో కారణ జన్మనూ?

ఈ సీతారామాయణం ఆనేక చిత్రవిచిత్ర కల్ప
నలతో నిండివుంది.

కాసల్య సుప్రజ అయిన రాముడు కాసల్య
ఒడిగో నొడిగి ఆలోపిత బాలభావమున, ప్రాకృతుని
భంగి నింగినెల చంద్రుని ఆటకన్నపుగా నిమ్మని అడిగి
నాడు. కవయిత్రి హృదయము మాత్మభావము వహించి
భగవంతుడైన రాముని పుత్రునిగా భావించి మురి
యుచూ, కాసల్య నాక్కూ యిట్లు పలుకుచున్నది.

“పద్మాది బొందంగ బాల! భావించితే
పడయుచూ శివరూపు తొడవునగును
తగుజేంగు బట్ట యోతనయ! భావించితే
పరగుచూ హిమూర్తి బావయ్యను
కుముద బాంపునంది వట్ట! భావించితే
తివరుచూ బుగ్గిల జనకుడగును
దొడ్డబాబిలివంది బిడ! భావించితే
దక్షుండ కరువంతిఁ దిమ్మివలెను
నూటి నీకొంగుల నెల్ల నూలుజేసి
ప్రాకృతిని వోలె నేక నీ పలుకులేల
నిక్కమగు గూఢమును బొందసి కదలె?
కుముదబాంపు నో పుత్ర! కోర్కె నేయి.”

సైతాన్యపాలంభములో గూడిన ఈ నూగో
దయవృత్తి హృదయంగమము.

నూగోదయ మగుట పద్యములు పరిధివిల్పి-
కలకలు కొంతిదొలగినవి. ఈ సుఖగుఃఖముల తొరలిమ్య
మేల? ప్రజాసతి స్పృహయందేవత్త పాతి మేమి?—కవయిత్రి
కాణము చెప్పుచున్నది.

సీ|| తనజన్మ ధూమియు దమ్మియౌటను బ్రహ్మ
కమలంబులకు మేలు కలిపివాడు
తివతిలి నిలయంబు తామరసంజౌట
నలిసోల్పినంబుగోదలచివాడు
తివతిలి కరమున దమ్ముల జలయుంట
చెందోలకు వాడి జెరిచివాడు
తివతిమ్ము తాగుమల్ వనజంబు రౌటను
వాసివో మునికింత జేసివాడు.
సారసంబుల కిల మేలు గోరివాడు
కుముద చతుములకును హాని గూర్చివాడు
విఘని మేనల్లుడయ్యు ధీమణుడయ్యుఁ
దమ్మియౌటయ్య నాయంబు దమ్మివాడు” —

సీతారామ కళ్యాణము: —

హేలా భగ్ను వికాల కాన్యకముతో

హేలి ప్రభావశిఖో

కాలాంభోగిరులగ్నకౌముదితో

గాంధీకలావంబుతో

బీబాభావ విప్రీతాభిల నసా

లేందాది సంఘంబుతో

వా లేనవ్వు తెలంగ రాముకు సభా
స్థానంబునందొప్పగాన.

కలిత విమాత్మ హేమముయ

కంకణ రత్న విచిత్ర ధూమయై

సలలిత వక్ర తామరస

సంపద ము సనుదించి క్రితి న

న్న లినదభాక్షు కంఠమున

నవ్యమధూక సుపుష్పమారికన్

మలలిత పాణి నైచెను

విశదృపు గమ్మల లజ్జకేరగా.

.....

హౌభాగ్య సర్వార్థ సామ్రాజ్య వైభవ

క్రియంతి మంగళి దా నాకముల

పంచమహాక్షే? బ్రహ్మకూత్యా నేక

దారిద్య గుఃఖ వివారణములు

రావి పహలక్ష్య రామమూర్త్యాత్మజ

బాల సీతావన భాసురములు

గరుడ గంగర్వ కింపురుష చారణసిద్ధ

బుజన బ్రహ్మాది పూజితములు

భివ్య మునిగాక హృదయ విభాసితములు

ఘన సుభద్రాసు నితి సర్వోత్కములు

రామచంద్రుని దరణముల్ రాజితముగ

బాలవంబుగ జనకుండు నీలగవగే.

రచయిత్రి హృదయము అహోదయతో నింకి
నపుడు కుమమ గుచ్ఛములను విసరినట్లు సమాస గుచ్ఛము
లను పరంపరముగా విసరి వేసినది. కవితా సామ్రాజ్యగా
పట్టాభిషేకం పొందటానికి తిరిగి శిస్తులిచ్చి పరమేశ్వ
రుడు ఈ మేకు దీప్తియవు నివ్వకపోవటం విచారకరం.
ఈ మధురవాణి కలకూజితం ఇక మనకు వినిపించదు.

తె. సూ.

సుందరభారతయాత్ర

కన్యాకుమారి మొదలు కాశ్మీరు వరకు గల
హిందూ, జైన, బౌద్ధ శైలితముల వివరములు, చారి
త్రిక విశేషములు, తైత్తిరీసమాచారము, దేశపట
ముతో, 280 చిత్రపటములతో, 770 పైగా పేజీ
లతో, దోబాట, తీర్థయాత్రలు చేయువారికి సర్వ
సమాచారము తెలుపు చక్కని మార్గదర్శి.
వెల: రైండు రూ 5/-; సాదా రూ. 4/-లు పోస్టేజీ 1-6-0.
సాధన గంధ మండలి, తెనాలి.

స్వీకారము

మన రిపి ఫులు పూర్వోత్తరములు: రచన: శ్రీ
తిగుమలరామచంద్ర: ప్రచురణ: విశాలాంధ్ర ప్రచు
రణాలయం, విజయవాడ-2. వల గు. 8.50.

ఆంధ్ర పండిత భిషక్కుల భాషాభేదజం: రచన:
కీ. శే. గిడుగు వెంకటరామమూర్తి పంతులు; ప్రచురణ:
విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయము, విజయవాడ-2.
వల గు. 2.50.

సరికొత్త సాంకేతిక గ్రంథములు

క్యవనాయ, ఇంజనీరింగ్, నైద్య యింకా ఆనేక
పుస్తకాలు గలవు. జాచితో ఉచితం. ఇంగ్లీషులో
ప్రాయంకి.

N K. Paul & Sons, Post 12202, Calcutta-5.

జీవాత్మదోషుటామాట!

సంతానం కుల్లి కుసీస్తు ఉంటే

రక్షికి వ్రోలకాదూ?

భారతీ. భారతాంబ బొల్లి,
సమస్త చర్తవ్యాధులచేపిడింప
బడుచున్న తన సంతానం!
కోసం ఎంత విచారిస్తూ ఉందో?

(సాహిత్యము 1920 పల్లం)

ఇమగో మా ఏరకాం అనుభవంకో

ఇమా ఉన్న అంయం.

మాకు నడె వ్రాయండి

రెడ్డి అండ్ కో.,

గోపాలపురం (మ.గో.జ.)

రసవాహిని: ఖండకావ్యసంపుటి: రచన: శ్రీ
పి. వి. యల్. వి. ప్రసాదరావు. ఆంధ్రభాష, హిందూ
కళాశాల, నంటూరు; వల గు. 1.50.

మహాభాస్కరీయము: ఖగోళశాస్త్రము. భాస్క
రాచార్య ప్రణీతిము. గోవిందస్వామి, పరమేశ్వరని
శిష్యాంతరి ప్రణీతికా భావ్యములతో సహా: ప్రచురణ:
మద్రాసు ప్రభుత్వ ప్రాచ్య లిఖిత భాండాగారము:
మద్రాసు వల గు. 11

ఆహ్లాదకారియము: పద్యకావ్యము. రచన:
శ్రీ బుగ్గ ను వేంకటేశ్వరయ్య, తృతీయ మద్రాసు:
ప్రాప్తిసానము: బి. వి. అండ్ సన్స్ రామారావుపేట
కాకినాడ వల గు. 2.00

మృత్యురక్షియము: విశాఖరత్నకృతి అనువాదం:
అనువాదకలు: అవధానము చంద్ర శేఖరశర్మ. ప్రాప్తి
స్థానము: శ్రీ కె. వి. సుబ్రహ్మణ్యయ్యగారు; సాహితీ
సామ్రాజ్యము. పొన్నూరు, కపిలవర్ణ, వల గు. 2.50

మనుశ్లోకజలగంధముల ప్రచురణలు: శ్రీ సీతా
రామమూర్తింగుల రచనలు: ప్రాప్తి స్థానము, కృష్ణా
శ్రీమము పెదము కీర్తి (బాస్) కృష్ణాజ్ఞా (1) యతి
గీతిలు గు. 0-12.0 (2) యతింగు ఉపదేశములు గు. 0-8

శ్రీప్రచురణలు: పవనశేట, ఏలూరు (1) శిర
దాగతిగీతి ఒక ధర్మకా-7 నయా పేసలు: (2) నానాద
గమనము కీర్తి ఉపదేశకర్ -10 నయా పేసలు. (3) రాస
లింగ రహస్యము శ్రీ సీతా గామమూర్తింగులు-8 నయా
పేసలు (4) సాతీయం లే యేమిటి? ముక్తీర్తి ఉపయ
వర్ గు. 0-50.

వడ్డీస్వామి భార్య డాక్టరీస్కీ రచించిన 'ఇకి
యడ్' అనే నవలకు అనువాదం: అనువాదకలు: శ్రీ
ఆచారి భువనారావు; ప్రచురణ: జనసాహితీ తెలూరి.
వల గు. 0.8.0.

వాఘ్మి: నాటకము మూడి వెంకట నూర్య
వారాహుని (రవిశ్రీ): ప్రాప్తిస్థానము: రచయిత,
కో.మాగు (బాస్) భీమవరం తాలూకా, పశ్చిమ
గోదావరిజిల్లా వల గు. 1.4.0.

మనరాజ్యంకం: రచన: శ్రీ దాసు త్రివిక్రమరావు
ప్రకాశకలు: దాసు వెరిసింహారావు, మా నేజేర్,
నాగపా ప్రకాశని: హైదరాబాదు; అమూల్యం.

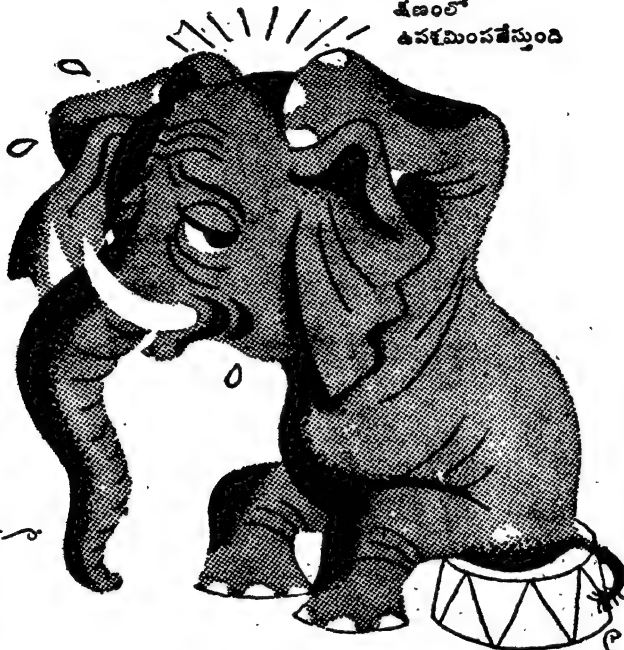
బుద్ధిగమనము: ధర్మవంశ కోశాంతిగారి
రచనకు అనువాదం: అనువాదకలు: శ్రీ పుట్టపర్తి
నారాయణస్వామి; పాహిత్య ఎకాడమీ తిరువన
కవప విద్యోగము పబ్లికేషన్సువారిచే ప్రచురింప
బడినది; వల గు. 6-0.0.

Printed & Published For Nageswara Rao Estates (Private) Ltd., by
S. Radhakrishna, at The Andhra Patrika Press, 6 & 7, Thambu Chetty
Street, Madras-1. Editor: S. Sambhu Prasad.

అమృతాంజనము

“ఏమగు తలనొప్పులనుకూడా

క్షణంలో
ఉపశమింపజేస్తుంది

అక్షలాది ప్రజలు 1893 నుంచి

దేశమంతటా అమృతాంజనాన్ని వారు
కున్నారు. అమృతాంజనము నెయ్యము,
వావులు, తలనొప్పి, పక్కదోబు, జలుబులు,
దగ్గులు మొదలై న వాటిని ఉపశమింపజేస్తుంది.
అమృతాంజనము
అన్ని నొప్పులకు
దివ్యమృతము.

అమృతాంజన్ రిమిడియల్,
మద్రాసు-4.

గొంబాయి-1, కలకత్తా-7.

ఈ అదికారం రాత్రి 6.30 గంటలకు 41 మీటర్ల మీద రేడియో సిలోన్ లో జరిగిన భారతభాషా
అమ్మలదిలో వెలువడి కొత్తాపేట కళాకారుల డ్రాగ్రూప్, అమృతాంజని వికందీ.

